PROF. DR. SONER DUMAN

ALLAHIM SORULARIM VAR

GENÇ kitaplığı

ERKAM YAYINLARI

4. BASKI

İstanbul 1443 / 2022

©Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak
Erkam Yayın San. ve Tic. A.Ş'ne aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

Allahım Sorularım Var

Prof. Dr. Soner Duman

Erkam Yayın No : 755
Yayın Yönetmeni : Salih Zeki Meriç
Tashih : Furkan Özkul, Muhammed Murat Tutar, Nurcan Doğan, K. Beyza Kirenci
Mizanpaj : Altınoluk Grafik / Halil Ermiş
Kapak : Genç Grafik / Abdurrahim Yüce, M. Taha Ersöz
ISBN No : 978-9944-83-607-4
Yayın ve Matbaa Sertifika No : 51796
Baskı - Cilt : Erkam Yayın ve San. Tic. A.Ş.
İkitelli Organize San. Bölg. Mah.
Atatürk Bulvarı Haseyad 1. Kısım
No: 60/3 Başakşehir / İstanbul
Tel : (0212) 671 07 00
Faks : (0212) 671 07 48
İlk Baskı Tarihi : İstanbul / 2020

ERKAM YAYINLARI

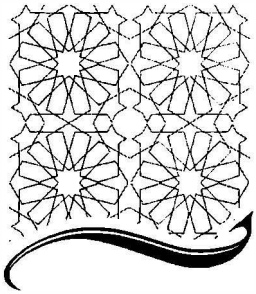
Kitaplar'dan "Kitab'a" ulaşsın yolunuz...

İkitelli Org. San. Bölgesi Mah. Atatürk Bulvarı Haseyad 1. Kısım No: 60/3-C
Başakşehir / İstanbul Tel: 0212 671 07 00 - Faks: 0212 671 07 48
www.**erkamyayinlari**.com • www.**kampanyakitaplari**.com

ALLAHIM SORULARIM VAR

Prof. Dr. Soner DUMAN

ERKAM YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ 15

1. EVRENİN BİR YARATICISI OLDUĞUNU NEREDEN BİLİYORUZ? 19

Sorunun Ortaya Konulması 19

"Allah'ın Varlığı ve Birliği" Gayba İmanla İlgilidir 19

Allah'ın Varlığı ve Birliği Konusunda İleri Sürülen Deliller 21

2. ALLAH NASIL BİR VARLIKTIR? 34

İnsan Aklı Vahiy Olmaksızın Allah'ı Tanıyamaz 34

Kur'an Bize Allah'ı Nasıl Tanıtıyor? 35

1. İhlas Sûresi 35

2. Âyete'l-Kürsî 40

3. ALLAH'IN EZELÎ OLMASINI NASIL ANLAYABİLİRİZ? 45

Ezelî Ne Demek? 45

Allah'ın Ezelî Olması Ne Demek? 45
Allah'ın Ezelî Olmasının Aklî Temelleri Var mı? 46
Ezeliliğin Mâhiyetini Bilmememiz
İman Etmemize Engel Değil! 48

4. ALLAH'IN GÜÇ YETİREMEYECEĞİ ŞEYLER VAR MI? 50

Allah, Kudret Sıfatına Sahiptir 50
Allah'ın Güç ve Kudreti "Muhal / İmkânsız"
Olan Şeylere Taalluk Etmez 51
Bir Şey Hakkında Aklın Vereceği Üç Hüküm 51
Allah -Hâşâ- Kendisini Yok Edebilir mi? 52
Allah Kendisi Gibi Bir Varlık Yaratabilir mi? 53
Allah Kaldıramayacağı Taşı Yaratabilir mi? 55
Sonuç 56

5. ALLAH -HÂŞÂ- EGOİST Mİ? 57

Sorunun Ortaya Konulması 57
Tüyler Ürperten Bir Soru Allah Hakkında Sorulabilir mi? 57
Allah Hakkında "Egoist" İfadesini Kullananlar
Neyi Gerekçe Gösteriyor? 59
Egoist Ne Demek? 61
Allah İçin Menfaat ve Çıkar Söz Konusu Olur mu? 62
Allah, Diğer Varlıklarla Eş Seviyede midir? 63
Allah'ın Emir ve Yasakları Kimin Çıkarına Hizmet Ediyor? 63
Allah İnsanlardan Niçin Kulluk İstiyor? 64
Allah Niçin En Çok Kendisinin Sevilmesini İstiyor? 65

6. ALLAH'IN İBADETE İHTİYACI YOKSA NİÇİN BİZDEN İBADET ETMEMİZİ İSTİYOR? 68

Soruyu Netleştirelim 68

Allah'ın Hiçbir Şeye İhtiyacı Yoktur 68

Allah Dışında Her Şey Allah'a Muhtaçtır 69

İnsanın Kulluk Etmesinin Yararı Kendisinedir 69

"Ey kullarım!" 70

Sen Mutlu Ol Diye! 71

Ruhumuz İbadete Muhtaç 72

İnsan Rabbine Kulluk Ettiğinde Kendini Gerçekleştiriyor 72

İnsan, Muhtaçlığını Unuttuğu Anda Azgınlaşır 73

İnsan Niçin Rabbine İbadete Muhtaç Kılındı? 74

Her İbadet Eden Bunun Olumlu Etkilerini Niçin Görmüyor? 75

İnsanın İyi Olabilmesi İçin İbadet Etmesi Zorunlu mu? 75

İbadet Etmeden Ruhun Gıdası Karşılanmaz 76

7. ALLAH MELEKLERİ NİÇİN YARATTI? 78

Sorunun Ortaya Konulması 78

Meleklere İnanmak İmanın Şartlarından mı? 78

Melekler Nasıl Varlıklardır? 79

Melekler Allah'ın Nesi Olur? 80

Melekler -Hâşâ- Allah'ın Yardımcıları mı? 81

Peki Niçin Yaratıldı Bu Melekler? 82

8. ŞEYTAN NASIL BİR VARLIKTIR, İNSAN İLE İLİŞKİSİ NEDİR? 89

Sorunun Ortaya Konulması 89

İlk Şeytan: İblis 89

İblis (Şeytan) Melek mi Cin mi? 91

Şeytan, Allah'ın Yardımcısı Değildir! 93

Şeytan (İblis) ve İnsan Arasındaki Bitmez Savaş 94

Şeytan İnsana Ne Yapabilir? 94

Şeytan En Çok Hangi Yöntemleri Kullanır? 95

Şeytana Karşı Ne Yapmak Gerekir? 98

9. ŞEYTAN NİÇİN VAR? 101

Sorunun Ortaya Konulması 101

Allah, Hiçbir Varlığı "Şeytan Olarak" Yaratmadı! 101

İblis'in Şeytanlaşmasına Niçin İzin Verildi? 103

Şeytana Müsaade Edilmesinin Hikmetleri 106

10. KUR'AN'IN ALLAH TARAFINDAN GÖNDERİLDİĞİNİ NEREDEN BİLİYORUZ? 112

A. Kur'an'ın Allah Kelamı Olmadığına İlişkin İtirazlar ve Cevapları 113

B. Kur'an'ın Allah Kelamı Olduğunun Delilleri 119

11. KUR'AN'A İLİŞKİN BAZI SORULAR 123

1. Kur'an niçin bir defada değil de yaklaşık 23 yıllık zaman zarfında indirilmiştir? 123

2. Kur'an'ın mucize olduğu söyleniyor. Önceki peygamberlerin mucizeleri gözle görülen, duyu organlarıyla hissedilebilen bir mucize idi. Şayet Kur'an mucize ise onun diğer peygamberlere verilen mucizelerden farkı nedir? 127

3. Kur'an, müşriklere bir benzerinin yapılamayacağını belirterek meydan okurken neyi kastediyor? 129

4. Bundan 1400 yıl önce indirilmiş olan bir kitap nasıl evrensel olabilir? 131

12. PEYGAMBERLERE İLİŞKİN SORULAR 133

1. Peygamberlerin Gönderilmesine Ne Gerek Var? 133

2. Peygamberler Niçin İnsanlar Arasından Seçilmiştir? 137

3. Peygamberler İnsanlar Arasından Neye Göre Seçilmişlerdir? 139

4. Peygamberlerin Günahtan Korunmuş Olmalarını Nasıl Anlamak Gerekir? 140

5. Bir Kimsenin Peygamber Olup Olmadığı Nereden Anlaşılır? 142

6. Kur'an Niçin Sadece Ortadoğu Bölgesindeki Peygamberlerden Söz Ediyor? 143

7. Peygamberlik Niçin Hz. Muhammed'den (s.a.v.) Sonra Devam Etmedi? 144

13. ÂHİRETİN VAR OLDUĞUNU NEREDEN BİLİYORUZ? 147

Âhiretin Varlığı İspatlanabilir Bir Şey midir? 148

14. KABİR HAYATINA / BERZAH ÂLEMİNE İLİŞKİN SORULAR 160

15. MÜSLÜMAN OLMADIĞI HALDE İYİ OLAN BİR KİMSE ÂHİRETTE KURTULUR MU? 171

1. Sorunun Ortaya Konulması 171

2. Bu Dünyada Yapılan İyilikler İnkârcı Bir Kimseyi Âhirette Kurtarmaya Yetmez 172

3. "İman Etmemiş Olmak" İle "İnkâr Etmek" Her Zaman Aynı Değildir 174

4. İyilik Yapan Kâfir İle Kötülük Yapan Kâfirin Bir Tutulması Mümkün mü? 175

5. Kâfir Bir Kimsenin Samimi Niyetle Yaptığı İyilikler Onun İman Etmesine Vesile Olabilir 176

6. Kâfir Bir Kimse Yaptığı İyiliklerin Karşılığını Dünyada Görür 177

7. Kâfirin Yaptığı İyilik Azabının Derecesini Etkiler 178

8. Sınırlı Süreli İnkâr Sebebiyle Sonsuz Azap Niye Var? 179

16. KAZA VE KADERE İMAN NE DEMEK? 182

Kaza ve Kader Kelimelerinin Anlamları 182

Kadere İman, Allah'ın Sıfatlarına İmanla İlgilidir 183

Kâinattaki Kötülükler de Kader Sebebiyle mi Oluyor? 186

Yaşayacağımız Her Şey Kaderimizde Yazılı mı? 188

Her Şey Yazılmışsa Biz Ne Diye Gayret Ediyoruz? 189

Dua Kaderi Değiştirir mi? 191

17. ALLAH'IN YARATMASI KUSURSUZ MU? 194

Sorunun Ortaya Konulması 194

Kur'an Ne Diyor? 194

Kur'an'ın Yaratılışın Kusursuz Olduğu İfadesi İle Bizim Gözlemlerimiz Arasında Çelişki Olabilir mi? 196

Kusursuz Olan Tüm Varlıklar mı Bazıları mı? 197

Varlıklarda Görülen Güzelliğin Kaynağı O'dur 197

Varlıklarda Kusur Gibi Görünen Durumlar Kusursuzluğun Allah'a Özgü Olduğunu Göstermek İçindir 198

Kusur Gibi Görünen Durumlar Allah'ın İsimlerinin Tecelli Etmesi içindir 198

Varlıklar Ancak Zıtlarıyla Bilinebilir 199

Bizim Kusur Zannettiğimiz Şeyler Öyle Olmayabilir 200

Kusursuz Olan Fertler Değil Türlerdir 201

Kusur Gibi Görünen Durumlar Birer İmtihan Sebebidir 201

Bilemediğimiz Nice Hikmetler Var 202

18. BAŞIMIZA GELEN İYİLİK VE KÖTÜLÜKLERİN SEBEBİ NE? 204

Durum Bizim Zannettiğimiz Gibi Olmayabilir! 205

İyilik (Hayır) ve Kötülük (Şer) İmtihanımızın Bir Parçasıdır 206

İyilikle Karşılaşmamız, Yaptığımız Bir İyiliğin Dünyadaki Karşılığı Olabilir 207

Karşılaştığımız Bir İyilik, Şükredip Etmeyeceğimizi Sınamak İçin Bir İmtihan Vesilesi Olabilir 209

Karşılaştığımız Bir İyilik Bizi Helake Sürükleyen
Bir İstidrac Olabilir 210
Karşılaştığımız İyilik, Allah'ın Zor Zamanda
Kullarına Bir İkramı, Onlara Yönelik
Kolaylaştırması Olabilir 211
Karşılaştığımız Kötülük, Yaptığımız Bir Kötülüğün
Dünyevî Cezası Olabilir 211
Karşılaştığımız Kötülük Sabrımızın Sınandığı
Bir İmtihan Olabilir 212
Karşılaştığımız Kötülük Kendimizi Düzeltmemiz İçin
Bir İkaz ve Uyarı Olabilir 213
Karşılaştığımız Kötülük Günahlarımıza
Kefaret Olabilir 213
Karşılaştığımız Kötülükler Allah Katındaki
Sevabımızın Artması ve Derecelerimizin
Yükselmesi İçin Olabilir 214
Sonuç 215

19. NEDEN HERKES EŞİT ŞARTLARDA İMTİHAN OLMUYOR? 216

Sorunun Ortaya Konulması 216
Bize İmtihanın Bütün Boyutlarına İlişkin
Bilgi Verilmiş Değildir 217
İmtihan Tesadüflere Değil Allah'ın İlim, İrade,
Kudret ve Hikmetine Dayanmaktadır 218

Allah (c.c.) Sonsuz Bilgisiyle Herkesin Farklı Durumlarda Neler Yapabileceğini Bilir 219
Bizim Sevmeyip Kötü Gördüğümüz Şeyler Hakkımızda Hayırlı, Sevip İstediğimiz Şeyler Hakkımızda Kötü Olabilir 221
İmtihan Şartlarımızın Farklı Olması İmtihanlarımızın Farklı Olmasını Gerektirir 222
Allah'ın İradesi Başka, Rızası Başkadır 224
İmtihan Şartları Eşit Olsaydı Yeryüzünde Hayat Mümkün Olmazdı 224
Sonuç 226

20. ALLAH RIZKA KEFİL İSE NİÇİN AÇLIKTAN ÖLENLER VAR? 227

Sorunun Ortaya Konulması 227
Rızık Nedir? 227
Rızkı Veren Allah'tır 229
Hiçbir Canlıya "Açlıktan Ölmeme" Garantisi Verilmiş Değil! 229
Açlık Allah'ın İmtihanlarından Bir İmtihandır 230
İnsanlara Niçin Bol ve Eşit Rızık Verilmiyor? 231
Rızık İçin Çaba Göstermemiz Emredilmiştir 233
Açları Doyurmak ve Doyurmaya Teşvik Etmek Emredilmiştir 234
Rabbimizin Rızkı Tüm Canlılara Yetecek Miktardadır 235

Allah'ın Rızık Konusunda Yeryüzünde Var Olan
Adaletsizliğe Müsaade Etmesinin Sebebi Nedir? 235

21. KIYAMET VE ÂHİRETE İLİŞKİN SORULAR 238

22. İSLAM EN MÜKEMMEL DİN OLDUĞU HALDE MÜSLÜMANLAR DÜNYA ÖLÇEĞİNDE NİÇİN KÖTÜ BİR KONUMDALAR? 250

Sorunun Ortaya Konulması 250

23. EVRENDE KÖTÜLÜKLER NİÇİN VAR? 261

Sorunun Ortaya Konulması 261

Bu Sorun Karşısındaki Gruplar 262

"Kötülüğün reel bir varlığı yoktur" 263

"Kötülük mutlak değil göreceli / nisbîdir" 264

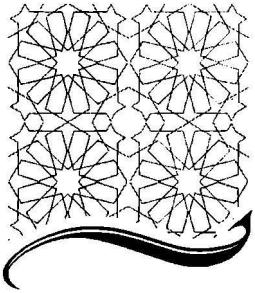
"Kötülükler sonuçları itibarıyla güzeldir" 265

"Mutlak kemal (iyilik, üstünlük, olgunluk) Allah'a aittir" 266

"Kötülük olmasaydı iyilik bilinmezdi" 267

"Kötülüklerin yaratılması imtihan gereğidir" 267

Sonuç 272

ÖN SÖZ

Bizleri yoktan yaratan, diğer canlılardan farklı olarak akıl sahibi kılan ve soru sorma, araştırma, anlama yeteneği ile donatan Allah'a hamd ederim. Her türlü övgü Allah'a, her türlü salât ve selâm O'nun kutlu elçisinin üzerine olsun.

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran en bâriz vasfı akıl sahibi olmasıdır. Aklın temel fonksiyonu ise düşünmektir. Bu sebeple insan, ilk dönemlerden itibaren "düşünen canlı" diye tanımlanmıştır. Düşünmenin fitilini ateşleyen ise soru sormaktır.

İnsanların sorularını iki gruba ayırabiliriz. Bunların ilki basit, sıradan, gündelik meselelerle ilgili sorulardır. "Bu akşam hangi yemeği yapsak?", "bu hafta sonu nereye gitsek", "yarınki sınava nasıl çalışsam?", "bu kitabın / filmin ana mesajı nedir?" şeklindeki sorular önemsiz olmamakla birlikte sıradan ve basit sorulardır. Bir de her insanın özellikle kendisiyle baş başa kaldığında aklına gelen, bir cevap bulamadığı sürece onu içten içe kemiren ve rahatsız eden hayatî sorular vardır.

Söz gelimi her insan kendisi ve etrafındaki varlıkları gözlemlediğinde aklına "bütün bu varlıklar nasıl meydana geldi?", "ben niçin varım?", "varlıkların ardında onları çekip çeviren, sevk ve idare eden bir güç var mıdır?", "ölüp gittikten sonra ne olacak?", "hayat sadece

bu dünya hayatından mı ibaret?", "dünyada niçin kötülükler ve adaletsizlikler var?" şeklinde sorular gelir. İşte bu sorular günübirlik, gelip geçici, basit ve önemsiz sorular değildir.

Kimi insanlar akıl ve vicdanlarından taşan ve tatminkâr bir cevap bulunmadıkça tam anlamıyla ruhî / psikolojik bir rahatlığa, esenliğe kavuşmanın mümkün olmadığı bu tür sorulardan bir ömür boyu kaçarlar. Hayatlarının herhangi bir anında, şu veya bu olay vesilesiyle böyle bir soru ile karşı karşıya kalsalar bile bu meseleyi derince düşünmek yerine soruları sümen altı etmeyi, bir anlamda "pislikleri halının altına süpürmeyi" tercih ederler.

Günübirlik zevkler ve telaşlarla bu soruları soran akıl ve vicdanlarını baskı altında tutarak bir ömür tüketirler. Dahası kimileri bu soruların saçma olduğunu, insanların cevaplarını hiçbir zaman bilemeyecekleri bu sorularla sınırlı olan ömürler tüketmeleri yerine, sınırları "maksimum haz" parolasıyla yaşamaları gerektiğini düşünürler.

Neyse ki insanların tümü böyle değildir.

Tarih boyunca bu soruların önemini bilen ve bunlara tatminkâr cevaplar bulunması gerektiğini kavrayan sayısız insan hep var olagelmiştir. Gelgelelim bu sorulara nasıl cevap verileceği konusu da en az sorular kadar hayatî bir konudur.

İnsanların bir kısmı bu hayatî / varoluşsal sorulara kendi akılları ile cevaplar bulmaya çalışmışlardır. Nitekim tarih boyunca pek çok filozofun bu sorulara kendi aklıyla birtakım cevaplar verdiği görülür. Felsefe tarihindeki tartışmalar bir anlamda bu sorulara verilen farklı cevapların ürünüdür. Buna karşılık "ilahî kaynaklı dinler", insan aklının bu sorulara cevap verebilecek güçte olmadığını, bu soruların ancak varlığı ve insanı yaratan ilahî güç tarafından tatminkâr bir şekilde cevaplanabileceğini belirtmişlerdir.

Bu dinler içinde yalnızca İslam, bu sorulara tam ve tatminkâr cevaplar verebilmiştir. Bunun sebebi İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an'ın, kutsal kitaplar içinde orijinal yapısını koruyabilen tek kitap

olması yanında bu kitabın tebliğcisi olan Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sözleri ve yaşantısını yansıtan sünnetin büyük ölçüde bize aslına sadık bir şekilde gelebilmiş olmasıdır. Fıtrat dini olan İslam, aslına sadık bir şekilde bize kadar gelip fıtratımızdan taşan sorularla buluştuğunda ona uygun cevapları da getirmiştir.

Elinizdeki kitapta insanın benliğinden taşan hayatî sorulara Kur'an perspektifinden hareketle cevaplar verilmeye çalışılmış, yeri geldikçe soruların cevabına ilişkin hadislerden bazı aktarımlarda bulunulmuştur.

Burada yer alan cevaplar, tümüyle kitap yazarının kendisinin ürettiği cevaplar olmaktan ziyade İslam ilim geleneğinde öteden beri tartışılan, cevap sadedinde zikredilen hususların yazar tarafından yeniden gözden geçirilmesi, zamana ve zemine uygun bir dille yeniden formüle edilmesi, günlük hayattan örneklerle zenginleştirilmesi sonucunda oluşturulmuştur.

Cevapların oluşturulmasında –ne derece başarılı olunduğunun takdirini okuyucuya bırakarak- akademik üsluptan uzak, olabildiğince herkes tarafından anlaşılabilir bir dil kullanılmaya gayret edilmiştir.

Her ne kadar burada yer alan sorular inanan-inanmayan herkesin aklına gelebilecek türden sorular ise de verilen cevaplarda ilk muhataplar İslam'ın hak din olduğuna inanan kimselerdir. Bu sebeple cevaplarda aklî deliller yanında sıklıkla Kur'an âyetlerine, zaman zaman da hadislere göndermeler yapılmıştır.

Şunu açık yüreklilikle belirtmek durumundayız ki bu türden sorulara verilecek hiçbir cevap inanmamaya kararlı / şartlanmış olan bir kimseyi ikna etmeye yeterli olmayacaktır. Böyleleri nezdinde verilecek her cevap yeni sorulara kapı açacaktır. Bununla birlikte burada yer alan cevaplar ön yargılarından arınmış bir biçimde düşünen, inkâra şartlanmamış zihinler açısından her yönüyle tatmin edici olmasa da en azından meselenin farklı şekillerde düşünülmesinin mümkün

olduğunu, o meseleye dair başka tatmin edici cevapların da bulunabileceğini gösterecektir.

Bu kitaptaki soru ve cevaplar GENÇ Dergisi'nde son iki yıldır aylık olarak yazılan yazılardan oluşmaktadır. Soruları belirlerken İslam dinine eleştirel yaklaşan veya İslam dinine bağlı olduğu halde aklına, zihnine bu türden sorular takılan kimselerin dile getirdiği hususlardan hareket edilmiştir.

Verilen cevaplarda her ne kadar Kur'an ve Sünnet gibi İslam'ın temel kaynaklarından hareket edilmişse de buradaki cevapları "Allah tarafından" veya "peygamber tarafından" verilmiş cevaplar olarak düşünmek kesinlikle doğru olmaz. Netice itibarıyla kitapta cevaplar esnasında delil olarak zikredilen her bir âyet ya da hadis, on dört asırlık İslam ilim geleneğinin aracılığından geçtikten, farklı yorum, tefsir ve içtihatlara konu olduktan sonra bir meselede delil olarak kullanılmaktadır.

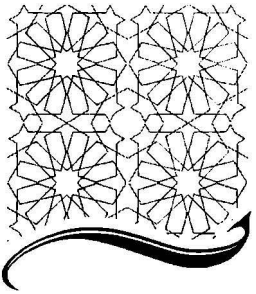
Şu halde âyetler ve hadisler bir yana bunlara dayalı olarak geliştirilen yorumlar, aklî çıkarımlar, delillendirmeler "yanlışsız", "eleştiril(e)mez" değildir. Burada yer alan sorulara tarihte veya günümüzde çok daha iyi cevapları verebilecek olanlar bulunmuştur, bundan sonra da bulunacaktır. Yazarın yapmaya çalıştığı şey sadece bu hususta mütevazı bir katkıda bulunmaktır.

Bu kitap vesilesiyle bir kişi bile olsa inanca ilişkin aklını kurcalayan sorulara cevap bulabilirse yazar kendisini bahtiyar hissedecektir.

Son olarak kitapta yer alan yazıların GENÇ Dergisi'nde yazılıp yayınlanması ve sonra da kitap haline getirilmesi konusundaki teşvik ve destekleri sebebiyle pek değerli Süleyman Ragıp Yazıcılar Beyefendiye şükranlarımı sunarım.

Gayret bizden, başarıya ulaştırmak Allah'tandır.

Soner DUMAN
Adapazarı - Eylül 2020

1. EVRENİN BİR YARATICISI OLDUĞUNU NEREDEN BİLİYORUZ?

Sorunun Ortaya Konulması

Biz Müslümanlar Allah'ın varlığına ve birliğine, kendisinden başka hiçbir ilah olmadığına iman ediyoruz. Buna karşılık herhangi bir tanrının varlığına inanmadığını belirten milyonlarca insan var. Yine gerek tarihte gerekse günümüzde Allah dışında veya Allah ile birlikte başka varlıkları tanrı olarak kabul eden insanlar bulunmakta. Biz kendi inancımızın doğruluğunu iddia ediyoruz. Karşımızda yer alanlar da kendi inançlarının doğruluğunu iddia ediyor. Bu durumda gerek kendi iç dünyamızda gerekse karşı inanç sahiplerine karşı bu evrenin bir yaratıcısı olduğunu nasıl delillendirebiliriz?

"Allah'ın Varlığı ve Birliği" Gayba İmanla İlgilidir

Bu soruya cevap verirken öncelikli olarak bilmemiz gereken bir husus üzerinde duralım: "Evrenin bir yaratıcısının var olup olmadığı meselesi -tıpkı diğer iman esasları gibi- gaybî bir meseledir. Gaybî konular ise bilimsel ispatın konusu olamaz."

Şimdi bunu biraz açıklayalım:

İmanın şartları olarak bildiğimiz esasların tamamı aslında bizim açımızdan gaybî konulardır. Gayb ise beş duyu ve akıl ötesindeki alandır. Allah'ın varlığı ve birliği gayba ilişkin bir konu olduğu gibi melekler, âhiret, kader gibi konular da böyledir. Burada insanların duyu organlarıyla algılanabilir olduğu gerekçesiyle "peygamberler" ve "kitaplar" bir soru olarak zihnimize takılabilir. Bununla birlikte peygamberler ve kitaplara imanda gaybî olan husus şudur: Biz, peygamberlik iddiasında bulunan kimseye vahyin gelişine şahit olmuyoruz. Öyle olunca onun "Ben Allah'ın elçisiyim. Allah bana vahiy aracılığıyla bir kitap gönderdi" şeklindeki ifadeleri bizim açımızdan beş duyuyla doğrulanması, test edilmesi mümkün olmayan konular arasında yer alıyor.

Gayba ilişkin meseleler "bilimsel bilgi"nin konusu olamazlar. Zaten bir şey, bilimsel olarak bilinebiliyor, izah edilebiliyor ise o şey artık gayb olmaktan ve iman konusu olmaktan çıkar. Mesela ay ve güneşin varlığı imanın konusu olamaz; çünkü ay ve güneş gözle görülebilmektedir. Bu sebeple ay ve güneşin varlığını ispat için delillendirme yapmaya da gerek yoktur. Buna karşılık mesela meleklerin varlığı imanın konusu olur; çünkü meleklerin varlığı laboratuvar ortamında deney ve gözlemle anlaşılamaz.

Bir şeyin beş duyu ile bilinebilir, aklen izahı yapılabilir olduğunda onun iman nesnesi olmaktan çıktığının en büyük delili Firavun'un boğulma anındaki imanının kabul edilmemesidir. Zira ölüm anı artık kişinin bu dünyadan ayrılmaya başlayıp âhiretin işaretlerini gördüğü andır. O ana kadar kişi için gaybî olan hususlar onun açısından şehadet âlemine dönüştüğü için ölüm anında kişinin iman etmesi geçerli sayılmamıştır.

Bu açıklamalarımızdan şu sonuç çıkmaktadır: Allah'ın varlığı ya da birliğine ilişkin ileri sürülecek delillerin hiçbiri bu konuyu bilimsel olarak "iki kere iki dört eder" şeklinde ispatlayan hususlar değildir. Bu delillerin tümü kendi içinde bir inancı ve yorumu barındırmaktadır. Böyle olduğu içindir ki bu delillerle tatmin olup inancını sağlamlaştıranlar olacağı gibi bu delilleri ikna edici bulmayıp karşı çıkanlar da olacaktır.

Allah'ın Varlığı ve Birliği Konusunda İleri Sürülen Deliller

Tarih boyunca bir tanrının varlığını kabul eden filozoflar ve farklı din mensupları buna dair birtakım deliller zikretmişlerdir. Biz bu deliller içinden en çok zikredilenler üzerinde duracağız.

1. Evrenin Yaratılmışlığı

Bir tanrının varlığına inananlar ile inanmayanlar arasındaki en büyük tartışma konusu evrenin varlığı meselesidir. Bu evren ezelden beri var mıdır yoksa sonradan mı var olmuştur? Şayet sonradan var olmuşsa onu evren dışında var eden bir güç var mıdır, yoksa evren tamamen tesadüf eseri kendiliğinden mi var olmuştur?

Bir tanrının varlığını kabul etmeyen ateistlerin büyük bir kısmı evrenin ezelden beri var olduğu görüşünü savunur. Bunlara göre evren tamamıyla maddeler toplamından ibarettir. Evrende madde ötesi varlıklar (tanrı, melek, cin vb.) yoktur. Varlığı sadece maddeden ibaret sayan ve maddeye de ezeliyet atfeden bu felsefi görüşe "materyalizm" adı verilmektedir.

Bir tanrının varlığını kabul edenler ise evrenin sonradan tanrı tarafından var edildiği görüşünü kabul ederler. Bu görüşte olanlar kimi zaman evrenin yaratılmışlığı fikrinden hareketle tanrının

varlığı sonucuna, kimi zaman da tanrının varlığı fikrinden hareketle evrenin yaratılmışlığı sonucuna ulaşırlar.

Evrenin ezelden beri var olamayacağına ilişkin ileri sürülen deliller şunlardır:

a) Biz kendi tecrübelerimizle de biliyoruz ki hiçbir şey kendiliğinden, bir sebebi bulunmaksızın var olmaz. Var olan her şeyin bir sebebi bulunmaktadır. Yağmurun sebebi buluttur, bulutun sebebi su buharıdır. Su buharının sebebi güneşin yeryüzündeki denizler, göller ve akarsulardaki suyu buharlaştırmasıdır. Bütün bu sebepler zincirini geriye doğru sonsuza kadar götürmek mümkün değildir, aksi takdirde bir kısır döngü söz konusu olur. Yolumuz bir anda tren yoluna çıksa ve önümüzden geçip gitmekte olan çok sayıda vagon görmüş olsak derhal bu vagonların en başında onları çeken ama kendisi çekilmeyen bir lokomotif bulunduğunu düşünürüz. Aklımız bize bu vagonların en başında yine bunlar gibi olan bir vagon bulunamayacağını, vagonlar dizisinin sonsuza kadar gidemeyeceğini söyler. Öyleyse zamanda geriye doğru gittiğimizde mutlaka bu maddenin yok iken sonradan yaratıldığı bir döneme varırız.

Maddeyi yaratan varlığın kendisi de madde olamaz. Zira o zaman o maddeyi de bir var eden, onu da var eden olacak ve bu zincir böylece gidecektir. Oysa biz kısır döngünün olamayacağını belirtmiştik.

b) Evrendeki tek tek maddelere baktığımızda bunların hiçbirinin kalıcı olmadığını, her birinin bir zaman sonra yok olduğunu görüyoruz. Geleceğe doğru ebedî olmayan bir şeyin geçmişe doğru sonsuz ve ezelî olması mümkün değildir. Evren dediğimiz şey maddelerin toplamından oluştuğuna göre tek tek parçaları ezelî ve ebedî olmayan evrenin bütünü de ezelî ve ebedî olamaz.

c) Günümüzde modern bilimin bulguları da evrenin bir başlangıcının olduğunu ortaya koymaktadır. Maddî âlemin nasıl meydana geldiği ile ilgili hali hazırda bilim dünyasında geçerli kabul edilen "Big Bang (Büyük Patlama)" adı verilen teori, evrenin yaklaşık 13 milyar yıl önce bir sıfır noktasından büyük bir patlama sonucu başladığını ve gittikçe genişleyerek büyüdüğünü ortaya koymaktadır. Kuşkusuz bu teori doğru da olabilir yanlış da. İmana ilişkin hususları, her an yanlışlanması mümkün olan bu tip teorilere dayandırmak doğru değildir. Bununla birlikte bu husus, bilimi sıklıkla kendi tarafında göstererek ateizme araç kılmaya çalışan kötü niyetli kimselerin yaklaşımlarının dürüst olmadığını göstermesi bakımından önemlidir.

Geçmiş zamanlarda İslam inancını savunan kelam âlimleri kozmolojik delili "hudûs" adıyla, Müslüman filozoflar ise "imkân" adıyla ortaya koymuşlardır.

Hudûs delilinin mantığını şöyle izah etmek mümkündür: Âlemdeki her varlık ya kendi başına bulunan cevherlerden ya da kendi başına bulunmayıp bir başka varlığa özellik olarak bağlı bulunan renk, koku, ağırlık, şekil vb. arazlardan oluşur. Söz gelimi ağaç bir cevherdir. Ağacın yaprakları, rengi, uzunluğu, dallarının sayısı ise ağacın arazlarıdır. İnsan bir cevherdir. İnsanın uzun-kısa, yaşlı-genç, kadın-erkek, sağlıklı-hasta oluşu ise arazlardır.

Arazlar sürekli değişim gösterir. Mesela ağacın yaprakları ilkbaharda açar, yazın sararmaya başlar, sonbaharda dökülür. Ağacin dalları kuruyabilir. İnsan hasta olur, iyileşir, zengin olur, fakir olur, hayatta kalır, ölür. Arazların değişmesi, o arazlara sahip olan cevherlerin de değişime uğraması anlamına gelir. Zira bünyesinde daha önceden yok iken sonradan var olan ve ardından

tekrar yok olan arazları barındıran bir cevherin kendisi kalıcı olamaz. O halde cevher ve arazlardan oluşan maddî âlem ezelî olmadığı gibi ebedî de olamaz. Hâdis (sonradan meydana gelmiş) olan âlemin bir muhdisi (var edicisi) olmalıdır. O da kendisi hâdis olmayan Allah'tır.

İmkân delilinin mantığını da şu şekilde ortaya koyabiliriz: Âlem, tek tek bakıldığında varlığı zorunlu olmayan maddelerden oluşmaktadır. Mesela bu Dünya'nın, Ay'ın, Mars'ın, Güneş'in varlığı zorunlu değildir. Var olmayabilirdi de. Bir zaman sonra yok da olabilir. Var olması da yok olması da imkân dahilinde olan varlıklar şu anda mevcut olduğuna göre onların varlığını yokluğuna tercih eden bir tercih edicinin bulunması gerekir. O tercih edicinin kendisi ise "varlığı mümkün" bir varlık olamaz, ancak ve ancak "varlığı zorunlu (vâcibü'l-vücud)" bir varlık olabilir. İşte o varlık Allah'tır.

Kur'an, bir yaratıcının varlığını kabul etmeyenler hakkında şöyle buyurur:

"Acaba onlar herhangi bir yaratıcı olmadan mı yaratıldılar? Yoksa kendileri mi yaratıcıdırlar? Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattılar? Hayır! Onlar bir türlü anlayıp inanmazlar." (Tûr, 35-36)

2. Evrenin Yasaları

Evrende varlığını hiç kimsenin inkâr edemeyeceği birtakım yasalar bulunmaktadır. Nitekim fizik, kimya, biyoloji gibi tabiat bilimleri bu yasaları ortaya koyan bilim dallarıdır. Yasalar olmasaydı bu bilimler olmayacağı gibi bu bilimlerin verilerini kullanarak pratik ihtiyaçlarımıza cevap veren âletleri üreten teknoloji de olmazdı.

Evrendeki yasalara örnek olarak yer çekimi kanunu, suyun kaldırma kuvveti, merkezkaç kuvveti, suyun donma ve kaynama dereceleri, sürtünme kuvveti, ısınan havanın yükselmesi, gel-git olayı gibi hususları örnek olarak zikredebiliriz.

Şayet evrenin bir yaratıcısı yoksa her bir noktada var olan bu yasaların kimin tarafından konulduğu sorusu cevapsız kalır. Bunların kendiliğinden oluşması mümkün değildir. Zira bu yasalardaki en ufak bir sapma evrenin yok olması sonucunu doğurabilecek bir süreci başlatır. Bu yasaların her biri kendi içinde hassas bir ayarı barındırdığı gibi söz gelimi dünya üzerinde binlerce yasanın bir arada ve uyum içinde bulunması da bütün bunların ilim, irade, kudret sahibi bir yaratıcı tarafından konulduğunu ve sürdürüldüğünü gösterir.

Allah evrene koyduğu yasaların sağlamlığını ve değişmezliğini şu şekilde belirtir:

"Allah'ın kanununda asla bir değişme bulamazsın, Allah'ın kanununda kesinlikle bir sapma da bulamazsın." (Fâtır, 43)

Evrendeki varlıklar birbiriyle mükemmel bir düzen ve uyum içinde varlıklarını devam ettirir. Kur'an da bu hususa pek çok âyette dikkatleri çeker ve evrendeki yasaların işleyişinde, varlıkların birbiriyle uyum içinde varlıklarını devam ettirmesinde Allah'ın varlığını, birliğini, sıfatlarını gösteren deliller bulunduğunu belirtir. Buna ilişkin şu âyetleri örnek olarak zikredebiliriz:

"O ki, birbiri ile uyumlu yedi göğü yaratmıştır. Rahmân olan Allah'ın yaratışında hiçbir uygunsuzluk göremezsin. Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun? Sonra gözünü, tekrar tekrar çevir bak; göz (aradığı bozukluğu bulmaktan) **âciz ve bitkin halde sana dönecektir."** (Mülk, 3-4)

"Güneş, kendisi için belirlenen yerde akar (döner). **İşte bu, azîz ve alîm olan Allah'ın takdiridir. Ay için de birtakım menziller** (yörüngeler) **tayin ettik. Nihayet o, eğri hurma dalı gibi** (hilâl) **olur da geri döner. Ne güneş aya yetişebilir, ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir yörüngede yüzerler."** (Yasin, 38-40)

3. Evrendeki Hassas Ayarlar

Bugün modern bilimin yaptığı ölçü ve değerlendirmelere göre evrende öyle hassas ayarlar bulunmaktadır ki bu ayarlardaki en ufak bir değişim evrenin varlığını, dünya gezegenindeki milyonlarca canlı türünü yok olmaya mahkum edebilir. Meseleye dünyadaki canlılık açısından bakacak olduğumuzda dünyanın güneşe olan mesafesi, dünya atmosferindeki oksijen ve hidrojen oranı, dünyadaki su oranı, insan vücudundaki su oranı gibi yüzlerce hassas ayar ve oran söz konusudur.

Bütün bu dengeler ve hassas ayarların kendiliğinden oluşması, hiçbir akıl ve bilince sahip olmayan "madde", "doğa" gibi varlıklara yüklenmesi mümkün değildir. Bütün bunlar sonsuz bilgi, kuvvet, hikmet sahibi üstün bir yaratıcının yani Allah'ın varlığını gösterir. Nitekim Rabbimiz evrendeki her şeyi hassas birtakım denge ve ölçülere bağladığını Kur'an'da şöyle belirtir:

"O'nun katında her şey ölçü iledir." (Ra'd, 8)

"Biz her şeyi bir ölçü ile yarattık." (Kamer, 49)

"Her şeyin hazineleri yalnız bizim yanımızdadır. Biz onu ancak belli bir ölçüyle indiririz." (Hicr, 21)

4. Varlıklardaki Tasarım

Çevremizde algıladığımız tüm varlıklarda akıllara durgunluk verecek derecede üstün bir tasarımın olduğunu görüyoruz.

Maddenin yapı taşı olan atomdan galaksilere, canlıların en küçük birimi olan hücrelerden her bir canlıdaki organ ve sistemlere varıncaya kadar her biri mükemmel bir tasarımın olduğunu göstermektedir. Her bir canlı, yaşadığı fiziksel ortama uygun bir şekilde dizayn edilmiş, yaşadığı bölgeye uyum sağlayacak organlarla donatılmıştır. Söz gelimi çöllerin vazgeçilmez hayvanlarından olan deve uzun süre susuzluğa dayanabilecek bir yapıya sahip kılınırken penguenler ve kutup ayıları, aylar sürecek karlı ve soğuk havalara dayanıklı bir şekilde yaratılmışlardır. Her bir canlının kendisine has besin türleri, beslenme biçimleri, savunma ve saldırı sistemleri bulunmaktadır.

İnsan için düşünüldüğünde ise bu tasarım onun varlığının başlangıcını oluşturan embriyo hücresinden başlamaktadır. İnsan hücresindeki DNA moleküllerinin dizilimi, insan vücudundaki dolaşım, sindirim, solunum, sinir sistemleri, kemik ve kasların yapısı onun vücudunun her bir detayının en ince ayrıntısına kadar dizayn edildiğini gözler önüne sermektedir.

Kur'an, canlı varlıkların olağanüstü tasarımlarına sıklıkla dikkatleri çeker. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Allah, her canlıyı sudan yarattı. İşte bunlardan kimi karnı üstünde sürünür, kimi iki ayağı üstünde yürür, kimi dört ayağı üstünde yürür. Allah dilediğini yaratır; şüphesiz Allah her şeye kadirdir." (Nur, 45)

"Kuşkusuz sizin için hayvanlarda da büyük bir ibret vardır. Zira size, onların karınlarındaki fışkı ile kan arasından (gelen), **içenlerin boğazından kolayca geçen hâlis bir süt içiriyoruz."** (Nahl, 66)

5. Varlıklardaki Estetik ve Sanatlı Tasarım

Evrendeki bütün varlıklarda estetik bir yapı ve görünümün olduğu tarafsız bir şekilde varlıkları inceleyen herkes tarafından kabul edilir. Farklı renk ve simetrik tasarımlara sahip binlerce bitki ve meyve türü, hayvanların simetrik ve sanatlı olan renkleri, gökyüzünün yıldızlarla donatılması, güneşin doğuş ve batışı, ağaçların her mevsim farklı bir renk tonuna bürünmesi, kuşların çıkardıkları sesler evrendeki binlerce sanatlı tasarım örneklerinden yalnızca birkaçıdır.

Bütün bu estetik ve sanatlı tasarımların bizzat o varlıkların kendileri tarafından yapılmadığı akıl sahibi herkes tarafından bilinmektedir. Örneğin kelebeğin kendi kanatlarını, yılanın kendi derisini, tavus kuşunun kendi tüy ve kuyruğunu süslemediği bilinmektedir. Bu sanatlı tasarımın "doğa" gibi herhangi bir akıl ve şuura sahip olmayan madde bütünü tarafından yapılamayacağı da açıktır. Şu halde bu varlıkların görüntü ve seslerindeki sanatlı ve estetik tasarımın bütün bunlara gücü yeten, her şeyi bilen bir varlık tarafından yapılmış olması gerekir. İşte o varlık âlemlerin Rabbi olan Allah'tır. Rabbimiz Kur'an'da varlıklardaki estetik ve sanatsal tasarım özelliklerine şu şekilde dikkatlerimizi çeker:

"Yeryüzünde sizin için rengârenk yarattıklarında da öğüt alan bir toplum için gerçek bir ibret vardır." (Nahl, 13)

"Üstlerindeki göğe bakmazlar mı ki, onu nasıl bina etmiş ve nasıl süslemişiz! Onda hiçbir çatlak da yok. Yeryüzünü de döşedik ve ona sabit dağlar koyduk. Orada gönül açan her türden (bitkiler) **yetiştirdik. Allah'a yönelen her kula gönül gözünü açmak ve ibret vermek için** (bütün bunları yaptık)**."** (Kaf, 6-8)

"Hayvanları da O yarattı. Onlarda sizin için ısıtıcı (şeyler) **ve birçok faydalar vardır. Onlardan bir kısmını da yersiniz. Sizin için onlardan ayrıca akşamleyin getirirken, sabahleyin salıverirken bir güzellik** (bir zevk) **vardır."** (Nahl, 5-6)

"Andolsun, biz gökte birtakım burçlar yarattık ve seyredenler için onu süsledik." (Hicr, 16)

6. İnsanlık Tarihindeki Ortak Kabul

Gerek dinler tarihi gerekse arkeoloji alanında yapılan çalışmalar insanlık tarihi boyunca kurulan bütün şehir ve medeniyetlerde üstün bir varlığa inanma duygusunun insanlar tarafından ortak olarak paylaşıldığı sonucunu ortaya koymaktadır. İçinde bir tapınak bulunmayan hiçbir antik şehir yoktur. Şu halde insanlık, tarihin kaydettiği ilk dönemlerden itibaren yüce bir yaratıcının varlığına inanmış, ona sığınmıştır. Bütün insanlığın bu ortak kabulünün bir yanılsama olduğunu iddia etmek akıl ve mantıkla izah edilebilecek bir durum değildir.

7. İnsanın Dünyadaki Üstün Konumu

İnsan, dış görünüşü itibarıyla zayıf ve âciz bir varlıktır. Yeryüzündeki canlıların pek çoğundan daha güçsüzdür. Hayvanlarla kıyaslandığında ne kuşlar gibi havada uçabilir, ne balıklar gibi suda yaşayabilir, ne karadaki pek çok hayvan kadar hızlı koşabilir. Hayvanların tümü doğuştan sahip oldukları özelliklerle doğaya hemen uyum sağlayacak bir vücut yapısına sahip kılınmışlardır. Doğuştan sahip oldukları yünler, tüyler ve deriler onları sıcak ve soğuğa karşı koruyabilir. İnsanlar ise doğuştan çıplak doğduğu gibi yaklaşık bir yıl boyunca ayağa kalkamaz.

İnsan bütün bu âcizlik ve zayıflığına rağmen öyle üstün bir konumda bulunmaktadır ki yeryüzünün canlı ve cansız bütün unsurları âdeta insana hizmetçi kılınmıştır. Bütün bunlar insana verilen akıl sayesinde olmaktadır. İnsan aklı sayesinde yeryüzünün en vahşi hayvanlarını kendi hizmetinde kullanabilmekte, gökte uçan uçaklar ve uzay mekikleri, denizin üzerinde ve altında gidebilen gemiler ve denizaltıları yapabilmekte, dağları delip denizleri doldurabilmektedir.

Yeryüzündeki bütün imkân ve fırsatlar insanın hizmetine sunulmuştur. Diğer hiçbir varlık için böyle bir durum söz konusu değildir. Şu halde varlıklar arasında insan ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. İnsan bu konumunu kendi güç ve kudretiyle kazanmış değildir. Şu halde bütün bunları insanın hizmetine veren, onu diğer varlıklardan üstün kılan bilinçli bir irade söz konusudur. O irade sahibi varlık Allah'tır. Rabbimiz insanın bu ayrıcalıklı konumunu şu şekilde bildiriyor:

"(O öyle lütufkâr) **Allah'tır ki, gökleri ve yeri yarattı, gökten suyu indirip onunla rızık olarak size türlü meyveler çıkardı; izni ile denizde yüzüp gitmeleri için gemileri emrinize verdi; nehirleri de sizin** (yararlanmanız) **için akıttı. Düzenli seyreden güneşi ve ayı size faydalı kıldı; geceyi ve gündüzü de istifadenize verdi. O size istediğiniz her şeyden verdi. Allah'ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız. Doğrusu** (bütün bunlara rağmen inkârcılıkta direten) **insan çok zalim, çok nankördür!"** (İbrahim, 32-34)

8. İnsanın Fıtrî Yapısı

İnsanın iç dünyası, ruhu ve fıtratı da onu ve evreni var eden yüce bir yaratıcının varlığını göstermektedir. İnsanın fıtratında hiç kimsenin varlığını inkâr edemeyeceği "üstün bir varlığa sığınma

duygusu" vardır. Bu duygu sonradan edinilmiş, eğitim ve öğretim yoluyla kazandırılmış bir duygu olmayıp insanda doğuştan bulunmaktadır.

Nasıl ki yeni doğan çocuk annesini emme bilgisiyle birlikte doğuyor ve bu bilgi sonradan ona eğitimle kazandırılmıyorsa aynı şekilde doğan her çocuk da yüce bir yaratıcının varlığını kabul edip ona sığınma duygusuyla doğar. Bu duygu bastırılabilir ama yok edilemez. İnsanların büyük bir zorluk, hayatî bir tehlike yaşadığı anda üzeri örtülmüş ve bastırılmış olan bu fıtrî yön öne çıkar. Nitekim toplumsal gözlemler, kendileri veya yakınları büyük bir hayatî tehlike içinde bulunan ateist kimselerin pek çoğunun zorluk ve sıkıntı anlarında tanrıya sığınma duygusu hissettiklerini ortaya koymaktadır.

Bu anlamda "uçak düşerken uçakta ateist kimse kalmaz" sözü meşhurdur. Kur'an, insanlardaki bu sığınma, yardım isteme duygusunun zorluk anında ortaya çıktığını, ama zorluk anında Allah'a sığınan pek çok kimsenin zorluk ortadan kalktığında yüz çevirdiğini belirterek bu çifte standartlı tavrı şu şekilde belirtir:

"Sizi karada ve denizde gezdiren O'dur. Hatta siz gemilerde bulunduğunuz, o gemiler de içindekileri tatlı bir rüzgârla alıp götürdükleri ve (yolcular) **bu yüzden neşelendikleri zaman, o gemiye şiddetli bir fırtına gelip çatar, her yerden onlara dalgalar hücum eder ve onlar çepeçevre kuşatıldıklarını anlarlar da dini yalnız Allah'a halis kılarak: "Andolsun eğer bizi bundan kurtarırsan mutlaka şükredenlerden olacağız" diye Allah'a yalvarırlar. Fakat Allah onları kurtarınca bir de bakarsın ki onlar, yine haksız yere taşkınlık ediyorlar."** (Yunus, 22-23)

"De ki: Ne dersiniz; size Allah'ın azabı gelse veya o kıyamet gelip çatıverse size, Allah'tan başkasına mı yalvarırsınız? Doğru

sözlü iseniz (söyleyin bakalım)**! Bilâkis yalnız Allah'a yalvarırsınız. O da** (kaldırılması için) **kendisine yalvardığınız belâyı dilerse kaldırır; ve siz ortak koştuğunuz şeyleri unutursunuz."** (En'am, 40-41)

İnsan fıtratı Yüce Allah'a bağlanma, O'ndan yardım dileme, O'na dua etme, tevekkül etme, sığınma, O'ndan korkup ürperme, O'na ümitlerini bağlama özelliği ile yaratılmıştır. İnsandaki bu özelliği ondan söküp atmanın imkânı yoktur. Kendilerinin ateist olduğunu, bir tanrının varlığına inanmadıklarını söyleyen kimseler hakikatte kendi fıtratlarındaki bu duyguları bastırmaya, köreltmeye ve yok saymaya çalışan kimselerdir.

Fıtratımızda sadece sığınma duygusu yoktur, aynı zamanda "sonsuz bir hayat yaşama" duygusu da vardır. Her insan, sevdikleriyle, daha önce ölüp giden yakınlarıyla birlikte, mutlu olduğu bir hayatta sonsuza kadar yaşamak ister. Hiçbir insanın fıtratı ölümle birlikte sonsuz bir yokluğa mahkûm olma fikrini kabul etmez.

Her insanda var olan bu fıtrî duygunun mutlaka dış dünyada bir karşılığı olmalıdır. Nitekim insandaki acıkma hissini giderecek dış dünyada yiyecekler bulunmaktadır. İnsanın susuzluğunu giderecek su bulunmaktadır. Aynı şekilde insandaki ölümsüzlük duygusunu karşılayacak bir âlemin de bulunması gerekir. Bu dünya şartlarında bu isteğimiz yerine gelmediğine göre bunun karşılanacağı bir başka âlemin varlığı zorunludur. O halde böyle bir âlemi yaratan bir varlık da olmalıdır.

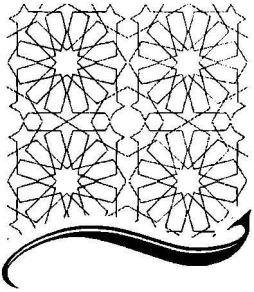
Son Söz

Bu evrenin bir yaratıcısı bulunduğuna dair deliller yalnızca yukarıdakilerden ibaret değildir. Evrendeki her şey, kendine mahsus dille Allah'ın varlığını, birliğini, üstün sıfatlarını yansıtmaktadır. Kur'an bu gerçeği şu şekilde belirtir:

"Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün birbiri peşinden gelmesinde, insanlara fayda veren şeylerle yüklü olarak denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın gökten indirip de ölü haldeki toprağı canlandırdığı suda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârları ve yer ile gök arasında emre hazır bekleyen bulutları yönlendirmesinde düşünen bir toplum için (Allah'ın varlığını ve birliğini ispatlayan) **birçok deliller vardır."** (Bakara, 164)

Bütün bunlara rağmen söz konusu deliller, imanın gaybî olma özelliğini ortadan kaldıran, herkesi imana zorlayan, bilimsel olarak ispat edilebilir, laboratuvar ortamında test edilebilir hususlar değildir. Zaten öyle olsaydı yeryüzünde inkârcılık diye bir şey olmaz, bu konu imtihan meselesi olmaktan çıkardı.

Rabbimiz bizleri dış dünyada ve fıtramızda görülen bu delilleri hakkıyla bilip görmeyi, kendisinin varlığına ve birliğine iman ederek teslim olmayı nasip eylesin.

2. ALLAH NASIL BİR VARLIKTIR?

Bu başlık altında Rabbimiz Allah Teâlâ'nın nasıl bir varlık olduğuna ilişkin soruyu Kur'an ışığında ele almaya çalışacağız.

İnsan Aklı Vahiy Olmaksızın Allah'ı Tanıyamaz

İnsanlar bu kâinattaki varlıklardan, bu varlıkların düzen içinde işleyişinden hareketle bir yaratıcının varlığını akıllarıyla kavrayabilirler. Yine bu yaratıcının birliğini, ilim, irade, kudret, yaratma gibi birtakım özelliklere sahip olduğunu da akıllarıyla kavrayabilirler. Ancak bunun ötesinde söz konusu yaratıcının zatını / mâhiyetini, niteliklerini akıllarıyla kavrayamazlar. Zira yaratıcı olan Allah ile O'nun yarattığı varlıklar her ne kadar "var olmak" özelliğinde birleşiyorlarsa da bu varlıklar arasında mahiyet farkı bulunmaktadır.

Allah'ın nasıl bir varlık olduğu, daha doğru bir deyişle zatı, isimleri ve sıfatlarının niteliği konusu insanın kendi aklıyla bulup bileceği konulardan değildir.

Bu, ancak ve ancak Allah'ın kendisinin yapacağı açıklamalar ile bilinebilecek bir konudur. Zaten ilk insan ve peygamber olan Hz. Âdem'den, son peygamber Hz. Muhammed'e (s.a.v.) gelinceye

kadar insanlara peygamberler gönderilmesinin en başta gelen sebeplerinden birisi de insanlara yaratıcıları olan Allah'ı tanıtmaktır. Dahası bu, insanın da yaratılış sebebidir. Rabbimiz Kur'an'da **"Ben, cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."** (ez-Zâriyât, 56) buyurmaktadır. Eğer yaratılış sebebimiz O'na kulluk etmekse, her şeyden önce bize O'nun hangi özelliklere sahip olduğunun bildirilmesi gerekir.

Tarih boyunca peygamberlerin tümü Allah'ın zat, isim ve sıfatlarına dair aynı mahiyette açıklamalar yapmışlardır. Buna karşın ilahî bir dine inanmayan, vahyi kabul etmeyen kimseler bu kâinatın bir yaratıcısı olduğunu kabul etmiş olsalar bile bu yaratıcının nasıl bir varlık olduğu konusunda birbirinden tamamen farklı görüşler benimsemişlerdir.

Kur'an Bize Allah'ı Nasıl Tanıtıyor?

Kur'an neredeyse baştan sona Allah'ın zatını, isim ve sıfatlarını tanıtan ibarelerle doludur. Kur'an, Allah'ı tanıtmaya daha ilk âyetiyle başlar. O, Allah'ın "âlemlerin Rabbi" olduğunu belirtir. Yüce Allah peygamberimize indirdiği ilk âyetlerde de kendisini "insanı bir kan pıhtısından yaratan", "insana bilmediğini öğreten" bir Rab olarak tanıtmıştır.

Kur'an'da Allah'ı en iyi tanıtan sûre İhlas Sûresi, O'nu en iyi tanıtan âyet ise "Âyete'l-Kürsî"dir. Aşağıda kısaca İhlas Sûresi ve Âyete'l-Kürsî'de Rabbimizin bize kendisini nasıl tanıttığına bakacağız.

1. İhlas Sûresi

Rivayetlere göre Mekke'de iken müşrikler, Medine'ye hicretten sonra ise Yahudiler, İslam'ın tanrı inancı hakkında Allah Resûlü'ne (s.a.v.) sorular soruyorlardı. Onların en çok merak ettiği

konuların başında Hz. Muhammed'in dilinde sürekli yer alan "Allah" kavramının içini nasıl doldurduğuydu. "Bize Rabbinden söz et, neye benziyor?" şeklindeki ısrarlı sorular üzerine inen ve kısacık dört âyetten oluşan İhlas Sûresi İslam'ın uluhiyyet tasavvurunu (tanrı inancını) açık ve net bir şekilde ortaya koymaktadır. Rabbimiz peygamberimize hitaben şöyle buyurmuştur:

"De ki: Allah birdir. O, Sameddir. Doğurmamış ve doğmamıştır. O'nun hiçbir dengi yoktur." (İhlas Sûresi)

"De ki: Allah Birdir"

İşte İslam'ın özü olan tevhid (birleme) budur. Allah'ın bir olması ifadesiyle üç şey kastedilmiştir:

a) Allah sayı olarak birdir. Yani Allah dediğimiz varlıktan yalnızca bir tane vardır, başka yoktur.

b) Allah eşi, benzeri, zıddı bulunmayan tek varlıktır. Mesela kendinizi düşünün. Siz de bir tanesiniz, sizden ikinci bir tane yok. Ama sizin eşiniz, benzeriniz var. Yeryüzündeki bütün insanlar sizin denginiz, benzeriniz. İstanbul şehri de dünyada bir tane, başka yerde İstanbul diye böyle bir şehir yok. Ama yeryüzünde bu şehre benzeyen başka onlarca şehir vardır. Sizin babanız ve anneniz de bir tanedir ama yeryüzünde onlarla aynı özellikte milyonlarca insan vardır. Allah ise sadece sayısal olarak "bir tane" değildir, aynı zamanda eşi ve benzeri olmaması itibarıyla da birdir.

c) Allah, kısımları, bölümleri, parçaları bulunmayan tek bir varlıktır. İnsan dediğimiz varlık bir bütün olarak tek olmakla birlikte kısımlardan meydana gelmektedir. Önce beden ve ruh diye iki kısma ayrılır. Bedeninde el-kol, göz-kulak, kalp-beyin gibi parçalar bulunmaktadır.

Allah'ın birliği hem zâtı, hem sıfatları, hem de fiilleri itibarıyladır.

Zat olarak ikinci bir Allah yoktur. Adı Allah olmasa bile sıfatları Allah'a benzeyen ikinci bir varlık yoktur. Zat ve sıfatları farklı olsa bile fiilleri itibarıyla Allah'a benzeyen (Allah gibi yoktan yaratan, rızık veren, şifa veren vb.) ikinci bir varlık yoktur.

Allah'ın birliği hem Rabliği hem de ilahlığı itibarıyladır. Yani Allah'tan başka yaratan, yaşatan bir Rab bulunmadığı gibi Allah'tan başka ibadet edilecek, kendisine sığınılacak, hükümlerine boyun eğilecek başka bir ilah da yoktur.

Bu ifade kâinatta birden fazla tanrının varlığına inanan müşriklerin inancını, Hristiyanların "baba-oğul-kutsal ruh" şeklindeki teslis (üçleme) inancını ve kâinatta "hayır ilahı ve şer ilahı" diye iki tanrının bulunduğuna inanan seneviyye inancını reddetmektedir.

"Allah Samed'dir"

Samed kelimesi Arapça'da "en üstün efendi", "her türlü ihtiyaç için kendisine başvurulan üstün varlık", "içinde boşluk bulunmayan varlık" gibi anlamlara gelir.

Bu kelime Allah için kullanıldığında "kendisinden daha üstünü olmayan, her ihtiyaç için kendisine başvurulan, kendisi hiçbir ihtiyaç sahibi olmayan varlık" anlamına gelmektedir.

Bütün varlıklar Allah'a muhtaçtır, Allah ise hiçbir şeye muhtaç değildir. Canlılar hayatını devam ettirebilmek, cansızlar da varlığını sürdürebilmek için Allah'a muhtaçtır. Allah ise âlemlerden müstağnidir. O'nun bir şeye ihtiyaç duyması düşünülemez.

"O, Doğurmamış ve Doğmamıştır"

Bu âyet hiçbir varlık ile Allah arasında soybağı olmadığını belirtmektedir. Mahlukat O'nun kuludur. Mahlukat içinde O'nun çocuğu, eşi, ana-babası gibi varlıklar yoktur. Bu ifade melekleri "Allah'ın kızları" olarak niteleyen müşrikleri, Hz. İsa'yı Allah'ın oğlu olarak niteleyen Hristiyanları, Hz. Üzeyir'i Allah'ın oğlu olarak niteleyen Yahudileri reddetmektedir.

Bu ifade aynı zamanda Allah'ın ezelîliği ve ebedîliğini de göstermektedir. Zira başka bir varlıktan doğan varlığın öncesi yok demektir. Oysa Allah ezelî bir varlıktır. O'ndan önce hiçbir varlık yoktu. O, sonradan meydana gelmedi. Diğer varlıklar kendileri yok olurlar ancak yerlerine yavrularını, çocuklarını bırakırlar. Oysa Allah, sona eren, yok olan bir varlık olmayıp ölümsüzdür, O'nun soyunun devam etmesi gibi bir ihtiyacı söz konusu değildir.

"Hiçbir Şey O'na Denk / Benzer / Eşit Değildir"

Bu âyet, Cenab-ı Hakk'ın zât, isim ve sıfatlarında, rablik ve ilahlığında kendisine denk olan hiçbir varlığın bulunmadığını belirtiyor.

İnsanın etrafında gördüğü herhangi bir varlık ile Allah'ı mukayese etmesi, Allah'ı O'nun yarattığı varlıklarla mukayese etmesi, benzerlikler kurması doğru değildir. Allah'ın adı anıldığı zaman maddî âlemden aklımıza her ne geliyorsa onun Allah ile hiçbir benzerliği ve alakası yoktur. Rabbimiz bu konuda Kur'an'da şöyle buyurur:

"O'nun benzeri hiçbir şey yoktur." (eş-Şûrâ, 11)

"Allah'a birtakım benzerler icat etmeyin. Çünkü Allah (her şeyi) **bilir, siz ise bilemezsiniz."** (en-Nahl, 74)

Herhangi bir varlığı zatı, sıfatları (nitelikleri) veya fiilleri bakımından "Allah gibi" görenler veya Allah'ı, O'nun yarattığı herhangi bir varlığa benzetenler O'na şirk koşmuş olurlar. "Şirk koşmak" demek, Allah dışındaki bir varlığı Allah ile ortak özellikte görmek, aynı vasıfta kabul etmek demektir.

Örnek verelim:

Allah, ölümsüz olan ve her an dipdiri olan bir varlıktır. Herhangi bir varlığı "ölümsüz" kabul ettiğinizde o varlığa Allah'ın bir özelliğini vermiş olursunuz.

Allah, bütün canlıların rızkını veren varlıktır. Herhangi bir varlığı "rızık veren" olarak kabul ettiğinizde o varlığı "rızık verme" konusunda Allah'ın dengi kabul etmiş olursunuz.

Allah insanlar için hüküm koyan, helal-haram sınırlarını belirleyen varlıktır. Herhangi bir varlığı bu anlamıyla "hüküm koyucu" olarak gördüğünüzde o varlığı Allah'ın dengi kabul etmiş olursunuz.

İmanda ihlasa erişmek, imanımızı şirkin her türlüsünden kurtarmak için Allah'ın isimlerini, sıfatlarını ve fiillerini çok iyi bilmek gerekir. Aksi takdirde sırf Allah'a ait olan bir özelliği O'nun dışında başka bir varlığa da vererek şirk koşmuş olursunuz.

Bir kimsenin zorluk anında Allah dışında başka varlıklardan medet umuyorsa, başka varlıklara ilişkin korkuları Allah korkusuyla, başka varlıklara ilişkin sevgileri Allah sevgisiyle denk tutuyorsa o kimse "hiçbir dengi olmayan" Allah'a denk varlıklar tanımış olur.

2. Âyete'l-Kürsî

Kur'an'da "Allah'ı en iyi tanıtan âyet", Bakara Sûresinin 255. âyetidir. Bu âyete, içinde "kürsî" kelimesi yer aldığından dolayı "Âyete'l-Kürsî" adı verilmiştir. Rabbimiz bu âyette şöyle buyurur:

"Allah, O'ndan başka ilah yoktur; O, hayydır, kayyûmdur. Kendisine ne uyku gelir ne de uyuklama. Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur. İzni olmadan O'nun katında kim şefaat edebilir? O, kullarının yaptıklarını ve yapacaklarını bilir. (O'na hiçbir şey gizli kalmaz.) O'nun bildirdiklerinin dışında insanlar O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemezler. O'nun kürsüsü gökleri ve yeri içine alır, onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez. O, yücedir, büyüktür."

Âyetin ilk cümlesi Allah'tan başka bir ilahın olmadığını, kendisine kulluk edilecek yegâne tanrının Allah olduğunu ortaya koymaktadır.

"Hayy" kelimesi "canlı ve diri" anlamına gelmekte olup Allah hakkında kullanıldığında "kendisi için asla ölüm ve yokluğun söz konusu olmadığı, her an hayatta olan, hayatını sürdürmek için başka bir varlığa ihtiyaç duymayan varlık" anlamına gelir.

"Kayyum" kelimesi "varlığı ayakta tutan" anlamına gelmektedir. Allah dışındaki tüm mevcudat ve hayat sahibi olan tüm varlıklar, varlıklarını ve hayatlarını Allah'a borçludur. Onları Allah yoktan yaratmış ve varlıklarını devam ettirmektedir. Allah onların varlıklarını ve hayatlarını devam ettirmese derhal yok olurlar. Rabbimiz, göklerin ve yerin nizamını, bu ikisi arasındaki varlıkları her an gözetim altında bulundurup varlıklarını devam ettirdiğini şöyle belirtir:

"Şüphesiz Allah gökleri ve yeri, nizamları bozulmasın diye tutuyor. Andolsun ki onların nizamı eğer bir bozulursa, kendisinden başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz O, halîmdir, çok bağışlayıcıdır." (el-Fâtır, 41)

"Kendisine ne uyku gelir ne de uyuklama" ifadesi Allah'ın yorulmasının söz konusu olmadığını ve dolayısıyla dinlenme gibi bir ihtiyacının olmadığını ortaya koymaktadır. Allah dışındaki bütün canlılar âciz varlıklardır. Onların varlıklarını devam ettirmeleri için rızka ihtiyaçları bulunduğu gibi dinlenmeye de ihtiyaçları vardır. Oysa Allah her türlü ihtiyaçtan uzak bir varlıktır.

"Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur." Allah varlıkları tek başına yarattığı gibi onların mülkiyetine de tek başına sahiptir. Allah dışında varlıkların sahibi olan başka bir varlık yoktur. Nitekim Allah'ın en güzel isimleri arasında yer alan "el-Mâlik" ismi Allah'ın tüm varlıkların sahibi olduğunu, "el-Melik" ismi de bu varlıkların hükümdarı konumunda bulunduğunu ifade eder.

"İzni olmadan O'nun katında kim şefaat edebilir?" Bu ifade tarih boyunca birtakım insanlar tarafından üretilen sapkın bir düşünceyi reddetmektedir.

İnsanlık tarihi boyunca Allah'ın varlığını kabul eden pek çok kimse O'nunla bazı varlıklar arasında "aracılık" ilişkisi bulunduğunu ileri sürerek bu varlıklara kutsiyet atfetmişler, Allah ile kendileri arasında "şefaatçi" olarak görmüşlerdir. Allah Resûlü (s.a.v.) zamanında Mekke müşrikleri de benzer düşüncelere sahipti. Nitekim onlar Allah'a daha çok yaklaşmak amacıyla, aracı saydıkları bu varlıklara tapınıyorlar, dilek ve temennilerini Allah'a ulaştırsınlar diye bu varlıklara dua ediyorlardı. Kur'an bu durumu şu şekilde haber vermektedir:

"Dikkat et, hâlis din yalnız Allah'ındır. O'nu bırakıp kendilerine birtakım dostlar edinenler: Onlara, bizi sadece Allah'a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler. Doğrusu Allah, ayrılığa düştükleri şeylerde aralarında hüküm verecektir. Şüphesiz Allah, yalancı ve inkârcı kimseyi doğru yola iletmez." (ez-Zümer, 3)

"O, kullarının yaptıklarını ve yapacaklarını bilir." Bu ifade kullara ilişkin hiçbir şeyin Allah'a gizli kalmadığını, Allah'ın her şeyi bildiğini ifade etmektedir. O yarattığı kâinattaki tüm varlıkları atomdan galaksilere kadar en ince ayrıntısıyla bilmektedir. Kur'an'ın deyimiyle **"O'nun bilgisi dışında bir yaprak bile düşmez."** (el-En'âm, 59)

"O'nun bildirdiklerinin dışında insanlar O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemezler." İnsanlar, Allah'ın ilminden bir şeyi ancak O'nun bildirmesiyle bilebilirler. Vahiy Allah'ın bilgisinin insanlara ulaştırılması mahiyetinde olup vahyin bildirdikleri dışında Allah'a ilişkin herhangi bir konuda zan ve tahmin yoluyla bir şey söylemek mümkün değildir. İnsanlar her ne biliyorlarsa bu, Allah'ın onlara bildirmesi sayesinde gerçekleşir.

"O'nun kürsüsü gökleri ve yeri içine alır, onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez." Âyette geçen "kürsü" ifadesi aslen hükümdarın oturduğu tahtı ifade etmektedir. Bununla Allah'ın hâkimiyet ve egemenliği kastedilmiş olup bu kâinatta Allah'ın egemenliğinin ulaşmadığı hiçbir noktanın kalmadığı, O'nun otoritesinin işlemediği, sözünün geçmediği herhangi bir varlık alanı bulunmadığı kastedilmiştir. Gökler ve yerleri içine alan bu hâkimiyet alanında yer alan şeyleri her an kontrol etmek, gözetim ve denetim altında tutmak, korumak, sevk ve idare etmek Allah için asla zor değildir.

Dünyanın herhangi bir yerinde, yerin altındaki bir karıncanın rızkını ona gönderip kendisini gözetim ve denetim altında tuttuğu gibi uzayın sonsuz derinliklerindeki galaksilerde yer alan milyarlarca yıldızı, gezegeni, onların uydularını da sevk ve idare etmektedir.

"O, yücedir, büyüktür." O'nun yüceliğine akıl ve sır ermez. Hiçbir varlık, O'nun yüceliğini kuşatamaz.

Kur'an'da İhlas Sûresi ve Âyete'l-Kürsî dışında Allah'ı tanıtan başka âyetler de yer almaktadır. Bunlar arasında sabah ve akşam namazlarından sonra okunması tavsiye edilen Haşr Sûresinin son üç âyeti şöyledir:

"O, öyle Allah'tır ki, O'ndan başka tanrı yoktur. Görülmeyeni ve görüleni bilendir. O, Rahman ve Rahîm'dir. O, öyle Allah'tır ki, kendisinden başka hiçbir tanrı yoktur. O, mülkün sahibidir, eksiklikten münezzehtir, selâmet verendir, emniyete kavuşturandır, gözetip koruyandır, üstündür, istediğini zorla yaptıran, büyüklükte eşi olmayandır. Allah, müşriklerin ortak koştukları şeylerden münezzehtir. O, yaratan, var eden, şekil veren Allah'tır. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olanlar O'nun şânını yüceltmektedirler. O, galiptir, hikmet sahibidir." (el-Haşr, 22-24)

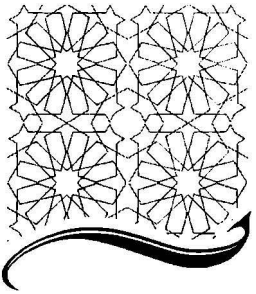
Kuşkusuz Kur'an'da Rabbimizin isim ve sıfatlarıyla ilgili daha pek çok âyet bulunmaktadır.

Allah Resûlü (s.a.v.) de pek çok hadislerinde Allah Teâlâ'nın isim ve sıfatlarından söz etmiştir. Onun belirttiğine göre Allah'ın yüzden bir eksik, yani doksan dokuz ismi vardır. Kim bunları ezberler,

sayar ve bu isimlerin içeriğine iman ederek hayatına bu yönde çeki düzen verirse cennete girer. (Buhârî, "Tevhid", 12; Müslim "ez-Zikr ve'd-dua", 6)

Allah'ı tanımak her müminin en önemli ve öncelikli görevidir. Bu bakımdan her mümin, Allah'ın isim ve sıfatlarını öğrenmeli, bu isim ve sıfatların gereğine göre kendi hayatına ve davranışlarına yön vermelidir.

3. ALLAH'IN EZELÎ OLMASINI NASIL ANLAYABİLİRİZ?

Ezelî Ne Demek?

"Ezelî" ifadesi varlığının başlangıcı olmayan, sonradan meydana gelmiş olmayan, hep var olan gibi anlamlara gelir. Bir başka deyişle varlığın geçmiş yönünde sonsuz olarak devamına ezel, kendisinden önce yokluk bulunmayan şeye de ezelî denir.

Allah'ın Ezelî Olması Ne Demek?

Allah zamandan ve mekândan münezzehtir. Bir başka deyişle zaman ve mekân Allah'ı kuşatamaz; çünkü bu ikisi yaratılmış olan varlıklardır. İnsanlar belirli bir zaman ve mekânda bulunurlar. Onlar için "geçmiş", "şimdi" ve "gelecek" söz konusudur. Oysa Allah için bu zaman kayıtları söz konusu değildir.

Allah (c.c.) varlığının başlangıcı olmayan, hep var olan varlıktır. Allah dışındaki varlıkların tamamı sonradan meydana gelmiş olan varlıklardır. Şu halde Allah'ın zatı dışında ezelî bir varlık yoktur. İslam'ın inanç sistemini ele alan kelam ilminde ezeliliği

ifade etmek üzere "kıdem", bu vasfı taşıyan varlığa da "kadîm" denilir. Kıdem Allah'ın bir sıfatıdır. Tek kadîm olan varlık Allah'tır. Kur'an'da Allah hakkında "ezelî" ve "kadîm" ifadeleri yer almaz. Kimi hadislerde ise Allah'ın isimleri zikredilirken "kadîm" ismine de yer verilir.

Kur'an'da Allah'ın ezelîliğini ifade eden âyet, O'nun her şeyden evvel var olduğunu belirten şu âyettir:

"O evveldir, âhirdir." (el-Hadîd, 3)

Bu âyette yer alan "evvel" ifadesi "ilk", "her şeyden önce" anlamına gelmektedir. Yani Allah, bütün varlıklardan önce var olan varlıktır. "Âhir" ifadesi ise "en son", "bütün varlıklardan sonra da varlığı devam eden" anlamına gelmektedir. Buna göre bütün canlıların ölümü ve varlıkların yok olmasından sonra da varlığı devam edecek olan ebedî varlık anlamına gelmektedir.

Kur'an'da Allah'ın doğmadığını ifade eden âyet de (el-İhlas, 3) Allah'ın bir başlangıcının olmadığını göstermektedir.

Kur'an'da Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu belirten âyetler de O'nun ezelîliğini ortaya koymaktadır. Çünkü her şey Allah tarafından yaratılmış ve Allah'ın zatı da yaratılmış değil ise o takdirde Allah ezelî ve yaratılmamış bir varlık olur.

Allah Resûlü (s.a.v.) varlıkların yaratılışından söz ettiği bir hadisinde şöyle buyurmuştur: *"Allah vardı. O'nunla birlikte başka hiçbir şey yoktu."* (Buhârî, "Bed'ü'l-Halk", 1, "Tevhîd", 22; Tirmizî, "Menâkıb", 74)

Allah'ın Ezelî Olmasının Aklî Temelleri Var mı?

Allah'ın varlığını ve birliğini kabul eden bir insan açısından Allah'ın ezelîliğini aklen şöyle temellendirmek mümkündür:

Etrafımızda canlı ve cansız varlıklardan oluşan, büyüklüğünü ve sınırlarını bilemediğimiz bir kâinat bulunmaktadır. Bu kâinattaki hiçbir varlık kendi kendini yaratmış, meydana getirmiş değildir. Zira varlıklar içinde akıl sahibi olan ve en üstün varlık olan insanın kendi kendisini var etmediği bizzat kendisi tarafından bilinmektedir. Bir varlık kendi kendisini yoktan yaratıp var etmediği gibi bir başka varlığı da yaratma güç ve kudretine sahip değildir.

Mesela insan kendi kendisini yaratıp var etmediği gibi onu ana-babası veya bir başka canlı ya da cansız yaratık var etmemiştir. Şu halde bütün bu varlıkların gerisinde tüm varlığı yaratan bir güç -yani Allah- bulunmalıdır.

Peki bu güç -yani Allah- acaba sonradan meydana gelmiş olabilir mi? Allah'ın sonradan meydana gelmiş bir varlık olduğunu düşünecek olursak o takdirde aklımıza onu kimin var ettiği sorusu gelir. O soruya cevap olarak bir varlık zikredecek olsak bu defa onu kimin var ettiği sorusu gelir ve bu soru sonsuza kadar gider. Oysa birbirini yaratan varlıkların zamanda geriye doğru sonsuza kadar gitmesi mümkün değildir.

Bütün varlıkların öncesinde kendisi yaratılmış olmayan, ezelî, yaratıcı bir varlığın bulunması zorunludur. Bu zincir sonsuza kadar geriye götürülürse sonradan yaratılmış varlıklara ezeliyet niteliği verilmiş olur.

Bunu günlük hayattan iki örnekle açıklamaya çalışalım:

Matematikte sayıların sonsuzluğu kavramını düşünelim. Sayılar biri artı diğeri de eksi sonsuz olmak üzere iki sonsuz yöne sahiptir. Eksi sonsuzluğu "ezeliyet", artı sonsuzluğu ise

"ebediyet" olarak düşünebiliriz. Siz ister eksi ister artı yönünde ne kadar büyük bir sayı düşünürseniz düşünün ondan daha ötede bir sayı söz konusudur. Böylece siz, düşünmekle sayıların sonunu getiremezsiniz. Allah'ın varlığı da zaman ötesi olduğu için O'nun varlığını geçmişte ya da gelecekte herhangi bir sayı ile sınırlandırmak, "şu kadar zamandan beridir var", "şu kadar zaman var olacak" şeklinde bir sınırlandırmaya tabi tutmak mümkün değildir.

Pek çok vagondan oluşan uzun bir trenin baş tarafını görmediğimizi var sayalım. Gözümüzün önünde peş peşe vagonlar geçip dururken bizler her bir vagonun bir öncekine, onun bir öncekine, onun bir öncekine bağlı olduğunu görürüz.

Ancak bütün bunlara rağmen trenin baş tarafında, önünde bir vagon bulunmayan, başka vagonlar tarafından çekilmeyen, arkadaki tüm vagonları çeken bir lokomotifin ya da ilk vagonun bulunduğunu biliriz. Diğer vagonlar "çekilen" olduğu halde ilk vagon, hepsinden evvel, önünde başka bir vagon bulunmayan ve "çeken"dir.

Ezeliliğin Mâhiyetini Bilmememiz İman Etmemize Engel Değil!

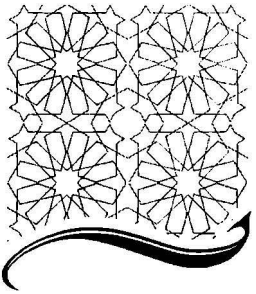
Allah'ın sıfatlarını iki kısma ayırabiliriz; "Yalnızca Allah'ta bulunan, başka herhangi bir varlıkta bulunmayan sıfatlar", "mahiyetleri aynı olmasa bile ismen başka varlıklarda da bulunabilen sıfatlar." Biz insanlar, bu ikinci grupta yer alan sıfatların mahiyetini bilemesek de onların Allah hakkındaki kullanımını zihnimizde tasavvur etmekte zorlanmayız.

Mesela Allah, tüm varlıkları görme özelliğine sahiptir. Biz, görmenin ne demek olduğunu kendi tecrübelerimizden biliyoruz.

Her ne kadar Allah'ın görmesinin bizimkinden çok farklı olduğuna inansak ve bu görmenin mahiyetini bilemesek de netice itibarıyla Allah'ın bu sıfatını anlamakta zorluk çekmiyoruz.

Aynı şeyi "işitme", "bilme", "dileme", "güç yetirme" gibi sıfatları için de söyleyebiliriz. Ancak "ezelî olmak" özelliği Allah dışında bir varlıkta bulunmadığından ve biz kendimiz böyle bir şeyi tecrübe etmediğimizden Allah'ta bulunan bu özelliği kavramakta zihnen zorlanırız. Bu durumda yapmamız gereken şey, mahiyetini kavrayamasak da Allah'ın ezelî olduğuna inanmaktır.

4. ALLAH'IN GÜÇ YETİREMEYECEĞİ ŞEYLER VAR MI?

Allah, Kudret Sıfatına Sahiptir

Allah'ın doksan dokuz isminden birisi de el-Kadîr ismidir. Bu isim Allah'ın güç ve kudret sahibi olduğunu ifade eder. Allah sonsuz güç ve kudret sahibidir. O'nun güç ve kudretinin yetmeyeceği hiçbir şey yoktur. Allah, yarattığı hayat sahibi varlıklara belirli miktarda güç ve kudret vermiştir. Bu sebeple Allah dışındaki her bir varlık açısından fiileri "güç ve kudret yetirilebilen fiiller" ve "güç ve kudret yetirilemeyen fiiller" olarak iki gruba ayırabiliriz.

Mesela herhangi bir engeli veya sağlık problemi bulunmayan insan ayakta durma, yürüme, oturma güç ve kudretine sahiptir. Buna karşılık insan, hiçbir âlet kullanmaksızın kuşlar gibi havada uçma, balıklar gibi denizin altında yaşam sürme güç ve kudretine sahip değildir. Yine her insan kendi güç ve kudreti kapasitesinde belirli ağırlıktaki eşyaları yerinden kaldırabilir. Buna karşılık gücünün yetmeyeceği ağırlıktaki eşyaları kaldıramaz.

Allah açısından bakıldığında O'nun yapabileceği şeyleri diğer varlıklarda olduğu gibi iki kategoriye ayırmak mümkün değildir. Zira O'nun açısından "güç ve kudretinin yetmediği fiiller" kategorisi yoktur. O'nun gücü her şeye yeter.

Allah'ın Güç ve Kudreti "Muhal / İmkânsız" Olan Şeylere Taalluk Etmez

Kimi zaman inkârcıların iman edenlerin inançlarında şüpheler meydana getirmek için ortaya attıkları bazı sorular vardır. Mesela "Allah'ın gücü her şeye yeter" cümlesini ortaya koyduğunuzda inkârcı bazı kimseler tarafından şu tarz sorular sorulur:

- Mademki Allah'ın gücü her şeye yetiyor, O kendisini öldürebilir mi?

- Allah kendisi gibi bir varlık yaratabilir mi?

- Allah, kaldıramayacağı taşı yaratabilir mi?

Bu sorulardaki "mantık hatası" ve "çarpıtma"yı görmeden bunlara cevap vermek mümkün değildir.

Bir Şey Hakkında Aklın Vereceği Üç Hüküm

Mantık hatasını şu şekilde izah etmek mümkündür: Bir şeyin akıl açısından üç durumu vardır: "Zorunlu", "mümkün" ve "imkânsız".

Mesela bu kâinatın bir yaratıcısının olması aklen zorunludur, başka türlüsü mümkün değildir. Zira bir yapan ve var eden olmaksızın bu kadar varlığın kendiliğinden meydana gelmesi, varlıklarını

bir düzen ve uyum içinde sürdürebilmesi imkânsızdır. Şu halde Allah, varlığı zorunlu olan, yokluğu düşünülemeyen (vâcibü'l-vücud) bir varlıktır.

Evrendeki varlıklara baktığımızda onların var veya yok olmalarının aklen zorunlu olmadığını, her bir varlığın "mümkün" kategorisinde yer aldığını görürüz. Mesela dünya üzerinde insan diye bir varlık türünün olması aklen zorunlu olmadığı gibi imkânsız da değildir. Nitekim insan yaratılmadan önce yeryüzü vardı ve varlığını devam ettiriyordu. Eğer insanın varlığı zorunlu olsaydı yeryüzünün insansız olmaması gerekiyordu.

İnsanın yaratılması aklen imkân dışı da değildir. Nitekim bizler şu anda varız. Eğer var olmamız imkân dışı olsaydı bizler olmazdık. Aynı şeyi evrendeki diğer tüm yaratılmış varlıklar için de söylemek mümkündür. Dünya gezegeni hiç yaratılmayabilirdi, Samanyolu galaksisi hiç olmayabilirdi. Bunların varlık ya da yokluğu zorunlu olmayıp imkân dairesindedir.

Bazı şeyler de vardır ki onlar aklen "imkânsız" kategorisinde yer alır. Onların var olması asla düşünülemez. Allah'ın gücü bu tip meseleler üzerinde cereyan etmez. Bu durum Allah için bir zaaf, noksanlık ve güç eksikliği anlamına gelmez. Çünkü aklen bu alan gücün uygulanabileceği bir alan değildir. Yukarıdaki sorular bu alanla ilgilidir. Şimdi bunlara sırayla bakalım:

Allah -Hâşâ- Kendisini Yok Edebilir mi?

Allah'ın yokluğunu, ölümünü düşünmek mümkün değildir. Çünkü Allah dediğimiz varlık ilah olmasının gereği olarak kıdem ve beka sıfatına sahip, ezelî ve ebedî olan, ölümsüz bir varlıktır. Allah'ın varlığına iman ettikten sonra O'nun ölebileceğini, yok

olabileceğini düşünmek bir mantık hatasıdır. Zira Allah'ın ölebileceğini düşünmek şu anlama gelir: "Varlığı zorunlu olan ve yokluğu asla düşünülemeyecek olan varlık yok olabilir." Buna şu şekilde itiraz yöneltmek anlamsızdır: "İnsan intihar ederek kendisini öldürebiliyor. İnsanın sahip olduğu bu güce Allah sahip değil mi?" Bu soruda da mantık hatası vardır; çünkü insan dediğimiz varlık "varlığı zorunlu", "ölümsüz" varlık olmayıp "varlığı da yokluğu da mümkün olan varlık"tır. Hal böyle olunca insanın intihar ederek kendisini öldürmesi, "imkânsız" olan alanla ilgili değil "mümkün" olan alanla ilgilidir. Bu sebeple "Allah kendisini öldürebilir mi?" sorusuna verilecek cevap bu sorunun mantık hatası içerdiği ve böyle bir soruya cevap verilemeyeceğidir.

Allah Kendisi Gibi Bir Varlık Yaratabilir mi?

Varlığı imkânsız olan şeylerden birisi de Allah'ın eşi ve benzerinin olmasıdır. Allah, tanımı gereği "vahdâniyet (tek olma)" özelliğine sahip, eşi ve benzeri söz konusu olmayan bir varlıktır. Allah'ın varlığına inanan bir kimsenin Allah dışında O'nun gibi başka bir varlık olabileceğini düşünmesi kendi kendisi ile mantıken çelişmesi anlamına gelir. Çünkü Allah dediğimiz varlık tanımı gereği "eşi ve benzeri olmayan varlık" demektir. Eğer siz O'nun gibi başka bir varlığın daha olabileceğini "mümkün" görüyorsanız o zaman Allah diye bir varlığa, yani eşi ve benzeri olmayan bir varlığa inanmamışsınız demektir.

Kaldı ki -farz-ı muhal- Allah tarafından bir varlığın yaratıldığını kabul edelim. O zaman bu varlık tanımı gereği "sonradan meydana gelmiş", "varlığı başkasına bağlı olan" bir varlık olacaktır. Oysa Allah "sonradan meydana gelen" ve "varlığı başkasına bağlı olan"

bir varlık değildir. Yani yaratılmış bu varlık sonradan meydana geldiği için kadîm olmayacak, varlığı kendiliğinden olmadığı için "kıyam bi nefsihî" özelliğine sahip olmayacak, ilahlık özelliğine tek başına sahip olmadığı için "vahdaniyet" özelliğine sahip olmayacaktır. Yani ilahta bulunması gereken zorunlu vasıflardan üç tanesi sonradan yaratılan bu varlıkta bulunmayacaktır. Böyle olmayınca da asla "Allah'ın dengi" olamayacaktır. Bu varlığın -hâşâ- Allah gibi bir varlık olduğunu düşünecek olursak hem Allah tek olmayacak, hem de Allah'ın yarattığı o varlık tek olmayacaktır. Tek olmayan ise ilah olma özelliğine sahip olmayacaktır.

Bu mantık yanlışını Allah dışında başka örnekler üzerinden de ifade edebiliriz:

Mesela birisi size "Mademki Allah'ın gücü her şeye yetiyor, o zaman Allah üçgeni dört kenarlı yapabilir mi?" diye bir soru sorarsa mantıksız bir soru sormuş olur, bu soruya cevap verilmez. Çünkü "üçgen", tanımı gereği "üç kenarı olan varlık" demektir. Eğer siz "Allah dilerse dört kenarı olan bir üçgen yaratabilir" derseniz üçgen tanımını bozmuş, mantık hatasına düşmüş, çarpıtma yapmış olursunuz.

Aynı şekilde bir kimse "Allah'ın gücü, iki kere ikiyi dört değil de beş yapmaya yeter mi?" diye bir soru sorarsa bu soru kendi içinde mantık hatası içermektedir. Çünkü aklen iki kere ikinin dört olması zorunludur. Başka türlüsü imkân dışıdır. Allah'ın gücünün, aklen imkânsız olan bir şeye ilişmesi ise söz konusu olamaz. Bu, Allah açısından güçsüzlük diye nitelenemez.

Yine "Allah'ın gücü bir varlığı aynı anda hem var hem de yok etmeye yeter mi?" diye sorduğunuzda mantık hatası yapmış

olursunuz. Çünkü bir şey bir anda varsa, aynı anda yok olması onun var olmasıyla çelişir. Dolayısıyla bu tip sorular mantık hatası içerdiği için cevap verilmez.

Allah Kaldıramayacağı Taşı Yaratabilir mi?

"Allah kaldıramayacağı taşı yaratabilir mi?" sorusu da tıpkı yukarıdaki sorular gibi "mantık hatası" ve "çarpıtma" içermektedir. Çünkü bu soruda bahsi geçen taş hem Allah tarafından yaratılmakta, hem de güya Allah'ın onu kaldırmaya gücü yetmemektedir. Oysa Allah dediğimiz varlık, tanımı gereği "âciz" olmayan varlıktır.

Herhangi bir şekilde Allah'ın âciz olacağını düşündüğümüzde o varlık ilah olamaz. Öyleyse Allah'ın kendi kaldıramayacağı taşı yaratabileceğini söylemek kendisinin Allah olmadığını ispatlaması anlamına gelmektedir. Varlıklar içinden Allah'ı âciz bırakabilecek bir varlık düşünülemez. Allah'ın böyle bir taş yaratmasının imkân dışı oluşu Allah'ın güçsüzlüğü veya âcizliği anlamına gelmez; çünkü aklen imkânsız olan bir şey, güç ve kudretin ilişeceği bir şey değildir.

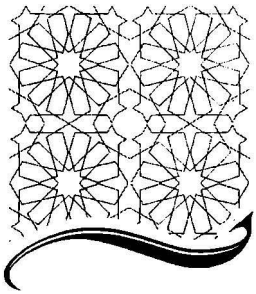
Yukarıdaki mantık hatalarının tümünü benzer sorular için de uygulamak mümkündür. Söz gelimi "Allah isterse kendisini hasta edebilir mi? Allah isterse bir şeyi unutabilir mi? Allah isterse yorulabilir mi?" gibi sorular tam anlamıyla mantıksızlık ve çarpıtmadır. Zira hasta olmak, unutmak ve yorulmak Allah'ın zatı açısından imkânsızdır. Allah'ın güç ve kudreti ise aklen imkânsız veya zorunlu olan konulara ilişmez. Üstelik Allah'ın gücünün bunlara ilişmemesi O'nun âcizliğini göstermez.

Sonuç

Allah'ın güç ve kudreti, aklen zorunlu olan veya aklen imkânsız olan konularla ilişki kurmaz, aklen mümkün olan konulara taalluk eder, ilişir.

Öyleyse "Allah dilerse kendisini öldürebilir mi?" veya "Allah dilerse kendisi gibi bir varlık yaratabilir mi?", "Allah kendisinin kaldıramayacağı bir taşı yaratabilir mi?" gibi sorular kendi içinde mantık hatası, safsata ve çarpıtma içerdiği için bu sorulara cevap verilmez.

Bu tip sorulara verilecek cevap şudur: "Allah'ın güç ve kudreti, aklen imkânsız olan veya zorunlu olan konularla ilgili olmayıp aklen mümkün olan konularla ilgilidir."

5. ALLAH -HÂŞÂ- EGOİST Mİ?

Sorunun Ortaya Konulması

Allah Teâlâ Kur'an'da sıklıkla kendisini övmekte, üstün sıfat ve özelliklerinden bahsetmekte, kendisinin yüceliğini ve üstünlüğünü kabul etmeyenlere yönelik tehdit tarzında ifadeler kullanmaktadır. Yine Yüce Allah Kur'an'da muhatabı olan insana ne kadar âciz, zayıf ve biçare olduğundan söz etmekte, ondan kendisine kulluk edilmesini istemektedir. Bu durum, ateist ve deist çevrelerce Kur'an'da bahsedilen Allah'ın -hâşâ- egoist olduğu yorumuna yol açmaktadır.

Egoistlik insanlar arasında kullanıldığında kötü bir durum ve psikolojik bir bozukluk olarak ifade edilmektedir. Allah'ın Kur'an'daki kendisine yönelik övgülerini, üstünlüğünü vurgulamasını, kullardan kulluk istemesini nasıl yorumlamak gerekir?

Tüyler Ürperten Bir Soru Allah Hakkında Sorulabilir mi?

Bu soruya cevap vermeye geçmeden önce şu noktayı tespitle işe başlayalım: İnsanlar arasında kullanıldığında psikolojik

bir bozukluk, düşük ahlaklılık ifade eden bir sıfatın Allah ile ilgili olarak bir soruya konu olması bir Müslüman açısından "tüyler ürperten" ve "iç gıcıklayan" bir durumdur. Bununla birlikte biz, bunu gerekçe göstererek bu tip sorulardan uzak durma, kaçınma gibi bir pozisyonda bulunamayız. Nitekim Kur'an'a baktığımızda inançsız kesimlerin Yüce Rabbimiz hakkında bir Müslümanın asla ağzına alamayacağı birtakım sözleri ağızlarına aldıkları belirtilmekte, bu sözler onların ifadeleri olarak aktarılmaktadır. Kur'an'dan üç örnek üzerinden bu meseleyi açıklayalım:

"Allah çocuk edindi" dediler. Hâşâ! O, bundan münezzehtir. Göklerde ve yerde olanların hepsi O'nundur, hepsi O'na boyun eğmiştir." (Bakara, 116)

"'Gerçekten Allah fakir, biz ise zenginiz' diyenlerin sözünü andolsun ki Allah işitmiştir." (Âl-i İmran, 181)

"Yahudiler, Allah'ın eli bağlıdır (sıkıdır)**, dediler. Hay dedikleri yüzünden elleri bağlanası ve lânet olasılar! Bilâkis, Allah'ın elleri açıktır, dilediği gibi verir."** (Mâide, 64)

Bu üç örneğin ilkinde Allah'ın çocuk edindiği, ikincisinde Allah'ın fakir olduğu, üçüncüsünde de Allah'ın cimri olduğu inançsız kimseler tarafından ileri sürülmüş, Rabbimiz de onların bu çirkin, hadsiz üsluplarını bizlere aktarmış, sonra da bu sorulara gerek söz konusu âyetlerde gerekse Kur'an'ın başka yerlerinde cevaplar vermiştir.

O halde şu noktaya ulaşmış oluyoruz: "Allah'a ilişkin yakışıksız bir üslupla söylenmiş bir ifade cevapsız bırakılamaz."

Şimdi geçelim sorunun cevabına.

Allah Hakkında "Egoist" İfadesini Kullananlar Neyi Gerekçe Gösteriyor?

Bir kimseyi "Allah'ın egoist olduğu" düşüncesine sevk eden muhtemel sebepler neler olabilir? İslam açısından düşünüldüğünde bunun muhtemel sebepleri arasında şunlar zikredilebilir:

a) Kur'an'ın Allah'ı Merkeze Alan Bir Söylem Ortaya Koyması

Rabbimizin Kur'an'da, her şeyin meydana gelişini, kendisini merkeze alan bir dil ve söylem ile ifade ediyor. Varlık âleminde gerçekleşen her olayı, meydana gelen her varlığı Kendi zâtı ile bağlantı kurarak ifade ediyor. Buna "ulûhiyet merkezli (teosentrik) söylem" adı veriliyor. Gerçekten de Kur'an'ı okuyan kimse daha ilk âyetinden başlamak üzere her bir yerde Allah'ın övülmesi, yüceltilmesi, O'na tövbe istiğfar edilmesi ile karşılaşır. Dahası gerek kâinatta gerekse insanlar arasında yaşanan olaylarda hep ilahî takdir başrolde zikredilir. Şimdi Kur'an'ın şu âyetlerine bir bakarak bu söylediğimizi uygulamalı olarak gösterelim:

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır; onları O'ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; O'nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir. Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır.

Geceleyin sizi öldüren (öldürür gibi uyutan)**, gündüzün de ne işlediğinizi bilen; sonra belirlenmiş ecel tamamlansın diye gündüzün sizi dirilten** (uyandıran) **O'dur. Sonra dönüşünüz yine O'nadır. Sonunda O, yaptıklarınızı size haber verecektir.**

O, kullarının üstünde yegâne kudret ve tasarruf sahibidir. Size koruyucular gönderir. Nihayet birinize ölüm geldi mi

elçilerimiz (görevli melekler) **onun canını alırlar. Onlar vazifede kusur etmezler.**

Sonra insanlar gerçek sahipleri olan Allah'a döndürülürler. Bilesiniz ki hüküm yalnız O'nundur ve O hesap görenlerin en çabuğudur.

De ki: Karanın ve denizin karanlıklarından (tehlikelerinden) **sizi kim kurtarır ki?** (O zaman) **O'na gizli gizli yalvararak "Eğer bizi bundan kurtarırsan andolsun şükredenlerden olacağız" diye dua edersiniz.**

De ki: Ondan ve bütün sıkıntılardan sizi Allah kurtarır. Sonra siz yine O'na ortak koşarsınız."

De ki: "Allah'ın size üstünüzden (gökten) **veya ayaklarınızın altından** (yerden) **bir azap göndermeye ya da birbirinize düşürüp kiminize kiminizin hıncını tattırmaya gücü yeter." Bak, anlasınlar diye âyetlerimizi nasıl açıklıyoruz!"** (En'am, 59-65)

Bu âyetlerde Rabbimiz hem kâinatta hem de insanların yaşantılarında hiçbir şeyin kendisinin iradesi, bilgisi ve kudreti dışında olmadığını üzerine basarak vurguluyor.

b) Allah'ın İnsanlardan Kendisine Kulluk Etmelerini İstemesi

Rabbimiz cinleri ve insanları kendisine kulluk etmeleri için yarattığını belirtmiş, bu kulluğu yapanlara ödül vadederken kulluktan uzak duranları cehennem azabı ile tehdit etmiştir. Bu âyetlerin birinde Rabbimiz şöyle buyurur:

"O'na kulluktan geri durup büyüklenen kimselerin hepsini (Allah) **yakında huzuruna toplayacaktır."** (Nisa, 172)

İnançsız kesimler, irade sahibi varlıklar olan cinler ve insanların "kulluk etmek için" yaratılmış olmalarını Allah'ın kendi üstünlüğünü vurgulama ihtiyacına bağlayarak "egoist tanrı" iddiasını dile getirmişlerdir.

c) Allah, En Çok Kendisinin Sevilmesini İstemiştir

Kur'an, her varlıktan fazla Allah'ı sevmemizi emretmiş, Allah ile başka bir varlığın sevgi konusunda eş tutulmasını kesin bir dille yasaklamıştır. Rabbimiz bu konuda şöyle buyurur:

"İnsanlardan bazıları Allah'tan başkasını Allah'a denk tutar da onları Allah'ı sever gibi severler. İman edenlerin Allah'a olan sevgileri ise (onlarınkinden) **çok daha fazladır."** (Bakara, 165)

Peki bu üç husus, Allah'ın "egoist" olarak nitelenmesini haklı kılabilecek gerekçeler midir? Şimdi bu meseleyi ele alalım.

Egoist Ne Demek?

Bu soruya cevap verebilmek için önce "egoist" kelimesinin anlam çerçevesini netleştirmek gerekir. Egoist en yalın ifadesiyle "bencil" ve "kendi çıkarını düşünen kimse" olarak nitelenir. Peki "bencil" ne demektir? Sözlüklerde bencil "yalnızca veya öncelikle kendi çıkarını düşünen kimse" olarak tanımlanır.

"Egoist" kelimesinin çağrıştırdığı ana tema "çıkar"dır. Sırf kendi çıkarını düşünmeyen veya öncelemeyen kimseye egoist denilmez. İkinci olarak bir egoistlikten söz edebilmek için benzer şartlara sahip birden fazla kişinin varlığını tasavvur etmek icap eder. Yani aynı durumda olan iki veya daha fazla kişi arasında bir egoizmden ve çıkar çatışmasından söz edilebilir.

Şimdi "Allah niçin egoisttir?" diye soru soran kişinin "Allah'ın yalnızca / öncelikle kendi çıkarını düşündüğü" ve "Allah ile diğer

varlıkların eş seviyeli / aynı düzlemde varlıklar olduğu" fikrinden hareket ettiği anlaşılmaktadır. İşte bu iki nokta yanılgının temelini teşkil etmektedir.

Allah İçin Menfaat ve Çıkar Söz Konusu Olur mu?

Allah'ın her türlü ihtiyaçtan uzak bulunuşu, aynı zamanda O'nun her türlü çıkar düşüncesinden de uzak bulunduğunu gösterir. Zira "çıkar / menfaat / maslahat" ancak ve ancak "kazanma ve kaybetme" endişesi olan bir kimse hakkında söz konusu olabilir.

Aç kalma endişesi olan kimsenin hazırda yemek bulundurması onun çıkarınadır. Soğuk havada dışarı çıkan kişinin üstünü sıkı giymesi onun çıkarınadır. Savaşa giden kimsenin yanında silah götürmesi onun çıkarınadır. Ama, hiçbir kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan, zarar / ziyan ve kayba uğrama endişesi taşımayan bir varlığın herhangi bir şeyi kendi çıkarı için yapacağını düşünmek, tanrıyı insana benzeten antropomorfist (insan biçimci tanrı) yaklaşımından başka bir şey değildir.

Allah'ın zâtî sıfatları arasında yer alan "kıyam bi nefsihî", O'nun ne var olma ne de varlığını sürdürme konusunda herhangi bir varlığa ihtiyacının olmadığını, kendi varlığını kendisinin devam ettirdiğini gösterir. Yine O'nun "muhalefetün li'l-havâdis" diye isimlendirilen sıfatı, kendisi gibi ezelî olmayıp sonradan var olan varlıklardan farklı olduğunu ifade eder. Bu iki özellik, Allah'ın zâtî / zorunlu / O'ndan ayrı düşünülemeyecek iki özelliğidir. Şimdi bu iki özelliğe sahip bir varlığın "egoist" olarak nitelenmesi, bu iki özelliğin mahiyeti ile taban tabana zıttır.

Allah, Diğer Varlıklarla Eş Seviyede midir?

Egoist olmak, bir kimsenin kendisi ile aynı durumda olan varlıklara karşı kendi çıkarını öncelemesi anlamına gelir. Halbuki Allah, eşi, benzeri, zıddı olmayan bir varlıktır. O, es-Samed'dir. Yani hiçbir şeye muhtaç değildir, her şey O'na muhtaçtır. Hal böyle iken ezelî ve ebedî, sonsuz ilim ve kudret sahibi bir varlığın sınırlı, ölümlü, fani, âciz, zayıf varlıklara karşı egoist bir tavır takınmasını düşünmek, bu varlığın ya insanları kendi seviyesinde gördüğünü ya da kendisini insanlar seviyesinde gördüğünü gösterir. Oysa her iki düşünce de "hiçbir şey O'na denk değildir" âyetine taban tabana zıttır.

Allah'ın Emir ve Yasakları Kimin Çıkarına Hizmet Ediyor?

Şimdi şu soruyu soralım: Allah'ın Kur'an'da yer alan emir ve yasakları kimin çıkarına hizmet ediyor?

İslam âlimlerinin tümü şu konuda söz birliği etmiştir: Dinde yer alan emir ve yasakların temel amacı, insanların yararını (maslahatını) gerçekleştirmek ve onlardan zararı (mefsedeti) gidermektir.

Şu halde din, tanrının çıkarını korumak için değil insanın hem bu dünyada hem de âhirette huzur ve mutluluğunu sağlamak içindir. Dahası, İslam âlimleri dini tanımlarken "akıl sahibi varlıkları, kendi hür iradeleriyle dünya ve âhirette huzur ve mutluluğa sevk eden ilahî hükümler bütünüdür" şeklinde tanımlarlar. Öyleyse dinde yer alan farzların da adam öldürme, içki içme, zina, hırsızlık, gıybet vb. haramların da çıkarı / maslahatı tamamen kullara dönüktür.

Rabbimiz, kendisinin sonsuz zenginlik sahibi olduğunu, hiçbir şeye muhtaç olmadığını şu sözleriyle belirtmiştir:

"Ey insanlar! Allah'a muhtaç olan sizsiniz. Zengin ve övülmeye lâyık olan ancak O'dur. Allah dilerse sizi yok eder ve yerinize yeni bir halk getirir. Bu da Allah'a güç bir şey değildir." (Fâtır, 15-15)

Allah İnsanlardan Niçin Kulluk İstiyor?

Peki Rabbimiz bizden niçin namaz, oruç, zekât, hac gibi ibadetleri istiyor? Bunda kendisinin çıkarı mı var? Elbette hayır! Bunda, ibadet eden varlıkların çıkarı söz konusu. Bunu iki açıdan ele alabiliriz.

a) Kur'an'da bu ibadetlerin de aslında maslahat ve menfaatinin yine kullara dönük olduğu ayrı ayrı anlatılmıştır. Kişi bu ibadetleri yapmadığında azgınlaşmaya, taşkınlık etmeye, kendisini diğer insanlardan üstün görmeye, tekebbüre başlar. Oysa bu ibadetleri hakkıyla yapan birisi kendisinin kul olduğunu, diğer insanlar üzerinde bir hâkimiyetinin bulunmadığını, kâinatın bir Rabbi bulunduğunu kabul ve itiraf ederek nefsinin kötü arzularına, şeytanın vesveselerine kanmaz. Yani ibadetin menfaat ve maslahatı yine kula dönük olur.

b) İnsanların ve cinlerin kulluk etmek için yaratılmış olması Allah'ın bununla -hâşâ- egoist duygularını tatmin için değildir. Zira insanlar ve cinler yaratılmadan önce melekler vardı ve onlar zaten Allah'a kulluk ediyorlardı.

Kaldı ki Allah, Kur'an'da defalarca "Allah'ın âlemlere (onların kulluk ve ibadetine) hiçbir ihtiyacı yoktur" şeklinde vurgulamaktadır.

Şu halde insanların ve cinlerin Allah'a kulluk için yaratılmış olması, bu kullukla -hâşâ- Allah'ın noksanını tamamlamak, onun egoizmini tatmin etmek için değil kendilerini gerçekleştirebilmek içindir. Çünkü bu kulluk olmaksızın kendi varlıklarını gerçekleştirebilmeleri mümkün değildir. Bir bitki için su ne ise insan ve cinler için kulluk odur. Bitki su ile kendisini gerçekleştirir. İnsan ve cinler de kulluk ederek kendi varlıklarını gerçekleştirirler. Kulluktan uzaklaşan insan ve cinler, kendi fıtratlarına yabancılaşmış olurlar.

c) Peygamberimizin (s.a.v.) belirttiğine göre Allah'ın kuluna olan rahmet ve merhameti, bir annenin çocuğuna olan merhametinden daha fazladır. Bir anne çocuğuna karşı egoistlik yapabilir mi? Hem sonra Allah kulunun Rabbidir rakibi değil ki!

Allah Niçin En Çok Kendisinin Sevilmesini İstiyor?

Allah, sadece kendisinin sevilmesini istememiş ama "en çok" kendisinin sevilmesini istemiş, başka sevgilerin, kendi sevgisi önüne geçirilmesine müsaade etmemiştir. Bu, bencillikten kaynaklanan bir istek / talep değildir. Zira, başka bir varlığa ait sevginin Allah'ın sevgisinin önüne geçirilmesi kulun bütün yaşantısını ifsad edecek, kulu, sevdiği âciz varlığa karşı kul-köle yapacaktır. Oysa kul, Allah'tan başka bir varlığa kul-köle olduğunda kendi değerini yitirecek, kendisine tanınmış üstün makamdan düşecektir. Bu sebeple Yüce Allah Kur'an'da şöyle buyurur:

"De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler size Allah'tan, Resûlünden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmez." (Tevbe, 24)

Allah sevgisine alternatif olmamak, Allah'ın rızasına uygun olmak kaydıyla kulları sevmek Allah'ın bir emri, bir âyetidir. Yüce Allah bu konuda şöyle buyurur:

"Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) **önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır."** (Lokman, 14)

"Kaynaşmanız için size kendi (cinsi)**nizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peydâ etmesi de O'nun** (varlığının) **delillerindendir. Doğrusu bunda, iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır."** (Rum, 21)

Bu konuya ilişkin daha pek çok şey söylenebilir. Biz, bu konuyu soruya mükemmel bir cevap niteliğinde olan bir hadisi kudsî ile noktalayalım. Peygamberimiz'in (s.a.v.) belirttiğine göre Rabbimiz (c.c.) şöyle buyurmuştur:

"Kullarım! Ben zulmetmeyi kendime haram kıldım. Onu sizin aranızda da haram kıldım. Artık birbirinize zulmetmeyiniz.

Kullarım! Benim hidâyet ettiklerim dışında hepiniz sapıtmışsınız. O halde benden hidâyet dileyin ki sizi doğruya ileteyim.

Kullarım! Benim doyurduklarım hariç, hepiniz açsınız. Benden yiyecek isteyin ki sizi doyurayım.

Kullarım! Benim giydirdiklerim hariç, hepiniz çıplaksınız. Benden giyecek isteyin ki sizi giydireyim.

Kullarım! Siz gece-gündüz günah işlemektesiniz, bütün günahları affeden de yalnızca benim. Benden af dileyin ki sizi bağışlayayım.

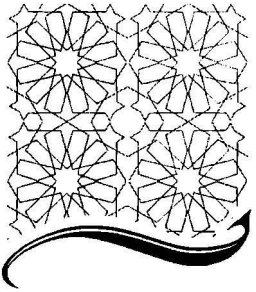
Kullarım! Bana zarar vermek elinizden gelmez ki, zarar verebilesiniz. Bana fayda vermeye gücünüz yetmez ki, fayda veresiniz.

Kullarım! Evveliniz ahiriniz, insanınız cinleriniz, en müttaki bir kişinin kalbi ve duygusuna sahip olsalar, bu benim mülkümde herhangi bir şey arttırmaz.

Kullarım! Evveliniz âhiriniz, insanınız cinleriniz, en günahkâr bir kişinin kalbi ve duygusuna sahip olsalar, bu benim mülkümden en küçük bir şey eksiltmez.

Kullarım! Evveliniz âhiriniz, insanınız cinleriniz bir yerde toplanıp benden istekte bulunacak olsalar, ben de her birine istediğini versem, bu benim mülkümden ancak, iğne denize daldırılıp çıkarıldığında denizden ne kadar eksiltebilirse işte o kadar azaltır. (Yani hiçbir şey eksiltmez.)

Kullarım! İşte sizin amelleriniz. Onları sizin için saklar, sonra onları size iâde ederim. Artık kim bir hayır bulursa Allah'a hamd etsin. Kim de hayırdan başka bir şey bulursa öz nefsinden başka kimseyi ayıplamasın." (Müslim, "Kitabü'l-birr ve's-sıla ve'l-âdâb", 55)

6. ALLAH'IN İBADETE İHTİYACI YOKSA NİÇİN BİZDEN İBADET ETMEMİZİ İSTİYOR?

Soruyu Netleştirelim

Allah, Kur'an'da **"Ben, cinleri ve insanları bana kulluk / ibadet etsinler diye yarattım"** (Zâriyat, 56) buyuruyor. Rabbimiz hiçbir kimseye ve hiçbir şeye muhtaç değildir, her şey O'na muhtaçtır. Hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah'ın, kendisine kulluk etmemizi ve kulluğumuzu namaz oruç gibi bedenî ibadetlerle, zekât, fitre ve kurban gibi mâlî ibadetlerle yahut hac ve umre gibi hem beden hem de malla yapılan ibadetlerle göstermemizi emretmesinin sebebi nedir?

Allah'ın Hiçbir Şeye İhtiyacı Yoktur

Yüce Rabbimizi diğer bütün varlıklardan ayıran özelliklerden birisi de "hiçbir şeye muhtaç olmama" özelliğidir. Rabbimizin bu özelliğine İslam'ın inanç esaslarını ele alan klasik dönem kitaplarımızda "kıyam bi nefsihî" denir. O'nun en güzel isimleri arasında yer alan el-Ganî ve es-Samed gibi isimler de O'nun her şeyden müstağni olduğunu, hiçbir şeye ihtiyacının bulunmadığını ifade

etmektedir. Zaten ihtiyaç duyan bir varlığın "ilah" olması mümkün değildir. Rabbimiz, kendisinin hiçbir şeye muhtaç olmadığını şu şekilde ifade eder:

"Allah, âlemlerden müstağnidir." (Nisâ, 97)

"Allah Samed'dir." (İhlas, 2)

Allah Dışında Her Şey Allah'a Muhtaçtır

Allah dışındaki bütün varlıklar en başta yokluktan varlık aşamasına geçebilmek için bir "var edici"ye muhtaçtır. Bu ihtiyaç sadece varoluş aşamasında değil varlığı devam ettirme aşamasında da söz konusu olur. Canlı-cansız bütün varlıklar, varlıklarını devam ettirebilmek için Allah'a muhtaçtır. Canlılar varlıklarını devam ettirmek için rızka, cansız varlıklar da varlıklarını devam ettirebilmek için varlıklarını mümkün kılan kanunlara muhtaçtır. Rabbimiz bu gerçeği şöyle ifade etmiştir:

"Şüphesiz Allah gökleri ve yeri, düzenleri bozulmasın diye tutuyor. Andolsun ki onların düzeni bozulursa, kendisinden başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz O, halîmdir, çok bağışlayıcıdır." (Fâtır, 41)

"Ey insanlar! Allah'a muhtaç olanlar sizlersiniz. Zengin (ihtiyaçsız) **ve her türlü övgüye layık olan ise ancak O'dur."** (Fâtır, 15)

İnsanın Kulluk Etmesinin Yararı Kendisinedir

Rabbimizin emir ve yasaklarına uymanın menfaati veya uymamanın zararı tamamen kullara yöneliktir. Bunu Kur'an farklı şekillerde açıklamıştır. Bunlara birkaç örnek verelim:

"Kim nefsini kötülüklerden arındırırsa bunu kendi iyiliği için yapmış olur. Sonunda dönüş Allah'adır." (Fâtır, 18)

"Kim şükrederse kendi iyiliği için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse benim Rabbim hiçbir şeye muhtaç olmayan ve sonsuz cömertlik sahibi olandır." (Neml, 40)

"Kim doğru yola gelirse kendisi için gelmiş olur. Kim doğru yoldan saparsa kendi aleyhine sapmış olur." (Yunus, 108)

"Kim cihad ederse kendi iyiliği için cihad etmiş olur. Şüphesiz ki Allah, bütün âlemlerden müstağnidir." (Ankebut, 6)

"Eğer iyilik ederseniz kendi lehinize iyilik yapmış olursunuz. Eğer kötülük ederseniz kendi aleyhinize kötülük yapmış olursunuz." (Isra, 7)

"Kim sâlih amel işlerse kendi iyiliği için bunu yapmış olur. Kim kötülük yaparsa kendi aleyhine yapmış olur. Senin Rabbin kullarına zulmedici değildir. (Fussilet, 46)

"Eğer nankörlük ederseniz şunu bilin ki Allah'ın size bir ihtiyacı yoktur ama o kullarının nankörlük etmesine razı olmaz. Eğer şükrederseniz buna razı olur." (Zümer, 7)

Bütün bu âyetler hem genel anlamda hem de ayrı ayrı ameller bakımından ibadete konu olan şeyleri yapmanın yararının kullara ait olduğunu, bu kurallara aykırı davranmanın zararının da yine onlara yönelik olduğunu göstermektedir.

"Ey kullarım!"

Peygamberimiz de bir hadis-i kudside Yüce Rabbimizin şöyle buyurduğunu belirtir:

"Ey kullarım! Siz bana zarar verebilecek bir duruma gelemezsiniz ki bana zarar verebilesiniz. Bana fayda verebilecek bir duruma gelemezsiniz ki bana fayda verebilesiniz.

Ey kullarım sizin önceniz ve sonranız, insanlarınız ve cinleriniz en takvalı olan kişinin kalbi gibi kalbe sahip olsa bu durum benim saltanatıma hiçbir şey katmaz.

Ey kullarım sizin önceniz ve sonranız, insanlarınız ve cinleriniz en fâcir olan kişinin kalbi gibi kalbe sahip olsa bu durum benim saltanatımdan hiçbir şey eksiltmez." (Müslim, el-Birr ve's-sıla, 55)

Bütün bu âyetlerden ve hadisten, ibadetlere Rabbimizin ihtiyacı olmadığı açık ve net bir biçimde anlaşılmaktadır. O halde burada şimdi sorunun asıl cevabına gelelim.

Sen Mutlu Ol Diye!

İbadetlerin emredilmesinin amacı insanların dünya ve âhirette yararlarını sağlamak, onlardan zararları defetmektir. Zaten âlimlerimiz dini tanımlarken; "Din, akıl sahibi insanları kendi iradeleriyle dünya ve âhirette saadet ve selamete ulaştıran ilahî kurallar bütünü" diye tanımlamıyor mu? Bu, şu anlama geliyor: Dine uymanın yararı da uymamanın zararı da insana yöneliktir. Din, bir anlamda insanın şu dünya hayatındaki mutluluk formülüdür. Aslında bütün insanların çabalarının temelinde hep "mutlu olmak" düşüncesi vardır. İnsanın nasıl hareket ettiğinde, neleri yapıp nelerden kaçındığında mutlu olabileceğini en iyi onu yaratan bilir.

Bizler çoğu zaman kendi kafamıza göre bizleri nelerin mutlu ya da mutsuz edeceğine dair kararlar verir, yargılarda bulunuruz. Ama gaybı bilemediğimizden hakkımızda neyin iyi neyin kötü olduğunu hiçbir zaman tam anlamıyla kuşatamayız. İyi sandığımız şeylerin kötü çıkması, kötü sandığımız şeylerin iyi çıkması mümkündür.

Aslında hayat boyu karşılaştığımız durumları meyve ve yemişlere benzetebiliriz. Şeftali, kayısı, erik gibi bazı meyveler vardır ki dışı yumuşaktır ama içinde sert bir çekirdek taşır. Eğer

dışının yumuşaklığına aldanarak sert bir şekilde ısırırsanız dişinizi kırabilirsiniz.

Buna karşılık fındık, fıstık, ceviz gibi yemişlerin dışında kabuk vardır ama kabuğun içinde son derece güzel yemişler saklanmıştır. Dışının sertliğine bakarak bu yemişi atarsanız o tadı alamazsınız. Hayatımız da işte böyledir. Bizi mutlu edeceğini sandığımız şeylerin bizi mutsuz kılması mümkün olduğu gibi bizi mutsuz edeceğini düşündüğümüz şeylerin mutlu kılması da mümkündür.

İşte din, bizim fıtratımızı bizden iyi bilen Rabbimizin bizi mutlu kılmak üzere belirlediği kurallar bütünüdür.

Ruhumuz İbadete Muhtaç

Yüce Rabbimiz insanların bedenini nasıl ki yeme, içme, giyinmeye muhtaç bir tabiatta yarattıysa ruhunu da aynı şekilde ibadetlerle beslenmeye muhtaç bir halde yaratmıştır. Nasıl ki insan yemek yemediğinde bedeni zayıf düşüyor, elbise giymediğinde soğuk ve sıcaktan etkilenerek hasta oluyorsa ibadetleri terk ettiğinde veya aksattığında da ruh, gıdasını almıyor, ölüyor veya zayıf düşüyor, devâsını almıyor hasta oluyor.

O halde şunu söyleyebiliriz: İnsanı yaratan ve onun ihtiyaçlarını, onu mutlu ve mutsuz edecek şeyleri en iyi bilen Rabbimiz bu ibadetleri emrederek insanlara kendi fıtratlarını gerçekleştirmenin yolunu göstermiştir. İnsan, ancak ibadetlerini tam ve eksiksiz yaptığında ruhunun bütün ihtiyaçları karşılanıyor, kendi insanlığının farkına varıyor.

İnsan Rabbine Kulluk Ettiğinde Kendini Gerçekleştiriyor

Bir kul, ancak Rabbine kulluk ettiğinde, O'nun ilahlığına teslim olduğunda kendi fıtratıyla barışık oluyor, kendini buluyor. Kişi

Rabbinden yüz çevirdiğinde, O'na kulluğunu arz etmediğinde fıtratına yabancılaşmaya başlıyor. Böyle bir kimse artık dünyada niçin var olduğunu, yaratılış sebebini, ölümü ve ölüm sonrasını unutuyor. Kur'an, bu hususu şöyle ifade ediyor:

"Allah'ı unutan ve bu yüzden Allah'ın da onlara kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Onlar yoldan çıkan kimselerdir." (Haşr, 19)

Her şey Allah'ı unutmakla başlıyor. Çünkü O, var eden ve varlığımızı devam ettiren. Varlığımızın sebebi ve gâyesi. İnsan O'nu bir kere unutunca artık kendisini de unutuyor. Kendisini unutunca yürümesi gereken bir yol bulunduğunu da unutuyor ve yoldan çıkıyor!

İnsan, Muhtaçlığını Unuttuğu Anda Azgınlaşır

İnsan, yaratıcıya muhtaç olduğunu unutup da aradaki bağı kopardığında kendisini kendisine yeterli görmeye başlar. Bilmez ki "kendi kendine yeterli olmak" yalnızca Allah'a özgü bir niteliktir! Kendisini kendisine yeterli gören bir kimse bu defa kendi nefsini, arzularını ilah edinmeye başlar. Artık onun için kendisi dışında ve üstünde bir "emir veren", "yasak koyan" yoktur. Canı ne isterse onu yapacak, kafasına estiği gibi takılacaktır!

Bu hususu Rabbimiz şöyle tasvir ediyor:

"Hevâ ve hevesini ilah edinen kimseyi gördün mü? Böyle birine sen mi vekil olacaksın?" (Furkan, 43)

Rabbimiz daha ilk indirdiği sûrede bu insan tipine temas ederek, kendisini Allah'a muhtaç hissetmeyen, kendi kendine yeteceğini düşünen insanın azgınlaşacağını şöyle belirtmiştir:

"Hayır! Şu bir gerçek ki insan, kendisini kendisine yeterli görünce azgınlaşır." (Alak, 6)

İnsan Niçin Rabbine İbadete Muhtaç Kılındı?

Tam da burada aklımıza şöyle bir soru gelebilir: "Allah insanı ibadete ihtiyaç duymayacak, kendi kendine yeterli olacak tabiatta yaratamaz mıydı? Niçin insanı ibadet etmeye muhtaç bir tabiatta yaratmış?"

Buna şöyle cevap vermek mümkün: Rabbimiz kendisinin eşsiz, benzersiz ve ihtiyaçsızlığını vurgulamak için başka varlıkların tümünü eşli, benzerli ve ihtiyaç sahibi olarak yaratmıştır. İnsan da dâhil olmak üzere herhangi bir varlığın Rabbine boyun eğmekten müstağni (ihtiyaçsız) bir şekilde var olması söz konusu olamaz.

Şu kâinattaki canlı-cansız bütün varlıkların ister istemez Cenab-ı Hakk'a boyun eğdiğini pek çok âyet açık bir biçimde ortaya koyuyor. İşte bunlardan birkaçı:

"Göklerde ve yerde bulunanlar da onların gölgeleri de sabah akşam ister istemez sadece Allah'a secde ederler." (Ra'd, 15)

"Göklerde ve yerdekiler, ister istemez O'na teslim olduğu halde onlar (Yahudi ve Hristiyanlar)**, Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Halbuki O'na döndürüleceklerdir."** (Âl-i İmran, 83)

"Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız. O, halîmdir, bağışlayıcıdır." (İsrâ, 44)

Şu halde "Allah'a teslim olmak", "O'nu tesbih ve tenzih etmek" insan ve cinler dışındaki varlıklar açısından zorunlu olan bir durumdur.

Her İbadet Eden Bunun Olumlu Etkilerini Niçin Görmüyor?

Eğer bir kimse ibadetlerini yaptığı halde bu ibadetler onda beklenen etkiyi göstermiyorsa bu durum; onun, ibadetleri Allah'ın emrettiği, Hz. Peygamber'in gösterdiği şekilde yapmadığını gösterir. Şimdi düşünün: Bir hasta, doktorun verdiği ilacı onun tarif ettiği şekilde yapmadığında bunun faydasını görebilir mi? Belirtilen miktarda ve dozda kullanılmayan ilaç hastanın iyileşmesini sağlayamaz. Burada iyileşmenin olmaması doktor veya eczacıdaki kusurdan yahut ilacın etkisizliğinden değil, hastanın kullanımından kaynaklanmaktadır.

Aynı şekilde bir kimse söz gelimi namaz kıldığı halde kötülüklerden uzak durmuyorsa bu durum namazın etkisizliğinden değil, gereği gibi kılınmamasındandır. Rabbimiz, ibadetlerin hakkıyla yapılması halinde bunların olumlu etkilerinin kişi üzerinde mutlaka görüleceğini namaz ibadeti üzerinden şu şekilde belirtmektedir:

"(Resûlüm!) **Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki, namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak elbette** (ibadetlerin) **en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir."** (Ankebut, 45)

İnsanın İyi Olabilmesi İçin İbadet Etmesi Zorunlu mu?

Aklımıza şöyle bir soru daha takılabilir: Nice ibadet etmeyen insanlar var. Ama ahlakları, insanlıkları gayet güzel. Demek ki insanın iyi bir insan olması için ille de ibadet etmesi gerekmiyor.

Buna şöyle cevap verebiliriz: Ahlakın iki yönü vardır: Bunların birisi insanlara dönük yönü, diğeri ise Rabbimize dönük yönüdür.

Herhangi bir dine inanmayan veya inansa bile ibadetlerini yapmayan yahut eksik yapan bir kimsenin insanlara karşı bazı hususlarda iyi davranması söz konusu olsa bile ibadetlerin ona kazandıracağı ahlakî güzelliklerden mahrum kalır.

Varsayalım ki bir kimse bir dine inanmadığı yahut inansa bile ibadetlerini yerine getirmediği halde insanlara karşı davranışlarında son derece güzel bir tavır sergiliyor. Şefkatli, merhametli, vefalı ve yardımsever. İnsanlara karşı bütün bu fazilet ve erdemleri sergilese bile bu kişi Rabbimize karşı ibadeti terk ederek teşekkür, minnettarlık, vefa gibi duygulara en layık olan varlığa karşı görevlerini aksatmış olmaz mı?

Sizi yoktan var eden, sahip olduğunuz bütün nimetleri veren, akılla donatan, diğer canlılar karşısında üstün kılan Rabbinize teşekkür etmemek, O'nu hiçe saymak, O'nu umursamadan bir ömür sürmek Allah katında iyi bir insan olmaya engel değil midir?

Ahlak dediğimiz şey gerçek anlamıyla ancak kişinin hem Rabbine hem de O'nun yarattığı bütün varlıklara karşı iyi davranmasıyla mükemmel hale gelir. İşte bu sebeple Allah Resûlü (s.a.v.) *"Ben ancak güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim"* buyurmuştur. Yine bu sebeple Rabbimiz, elçisine hitaben şöyle buyurmuştur: **"Şüphesiz ki sen büyük bir ahlak üzeresin!"** (Kalem, 4)

İbadet Etmeden Ruhun Gıdası Karşılanmaz

Bir kimse ruhunda ve fıtratında mevcut olan "kulluk / ibadet" ihtiyacını başka herhangi bir şeyle karşılayamaz. Nasıl ki insan açlığını ancak gıda ile susuzluğunu su ile giderebilirse fıtratının kulluk ihtiyacını da ancak Rabbine kulluk ile giderebilir.

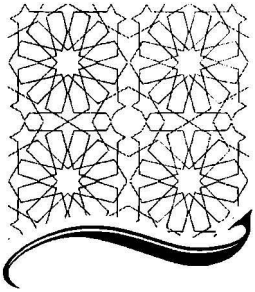
Şu dünyada var olan bütün maddî imkânlar insanın bedenine hitap eder, ruhunu doyurmaya yetmez. Para, mal, mülk, servet, şöhret insanın gelip geçici dünyevî hazlarını tatmin eder.

Bu sebepledir ki dünyevî açıdan her türlü imkâna sahip olduğu halde mutsuz olan nice insanları görürüz. Buna karşılık dünyevî olarak çok kısıtlı imkânlara sahip olan, büyük hastalıklarla boğuşan, birtakım fizikî engelleri bulunan ama Rabbine kulluk ettiği için huzurlu ve mutlu olan nicelerini görürüz.

Günümüzde insanların hayatın getirdiği sıkıntı ve stresle başa çıkamadıklarını, pek çok kimsenin ruhî bunalıma düştüğünü, psikolog ve psikiyatrların kapılarını aşındırdıklarını görüyoruz.

Bu tür ruhî bunalımları aşmanın en temel yardımcılarından biri de düzenli yapılan ibadet ve dualardır. İbadet ve dua, bir anlamda ruhumuza uygulanan ilahî bir terapi gibidir. Rabbimiz, insanın gerçek anlamda iç huzuruna, dinginliğe ancak Allah'ın zikriyle (Kur'an okuyarak, ibadet ederek ve Allah'ı anarak) kavuşacağını şu âyetinde belirtmiştir:

"Bilesiniz ki kalpler ancak Allah'ın zikriyle huzur bulur." (Ra'd, 28)

7. ALLAH MELEKLERİ NİÇİN YARATTI?

Sorunun Ortaya Konulması

Melekler söz konusu olduğunda şöyle bir soru kaçınılmaz olarak ya akla gelmekte ya da sorulmaktadır:

"Allah'ın yardıma ihtiyacı yoksa birtakım işleri yapmak üzere (tabiat olaylarını düzenlemek, vahiy indirmek, ölenlerin ruhlarını almak, cehennemde azabı gerçekleştirmek, cennette müminlere hizmet etmek vb.) niçin melekleri görevlendirmiş? Meleklerin yaratılmasının sebebi nedir?"

Bu soruya cevap vermeden önce meleklere inanmanın bir iman şartı olduğunu, meleklerin mahiyetine ilişkin hususları kısaca aktaracağız.

Meleklere İnanmak İmanın Şartlarından mı?

Rabbimiz Kur'an'da "iyi insan" olabilmenin şartları arasında "meleklere inanma"nın da bulunduğunu şöyle bildirir:

"İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaplara, peygamberlere inanır." (Bakara, 177)

"Âmenerresûlü" diye bildiğimiz ve her yatsı namazının ardından okunması sünnet olan Bakara Sûresinin son iki âyetini birçoğumuz biliriz. Burada Yüce Rabbimiz şöyle buyurur:

"Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler)**. Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler."** (Bakara, 285)

Bir başka âyette şöyle buyrulur:

"Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyamet gününü inkâr ederse tam manasıyla sapıtmıştır." (Nisâ, 136)

Allah Resûlü de "Cibril hadisi" diye bilinen meşhur hadiste meleklere imanı, imanın altı şartı arasında zikretmiştir. (Buharî, "İman", 36; Müslim, "İman", 5)

Şu halde bir kimse meleklerin varlığına inanmazsa iman etmiş sayılmaz.

Melekler Nasıl Varlıklardır?

Melekler, Rabbimizin nurdan yarattığı varlıklardır. Melekleri tam olarak anlayabilmek için onları diğer canlı varlıklar ile mukayeseli olarak ele almak gerekir. Canlı varlıklar içinden melekler yalnızca akılla donatılmış olup onların nefsânî özellikleri yoktur. Bu sebeple meleklerde cinsiyet, doğum, evlenme, yeme-içme, yatma-uyuma gibi özellikler söz konusu değildir. Buna karşılık canlıların bir başka kategorisini oluşturan hayvanlar sırf nefsânî özelliklere sahip olup, onlarda şuurlu bir kulluk yapmalarına yeterli olacak derecede akıl yoktur.

İnsan ve cinler ise hem akıl hem de nefisle donatılmışlardır. Melekler nefis taşıyan varlıklar olmadığı için onların isyan etmesi söz konusu değildir. Yüce Rabbimiz tarafından kendilerine hangi görev verilirse onu yerine getirirler. (Tahrim, 6)

Melekler için isyan, nefsine uyma durumu söz konusu olmadığından onlar için bir imtihan da söz konusu değildir.

Meleklerin bir kısmı çeşitli görevlerle donatılmışlardır. Bunlar arasında mahiyet ve büyüklüğünü kavrayamayacağımız bir varlık olan "arş"ın taşınması, peygamberlere vahiy getirme, insanların ruhunu kabzetme, berzah âleminde insanlara soru sorma, tabiat olaylarını düzenleme, kıyametin kopacağı vakitte ve yeniden diriliş öncesinde sûra üfleme, insanların yapıp ettiklerini kaydetme, müminler için istiğfarda bulunma, zor zamanlarda onlara yardım etme, cehennemde kâfirlere azap etme, cennetlik müminlere hizmet etme gibi görevler âyet ve hadislerde zikredilir. Bunun dışında yaratıldığı andan itibaren her an kıyam, rükû, secde gibi vazifeleri yerine getiren melekler de bulunmaktadır.

Melekler Allah'ın Nesi Olur?

Melek inancı pek çok din ve kültürde mevcut olup bu dinler ve kültürlerin büyük bir kısmında melekler ile Allah arasında bir soybağı kurma söz konusudur. Nitekim müşrik Araplar da melekler ile Allah arasında bu türden bir soybağı kurmaktaydılar. Oysa melekler Allah'ın "çocukları" değil "kulları"dır. Bu konu Kur'an'da defaatle vurgulanmaktadır. Buna ilişkin bazı âyetler şunlardır:

"(Müşrikler) **Rahmân** (olan Allah melekleri kendisine) **evlât edindi." dediler. O bundan münezzehtir. Hayır,** (onlar) **Allah tarafından şerefli kılınmış kullardır. Onlar, söz ile O'nun** (Allah'ın

önüne) **geçmezler. Ve onlar, O'nun** (Allah'ın) **emriyle amel ederler."** (Enbiya, 26-27)

"Rab'lerinin katında bulunanlar (melekler)**, gece ve gündüz, O'nu tesbih ederler ve onlar** (ibadet etmekten) **bıkmazlar."** (Fussilet, 38)

"Onlar (melekler) **Allah'ın emirlerine asla isyan etmezler ve Allah kendilerine neyi emrettiyse onu yaparlar."** (Tahrim, 6)

Bu âyetler açık bir biçimde melekler ile Allah arasında bir soybağı bulunmadığını, meleklerin Allah'ın kulları olup O'nun emirlerini harfiyen yerine getirdiklerini, O'na asla isyan etmediklerini belirtiyor.

Melekler -Hâşâ- Allah'ın Yardımcıları mı?

Yüce Rabbimiz sonsuz güç ve kudret sahibidir. O'nun şu kâinatta hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. O'nun bir şeyi yapmak için emek, çaba sarf etmesi söz konusu olmadığı gibi bir şeyden dolayı yorulması, acze düşmesi, yardımcıya ihtiyaç duyması da söz konusu değildir. Bu konuda hemen akla gelen bazı âyetlere yer verelim:

"O (Allah)**, bir şey dilediği zaman O'nun emri, sadece ona: "Ol!" demektir. O, hemen olur."** (Yasin, 82)

"Andolsun ki, gökleri ve yeri ve ikisinin arasındakileri altı günde yarattık. Ve Bize (hiç) **bir yorgunluk dokunmadı."** (Kaf, 38)

"De ki: 'Hamd, çocuk edinmeyen Allah'a mahsustur ve O'nun mülkte ortağı yoktur. Ve (O, zillete düşmez) **O'nun, Kendisini zilletten** (kurtaracak) **bir dosta** (ihtiyacı) **yoktur.' O'nu yücelterek büyüklüğünü ifade et."** (İsra, 111)

Şu halde Rabbimizin melekleri yaratması ve onları kâinatın işleyişi ile ilgili çeşitli görevleri yerine getirmekle yükümlü tutması onların yardımına ihtiyaç duyduğu için değildir.

Peki Niçin Yaratıldı Bu Melekler?

1. Allah'ın Eşsiz ve Benzersizliğini Ortaya Koymak İçin

Varlıklar içinde eşi, benzeri ve zıddı olmayan yegâne varlık Allah'tır. O'nun dışında bütün varlıkların eşi-benzeri veya zıddı mevcuttur. Rabbimiz kendisinin eş, benzer veya zıddı bulunmadığını göstermek üzere varlıkları birbirine zıt çiftler halinde yaratmıştır. Nitekim bu hususu Kur'an şu şekilde haber vermektedir:

"Yerin bitirdiği her şeyden (bitkilerden)**, onların nefslerinden ve bilmedikleri şeylerden çiftler yaratan, O** (Allah) **her türlü noksandan münezzehtir."** (Yasin, 36)

Rabbimiz bu hikmete binaen gökler-yer, gece-gündüz, yaz-kış, sıcak-soğuk, hayat-ölüm, iyi-kötü şeklinde varlıkları hep zıt çiftler halinde yaratmıştır. Şu varlık âleminde her ne varsa onun benzeri de zıddı da söz konusudur. Benzeri ve zıddı olmayan tek varlık, âlemlerin Rabbi olan Allah'tır.

Eğer melekler yaratılmamış olsaydı, "zıt çiftler halinde yaratılma" kanunu bozulmuş olurdu. Bunu şöyle açıklayabiliriz:

Meleklerde sırf akıl vardır ama onları mükellef kılacak bir şehvet yoktur. Buna mukabil hayvanlarda sırf şehvet vardır ama onları Allah'a karşı mükellef kılacak mahiyette bir akıl yoktur. İnsanlar ve cinlerde ise hem akıl hem de şehvet vardır ama insan görünür bir varlık olduğu halde cin görünmez varlıklardandır.

Eğer melekler yaratılmamış olsaydı hayvanların mukabilinde sırf akıldan müteşekkil bir varlık olmamış olacak, "varlıkların zıt çiftler halinde yaratılması" kuralı karşılıksız kalmış olacaktı.

Tek tek varlıklar "çiftler halinde" yaratıldığı gibi, âlemler de çiftler halinde yaratılmıştır. İnsanların beş duyu ile kavrayabildikleri varlıklardan oluşan "şehadet âlemi" yanında eğer onların beş duyularıyla kavrayamayacağı varlıklardan oluşan bir âlem olmasaydı o zaman "çiftler halinde olma" kanunu zedelenmiş olurdu. İşte bunun için "gayb âlemi" var edilmiş, o âlemin sâkinleri olarak da melekler yaratılmıştır.

2. Sebeplilik Kanunu

Meleklerin yaratılmasının hikmetlerinden biri, kâinattaki "sebeplilik" kanunudur. Rabbimiz bu âlemde insanı imtihan etmektedir. İmtihanda insanın iradesinin sınanması için Kendi varlığını, güç ve kudretini insanın iradesini ortadan kaldıracak şekilde açık-seçik ortaya dökmemekte, her şeyi "sebeplilik kanunu" çerçevesinde düzenlemektedir. Bu sebepliliğin görünür âlemde (şehadet âlemi) tezahürleri olduğu gibi görünmeyen âlemde (gayb âlemi) de tezahürleri bulunmaktadır.

Mesela gözümüzle gördüğümüz bu dünyada yağmurun yağması, yerden bitkilerin çıkmasına sebep kılınmıştır. Bulut da yağmurun sebebi kılınmıştır. Su buharı yağmurun oluşmasının sebebi kılınmıştır. Güneş ışığı suyun buharlaşmasına sebep kılınmıştır. Bütün bunların olması Allah'ın varlığının, gücünün, kudretinin yeryüzünde insanın iradesini ortadan kaldırıp inkâr etmeyi imkânsız kılacak şekilde açık-seçik ortada olmaması içindir. Bu sebepledir ki bu olayları gören niceleri bunları "tabiat kanunları" ile veya "tesadüf" gibi mahiyeti bilinmeyen, şuursuz şeylerle açıklamakta,

buna karşılık iman edenler bütün bunların gerisinde Allah'ın güç ve kudretinin bulunduğuna inanmaktadırlar.

Nasıl ki maddi âlemde sebeplilik kanunu geçerli ise manevî âlemde de sebeplilik kanunu geçerlidir. Böylece Rabbimiz "her şeyi zıtlar halinde yaratma" kuralını manevî âlemde de uygulamaktadır. Buna göre mesela bir insanın ölümünün biri maddî diğeri manevî âlemde olmak üzere iki sebebi bulunmaktadır. Maddî sebep hastalık, kaza, kalp krizi, beyin kanaması, âfet gibi şeylerdir. Manevî sebep ise ölüm meleğinin insanın ruhunu kabzetmesidir. Ancak bu maddî ve manevî sebebin gerisinde Rabbimizin güç ve kudreti bulunmaktadır.

İnsanlar gibi cinler de mükellef varlıklar olduğundan, maddî âlemdeki sebeplilik nasıl insan için Allah'ın sıfatlarının önünde imtihan için gerilmiş bir perde hükmünde ise manevî âlemde de meleklerin tasarrufu mükellef olan cinler için bir tür perde konumunda olabilir.

Maddî âlemde insanın savaşta galip gelmesinin maddî sebepleri silah, asker, ordu gücüdür. Manevî âlemde ise meleklerin yardım etmesidir. Ancak bütün bunların gerisinde Allah'ın güç ve desteği bulunmaktadır. Rabbimiz Bedir Savaşı ile ilgili âyetlerde şöyle buyurmaktadır:

"Rabbinizden yardım istediğiniz zaman O, sizin yardım isteğinize icabet etti. (Ve şöyle buyurdu:) **"Muhakkak ki Ben, birbirini izleyerek gelen bin melekle, size yardım edeceğim." Allah,** (bu yardımı) **sadece bir müjde ve onunla kalplerinizin tatmin** (mutmain) **olması için yaptı** (başka bir şey için yapmadı)**. Gerçekte yardım yalnızca Allah katındandır. Muhakkak ki Allah, Azîz** (üstün izzet sahibi) **ve Hakîm'dir** (hikmet sahibi, hüküm sahibi)**."** (Enfal, 9-10)

Görüldüğü üzere Allah, savaşta yardım isteyenlere manevî moral olmak üzere "melekleri yardım etmek üzere görevlendireceği" müjdesini vermiş ama bütün bunların gerisinde asıl yardım eden gücün kendisi olduğunu belirtmiştir. Nitekim Rabbimiz melekleri yardıma gönderirken onlara da asıl güç sahibinin kendisi olduğunu şöyle bildirmiştir:

"Hani Rabbin meleklere şöyle vahyetmişti: "Muhakkak ki; Ben, sizinle beraberim. Artık iman edenlere destek olun." (Enfal, 12)

3. Allah'ın Sanatını Temâşa Edip O'nu Takdis Etmek

Şu uçsuz bucaksız kâinat içinde dünyamız çöldeki bir kum tanesinden, okyanustaki bir su damlasından farksızdır. Bu kâinat, insanoğlunun beş duyusu ile kavrayabildiği alanın çok ötelerine uzanmaktadır.

İnsan, kâinat içinde varlıkların en üstün ve şereflisi olmakla birlikte onun kâinatta işgal ettiği makam son derece küçüktür. İnsanlar bu kâinatın sonsuz büyüklüğü ve uçsuz bucaksız bölümlerini temaşa etme, gezme, görme imkânına sahip değillerdir.

Bununla birlikte insan, bedeniyle değilse bile akıl ve fikriyle kâinatın sonsuz büyüklüğünü düşünerek Allah'ın şanını yüceltmektedir. Ancak bu büyük kâinatın, insan tarafından kuşatılamayan, gezilemeyen bölümlerinde oraları da gezip, görüp temaşa edip bunları yarattığı için Allah'ı öven, takdis ve tesbih eden varlıkların bulunması hikmete uygundur.

İşte Rabbimiz, bir yandan kâinatı insanın fikrini dolaştırması için sonsuz büyüklükte yaratırken diğer yandan kâinattaki bu varlıkları sadece fikren değil varlıklarıyla da dolaşabilecek mahiyette melekleri yaratmıştır.

4. Müminlere Manevî Âlemle İç içe Olma Şuurunu Kazandırmak

Meleklerin yaratılmasının hikmetlerinden birisi müminlere günlük yaşamlarında manevî âlemle her an iç içe oldukları şuurunu kazandırmaktır.

Dünyanın insanı kendisine çeken bir cazibesi söz konusudur. İnsan, gündelik telaşlara ve meşgalelere bulaştığında dünyada var oluş sebebini, hayatını sürdürürken riayet etmesi gereken kırmızı çizgileri bir anda unutabilir. Eşinden, çocuklarından, tanıdık ve sevdiklerinden ayrı düşen kimseler yalnızlık duygusuna kapılabilirler. Günah işleyen insan, kendisinin artık affedilmeyeceği hissine kapılarak Allah'tan ümit kesecek noktaya gelebilir. Büyük bir düşman topluluğuna karşı savaş verme durumunda olan kimseler kendilerini güçsüz, kuvvetsiz ve âciz hissedebilirler. İşte tüm bu durumlarda "meleklere iman", müminler için bir tür moral ve motivasyon görevi görür.

İnsan daha ana rahmine düştüğünde kendisinin ecel, amel, rızık ve cinsiyetini yazmak üzere bir meleğin görevlendirildiğini, hayatta olduğu sürece sağında ve solunda iki meleğin sürekli kendisi ile birlikte olup yapıp ettiklerini kaydetmekle görevlendirildiğini; Allah'ın kitabını okumak, zikir meclislerinde bulunmak gibi bir faaliyete başladığında bunun için özel görevlendirilmiş meleklerin derhal o meclise geleceğini, ölürken ölüm meleği tarafından canının alınacağını, kabirde "münker" ve "nekir" adı verilen melekler tarafından sorguya çekileceğini bildiğinde "kendini yalnız ve sahipsiz hissetme", "dünyaya dalma", "âhireti unutma" gibi şeylerden uzak durur.

Bizler her ne kadar Rabbimizin sürekli bizi gördüğünü, gözettiğini, yardım ve desteğinin bizimle olduğunu bilsek de bir de

yanımızda her an O'nun görevlendirdiği şerefli elçilerin bulunduğunu bilmek kendimize, davranışlarımıza çeki düzen verme konusunda bize daha çok yardımcı olur.

5. Allah Yolunda Gayretli Olmaya Teşvik

Meleklerin yaratılmasının hikmetlerinden birisi de insana Allah yolunda gayret gösterme, tembellik etmeme, sürekli azmini bileme konusunda bir dinamizm kazandırmasıdır.

İnsan bazen ibadette gevşeklik gösterir, tembelleşir. Bazen günahlara meyledebilir. İşte bu gibi durumlarda Cenab-ı Hakk'ın yarattığı meleklerin hiç üşenmeksizin gece gündüz kulluk ettiklerini, Allah'a asla isyan etmediklerini hatıra getirince bu durum, onun kendi tembelliğine son verip âdeta meleklere benzemek için gayret göstermesine yardımcı olur.

Nitekim Rabbimiz, kullukta tembellik gösterenlere meleklerden bahsederek o meleklerin hiç üşengeçlik göstermediklerini şu şekilde bildirmiştir:

"Göklerde ve yerde kim varsa O'nundur. O'nun katındakiler (melekler) **O'na ibadet etmekten kibirlenmezler ve onlar yorulmazlar. Onlar, gece ve gündüz ara vermeden** (Allah'ı) **tesbih ederler."** (Enbiya, 19-20)

Elbette nefis sahibi varlıklar olan insanlar için melekler değil yine onlar gibi beşer olan peygamberler ölçü ve örnektirler. Bununla birlikte Kur'an'da ısrarla meleklerin ibadet konusunda ne kadar gayretli, yılmayan, bıkmayan bir yapıya sahip olduğunun vurgulanması bir şekilde insanın bu konudaki gayretini teşvik etmeye de sebep olmaktadır.

6. Allah'a Yöneltilecek Sitem ve İsyanları Bertaraf Etme

Rabbimiz insanlara ilişkin birçok konuda melekleri görevlendirmiştir. Hakikatte bütün güç ve kudret Rabbimize aittir. Aslında işleri yapan O'dur, melekler ise sadece görünürde bir vasıtadır.

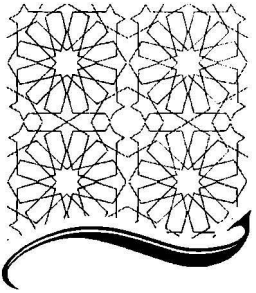
Bununla birlikte böyle vasıtaların var edilmesinin sebeplerinden birisi de insanların, kendilerince kötü gördükleri bir durumla karşılaştıklarında doğrudan Allah'a isyan etmelerinin önüne geçmektir.

Söz gelimi trafik kazasında ölen bir kimsenin ölümünün biri maddî, diğeri manevî olmak üzere iki sebebi vardır. Maddî sebep trafik kazası, manevî sebep ise ölüm meleğinin ruhu kabzetmesidir. Bütün bunların gerisinde ise daha o kulu yaratmadan önce onun ecelini belirleyen âlemlerin Rabbinin iradesi söz konusudur.

Eğer maddî ve manevî sebepler, ilahî kudretin önünde birer perde görevi görmeseydi insanlar karşılaştıkları bu gibi durumlarda doğrudan Allah'a isyan gibi yollara başvurabilirlerdi.

Meleklerin yaratılmasının daha bizim bilemeyeceğimiz nice hikmetleri bulunmaktadır. Bu konuda bize az bir bilgi verilmiştir. Bizim bu gibi imanî meselelere dair söylememiz gereken söz, yine melekler tarafından söylenen şu sözden başka bir şey değildir:

"(Ey Rabbimiz!) Biz seni her türlü noksanlıktan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim bir bilgimiz yoktur. Her şeyi bilen ve her şeyi hikmetlice yapan yalnızca Sen'sin!"

8. ŞEYTAN NASIL BİR VARLIKTIR, İNSAN İLE İLİŞKİSİ NEDİR?

Sorunun Ortaya Konulması

Şeytan "her türlü kötülüğün kaynağı" ve "insanın düşmanı" olarak bilinir. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın cennetten çıkarılmasında da başrolü oynamıştır. Böyle kötü karakterli olan ve insanlara vesvese vererek onları sürekli kötülüğe teşvik eden bir varlığın özellikleri nelerdir? Şeytanın insan ile ilişkisi nedir? Şeytan insanları nasıl saptırır? İnsan şeytandan korunmak için neler yapmalıdır?

İlk Şeytan: İblis

"Şeytan" kelimesi çoğu kimsenin zannettiğinin aksine bir özel isim değil bir sıfattır. Arapça bir kelime olan şeytan sözcüğünün kökünün ne olduğu konusunda farklı görüşler bulunmakla birlikte en yaygın kabule göre bu kelime "uzaklaşmak" anlamından türetilmiştir. Şeytan, "Allah'ın rahmetinden son derece uzaklaşmış, kovulmuş varlık" anlamına gelir. Bu kelimenin "başkaldırıp muhalefet etmek" ve "yanıp tutuşmak" gibi anlamlarının bulunduğu da söylenir.

Bir sıfat olan "şeytan" kelimesi, Kur'an'ın belirttiğine göre ilk defa "İblis" hakkında kullanılmıştır. Kur'an, İblis'in "şeytan" olma hikâyesini şu şekilde anlatır:

"Andolsun sizi yarattık, sonra size şekil verdik, sonra da meleklere, Âdem'e secde edin (!) diye emrettik. İblis'in dışındakiler secde ettiler. O secde edenlerden olmadı.

Allah buyurdu: Ben sana emretmişken seni secde etmekten alıkoyan nedir?

(İblis)**: Ben ondan daha üstünüm. Çünkü beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın, dedi.**

Allah: Öyle ise, "İn oradan!" Orada büyüklük taslamak senin haddin değildir. Çık! çünkü sen aşağılıklardansın (!) buyurdu.

İblis: Bana, (insanların) **tekrar dirilecekleri güne kadar mühlet ver, dedi.**

Allah: Haydi, sen mühlet verilenlerdensin, buyurdu.

İblis dedi ki: Öyle ise beni azdırmana karşılık, and içerim ki, ben de onları saptırmak için senin doğru yolunun üstüne oturacağım. Sonra elbette onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından sokulacağım ve sen, onların çoklarını şükredenlerden bulmayacaksın!" dedi.

Allah buyurdu: Haydi, yerilmiş ve kovulmuş olarak oradan çık! Andolsun ki, onlardan kim sana uyarsa, sizin hepinizi cehenneme dolduracağım!

(Allah buyurdu ki)**: Ey Adem! Sen ve eşin cennette yerleşip dilediğiniz yerden yeyin. Ancak şu ağaca yaklaşmayın! Sonra zalimlerden olursunuz.**

Derken şeytan, birbirine kapalı ayıp yerlerini kendilerine göstermek için onlara vesvese verdi ve: Rabbiniz size bu ağacı sırf melek olursunuz veya ebedî kalanlardan olursunuz diye yasakladı, dedi. Ve onlara: Ben gerçekten size öğüt verenlerdenim, diye yemin etti. Böylece onları hile ile aldattı. Ağacın meyvesini tattıklarında ayıp yerleri kendilerine göründü. Ve cennet yapraklarından üzerlerini örtmeye başladılar.

Rableri onlara: Ben size o ağacı yasaklamadım mı ve şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi? diye nidâ etti.

(Adem ile eşi) **dediler ki: Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.**

Allah: Birbirinize düşman olarak inin! Sizin için yeryüzünde bir süreye kadar yerleşme ve faydalanma vardır, buyurdu. "Orada yaşayacaksınız, orada öleceksiniz ve orada (diriltilip) **çıkarılacaksınız" dedi.** (A'râf, 11-25)

"Şeytan" sözcüğünün ilk defa İblis hakkında kullanılması, başka varlıklara bu ismin verilmesine engel teşkil etmez. Nitekim Kur'an bize insanlar ve cinler içinden "şeytanların bulunduğunu" şu âyetle belirtir:

"Böylece biz, her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık." (En'am, 112)

İblis (Şeytan) Melek mi Cin mi?

Kur'an'da sözü edilen akıl sahibi varlıklar üç gruba ayrılmaktadır: İnsanlar, melekler ve cinler. Bu üç varlık türünün ortak noktası "akıl sahibi" olmalarıdır. Bu yönüyle bu varlıklar hayvanlardan ayrılırlar. Bunun dışında melekler akıl sahibi olmakla birlikte nefis

sahibi olmadıklarından imtihanla yükümlü tutulmamışlardır. İnsanlar ve cinler ise hem akıl hem nefis sahibi kılındıklarından kulluk imtihanı ile yükümlü tutulmuşlardır. (Zâriyat, 56).

Üç akıl sahibi varlık türü içinde cinlerin kimi özellikleri bakımından insanlara, kimi özellikleri bakımından ise meleklere benzediği görülür.

Cinlerin insanlara benzediği yönler "hem akıl hem nefis sahibi olmaları", "cinsiyetlerinin bulunması", "insanlar gibi çoğalmaları", "içlerinden iyi ve kötülerinin bulunması" gibi özelliklerdir.

Cinlerin meleklere benzediği yönler ise "çok hızlı hareket edebilmeleri", "çeşitli kılıklara girebilmeleri", "insanlar tarafından gözle görülememeleri"dir.

İblisin ne tür bir varlık olduğu konusunda İslam âlimleri iki gruba ayrılmıştır. Bir gruba göre İblis; daha önce bir melek iken sonradan isyan etmesi sebebiyle meleklikten çıkarılmış, kâfirlerden olmuştur. Başka bir gruba göre ise İblis; meleklerden değil, cinlerdendir. Bu ikinci görüş şu açılardan diğer görüşe tercih edilir:

a) Melekler Allah'a isyan eden varlıklar değildir. Onlar Allah ne emrederse ona harfiyen uyarlar. Nitekim bu husus Kur'an'da şu şekilde haber verilmektedir:

"Onlar (melekler) **Allah'ın kendilerine emrettiği şeye isyan etmezler, kendilerine ne emredilirse aynen yaparlar."** (Tahrim, 6)

İblis, Allah'ın emrine karşı geldiğine göre o meleklerden biri olamaz.

b) Melekler nurdan yaratılmış varlıklardır. Oysa şeytan nurdan değil ateşten yaratılmıştır. Kur'an bize cinlerin ateşten yaratıldığını belirtir. O halde şeytan bir melek değil, cinlerden biridir.

c) Meleklerin çoğalması söz konusu değildir; çünkü meleklerde erkeklik-dişilik söz konusu olmaz. Oysa Kur'an, şeytanların zürriyetlerinin bulunduğunu söyler. Şu halde şeytan melek olamaz. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Şimdi siz Beni bırakıp onu (şeytanı) **ve soyunu kendinize velî mi edineceksiniz?"** (Kehf, 50)

d) Kur'an'da şu âyette İblisin cinlerden olduğu açık bir biçimde ifade edilmiştir:

"O cinlerdendi ve Rabbinin emrinin dışına çıktı." (Kehf, 50)

Aklımıza şöyle bir soru gelebilir: Allah meleklere hitaben "Âdem'e secde edin!" emri vermişti. Şayet İblis bir melek değilse bu emrin muhatabı nasıl olabilir? Nasıl olur da Âdem'e secde etmedi diye ilahî rahmetten kovulur?

Âlimlerimiz İblis'in uzun süre ibadet etmesi sebebiyle meleklerle bir arada bulunmasına izin verildiğini, her ikisi de görünmeyen varlıklar olan melekler ve cinler arasındaki ilişkinin insanlar ile melekler arasındaki ilişkiye göre daha farklı olduğunu belirtmişlerdir. İblis, bir melek olmadığı halde meleklerle bir arada bulunduğundan meleklere yönelik emir ona da yönelmiştir.

Şeytan, Allah'ın Yardımcısı Değildir!

Rabbimiz dünya hayatında imtihan gereği şeytana bazı konularda müsaade vermiştir. Bu durum, O'nun şeytanın yaptıklarına razı olduğu ya da bu imtihanı yapmak için şeytanı yardımcı edindiği anlamına gelmez. Bu husus Kur'an'da şu şekilde belirtilir:

"Ben onları (İblis ve soyunu) **ne göklerin ve yerin yaratılışına, ne de bizzat kendilerinin yaratılışına şahit tuttum. Ben yoldan çıkaranları yardımcı edinecek değilim."** (Kehf, 51)

Şeytan (İblis) ve İnsan Arasındaki Bitmez Savaş

İnsanoğlunun yeryüzündeki imtihanında en büyük düşmanı şeytandır. İlk insan Hz. Âdem'e secde etmeyip ilahî rahmetten kovulması ile başlayan bu düşmanlık serüveni, Hz. Âdem'in cennetten çıkarılmasıyla yeryüzüne taşınmıştır. İnsan türü ile arasında uzlaşması mümkün olmayan bir düşmanlık bulunan şeytan hakkında Rabbimiz şöyle buyurur:

"Muhakkak ki şeytan, sizin düşmanınızdır, siz de onu düşman sayın. O, kendi taraftarlarını ancak ateş ehlinden olmaya çağırır." (Fâtır, 6)

Şeytan, bildiği bütün yol ve yöntemleri kullanarak insanları da tıpkı kendisi gibi isyankâr yapmaya ve cehennemliklerden kılmaya çalışacaktır. Rabbimiz bu durumu bize İblis'in ağzından şöyle aktarır:

"İblis dedi ki: Öyle ise beni azdırmana karşılık yemin ederim ki, ben de onları saptırmak için senin doğru yolunun üstüne oturacağım. Sonra elbette onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından sokulacağım ve sen, onların çoklarını şükredenlerden bulmayacaksın!" (Araf, 16-17)

Şeytan İnsana Ne Yapabilir?

Şeytan son derece sinsidir. Her fırsatı kollar. Üstelik insanlar şeytanları göremediği halde İblis ve avanesi insanları görür. Bu durum da bize şöyle bildirilir:

"Ey Âdemoğulları! Şeytan, ana-babanızı, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de aldatmasın. Çünkü o ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz şeytanları, inanmayanların dostları kıldık." (Araf, 27)

Bütün bu vesvese gücüne rağmen şeytanın insanları zorla günaha sevk etme gücü yoktur. Onun tek yapacağı şey insanlara vesvese vererek onları ayartmak, yoldan çıkarmaya teşvik etmektir. Samimi ve ihlaslı kullar onun bu ayartma ve telkinlerinden etkilenmezler. Bu konuda Rabbimiz şöyle buyurur:

"Gerçek şu ki: İman edip de yalnız Rablerine tevekkül edenler üzerinde onun (şeytanın) **bir hâkimiyeti yoktur. Onun hâkimiyeti ancak onu dost edinenlere ve onu Allah'a ortak koşanlaradır."** (Nahl, 99-100)

Kıyamet günü olunca mahşer meydanında şeytan ve onun yandaşları arasında büyük bir tartışma yaşanacaktır. Şeytana uyup cehennemlik olanlar bu durumdan şeytanı sorumlu tutmayı isteyecekler ama şeytan, kendisinin onları zorla cehennemlik kılmadığını şu şekilde belirtecektir:

"(Hesapları görülüp) **iş bitirilince, şeytan** (cehennemlik olanlara) **diyecek ki: "Şüphesiz Allah size gerçek olanı vaadetti, ben de size vaadettim ama sözümü tutmadım. Zaten benim size karşı** (zorla saptıracak) **bir gücüm yoktu. Ben, sadece sizi** (inkâra) **çağırdım, siz de benim davetime hemen koştunuz. O halde beni kınamayın, kendinizi kınayın. Ne ben sizi kurtarabilirim, ne de siz beni kurtarabilirsiniz! Kuşkusuz daha önce ben, beni** (Allah'a) **ortak koşmanızı reddettim." Şüphesiz zalimler için elem verici bir azap vardır."** (İbrahim, 22)

Şeytan En Çok Hangi Yöntemleri Kullanır?

Kur'an bize şeytanın insanları saptırmak için sıklıkla başvurduğu yolları açık bir biçimde ortaya koyar ki bizler de onun saptırdıkları arasında yer almayalım. Şeytanın insana yönelik en temel fonksiyonu "vesvese vermek suretiyle onu doğru yoldan

saptırmak"tır. Şeytanın vesvesesine konu olan pek çok husus bulunmaktadır. Örnek olarak birkaçını ele alalım:

a) Allah'ın İndirdiği Hükümleri Terk Etme

Şeytan, insanların Allah'tan uzaklaşmasını ve O'na isyan etmelerini sağlamak için Allah tarafından indirilen hükümleri terk ederek kendiliklerinden birtakım hükümler benimsemeye çağırır. Bu konuda Kur'an'da şöyle buyrulur:

"Onlara, Allah'ın indirdiğine uyun, denildiğinde: Hayır, biz babalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız, derler. Ya şeytan, onları alevli ateşin azabına çağırıyor idiyse!" (Lokman, 21)

Burada insanların atalarından devraldıkları örf-âdet, gelenekler gibi şeyleri Allah'ın indirdiğine tercih etmelerinin şeytan tarafından yapılan bir saptırma işleminin sonucu olduğu belirtilmektedir.

b) Çıplaklık ve Fuhşiyat

Şeytanın en çok kullandığı yol ve yöntemlerden birisi kadın ve erkek arasında gayrimeşru birlikteliklere teşvik etmek, bunun için çıplaklığı bir silah olarak kullanmaktır. Kur'an bunu bizlere bir uyarı olarak şu şekilde haber verir:

"Ey Âdemoğulları! Şeytan ana-babanızı ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de aldatmasın." (A'raf, 27)

Bir başka âyette ise şöyle buyrulur:

"Ey iman edenler! Şeytanın adımlarını takip etmeyin. Kim şeytanın adımlarını takip ederse, muhakkak ki o, edepsizliği ve kötülüğü emreder." (Nur, 21)

c) İçki ve Kumar

Şeytanın insanın aklını başından aldığı en büyük iki tuzağı içki ve kumardır. Bu yolla insanları hem birbirine düşman etmek, hem de Rablerine karşı vazifelerini aksattırmak ister. Rabbimiz bunu şöyle haber verir:

"Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar)**, fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan içki ve kumar yoluyla ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık** (bunlardan) **vazgeçtiniz değil mi?"** (Mâide, 90-91)

d) Cimrilik ve İsraf

Şeytanın en çok başvurduğu yollardan birisi insanın malı ile ilgili tasarruflarıdır. Kimi zaman insanlara "fakirlik korkusu" verir. Bu korkuya kapılan insan cimrileşir, bencilleşir, malı taparcasına sever, bütün dünyayı biriktirse yine de yetmeyeceğini düşünür. Bu konuda Rabbimiz şöyle buyurur:

"Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size cimriliği telkin eder. Allah ise size katından bir mağfiret ve bir lütuf vaad eder. Allah her şeyi ihata eden ve her şeyi bilendir." (Bakara, 268)

Şeytan insanı bir yandan hayır hasenat meselesinde cimrilik yoluna sevk etmeye çalışırken diğer taraftan da insana malını anlamsız ve amaçsız saçıp savurmasını telkin eder.

"Malını gereksiz yere saçıp savurma. Zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdırlar. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür." (İsra, 26-27)

e) İnsanları Korkutma

Şeytan, müminlerin cesaretini kırmak, azmini yok etmek için kendi yandaşlarını güçlü kuvvetli göstererek müminleri korkutmaya çalışır. Bu konuda Rabbimiz şunu söyler:

"İşte o şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur. Şu halde, eğer iman etmiş kimseler iseniz onlardan korkmayın, benden korkun." (Âl-i İmran, 175)

f) Kötü Konuşmalar

Şeytan, insanlar arası konuşmaların kaba-çirkin olmasını, insanların birbirini çekiştirerek sürekli didişmelerini ister. Rabbimiz Peygamberimiz aracılığıyla bizi bu tehlikeye karşı uyarır ve şöyle buyurur:

"Kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler. Sonra şeytan aralarını bozar. Çünkü şeytan, insanın apaçık düşmanıdır." (İsra, 53)

g) Yiyeceklere Dair Keyfi Kurallar Koyma

İnsanların huyu, karakteri ve davranış tarzıyla yedikleri-içtikleri arasında önemli bir bağlantı bulunmaktadır. Haram ile beslenen kimseler bunun sonucunda haram fiillere yönelmektedir.

İnsanların yediği-içtiği şeyler üzerinde helal ve haram hükümleri koyma yetkisi yalnızca Allah'a aittir. Bununla birlikte tarih boyunca pek çok toplumda insanlar kendiliklerinden bazı yiyecekleri haram ve yasak kabul ederken bazı yiyecekleri ise ölçüsüzce yemişlerdir.

Şeytana Karşı Ne Yapmak Gerekir?

a) Sürekli Allah'a Sığınmak

İnsan, şeytanın kendisine olan düşmanlığını bilerek onu kendisine düşman bellemeli, şeytanın saptırıcı etkisini daima göz

önünde bulundurarak her vesile ile şeytandan Allah'a sığınmalıdır. Nitekim Rabbimiz, Kur'an okumaya başlamadan önce şeytandan Allah'a sığınmamız gerektiğini şu şekilde belirtir:

"Kur'an okuyacağın zaman kovulmuş şeytandan Allah'a sığın." (Nahl, 98)

Kur'an okuma öncesinde şeytandan Allah'a sığınmanın hikmeti, okunacak âyetlere karşı insanın olumsuz bir tavır takınmasını, onları inkâr etme, beğenmeme, gaflete düşerek önem vermeme gibi bir duruma düşmeyi engellemek içindir.

b) Aklını Kullanmak

Şeytanın vesvesesini insanın kendisinden def edebilmesi için sürekli bir biçimde aklını kullanması gerekir. Şeytan, aklını kullanmayan kimselere musallat olur. Kur'an, kıyamet günü mahşer meydanında şeytanın telkin ve vesveselerine kulak vererek doğru yoldan sapanlara yönelik olarak Rabbimizin şu hitapta bulunacağını belirtir:

"Ayrılın bir tarafa bugün ey günahkârlar. Ben size "Ey Âdemoğulları! Şeytana tapmayın, çünkü o sizin apaçık bir düşmanınızdır. Bana kulluk ediniz, doğru yol budur" demedim mi? Şeytan sizden pek çok milleti kandırıp saptırdı. Siz aklınızı kullanmıyor muydunuz?" (Yasin, 60-62)

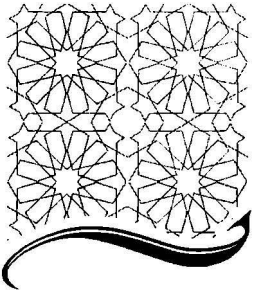
c) Günahlara Karşı Uyanık Olup Tövbe Etmek

Bir mümin şeytanı düşman bilmesine ve ondan Allah'a sığınmasına rağmen şayet nefsine uyarak bir günah işler ya da şeytanın vesvesesini hissederse derhal yapıp ettiği şeyleri göz önüne getirip kendini hesaba çekmeli, günahından dolayı tövbe edip yaşantısına çekidüzen vermelidir. Bu konuda Rabbimiz şöyle buyurur:

"Eğer şeytanın fitlemesi seni dürterse hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işitendir, bilendir. Takvâya erenler var ya, onlara şeytan tarafından bir vesvese dokunduğunda (Allah'ın emir ve yasaklarını) **hatırlayıp hemen gerçeği görürler."** (Araf, 200-201)

Rabbimiz bizleri şeytanın şerrinden muhafaza eylesin.

9. ŞEYTAN NİÇİN VAR?

Sorunun Ortaya Konulması

Bir önceki yazımızda şeytanın nasıl bir varlık olduğundan, insanlar üzerinde ne gibi etkileri olduğundan söz etmiştik. Bu yazıda ise böyle kötü karakterli bir varlığın yaratılmasının sebep ve hikmetleri üzerinde duracağız.

Soruyu şu şekilde ortaya koyabiliriz: "Mademki şeytan insanları saptırmaya çalışan kötü bir varlık, öyle ise niçin böyle bir varlık yaratıldı? Allah niçin böyle bir varlığın insanları saptırmasına izin verdi ve müsaade etti? Şeytan yaratılmamış olsaydı insanlar hep iyilik mi yapardı? Kötülük olmaz mıydı?"

Allah, Hiçbir Varlığı "Şeytan Olarak" Yaratmadı!

Öncelikle bilinmesi gereken nokta şudur: Rabbimiz hiçbir varlığı yaratılışta "kötülük ve bozgunculuk etsin, insanları yoldan çıkarsın" diye yaratmamıştır. Buna İblis de dâhildir. Bir önceki yazımızda da belirttiğimiz üzere İblis, Hz. Âdem yaratılmadan önce Rabbine kulluk eden bir varlıktı. Âlimlerimizin çoğunluğu İblis'in

cinlerden olduğunu, bununla birlikte Rabbine çok dua ve ibadet etmesi sebebiyle meleklerin arasında onlarla birlikte ibadete katıldığını belirtirler.

Varlık âleminde, irade sahibi olup imtihana tabi tutulan iki varlık türünden biri insanlar diğeri de cinlerdir. Gerek insanlar, gerekse cinler yaratılıştan temiz, imana yatkın bir şekilde yaratılırlar. İblis de bu kuralın dışında değildir.

Ne zaman ki Hz. Âdem yaratıldı ve Rabbimiz, meleklere hitaben Hz. Âdem'e secde etmelerini emretti işte o zaman İblis, kendi kibir, haset ve inadına kapılarak Hz. Âdem'e secde etmedi. Daha da kötüsü işlediği bu günahın arkasında durdu, kendince bahaneler ileri sürdü. Kendi işlediği kötülüğün faturasını Yüce Yaratana kesmeye kalkarak şöyle dedi:

"Beni azdırmana karşılık, and içerim ki, ben de onları saptırmak için senin doğru yolunun üstüne oturacağım." (A'raf, 16)

İblis, Rabbimizin meleklere Hz. Âdem önünde secde etmelerini emretmesini kendi akıl ve mantığına sığdıramadığından bu emrin kendisini azdırdığını söylemiş, itaatsizliğinin ardında Yaratanın emrinin olduğunu söylemiştir. Rabbimiz de onu kendi rahmetinden kovmuş, daha önce birlikte ibadet ettiği meleklerin arasından uzaklaştırmıştır. Bu kovulma ve uzaklaştırmanın neticesi olarak insanı kendisine düşman belleyen İblis, kendi düştüğü duruma insanı da düşürmek için "şeytan" olmayı kendi istek ve iradesiyle istemiştir. Allah da buna müsaade etmiştir.

Bu konu âyetlerde şu şekilde anlatılmaktadır:

"Hani Rabbin meleklere demişti ki: "Ben kupkuru bir çamurdan, şekillenmiş kara balçıktan bir insan yaratacağım. Ona şekil

verdiğim ve ona ruhumdan üflediğim zaman, siz hemen onun için secdeye kapanın!" Meleklerin hepsi de hemen secde ettiler. Fakat İblis hariç! O, secde edenlerle beraber olmaktan kaçındı. (Allah:) **Ey İblis! Secde edenlerle beraber olmayışının sebebi nedir? dedi.** (İblis:) **Ben kuru bir çamurdan, şekillenmiş kara balçıktan yarattığın bir insana secde edecek değilim, dedi. Allah şöyle buyurdu: Öyle ise oradan çık! Artık kovuldun! Muhakkak ki kıyamet gününe kadar lânet senin üzerine olacaktır!** (İblis:) **Rabbim! Öyle ise,** (varlıkların) **tekrar dirileceği güne kadar bana mühlet ver, dedi. Allah buyurdu ki: "Sen mühlet verilenlerdensin. Allah katında bilinen vaktin gününe kadar..."** (İblis) **dedi ki: "Rabbim! Beni azdırmana karşılık ben de yeryüzünde onlara** (günahları) **süsleyeceğim ve onların hepsini mutlaka azdıracağım! Ancak onlardan ihlâslı kulların müstesna."** (Allah) **şöyle buyurdu: "İşte bana varan dosdoğru yol budur. Şüphesiz kullarım üzerinde senin bir hakimiyetin yoktur. Ancak azgınlardan sana uyanlar müstesna. Muhakkak cehennem, onların hepsine vâdolunan yerdir."** (Hicr, 28-43)

Demek ki Allah, doğrudan "şeytan" yaratmamış, İblis, kendi hür iradesiyle Allah'a kafa tutarak şeytan olmayı kendisi tercih etmiştir.

Burada şu soruyu soralım: "Allah, niçin İblis kendisine itaatsizlik ettiğinde onu helak etmedi de ona mühlet verdi, insanları saptırma konusunda izin istediğinde ona niçin müsaade etti?"

İblis'in Şeytanlaşmasına Niçin İzin Verildi?

Önce bir genel kuraldan söz edelim:

"Kur'an'ı anlamanın önündeki en büyük engellerden birisi de âyetlere bütüncül yaklaşmayıp parçacı yaklaşmaktır. Kur'an'da

İblis'in şeytanlaşma sürecine yedi farklı sûrede temas edilir. Bu aktarımların hiçbiri diğerinin tıpatıp aynısı olmayıp her birinde diğerinde yer verilmeyen bir bilgiye yer verilir. Bunun için Kur'an'da yer alan herhangi bir meseleyi tam olarak anlayabilmek için o konuya ilişkin bütün âyetleri bir arada değerlendirmek gerekir."

Şimdi bu genel kuralın uygulaması mâhiyetinde bir hususta söz edelim. Kur'an'da İblis'in kıssasının anlatıldığı yerlerden birinde sanki onun insanları saptırmak, onların ayaklarını kaydırmak üzere Allah tarafından özel olarak görevlendirilmiş olduğu gibi bir anlam anlaşılmaktadır. İsra Sûresinde olay şöyle anlatılır:

"Meleklere: Âdem'e secde edin! demiştik. İblis'in dışında hepsi secde ettiler. İblis: "Ben, dedi, çamurdan yarattığın bir kimseye secde mi ederim!" Dedi ki: "Şu benden üstün kıldığına da bir bak! Yemin ederim ki, eğer beni kıyamete kadar yaşatırsan, pek azı dışında, onun neslini kendime bağlayacağım!" Allah buyurdu: "Git! Onlardan kim sana uyarsa, iyi bilin ki hepinizin cezası cehennemdir. Tam bir ceza! Onlardan gücünün yettiği kimseleri dâvetinle şaşırt; süvarilerinle, yayalarınla onları yaygaraya boğ; mallarına, evlâtlarına ortak ol, kendilerine vaatlerde bulun." Şeytan, insanlara, aldatmadan başka bir şey vâdetmez. "Şurası muhakkak ki, benim (ihlâslı) **kullarım üzerinde senin hiçbir ağırlığın olmayacaktır.** (Onları) **koruyucu olarak Rabbin yeter."** (İsrâ, 61-65)

Âyetlerin öncesi ve sonrası (siyak-sibak) arasındaki ilişkiyi dikkate almayıp yalnızca "Onlardan gücünün yettiği kimseleri dâvetinle şaşırt; süvarilerinle, yayalarınla onları yaygaraya boğ; mallarına, evlâtlarına ortak ol, kendilerine vaadlerde bulun." âyetini

bulunduğu bütün içerisinden cımbızla çektiğimizde İblis'e şeytanlık görevinin bizzat Allah tarafından verildiği gibi bir anlam çıkacaktır. Ancak konuya öncesi ve sonrasıyla, hatta başka sûrelerdeki ilgili âyetlerle birlikte baktığımızda burada İblis'e şeytanlığın emredilmediğini, böyle bir görevin ona Allah tarafından yüklenmediğini, yalnızca İblis'in bu yöndeki isteğine "tamam öyleyse, elinden geleni ardına koyma, ne yapabiliyorsan yap!" şeklinde tehditvari bir şekilde müsaade edildiğini görürüz.

Burada şuna dikkat etmek gerekir: Rabbimiz her ne kadar şeytana kulları saptırmak için izin vermiş olsa bile şeytanın yaptığı işe ve şeytana uyanların yaptığı fiillere rızası yoktur. Rıza başka, izin ve müsaade başkadır.

Nitekim Rabbimiz, şeytan olmak için izin isteyen İblis'e **"Hesap gününe kadar lanetim senin üzerindedir."** (Sad, 78) âyetinde buyurduğu üzere onun yaptıklarından razı ve memnun olmadığını açıkça göstermektedir.

Bunu günlük hayattan bir örnekle daha anlaşılır hale getirelim: Öğretmen, öğrencilerini imtihan yaptığında onların tümünün bu sınavda başarılı olmalarını ister, buna razı olur. Bununla birlikte sınav esnasında onlara soruları yanlış cevaplama, yanlış şıkları işaretleme izin ve müsaadesi verir. Sınav esnasında dolaşırken öğrencilerinin yanlış yaptığını görür ama imtihan gereği buna ses çıkarmaz. Onun buna ses çıkarmaması, öğrencilerin yanlış yapmasından memnun ve hoşnut olduğu anlamına gelmez.

Şeytanın her istediği zaman dilediği kula musallat olması ve onu saptırması söz konusu değildir. Rabbimiz, şeytanın kimlere musallat kılındığını şu âyetlerde beyan etmiştir:

"Kim Rahmân'ın zikrinden (Kur'an'dan / Allah'ı anmaktan) **yüz çevirirse, yanından ayrılmayan bir şeytanı ona musallat ederiz. Şüphesiz bu şeytanlar onları doğru yoldan alıkoyarlar da onlar, kendilerinin doğru yolda olduklarını sanırlar. O şeytan dostu kimse, en sonunda bize gelince arkadaşına: "Keşke benimle senin aranda doğu ile batı arası kadar uzaklık olsaydı, ne kötü arkadaşmışsın!" der.** (Allah da hem saptırıcı olan şeytana hem de onun saptırdığı kimseye şöyle der:) **"Zulmettiğiniz için bugün** (pişmanlık) **size hiçbir fayda vermeyecektir. Çünkü siz, azapta ortaksınız."** (Zuhruf, 36-39)

Şimdi bu izin ve müsaadenin hikmetleri üzerinde kafa yoralım.

Şeytana Müsaade Edilmesinin Hikmetleri

1. Allah'ın İsim ve Sıfatlarının Varlıklar Üzerinde Yansıması (Esma ve Sıfat Tecellisi)

Rabbimizin çeşitli isim ve sıfatları bulunmaktadır. Bütün bir varlık âlemi bu isim ve sıfatların yansımasından ibarettir. Mesela doğan her canlı varlık, Allah'ın "el-Muhyî (Hayat veren)" ismine aynalık yapar. O aynada o isim tecelli eder. Bu dünyadaki yaşamı sona erip ölen her varlık, Allah'ın "el-Mümît (Öldüren)" ismine aynalık yapar. Hayvanların yavrularına olan şefkat ve merhameti, gökten canlıların ihtiyaç duyduğu yağmurun inmesi Allah'ın "er-Rahmân (merhamet sahibi)" isminin bir yansımasıdır. İnsanlar için yaratılmış olan faydalı şeyler Allah'ın "en-Nâfi' (Fayda veren)" ismine aynalık yaparken zararlı şeyler de Rabbimizin "ed-Dârr (Zarar veren)" ismine aynalık yapmaktadır. Böylece kâinattaki her varlık Allah'ın isimlerine aynalık yapmakta, O'nu bize tanıtmaktadır.

Allah'ın isimleri arasında kendisine itaat edenlere iyilik etmesiyle ilgili olanlar olduğu gibi büyüklük taslayan, kendisinin emir ve yasaklarına karşı çıkanlara yönelik yaptırımlarının olduğu isimler de yer almaktadır. Bu manada şeytan Allah'ın "ed-Dârr (Zarar veren)", "el-Mudill (Yoldan saptıran)", "el-Müzill (Zillete düşürüp hor ve hakir kılan)", "el-Muntakim (İntikam alan)" gibi birtakım isimlerine ayna vazifesi görmektedir.

2. Varlıkların Çiftler Halinde Yaratılması (Çift kutuplu varlık) Kanunu

Varlıklar arasında eşi, benzeri ve zıddı bulunmayan tek varlık Allah'tır. O'nun dışındaki bütün varlıkların benzeri ya da zıddı bulunmaktadır. Yaratılan bütün varlıkların eş veya zıt çiftler halinde yaratılmasının hikmeti Allah'ın birliğini, eşsizliğini vurgulamak içindir.

Bütün varlıkların çiftler halinde yaratıldığı şu âyette vurgulanmıştır:

"Yerin bitirdiklerinden, insanların kendilerinden ve henüz mahiyetini bilmedikleri şeylerden bütün çiftleri yaratan Allah'ı tesbih ve takdis ederim." (Yasin, 36)

Çiftler halinde yaratılma kanunu varlıklar arasında söz konusu olduğu gibi varlıkların sıfatları arasında da söz konusudur. Cennet-cehennem, gök-yer, gece-gündüz, soğuk-sıcak, acı-tatlı, yaz-kış, ölü-diri, genç-yaşlı, iyi-kötü şeklindeki çiftler bu kanunun sadece birkaç örneğidir.

Rabbimiz, her türlü günahtan uzak, mutlak itaat sahibi varlıklar olan melekleri yaratınca bu varlık türünün tam karşısında yer alan kategori için de bir varlık türünün olması kaçınılmazdı. Allah

her ne kadar doğrudan "bozguncu", "asi", "dikbaşlı" bir varlık yaratmamışsa da "varlığın çift kutuplu olması" kuralı gereği İblis'in bu şekilde olmasına müsaade etmiş, böylece kural delinmemiştir. Bir tarafta günahsız olan ve insanların hayrını isteyip onlar için dua eden, onlara iyilik ve hayrı ilham eden melekler, diğer tarafta kendisi günaha batmış olup başkalarını da günaha çekmeye çalışan şeytanlar.

3. İnsanların İmtihanlarına Vesile Kılmak İçin (Sebeplilik Kanunu)

Rabbimiz bu dünyada her şeyi birtakım sebep ve vesilelere bağlamıştır. Mesela yağmuru yaratan Allah olduğu halde bulutu yağmurun sebebi kılmıştır. Kulların ihtiyaç duyduğu ısı ve ışığı yaratan Allah olduğu halde güneşi buna sebep kılmıştır. Şifayı yaratan Allah olduğu halde ilacı ve doktoru buna sebep kılmıştır. İnsanları doyuran, açlıklarını gideren Allah olduğu halde besinleri buna sebep kılmıştır.

Bu sebeplilik kanunu, insanların imtihan hayatında da geçerlidir. İnsanlar, kulluk imtihanlarında ya Rabbimizin çizdiği doğrultuda hareket ederek doğru yol (hidâyet) üzere bir hayat sürerler veya doğru yoldan saparak, bu yola girmeyerek dalalete yönelirler. Doğru yolda olmayı hak eden insanları doğru yola sevk eden (el-Hâdî) ve dalalet üzere bulunmayı hak edenleri doğru yoldan saptıran (el-Mudill) varlık Allah olduğu halde bunlar için de birtakım sebepler yaratmıştır.

Rabbimiz insanları doğru yola sevk etmek üzere peygamberler ve kitaplar göndermiştir. Kitaplar ve peygamberler insanların doğru yola sevk edilmesi için birer sebep ve vesiledir. Aynı şekilde bir imtihan olmak üzere insanları doğru yoldan saptırmak, onlara

vesvese vermek üzere de şeytana izin ve müsaade verilmiştir. İmtihanda bulunan insan için yalnızca doğru yolu gösteren vesilelerle yetinilmiş olsaydı imtihanın bir anlamı olmazdı.

İnsanın imtihanında melekler insanın hayır ve felâhı için uğraşırken şeytanlar da insanın şerri ve fesadı için uğraşırlar. Bir hadiste bu durum şöyle dile getirilir:

"Muhakkak ki şeytanın Ademoğluna yaklaşması (vesvesesi) söz konusu olduğu gibi meleğin de insanoğluna yaklaşması (ilhamı) söz konusudur. Şeytanın yaklaşması kötülüğü ve hakkı yalanlamayı telkin etmesi şeklinde olur. Meleğin insana yaklaşması ise iyilik yapma ve hakkı tasdik etmeyi telkin etmesi şeklinde olur. Kim ki bunu (meleğin kalbe doğurduğu ilhamı) hissederse Allah'a hamd etsin. Kim de diğerini (şeytanın vesvesesini) hissederse kovulmuş şeytandan Allah'a sığınsın." (Tirmizî, "Tefsîru'l-Kur'ân", 3)

4. İnsanı Sürekli Uyanık Bulunmaya Teşvik İçin

Bir kimse sürekli düşmanın saldırı tehlikesi altında bulunuyorsa gaflete düşme lüksü yoktur, sürekli uyanık bulunması gerekir. Düşmanı bulunmayan, hayatında risk olmayan bir kimse için uyanık bulunmak diye bir şey söz konusu olmaz.

Rabbimiz, daha Hz. Âdem'in cennete konulması anından başlamak üzere şeytanın insana nasıl düşmanlık ettiğini, her fırsatı kolladığını, insanın ayağını kaydırmak için her yola başvurduğunu belirterek insanları sürekli uyanık bulunmaya teşvik etmiştir. Her an saldırıya hazır sinsi bir düşmanımızın olduğunu, bizim görmediğimiz durumda onun bizi gördüğünü, ayağımızı kaydırmak için her türlü yol ve çareye başvuracağını bilmek bizleri attığımız ve atacağımız her adımda dikkatli ve uyanık olmaya teşvik edecektir.

Rabbimiz bu konuda şöyle buyurur:

"Muhakkak ki şeytan sizin düşmanınızdır, siz de onu düşman sayın. O, kendi taraftarlarını ancak ateş ehlinden olmaya çağırır." (Fâtır, 6)

"O (şeytan) **ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz şeytanları, inanmayanların dostları kıldık."** (A'raf, 27)

Düşmanla sürekli mücadele halinde bulunmak insanın kabiliyetlerini geliştirir, onu körelmekten kurtarır. İnsan şeytanla mücadele ettikçe iradesi güçlenir, Allah'a olan yakınlık ve bağlılığı daha da artar.

5. Allah'a Karşı Dik Başlılık Etmenin Kötü Sonuçları Bilinsin Diye

Rabbimiz dileseydi İblis kendisine isyan ettiğinde onu helak edebilirdi. Bu durumda tıpkı tarih boyunca varlık sahnesinden silinip giden, helak edilen diğer toplumlar gibi İblis de tarih içinde yerini alır, belki de unutulur giderdi. Cenab-ı Hak ise kendisine dik başlılık etmenin, emri tutmamanın ve kibirlenmenin ne kadar vahim sonuçlara yol açtığını her daim canlı bir şekilde hatırlatmak üzere İblis'i helak etmemiştir.

İblis emre itaatsizlik ederek işlediği ilk kötülükle yetinmemiş, buna kıyamete kadar sürecek daha büyük bir kötülük ekleyerek "şeytan" olmak istemiştir. Rabbimiz buna da müsaade etmiştir ki Allah'a isyan ve dik başlılığın, tek bir günahla kalmayıp peşinden başka günahları da getireceği herkes tarafından bilinsin.

6. Allah'a Kulluğumuzu Hakkıyla Yerine Getirme

Sinsi ve zorlu bir düşman karşısında insanın yapabileceği en önemli şey bir yandan mücadele ederken bir yandan da o düşmana karşı kendisini koruyup kollayacak, yardım edecek güçlü bir dayanak ve sığınak aramaktır.

Şeytanı bilen her mümin, şeytanın da bütün varlıkların da dizginlerini elinde tutan âlemlerin Rabbine sığınmaktan başka çaresi olmadığını bilir, her daim O'ndan yardım ister. Böylece kulluğun en önemli işlevi olan "sığınma", "tevekkül etme", "yardım dileme", "korkma", "ümit etme" gibi unsurlarını gerçekleştirmiş olur. Öyle ki Rabbimiz kendi elçisi Hz. Muhammed'e (s.a.v.) bile şöyle buyurmuştur:

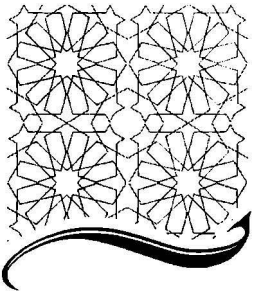
"De ki: Rabbim! Şeytanların kışkırtmalarından sana sığınırım! Onların yanımda bulunmalarından da sana sığınırım, Rabbim!" (Mü'minûn, 97-98)

Gerek İblis gerekse cinlerden ve insanlardan bazılarının şeytanlık yapmasına müsaade edilmesinin bizim bilemeyeceğimiz daha nice hikmetleri bulunabilir.

Son sözümüz, her işimizde söylediğimiz ilk sözümüz gibi olsun:

"Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım!"

10. KUR'AN'IN ALLAH TARAFINDAN GÖNDERİLDİĞİNİ NEREDEN BİLİYORUZ?

Biz Müslümanlara göre Kur'an, Yüce Rabbimizin insanlığa gönderdiği son ilahî mesajdır. Kur'an öncesinde gönderilen ilahî kitaplar zaman içinde insanlar tarafından bozulmuş ve tahrif edilmişti. Hz. Muhammed'den (s.a.v.) sonra bir peygamber gelmeyeceği gibi Kur'an'dan sonra bir ilahî kitap da gelmeyecektir.

Allah Resûlü hayatta iken onun Allah'ın elçisi olduğunu kabul etmeyen karşıtları (müşrikler, kâfirler, münafıklar) Kur'an'ın Allah'ın sözü olmadığını, Hz. Muhammed tarafından uydurulup Allah'a nispet edildiğini iddia ediyorlar, Kur'an ise bunun doğru olmadığını, kendisinin Allah tarafından gönderildiğini belirtiyor ve muhataplarına; **"Eğer bu kitabın Allah'tan geldiği konusunda şüpheniz varsa haydi onun bir benzerini meydana getirin. Eğer doğru söylüyorsanız bunu yapmak için Allah'tan başka şahitlerinizi de** (yardımcılarınızı da) **çağırın"** (Bakara, 23) diye meydan okuyordu.

Günümüzde Kur'an'ın ilahî kaynaklı olmadığını, dolayısıyla da Hz. Muhammed'in Allah'ın elçisi olmadığını iddia eden üç gruptan söz etmek mümkündür: a) Herhangi bir tanrının varlığını kabul

etmeyen ateistler, b) Allah'ın varlığını ve birliğini kabul ettiği halde O'nun insanlardan bir elçi seçerek onlarla iletişime geçtiğini kabul etmeyen deistler, c) Allah'ın varlığını ve peygamberlik kurumunu kabul ettiği halde Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmeyen Yahudi ve Hristiyanlar.

Aşağıda önce Kur'an'ın Allah'ın kitabı oluşuna dair bu üç farklı inanç grubunun temel itirazlarını ve bu itirazların geçersizliğini ortaya koyacağız. Ardından Kur'an'ın Allah kelamı olduğuna ilişkin delilleri ele alacağız.

A. Kur'an'ın Allah Kelamı Olmadığına İlişkin İtirazlar ve Cevapları

1. *Ateistler Açısından Kur'an'ın "Tanrı Sözü (İlahî Kelam)" Olup Olmadığı Meselesi*

Ateist bir kimse, bu evrenin ve evrendeki varlıkların bir yaratıcısı olmadığını kabul etmektedir. Onun açısından Kur'an, aslında var olmayan (sanal) bir tanrı tarafından elçi olarak gönderildiğini iddia eden -hâşâ- bir yalancı ve sahtekârın sözlerinin toplamından ibarettir. Bu şekilde düşünen bir kimse eline Kur'an'ı aldığında miladî 6. asırda Araplar arasında yaşayan Muhammed isimli bir şahsın -hâşâ- uyduruk fikirlerini okuduğunu düşünmektedir.

a. Kur'an'ın Temel İddiası Ne?

Orta seviyeli bir zekâ ile Kur'an'ı inceleyen bir kimse bu kitabın temel iddiasının şu olduğunu tespit eder: "Varlık âlemi kendi başına meydana gelmemiştir. Bütün varlıklar bilinçli bir irade ile meydana getirilmiştir. Bütün bunları yapan, sonsuz güç ve kudret sahibi olan, her işi yerli yerince yapan bir ilah bulunmaktadır. O, her türlü üstün özelliklere sahip, her türlü noksanlıktan uzaktır."

Kur'an, neredeyse baştan sona kadar yerde ve gökte, hayvanlarda ve insanlarda, canlı-cansız bütün âlemde bir düzen ve ahengin bulunduğunu, bu düzenin meydana getirilmesi ve işleyişinin kendiliğinden olamayacağını, bütün bunları eşi, benzeri, ortağı, yardımcısı olmayan tek bir ilahın yaptığını iddia eder.

b. Ateistler Kur'an'ın Temel İddiasını Çürütebiliyorlar mı?

Bir ateist açısından Kur'an'ın "bir insan uydurması" ve "bir deli saçması" olup olmadığını belirlemenin en basit yolu Kur'an'ın bu temel iddiasını çürütmektir. Eğer bir ateist, tüm varlığın kendiliğinden meydana geldiğini, sadece meydana gelmekle kalmayıp kâinatta en basit bir gözlemle bile fark edilecek süreklilik ve düzenliliğin tamamen bir tesadüfün eseri olduğunu, akıl ve mantığın reddedemeyeceği tarzda ispat edebilirse o zaman Kur'an'ın da "beşer uydurması" olduğunu ispat edebilir!

Eğer bir ateist, bugün "tabiat bilimleri" dediğimiz fizik, kimya, biyoloji gibi bilim dallarında ele alınıp incelenen kanunların bir yapıp var eden olmaksızın nasıl meydana geldiğini ispat edebiliyorsa o zaman Kur'an'ın da beşer kelamı olduğunu izah edebilir!

c. Cevap Bekleyen Sorular

Bir ateistin "Kur'an tanrı sözüdür" inancını çürütebilmek için "tanrı" fikrinin geçersizliğini izah etmesi, bunun için de kendilerine sorulabilecek sayısız soru içinden mesela suyun niçin daima 100 derecede kaynayıp 0 derecede donduğunu, nasıl olup her yıl dört mevsimin oluştuğunu, güneş ile dünya arasındaki mesafenin nasıl olup da tam olması gereken kadar olduğunu, atmosferdeki oksijen oranının niçin daha eksik ya da fazla olmaksızın tam da canlılığın sürmesine müsait olacak kadar olduğunu, yerçekimi kanunlarını,

insanın nasıl olup da 23 çift kromozomunun olduğunu, her insanın parmak izinin nasıl olup da birbirinden farklı olduğunu, aslı bir damla su olan bir varlığın nasıl olup da eli, kolu, gözü, kulağı, dişi, tırnağı, beyni, dimağı olan bir varlığa dönüştüğünü, ana rahmindeki hangi gücün bu işlemi başardığını izah edebilirse Kur'an'ın da beşer uydurması olduğunu ispat edebilir!

Bir ateist, Kur'an'ın tanrı kelamı olup olmadığını sorgulamadan önce kendisinin nasıl meydana geldiğinin hesabını vermek durumundadır. Bunu makul-mantıklı bir şekilde izah edemedikçe Kur'an'ın kaynağı meselesini araştırması, kendisini unutup başka şeylerle meşgul olması anlamına gelir.

2. Deist Bir Kimse Açısından Kur'an'ın Tanrının Kelamı Olup Olmadığı Meselesi

a. Deizm Neyin Nesi?

Deizm, kabaca tanımlamak gerekirse bir tanrının varlığını kabul etmekle birlikte tanrının evrene müdahalesini, insanlarla iletişime geçtiği fikrini reddedenler tarafından benimsenen düşünce biçimine verilen isimdir. Bu görüşte olanlara göre tanrı evreni yaratmıştır ve bırakmıştır. Evren, tıpkı kurulu bir saat gibi kendi kendine tıkır tıkır işlemektedir. Tanrı, öyle mükemmel bir düzen kurmuştur ki bir daha kendisinin müdahale etmesini gerektirmeyecek şekilde her şey kendi kendine işlemektedir!

Bu düşünce tarzı, tanrıyı "evren nasıl var olmuştur?" sorusunun çözümünde bir can simidi gibi kullanmakla birlikte tanrıyı bundan sonra emekliye ayırmakta, bundan böyle varlık âleminde artık tanrının esamisi okunmamaktadır! Tanrının evrene müdahalesi

söz konusu olmadığına göre insanla iletişimi de söz konusu değildir. O halde tanrının insanlar içinden elçiler seçip onlara kitap ve din göndermesi diye de bir şey söz konusu değildir!

b. Deizme Karşı Kur'an'ın Temel İddiası Ne?

Buna karşılık Kur'an'ın temel iddiası Allah'ın âlemlerin Rabbi olduğu, bu kâinatı yaratıp kendi başına bırakmadığı, insanı yeryüzünün halifesi kıldığı, ona emanet yani sorumluluk yüklediği, onu akıl sahibi bir varlık kılarak bütün canlılardan üstün kıldığı, insanı kendisine kulluk etmek üzere yarattığı, bu kulluğun nasıl yapılacağını göstermek üzere insanlar arasından elçiler seçtiği ve onlar aracılığıyla kitaplar yolladığı, insanların bu dünyada bir imtihana tabi tutulduğu, iyi davranış gösterenlerin sonsuz hayatta cennetle ödüllendirileceği, bu dünyada inkârcılık yapanların, insanlara haksızlık ve zulüm yapanların sonsuz hayatta cezalandırılacağı şeklindedir.

c. Deistlerin Kur'an'ı Çürütmek İçin Cevaplaması Gereken Sorular

"Deist" olan bir kimse, Kur'an'ın tanrı kelamı olup olmadığını tespit ederken Kur'an'ın bu iddiaları karşısında kendisinin hangi cevapları hazırladığını kontrol etmeli ve Kur'an'ın bu iddialarını çürüterek mukabil iddialarını delillendirmelidir.

Mesela şu sorulara makul-mantıklı ve ikna edici cevaplar vermelidir:

(1) Tanrı, bir daha hiç ilgilenmeyeceği bir evreni niçin var etmiştir?

(2) Tanrının insanı akıl sahibi bir varlık kılması, diğer bütün varlıklar üzerinde üstün ve egemen bir konumda yaratmasının

gerekçesi nedir? İnsan akıl sahibi bir varlık olup diğer canlılardan farklıdır. Eğer Tanrı varsa, bu evreni o yaratmışsa ve insanla iletişime geçmiyorsa insana en büyük kötülüğü yapmış olmaz mı? Çünkü diğer varlıklardan açıkça farklı, üstün ve akıl sahibi yaratılmış bir varlığa karşı Tanrının hiçbir bilgi vermemesi, onu kendi haline bırakması en büyük haksızlıklardan değil midir?

(3) Eğer din, kitap, peygamber, âhiret gibi şeyler hep insanlığın kendi zihinsel uydurmalarından ibaret ise varlığın anlamı nedir? Tanrı bu varlığı yaratmaktan neyi amaçlamıştır?

(4) Eğer âhiret diye bir şey yoksa, bu dünyadaki haksızlıklar, zulümler ne olacak? Tarih boyunca milyonlarca insanın suçsuz yere canına, malına, ırzına tecavüz edilmiş, yaşanan savaşlarda milyonlarca kişi öldürülmüş, evsiz barksız kalmıştır. Bütün bunlar yapanın yanına kâr mı kalacaktır? Görüyoruz ki bu dünyada adalet yerini bulmuyor. Eğer âhiret de yoksa, Tanrı kâinatı yaratmakla, insanları bu şekilde kendi haline bırakmakla insanlığa en büyük kötülüğü yapmış olmaz mı?

(5) Yeniden diriliş denilen şey bir insan uydurması ise tabiatta örneklerini sürekli gördüğümüz yeniden dirilişler neyi gösteriyor? Her yıl kış mevsiminde toprağın, ağaçların, tabiatın ölüp sonra ilkbaharla yeniden canlanması neyi gösteriyor?

Daha buna benzer yüzlerce soruya deist bir kimsenin makul-mantıklı ve ikna edici cevaplar hazırlaması gerekir.

3. Tahrif Edilmiş Dinlere İnanan Bir Kimse Açısından Kur'an'ın Tanrı Kelamı Olduğunun İspatı

Allah'ın varlığına, birliğine, insanlarla iletişime geçtiğine, onlara peygamberler ve kitaplar gönderdiğine inanan Yahudi ve

Hristiyanlar gibi diğer din mensupları açısından Kur'an'ın tanrı kelamı olduğunun ispatı daha kolaydır.

Bugün elimizde "tanrı kelamı" olarak kabul edilen üç kitap bulunmaktadır: Tevrat, İncil ve Kur'an. (Zebur dediğimiz kitap, Tevratın da yer aldığı Ahd-i Atik'in "Mezmurlar" adı verilen bölümünden ibarettir, müstakil bir kitap olmayıp Yahudi kutsal kitapları içine dahildir.)

a. Bugünkü Tevrat'ın Durumu

Bu üç kitap içinden kronolojik olarak ilki olan Tevrat'a bakıldığında orada Tanrının varlığı, birliği, kainatı niçin yarattığı fikrinden ziyade baştan sona "Tanrının seçilmiş ırkı" olan İsrail ırkının hayat hikâyesinin anlatıldığı görülür. Bu haliyle bu kitap tüm insanlığın varoluşsal soru ve sorunlarına bir cevap vermemektedir. Bu kitapta konuşan ilah (Yehova / Elohim) Yahudi ırkının millî ilahı olup diğer bütün ırkları onlara hizmet etsin diye yaratmıştır. Bütün insanların Rabbi olan bir yaratıcının, bir kitabın başından sonuna bir ırkın macerasından söz etmesi o kitabın "orijinal" ve "evrensel" oluşuna gölge düşürmektedir.

b. Bugünkü İncil'in Durumu

Hristiyanlarca kutsal kabul edilen "Yeni Ahit: İncil" dört farklı kitaptan oluşmaktadır. Matta, Markos, Luka ve Yuhanna. Bu dört kitabın tamamı Hz. İsa'nın vaazlarından ve hayat hikâyelerinden oluşmaktadır. Ayrıca bu dört kitapta birbiriyle çelişen pek çok husus bulunmaktadır. Şayet bir Tanrı varsa ve Tanrı bir kitap gönderdiyse o kitapta en çok kendisinden, bu kâinatı niçin yarattığından ve insanlardan ne istediğinden söz etmesi gerekir. Oysa İncil'de buna dair neredeyse hiçbir şey yoktur. Ne Tanrının sıfatları, ne

de âhiret. Nasıl var olduğumuz sorusu yeterince cevaplanmadığı gibi bundan sonra ne olacak sorusu hakkında da neredeyse hiçbir açıklama yoktur. Üstelik İncil denilen kitapta bu dünya hayatımızın nasıl düzenleneceğine dair neredeyse hiçbir açıklama yer almamaktadır.

B. Kur'an'ın Allah Kelamı Olduğunun Delilleri

Kur'an'ın Allah kelamı olduğunu ispat sadedinde tarih boyunca pek çok kitap kaleme alınmıştır. Aşağıda Kur'an'ın "Tanrı kelamı" olduğunu gösteren yüzlerce delil içinden çağımız insanına en çok hitap eden delillere yer vereceğiz.

1. İnsanlığın Varoluşsal Sorularına İkna Edici Cevap Vermesi

Kur'an evrenin kim tarafından, nasıl, niçin yaratıldığı, bundan sonra ne olacağı, insanın niçin diğer varlıklardan üstün kılındığı, insanın bu dünyada varoluş amacı, ölüm sonrasında nelerle karşılaşacağına dair yeryüzünde tanrıdan geldiğini iddia eden diğer kitaplarda göremediğimiz şekilde izahlar ortaya koymaktadır. Üstelik bu izahlar, insanın fıtratının reddedemeyeceği şekilde sunulmakta, kâinattan canlı örneklerle beslenmektedir.

2. Söyleminin Merkezine Tevhidi Oturtması

Kur'an'ın baştan sona ana konusunu "sonsuz güç ve kudret sahibi olan bir ilah" teşkil etmektedir. Kur'an bu ilahın sıfatlarından, isimlerinden ve fiillerinden bahsetmekte, insanların O'nu daha yakından tanımaları için açıklamalar yapmakta, başka varlıkları ilah mevkiine yükseltmemeleri için uyarı ve izahlarda bulunmaktadır.

Allah'tan geldiği düşünülen kitaplar içinde hiçbirisi Kur'an gibi, söyleminin merkezine tevhidi oturtmamıştır. Şayet bir tanrı varsa -ki vardır- ve bu tanrı insanlık ile konuşmuşsa -ki konuşmuştur- o halde bu tanrının önce kendisinden söz etmesi beklenir. Eğer Kur'an tanrı kelamı değilse, yeryüzünde tanrıyı tam olarak anlatan bir kitap yok demektir.

3. Söyleminin Evrensel Karakterli Olması

Kur'an ırkı, mevkii, cinsiyeti ne olursa olsun "ey insanlar!" diye bütün insanlığı, "ey iman edenler!" diyerek inananları muhatap alan bir söyleme sahiptir. Şayet bir tanrı varsa -ki vardır- ve bu tanrı insanlıkla iletişime geçmişse -ki geçmiştir- o halde tüm insanlığın yaratıcısı olan tanrının söyleminin de tüm insanlığı muhatap alması gerekir. Bu durumu kutsal olduğuna inanılan diğer kitaplarda değil yalnızca Kur'an'da görüyoruz.

4. Üslubunun Benzeri Yapılamaz Nitelikte (Mucize) Oluşu

Kur'an apaçık Arap diliyle indirilmiştir. Kur'an'ın indiği dönemde Araplar arasında şiir ve nesir sanatı çok yaygındı. Sözü güzel ve etkili söyleme sanatı olan belagat çok revaçtaydı.

Tüm Arapların bir tür millî kongresi olan hacda Araplar arasında edebiyat alanında yarışmalar yapılır, kazanan şiirler Kâbe'nin duvarlarına asılırdı. İşte Hz. Muhammed gibi hayatı boyunca hiç şiir söylememiş bir kimsenin, tüm Arapların söz ustalarına meydan okuyarak Kur'an'ı ortaya koyması karşısında Arap beliğleri mukabelede bulunamamışlardır. Bulunamadıklarının en büyük delili Kur'an'ın karşısında inkârcı Araplar tarafından ortaya

konmuş alternatif bir metnin bulunmayışıdır. Zaten Kur'an'a karşı sözlü mukabelede bulunmaları mümkün olsaydı, Kur'an'a inananlara kılıçla mukabelede bulunmazlardı. (Eskilerin deyimiyle "mukabele bi'l-hurûf mümkün olsaydı, mukatele bi's-suyûf'a başvurmazlardı").

5. Geleceğe Dair Verdiği Haberlerin Tümünün Doğru Çıkması

Kur'an, indiği dönemde yakın ve uzak geleceğe dair birtakım hususların gerçekleşeceğini iddia etmiş, o kitapta yer alanlar aynen Kur'an'ın haber verdiği gibi gerçekleşmiştir. Mesela İranlılar karşısında büyük bir mağlubiyete uğramış olan Bizanslıların birkaç yıl zarfında galip geleceğini, Mekke'nin fetholunacağını, Ebu Leheb'in inkâr içinde kuruyarak ölüp gideceğini, Bedir'de müşriklerin yenileceğini, Hayber'in fethedileceğini, İsrailoğullarının yeryüzünde iki defa büyük taşkınlık ve bozgunculuk faaliyetine girişeceklerini haber vermiş, Kur'an'ın verdiği bu haberler aynı ile gerçekleşmiştir. Şayet Kur'an bir insanın uydurduğu bir kitap olsaydı onun geleceğe dair haberlerinin aynen söylediği gibi gerçekleşmesi mümkün olmaz, verdiği haberler ile dış dünyadaki gerçeklik arasında çelişkiler görülürdü.

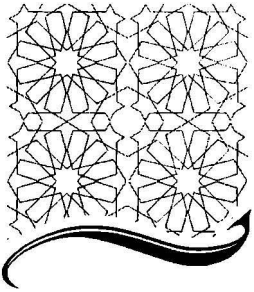
6. Değişmeksizin Günümüze Gelmiş Olması

Dünyanın her tarafındaki Müslümanların elindeki Kur'an nüshaları birbirinin aynısıdır. Buna karşılık İncil nüshaları arasında pek çok farklılıklar bulunmaktadır. Elimizdeki Tevrat nüshaları ise Hz. Musa'dan asırlar sonrasında Babil Sürgünü sonrasında derlenen nüshalardır.

7. Ortaya Koyduğu Hukuk ve Ahlak İlkelerinin Hikmet, Adalet ve Hakkaniyete Uygun Oluşu

Kur'an, diğer hiçbir kitapta görmediğimiz şekilde fıtratla uygun hukuk ve ahlak ilkeleri ortaya koymuştur. Bu kapsamda bütün insanlığın yeryüzündeki yaşamlarının temelini oluşturan din, can, nesil (namus), akıl ve mal emniyetini bütün insanlar için ortaya koymuştur.

Kur'an'ın ortaya koyduğu hukuk ve ahlak ilkeleri arasında "dinde zorlama olmadığı", "bütün insanların yaratılıştan eşit olduğu, üstünlüğün takvada olduğu", "haksız yere cana kıymanın yasaklanması", "akitlere bağlı kalınması", "insanların birbirlerinin mallarını haksız yollarla yemelerinin yasaklanması", "yönetimde şura ilkesinin benimsenmesi", "toplum içinde yetim, yolda kalmış, yaşlı vb. zayıf kimselerin korunup kollanması" gibi ilkeler gelmektedir. Fıtraten bozulmamış herkes Kur'an'da yer alan bu hukuk ve ahlak ilkelerini benimsemekte zorlanmaz.

11. KUR'AN'A İLİŞKİN BAZI SORULAR

1. Kur'an niçin bir defada değil de yaklaşık 23 yıllık zaman zarfında indirilmiştir?

Kur'an, Allah Resûlüne (s.a.v.) bir defada ve toptan olarak değil yaklaşık 23 yıllık zaman zarfında peyderpey indirilmiştir. İslam âlimleri Kur'an'ın bu şekilde inmesinin Hz. Peygamber, ilk Müslümanlar ve inkârcılar ile ilgili pek çok hikmetlerinden söz etmişlerdir.

a. Hz. Peygamber (s.a.v.) ile ilgili sebepler

Bunun Hz. Peygamber ile ilgili olan yönünü Kur'an'ın bizzat kendisi müşriklerin bu konudaki bir itirazına cevap verirken şu şekilde ortaya koymaktadır:

"İnkâr edenler: Kur'an ona bir defada topluca indirilmeli değil miydi? dediler. Biz onu senin kalbine sabitlemek / senin kalbini onunla sabitlemek için böyle yaptık (parça parça indirdik) **ve onu tane tane** (ayırarak) **okuduk."** (el-Furkan, 32)

İslam âlimleri bu âyeti iki şekilde yorumlamışlardır:

a) Kur'an, Hz. Peygamber'in kalbine peyderpey indirilmek suretiyle onun bu sözleri ezberlemesi, üzerinde düşünmesi, anlaması kolaylaştırılmıştır. Bir anda toplu halde indirilmiş olsaydı onu ezberlemek, tek tek âyetlerini tefekkür etmek, sindirmek kolay olmazdı.

b) Kur'an, Hz. Peygamber'in 23 yıl süren uzun ve çileli bir mücadele hayatında onun en büyük desteği, moral ve motivasyon kaynağı olmuştur. En zor ve sıkıntılı zamanlarda inen Kur'an âyetleri onun gönlünün yatışmasına, mücadele azmini yenilemesine, kararlılığını sürdürmesine imkân vermiştir. Bir anlamda Yüce Allah, mübarek elçisine her vesile ile onun yanında olduğunu peyderpey indirdiği âyetlerle hissettirmiştir.

b) Sahabenin İslam'ı öğrenmesi ve yaşamasına ilişkin sebepler

Kur'an'ın parça parça indirilmesinin ilk Müslümanlar olan sahabeye bakan yönleri de mevcuttur. Böylelikle onların Kur'an'ı anlaması ve yaşaması kolaylaşmıştır. Zira Kur'an indirildiği sırada Araplar koyu bir cahiliyenin içinde yaşıyorlardı. Putlara tapıyorlar, zaman zaman kız çocuklarını diri diri gömüyorlar, içki, kumar ve fuhuş gibi kötülükler içinde bir hayat sürüyorlar, faiz yoluyla zenginler fakirleri sömürüyordu. Böyle bir toplum içinde dünyaya gelen Hz. Muhammed'e (s.a.v.) indirilen Kur'an, bu insanları içinde bulundukları kötülüklerden yavaş yavaş sıyırmış, tedricen onları kendi hedeflediği noktaya götürmüştür.

Kur'an bir anda indirilmiş olsa ve o toplumdaki insanlara yönelik taleplerini bir bütün olarak ortaya koymuş olsaydı söz konusu toplumda İslam'ın yer etmesi mümkün olmazdı. Nitekim müminlerin annesi Hz. Âişe (r.a.) bu gerçeği şu sözüyle ortaya koymuştur:

"Kur'an'dan ilk olarak kısa âyetli (mufassal) sûreler indirilmeye başlandı. Bu sûrelerde cennet ve cehenneme ilişkin konular anlatılıyordu. Aradan zaman geçtikçe insanlar İslam'ın mesajına alışmaya başladılar. Daha sonra ise helal ve harama ilişkin âyetler inmeye başladı. Eğer daha ilk başta "şarap içmeyin" diye bir âyet gelseydi insanlar "biz şarap içmeyi asla bırakmayız" derlerdi. Yine ilk inen âyetlerde "zina etmeyin!" hükmü yer alsaydı insanlar "biz asla zinayı bırakmayız" derlerdi." (Buharî, "Fezâilü'l-Kur'ân", 6)

Rabbimiz bu gerçeği, elçisine hitaben şu şekilde bildirmiştir:

"Biz onu, Kur'an olarak, insanlara dura dura okuyasın diye (âyet âyet, sûre sûre) **ayırdık; ve onu peyderpey indirdik."** (el-İsra, 106)

İnsanı yaratan Rabbimiz, onun fıtratının köklü değişikliklere bir anda yatkın olmayacağını ve olumsuz tepkiler verebileceğini bildiğinden Kur'an'da yer alan buyruklarını insan fıtratına uygun bir biçimde peyderpey indirmiştir. Nitekim Mekke dönemi boyunca iman ve ahlaka dair âyetlerle imanları ve ahlakları olgunlaştırılan müminler Medine'de indirilen sosyal hayata, insanlar arası ilişkilere ve ibadetlerin ayrıntılarına dair hükümleri uygulamakta hiçbir tereddüt göstermemişlerdir. Öyle ki içkinin haram kılındığına dair âyet geldiğinde müminler derhal şarap içmeye son vermişler, evlerindeki şarap fıçılarını kırarak şarapları dökmüşlerdir.

c) İnkârcıların soru, itiraz ve tuzaklarına cevap vermek

Kur'an'ın parça parça indirilmesinin inkârcılara yönelik hikmetleri de bulunmaktadır. Kâfir ve münafıklar Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ve ona iman eden müminlere yönelik çeşitli tuzaklar kuruyor, planlar yapıyorlardı. Rabbimiz, her bir aşamada indirdiği âyetlerde bu tuzakları müminlere haber veriyor, böylece kâfir ve

münafıkların planlarını boşa çıkarıyordu. Yine özelilkle inkârcılar zaman zaman Hz. Muhammed'i köşeye sıkıştırmak amacıyla kendisine geçmişe veya geleceğe dair bazı sorular soruyorlardı. Rabbimiz de o anda bu sorulara cevap veren âyetler indirerek elçisini bilgilendiriyor, böylece Kur'an'ın mucize olan yönü gören gözler için ortaya çıkıyordu. Rabbimiz, birtakım uyduruk bahaneler ileri sürerek Tebük seferine katılmayan münafıklarla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"(Seferden) **onlara döndüğünüz zaman size özür beyan edecekler. De ki:** (Boşuna) **özür dilemeyin! Size asla inanmayız; çünkü Allah, haberlerinizi bize bildirmiştir.** (Bundan sonraki) **amelinizi Allah da görecektir, Resûlü de. Sonra görüleni ve görülmeyeni bilene döndürüleceksiniz de yapmakta olduklarınızı size haber verecektir."** (et-Tevbe, 94)

Kur'an âyetlerinin, inkârcıların sorularına karşı parça parça inerek Allah Resûlünü nasıl desteklediğini en güzel gösteren örneklerden biri şu âyetlerde yer almaktadır:

"Onlar dediler ki: Sahi biz, bir kemik yığını ve kokuşmuş bir toprak olmuş iken, yepyeni bir yaratılışla diriltileceğiz, öyle mi!

De ki: "İster taş olun, ister demir, isterse aklınıza (yeniden dirilmesi) **imkânsız gibi görünen herhangi bir yaratık!** (Bunlar, Allah'ın sizi yeniden diriltmesini güçleştirmez.)

Diyecekler ki: "Bizi tekrar (hayata) **kim döndürecek?"**

De ki: Sizi ilk kez yaratan.

Bunun üzerine onlar sana alaylı bir tarzda başlarını sallayacak ve "Ne zamanmış o?" diyecekler.

De ki: Yakın olsa gerek!" (el-İsra, 49-51)

"Sana ruh hakkında soru sorarlar. De ki: Ruh, Rabbimin emrindendir. Size ancak az bir bilgi verilmiştir." (el-İsra, 85)

d) İslam'a davet metodunun gösterilmesi

Kur'an'ın peyderpey indirilmesinin hikmetlerinden birisi de Hz. Peygamber'in siyerini, İslam'a davet metodunu öğrenmemizdir. Kur'an bir bütün halinde indirilmiş olsaydı İslam'a davetin nasıl ve hangi noktadan başlaması gerektiği konusunda bir kafa karışıklığı söz konusu olurdu. Kur'an, Mekke dönemi boyunca temelde inanç ve ahlak konuları üzerinde durmuştur. İnanca ilişkin meseleler arasında ise Allah'ın birliği (tevhid), peygamberlik (nübüvvet) ve âhiret inancı (mead) sürekli vurgulanmıştır. Kalplerine iman yerleşmemiş kimselerin ibadet veya sosyal hayata ilişkin kurallarla yükümlü tutulması –yukarıda da belirttiğimiz üzere- hikmete uygun düşmezdi. İşte her bir dönemde İslam'a davet ile meşgul olanlar, Kur'an'ın parça parça indirilmesinin hikmetleri üzerinde düşünerek insanları Allah'a davet ederken bu yöntemi uygulamalıdırlar.

2. Kur'an'ın mucize olduğu söyleniyor. Önceki peygamberlerin mucizeleri gözle görülen, duyu organlarıyla hissedilebilen bir mucize idi. Şayet Kur'an mucize ise onun diğer peygamberlere verilen mucizelerden farkı nedir?

Mucize kelimesi "âciz bırakan" anlamına gelmektedir. Allah, elçi olarak gönderdiği peygamberlerinin tamamına onların peygamber olduğunu ispat edecek, diğer insanların benzerini getirmekten âciz olduğu birtakım olağanüstü özellikler vermiştir. Hz. İbrahim'in ateşte yanmaması, Hz. Salih'in kayadan deve çıkarması, Hz. Musa'nın asasının yılana dönüşmesi, asası ile denizin yarılması, elinin güneş gibi parlaması, Hz. Süleyman'ın uzak mesafelere

rüzgârla seyahat etmesi, Hz. İsa'nın babasız bir şekilde dünyaya gelmesi, ölüleri diriltmesi, alaca hastalarını iyi etmesi, çamurdan kuş sureti yapıp üfürünce kuşun canlanması gibi olaylar Kur'an'da haber verilen mucizelerdendir.

Rabbimiz, son peygamber olarak gönderdiği Hz. Muhammed'e (s.a.v.) diğer peygamberlere verdiği mucizelerin tamamından daha farklı, ebedî bir mucize vermiştir. Bu mucize de Kur'an'dır. Allah Resûlü bu gerçeği şu şekilde ifade etmiştir:

"Her peygambere insanlığın benzerine iman edeceği bir mucize verilmiştir. Bana verilen mucize, Allah'ın indirdiği vahiydir. Bu sebeple ben kıyamet gününde peygamberler içinde kendisine bağlı olanların en çok olduğu peygamber olmayı ümit ediyorum." (Buharî, "Fezâilü'l-Kur'ân", 1; Müslim, "İman", 239)

İslam âlimleri, Hz. Muhammed'e bir mucize olarak verilen Kur'an ile diğer peygamberlere verilen mucizeler arasında özellikle şu iki açıdan fark bulunduğunu belirtmişlerdir:

a) Diğer peygamberlere verilen mucizelerin tamamı duyu organlarıyla algılanan (hissî) mucizelerdir. Söz gelimi ateşin yakmaması, kayadan devenin çıkması, ölünün diriltilmesi, âsânın yılana dönüşmesi gözle görülen mucizelerdir. Bu mucize, söz konusu olağanüstü durumun gerçekleştiği sırada orada bulunan kimselere hitap eder. O an orada olmayanlar için bu mucize ancak başkalarının haber vermesiyle bilinebilir. Buna karşılık Kur'an ise aklî bir mucizedir.

Kur'an'ı her türlü ön yargıdan uzak, dikkatli ve derinlemesine inceleme ile okuyan kimseler onun mucize yönünü kavrarlar. Bu ise sadece belirli bir zamana özgü olmayıp tüm zamanlara yayılmıştır. Tarihin herhangi bir döneminde bir kimse Kur'an'la muhatap olduğunda aynı zamanda ilahî mucize ile de muhatap oluyor demektir.

b) Diğer peygamberlere verilen mucizeler belirli bir zamanda olup bitmiş mucizelerdir. Kur'an ise ebediyyen devam edecek olan bir mucizedir. Söz gelimi Hz. İbrahim'i ateşin yakmaması, Hz. İsa'nın ölüyü diriltmesi kendi zamanındaki insanlara hitap eden bir mucizedir. Kur'an ise kıyamete kadar gelecek tüm insanlara hitap eden bir mucizedir.

3. Kur'an, müşriklere bir benzerinin yapılamayacağını belirterek meydan okurken neyi kastediyor?

Kur'an, Araplar arasında söz sanatının zirvede olduğu bir dönemde indirilmeye başlanmıştır. Araplar gerek hac sebebiyle gerekse başka vesilelerle bir araya geldiklerinde panayırlar kurarlar, buralarda her bir kabilenin şair ve söz ustaları arasında yarışmalar düzenlenir, bu yarışmalarda galip gelenlerin şiirleri tüm Araplar tarafından kutsal kabul edilen Kâbe'nin duvarlarına asılarak bütün Arapların haberdar olması sağlanırdı.

Şiir ve nesir tarzında söylenen sözlerde etkileyicilik (belagat) ve açıklık (fesahat) Arapların en çok önem verdiği hususlardandı.

Kur'an işte böyle bir ortamda indirilmeye başlanmıştı. Hz. Muhammed (s.a.v.) kendisine Kur'an indirilinceye kadar tam kırk yıl kendi kavminin arasında yaşamıştı. O güne kadar bunca panayırların kurulduğu, herkesin şiir ya da nesir yoluyla yarışmalara katıldığı bir dönemde Hz. Muhammed'in şiir ya da nesir yönünde bir söz söylediği, kavmine hitapta bulunduğu hiç görülmemişti.

Kendisine Kur'an indirilmeye başlandığında müşrikler Kur'an'ın etkili bir anlatım tarzına sahip olduğunu derhal keşfettiler. Ancak onu, kendi toplumlarında çok yakından bildikleri şiir, sihir, kehanet gibi şeylere benzetmeye çalıştılar. Kur'an her defasında kendisinin

şiir, sihir ya da kehanet olmadığını, bu sözleri tebliğ eden Hz. Muhammed'in de bir şair, kâhin, büyücü olmadığını, Allah'ın elçisi olduğunu vurguluyordu. İnkârcıların itham ve inkârlarının ardı, arkası kesilmeyince Kur'an onlara meydan okuyarak kendisinin benzeri bir söz meydana getirmelerini söyledi. Âyet bu durumu şu şekilde ortaya koymaktadır:

"De ki: Andolsun, bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak üzere insü cin bir araya gelseler, birbirlerine destek de olsalar, onun benzerini ortaya getiremezler." (el-İsra, 88)

Müşrikler Kur'an'ın bir benzerini meydana getirmekten âciz kalınca bu defa Kur'an, onlara "on sûrenin benzerini" meydana getirmeleri konusunda meydan okuyarak şöyle buyurdu:

"Yoksa, "Onu (Kur'an'ı) **kendisi uydurdu" mu diyorlar? De ki: Eğer doğru iseniz Allah'tan başka çağırabildiklerinizi (yardıma) çağırın da siz de onun gibi uydurulmuş on sûre getirin."** (Hûd, 13)

Müşrikler, Kur'an'da yer alan sûrelerin benzeri on sûreyi meydana getirmekten de âciz kalınca bu defa Kur'an "bir sûrenin benzerini meydana getirme" konusunda onlara meydan okuyarak şöyle dedi:

"Eğer kulumuza indirdiklerimizden herhangi bir şüpheye düşüyorsanız, haydi onun benzeri bir sûre getirin, eğer iddianızda doğru iseniz Allah'tan gayri şahitlerinizi (yardımcılarınızı) **da çağırın. Bunu yapamazsanız -ki elbette yapamayacaksınız- yakıtı, insan ve taş olan cehennem ateşinden sakının. Çünkü o ateş kâfirler için hazırlanmıştır."** (el-Bakara, 23-24)

İnkârcılar bunu da yapamamışlardı. Kur'an'ın meseleleri ele alış tarzı, üslubu, anlatım biçimi toplum üzerinde o denli etkili oluyordu ki müşrikler onun etkisinden kurtulmak için Kur'an okunmasına

engel olma, Kur'an okunurken gürültü çıkarma, yaygara koparma yöntemine bile başvurdular. Bu durum âyette şu şekilde haber verilmiştir:

"İnkâr edenler: Bu Kur'an'ı dinlemeyin, okunurken gürültü yapın. Umulur ki bastırırsınız, dediler." (Fussilet, 26)

Araplar gibi söz sanatı ustası olan kimselerin Kur'an'ın yıllar süren bunca meydan okuyuşlarına karşı cevap verememiş olmaları, Kur'an'ın bir benzerini meydana getirme konusunda insanların ve cinlerin âciz kaldığını, yani Kur'an'ın bir mucize olduğunu açık bir biçimde göstermektedir. Şayet tarih boyunca Kur'an'ın benzerini meydana getirme yönünde çabalar söz konusu olsaydı bunlar mutlaka tarihte yerini alır, bugünlere aktarılırdı, oysa böyle bir şey olmamıştır. Nitekim başta Hz. Ömer olmak üzere daha önce iman etmemişken sonradan iman eden pek çok kimse Kur'an'ın bu çarpıcı üslubunun etkisinde kalarak imana ulaşmışlardı.

İslam âlimleri, Kur'an'ın mucize oluş yönlerini ortaya koymak üzere pek çok eserler yazmışlar, dahası bu eserler sonraları "i'câzu'l-Kur'an" adı verilen bir literatürün doğmasına vesile olmuştur.

Kur'an'ın hangi açılardan mucize olduğunu daha önce kaleme aldığımız "Kur'an'ın Allah tarafından gönderildiğini nereden biliyoruz?" adlı yazımızda ele almıştık. (Genç Dergi, 152. Sayı, Mayıs 2019)

4. Bundan 1400 yıl önce indirilmiş olan bir kitap nasıl evrensel olabilir?

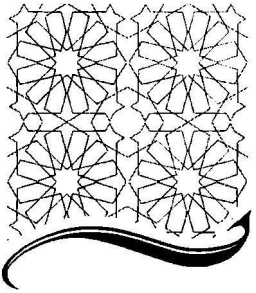
Kur'an, miladî 610-632 yılları arasında indirilmiştir. Kur'an'ın ilk muhatapları olan insanlar Araplardı. Onlar Roma ve Pers imparatorlukları gibi güçlü devletlere sahip olmamışlar, eski Yunan ve Mısır gibi felsefe ve bilimle iştigal etmemişler, Yahudiler ve Hristiyan-

lar gibi kutsal kitaplarla haşır neşir olmamışlardı. Kur'an, indirildiği 23 yıllık zaman diliminde ilk muhatapların bildiği, yaşadığı, içinde var olduğu dünyadan örnekler, olaylar ve varlıklar üzerinden evrensel olan mesajını verdi. Kur'an'ın belirli bir tarihte, belirli bir yaşam tarzına sahip bir toplumun içine indirilmiş olması onun mesajının evrensel olmasına engel değildir.

Kur'an'ın büyük bir bölümü Allah'ın varlığı, birliği, sıfatları, peygamberlik, âhiret gibi konulara odaklanmıştır. Bu konuların hiçbirisi belirli bir zaman dilimine özgü konular olmayıp insanlık tarihi kadar eski, aynı zamanda insanlık var oldukça da varlığını sürdürecek olan konulardır.

Yine Kur'an'ın Allah ile insan ilişkilerine dair ortaya koyduğu ilkeler, ibadet biçimleri de aynı şekilde zaman üstü bir karaktere sahiptir. İnsanlar arası ilişkilerde esas alınması gereken adalet, merhamet, vefa, tevazu, yardımlaşma, sadakat, emanet gibi hususlar da her ne kadar belirli olaylar örgüsü üzerinden anlatılsa bile mesaj olarak evrenseldir.

Kur'an, insanlar arası ilişkilerde uyulması gereken hükümlerde ayrıntıya girmemiş, ana ilkeleri belirtmekle yetinmiştir. Bu durum onun her çağda uygulanabilir olmasını da temin etmektedir. Kur'an'ın ayrıntıya girdiği hükümler ise İslam âlimlerinin büyük çoğunluğuna göre geneli itibarıyla değişime açık olmayan sabit karakterli hükümlerdendir.

12. PEYGAMBERLERE İLİŞKİN SORULAR

"Peygamber" kelimesi Farsça olup anlamı "haber getiren" demektir. Bununla Allah'ın insanlar arasından kendisine elçi olarak seçtiği ve onun aracılığıyla insanlara haberler ulaştırdığı kimseler kastedilir. Kur'an'da peygamberler için "resûl", "nebî", "mürsel" gibi kelimeler kullanılmıştır.

Peygamberlere inanmak imanın altı şartından biridir. Bir kimse genel olarak peygamberliği reddederse, yahut peygamber olduğu din tarafından belirtilmiş herhangi birinin peygamberliğini kabul etmezse o kimse İslam dairesinin dışına çıkar.

Bu yazıda peygamberlere iman konusuna ilişkin belirli soruları ele almaya çalışacağız.

1. Peygamberlerin Gönderilmesine Ne Gerek Var?

Bu soruyu şu şekilde ortaya koyabiliriz: "Allah insanları diğer varlıklardan farklı olarak akıl sahibi olarak yaratmıştır. İnsanlar kendi akıllarını kullanarak doğruyu bulabilecek kabiliyette değil midir? Peygamberlerin gönderilmesine ne gerek var? Şayet

peygamber gönderilecekse bu durum insan aklının bir işe yaramadığını göstermez mi?"

a) Akıl Tek Başına Yeterli Değildir

Tarihte ve günümüzde bir tanrının varlığını kabul ettiği halde peygamberlik kurumunu reddeden şahıslar ve akımlar var olmuştur. Günümüzde "Deizm" adı verilen felsefî görüş bunu savunmaktadır. Bu görüşte olanlara göre insan aklı Allah'ın mükemmel bir nimeti olup insan, gerçekleri aklıyla kavrayabilecek güçtedir. Bu sebeple tanrının varlığını ve birliğini, O'nun ne kadar mükemmel olduğunu kavrayabilmek için akıl dışında bir şeye muhtaç değildir. Yine Allah, her insanın fıtratına (öz benliğine) iyilik ve kötülük duygusunu yerleştirmiştir. Bu sebeple insana neyin iyi neyin kötü olduğunun dışarıdan dikte edilmesine ihtiyacı yoktur.

İslam inancı açısından bakıldığında peygamberlerin gönderilmesi Allah'ın insanlara büyük bir lütfudur. Her ne kadar Allah insana akıl vermiş olsa da ve iyilik ya da kötülüğe ilişkin duygular insan fıtratına yaratılıştan kodlanmış olsa da bu durum peygamberliğin gereksiz olduğunu göstermez.

Her şeyden önce akıl dediğimiz kabiliyet sınırlıdır. Nasıl ki gözün görme kabiliyeti, kulağın işitme kabiliyeti sınırlı ise aklın da düşünme kabiliyeti sınırlıdır. Oysa peygamberler aracılığıyla bizlere bildirilen bilgilerin büyük bir kısmı gayb alanına aittir. Gaybî konular ise aklın ve beş duyunun kavrama alanı dışındadır. Söz gelimi Allah'ın sıfatları, melekler ve cinler gibi görünmeyen varlıklara dair hususlar, âhiret âlemi gibi konular aklın kavrama alanı dışındadır. Yine insanın dünyadaki vazifesinin ne olduğu, Allah'a ve diğer insanlara karşı görevlerinin ne olduğunu da akıl tam olarak kendiliğinden bilemez. Şu halde bu gibi alanlarda insanları "tam" ve

"doğru" bir şekilde bilgilendirmek için "akıl üstü" bir bilgi kaynağına ihtiyaç vardır. O kaynak da vahiydir.

İkinci bir husus da şudur: Akıl, her insanda aynı ölçüde değildir. Gerek doğuştan gerekse sonradan tecrübe ile elde edilen aklî donanımın insanlar arasında farklı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Eğer insanlar peygamberler aracılığıyla neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda bilgilendirilmemiş olsalardı, akıl seviyeleri farklı olan insanlar arasında bir tür eşitsizlik söz konusu olmuş olurdu.

Bir diğer husus da şudur: İnsan yalnızca akıl sahibi bir varlık olmayıp aynı zamanda kendisini her an kötülüğe sürükleyebilecek bir nefse de sahiptir. Üstelik insanı her an saptırmayı kendisine görev bilen şeytan da sürekli onu ayartmaya, yoldan çıkarmaya çalışmaktadır. Hal böyle olunca insan ne kadar akıl sahibi bir varlık olursa olsun duygularının esiri olabilmekte, şeytanın telkin ve vesveselerine kanarak nefsine uyabilmekte, akla aykırı hareket etmektedir. Nitekim günümüzde alkol, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklara sahip olan kimselerin büyük çoğunluğu bu yaptıklarının doğru olmadığını aklen bildikleri halde nefislerine uyarak bu kötü huylarını devam ettirmektedirler. Öyleyse insanın aklını destekleyecek, onu nefsinin ayartmasına ve şeytanın kışkırtmasına karşı uyaracak hâricî bir uyarıcıya ihtiyaç bulunmaktadır. Zaten peygamberler insanlara, akıllarına kodlanmış olan bu gerçekleri hatırlatmak için görevlendirilmişlerdir. Nitekim Kur'an bu hususu şu şekilde ortaya koyar:

"O halde (Ey Peygamber)**, sen hatırlat; çünkü sen ancak hatırlatıcısın. Onların üzerinde bir zorba değilsin."** (el-Gâşiye, 21-22)

İslam âlimleri aklı göze benzetmişlerdir. Nasıl ki göz görebilmek için ışığa muhtaçsa akıl da gerçekleri idrak edip anlayabilmek

için vahyin ışığına muhtaçtır. Nitekim Rabbimiz Kur'an'ın bir "nûr" olduğunu şu şekilde belirtmektedir:

"Ey insanlar! Şüphesiz size Rabbinizden kesin bir delil geldi ve size apaçık bir nur indirdik." (en-Nisâ, 174)

b) Peygamberlerin Gönderilmesi Allah'ın Merhametinin Göstergesidir

Peygamberlerin gönderilmesi Allah'ın insanlara olan şefkat ve merhametinin en büyük göstergesidir. Zira kâinattaki her bir varlık Allah'ın varlık, birlik, güç ve kudretini gösteren bir ayna hükmünde olduğu ve insana da bu aynadan yansıyan nurları görebilecek bir akıl verildiği halde Rabbimiz yalnızca bununla yetinmeyerek ayrıca insana o âyetleri tekrar hatırlatacak, öğretecek, insanın aklını takviye edecek peygamberler göndermiştir. Kur'an, peygamberlerin gönderilmesinin nasıl bir lütuf olduğunu, son peygamber üzerinden şu şekilde ifade etmektedir:

"Andolsun ki içlerinden, kendilerine Allah'ın âyetlerini okuyan, (kötülüklerden ve inkârdan) **kendilerini temizleyen, kendilerine Kitap ve hikmeti öğreten bir Peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Halbuki daha önce onlar apaçık bir sapıklık içinde idiler."** (Âl-i İmran, 164)

Rabbimiz, lütfu gereğince insanlara bir peygamber gönderip de onlara emir ve yasaklarını beyan etmedikçe hiç kimseye azap etmeyeceğini belirtmiştir. Bu konuda Kur'an şunları söyler:

"Biz, bir peygamber göndermedikçe (kimseye) **azap edecek değiliz."** (el-İsrâ, 15)

"Rabbin, kendilerine âyetlerimizi okuyan bir peygamberi memleketlerin ana merkezine göndermedikçe, o memleketleri

helâk edici değildir. Zaten biz ancak halkı zalim olan memleketleri helâk etmişizdir." (el-Kasas, 59)

c) Peygamberlerin Gönderilmesi Bahaneleri ve Mazeretleri Ortadan Kaldırmak İçindir

Peygamberler gönderilmemiş olsaydı insanlar kıyamet günündeki sorgu esnasında dünyaya gelme amaçlarını anlayamadıklarını, üzerlerine düşen vazifenin ne olduğunu bilmediklerinden görevlerini yerine getiremediklerini ileri sürerek bahane ve mazeretler ileri sürebilirlerdi. İşte bunun önüne geçmek üzere peygamberler gönderilmiştir. Kur'an bu konuyu şu şekilde haber verir:

"Müjdeleyici ve sakındırıcı olarak peygamberler gönderdik ki insanların peygamberlerden sonra Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın! Allah izzet ve hikmet sahibidir." (en-Nisâ, 165)

2. Peygamberler Niçin İnsanlar Arasından Seçilmiştir?

Tarih boyunca peygamberlere inanmayan kimselerin en büyük bahanelerinden birisi "Allah, kendisine elçi olarak bizim gibi bir insanı mı seçti?" demek olmuştur. Peygamberlerin de diğer insanlar gibi yeme-içmesi, evlenmesi, çoluk-çocuk sahibi olması inanmayanlar açısından bir eleştiri konusu olmuştur. Onlara göre peygamberler, olağanüstü özelliklere ve kabiliyetlere sahip varlıklar olmalıydı, sıradan insanlar gibi olamazdı.

Kur'an bu durumu şu şekilde haber vermektedir:

"Onlar (müşrikler) **şöyle dediler: Bu ne biçim peygamber;** (bizler gibi) **yemek yiyor, çarşılarda dolaşıyor! Ona bir melek indirilmeli, kendisiyle birlikte o da uyarıcı olmalıydı! Yahut kendisine bir hazine verilmeli veya içinden yeyip** (meşakkatsizce geçimini

sağlayacağı) **bir bahçesi olmalıydı.** (Ayrıca) **o zalimler** (müminlere)**: Siz, ancak büyüye tutulmuş bir adama uymaktasınız! dediler."** (el-Furkan, 7-8)

Müşriklerin peygamberimize yönelttiği bu eleştirilere cevap veren Rabbimiz, tarih boyunca gönderilen bütün peygamberlerin aynı durumda olduğunu bildirerek şöyle buyurur:

"Biz, senden önce de, kendilerine vahiy verdiğimiz kişilerden başkasını peygamber olarak göndermedik. Eğer bilmiyorsanız bilenlerden sorunuz. Biz onları (peygamberleri)**, yemek yemez birer** (cansız) **ceset olarak yaratmadık. Onlar** (bu dünyada) **ebedî de değillerdir."** (el-Enbiyâ, 7-8)

Peygamberlerin gönderiliş amacı yalnızca Allah'ın âyetlerini insanlara tebliğ etmek değil, aynı zamanda bu âyetlerin nasıl uygulamaya geçirileceğini onlara bizzat yaşayarak göstermek, hayat olayları karşısında ne tür tavırlar göstermeleri gerektiği konusunda onlara örneklik etmektir. Nitekim Allah, peygamberimizi hangi görevler yükleyerek gönderdiğini şu âyette belirtmektedir:

"Ümmîlere içlerinden, kendilerine âyetlerini okuyan, onları temizleyen, onlara Kitab'ı ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderen O'dur. Kuşkusuz onlar önceden apaçık bir sapıklık içindeydiler." (el-Cum'a, 2)

Eğer peygamberler insanüstü varlıklar olsaydı insanların onları örnek almaları, onlar gibi davranmaları mümkün olmazdı. Bir an için peygamberlerin melekler arasından seçilmiş olduğunu düşünelim. Bilindiği üzere melekler cinsiyet sahibi olmayan, doğum, üreme, evlilik gibi özelliklere sahip olmayan, yeme-içme, yorulma-uyuma, hastalanma gibi insanî vasıflardan uzak bulunan varlıklardır. Bu durumda meleklerin bu gibi konularda insanlara

örnek olması, davranışlarıyla yol göstermeleri mümkün olmazdı. Nitekim peygamberlerin melekler arasından seçilmesi gerektiğini iddia eden müşriklere karşı Kur'an şöyle cevap vermiştir:

"Kendilerine hidayet rehberi geldiğinde, insanların (buna) **inanmalarını sırf, "Allah, peygamber olarak bir beşeri mi gönderdi?" demeleri engellemiştir. Şunu söyle: Eğer yeryüzünde yerleşmiş gezip dolaşan melekler olsaydı, elbette onlara gökten, peygamber olarak bir melek gönderirdik."** (el-İsra, 94-95)

Melek ile sıradan insanlar arasında bir iletişim söz konusu olsaydı o zaman "meleklere iman" meselesi bir iman konusu olmaktan çıkar, dahası meleklerin olağanüstü halleri, diğer insanların da ister istemez inanmalarına sebep olur, imtihanın anlamı kalmazdı. Nitekim bu sebeple Kur'an şöyle buyurmaktadır:

"Eğer peygamberi bir melek kılsaydık muhakkak ki onu insan sûretine sokar onları yine düşmekte oldukları kuşkuya düşürürdük." (el-En'am, 9)

3. Peygamberler İnsanlar Arasından Neye Göre Seçilmişlerdir?

Peygamberlik insanın çalışıp çabalaması ile elde edebileceği bir görev ya da makam olmayıp tamamen Allah tarafından yapılan bir seçimdir. Kuşkusuz Allah'ın bir kimseyi kendisine elçi olarak seçmesinin bir kısmı insanlar tarafından bilinebilecek bir kısmı da bilinemeyecek olan pek çok hikmetleri vardır. Allah Resûlü (s.a.v.) peygamberliğini ilan ettiğinde, kendisinin maddî olarak zenginlerden olmaması, Arap toplumu içinde daha önce şöhreti duyulmamış bir kimse olması gibi gerekçelerle bazıları "Allah böyle birisini nasıl olur da kendisine elçi olarak seçer?" şeklinde itirazlar söz konusu olmuştu. Bu konuda Kur'an şunları söylemektedir:

"Dediler ki: Bu Kur'an (Araplar arasında şöhreti bilinen) **iki şehirden** (Mekke ve Tâif'ten) **bir büyük adama indirilse olmaz mıydı? Rabbinin rahmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır."** (ez-Zuhruf, 31-32)

Allah'ın hangi zamanda, hangi toplumda, kimi peygamber seçeceği konusunda yalnızca kendisinin bileceği birtakım hikmet ve sırlar vardır. Nitekim **"Rabbin, dilediğini yaratır ve seçer"** (el-Kasas, 68) buyuran Rabbimiz **"Onlar** (bütün bu peygamberler)**, hayır işlerinde koşuşurlar, umarak ve korkarak bize yalvarırlardı; onlar, bize karşı derin saygı içindeydiler."** (el-Enbiyâ, 90) buyurmak suretiyle peygamberlerin insanların en hayırlıları ve üstünleri olduğunu da belirtmiştir.

İslam âlimleri peygamberlerin tümünün "sıdk (doğru sözlülük)", "emanet (güvenilirlik)", "fetânet (zekâ)", "ismet (günahtan korunmuşluk)" ve "tebliğ (Allah'ın buyruklarını iletmek)" şeklinde beş vasfa sahip olduklarını belirtmişlerdir. Tebliğ vasfı dışındaki diğer dört vasıf, peygamberlerin zekâ, ahlak ve davranış bakımından ne derece üstün olduklarını da ortaya koymaktadır.

4. Peygamberlerin Günahtan Korunmuş Olmalarını Nasıl Anlamak Gerekir?

Tüm peygamberlerde bulunan ortak özelliklerden birisi de "ismet" vasfıdır. İsmet korunmak anlamına gelir. Peygamberlerin dini tebliğ ederken hata etmekten, unutmaktan, Allah'ın vahyine ekleme ya da çıkarma yapmaktan korundukları hususunda İslam ümmeti ittifak etmiştir. Bunun dışında peygamberlerin diğer

günahlardan korunup korunmadığı, bu korunmanın peygamber olmadan önceyi de kapsayıp kapsamadığı konusunda âlimler arasında farklı görüşler söz konusu olmuştur.

Âlimlerin büyük çoğunluğuna göre peygamberler; gerek peygamber olmadan önce gerekse peygamber olduktan sonra "Allah'a ortak koşmak" gibi inanca ilişkin günahlardan ve "zina etmek", "hırsızlık yapmak", "iftirada bulunmak" gibi yüz kızartıcı suçlardan korunmuşlardır. Şayet peygamberler, bu tip günahları işleyen kimseler arasından seçilmiş olsaydı o takdirde toplumların o kişilerin sözlerine uymaları, kendilerini örnek almaları mümkün olmaz, peygamberlere sürekli daha önceden işledikleri günahlar hatırlatılır, yüzlerine çarpılırdı.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) daha peygamber olmadan önce toplumu içinde "Muhammedü'l-emîn (güvenilir Muhammed)" diye anıldığı herkes tarafından bilinen bir gerçektir.

Durum böyle olmakla birlikte "peygamberlerin günahtan korunması" demek onların iradeleri dışında özel bir şekilde günahtan korundukları, kendilerinin imtihan dışı tutulduğu anlamına gelmemektedir. Âlimlerimiz bu durumu "ismet, külfeti ortadan kaldırmaz" yani "günahtan korunmuş olmak demek, peygamberin imtihan olmadığı, iradesinin devre dışı kaldığı" anlamına gelmez. Peygamberlerin kendi istek ve iradeleriyle günahtan uzak duracağını Allah bildiğinden onları kendisine elçi olarak seçmiştir.

Peygamberlerin günah işleme iradelerinin onlardan alınmadığının en büyük göstergesi Kur'an'da bazı peygamberlerin hayatlarının anlatıldığı bölümlerde o peygamberlere atfedilen olaylardır. Mesela Hz. Âdem'in cennette yasak ağacın meyvesinden yemesi, Hz. Nuh'un kâfir oğlunun kurtulması için dua etmesi, Hz. Yunus'un

kavmini terk etmesi, Hz. Musa'nın bir kavgayı ayırmak isterken vurduğu şahsı öldürmesi bu kapsamda zikredilebilir. Kur'an'ın birkaç yerinde Allah Resûlü'nün (s.a.v.) uyarılması da söz konusu olmuştur. Şu halde "peygamberler korunmuştur" demek, "onlar istese de günah işleyemez, günah işleme iradeleri kendilerinden alınmıştır" anlamına gelmemekte, onların kendilerini günahtan korumak için gayret gösterdiklerini belirtmektedir.

5. Bir Kimsenin Peygamber Olup Olmadığı Nereden Anlaşılır?

Tarih boyunca pek çok kimse "Allah ile iletişim içine girdiğini, Allah'tan birtakım haberler (vahiy) aldığını" iddia etmiştir. Bunların bir kısmı gerçekten Allah tarafından seçilip görevlendirildiği halde diğer bir kısmı Allah'a iftira atarak insanları kandırmaya çalışmıştır. Tarih boyunca "peygamberlik iddiasında bulunan yalancılar" bulunduğunu Kur'an şöyle haber verir:

"Allah'a karşı yalan uydurandan yahut kendisine hiçbir şey vahyedilmemişken "Bana da vahyolundu" diyenden ve "Ben de Allah'ın indirdiği âyetlerin benzerini indireceğim" diyenden daha zalim kim vardır!" (el-En'âm, 93)

Şu halde gerçekten peygamber olan ile yalan yere peygamberlik iddiasında bulunan kimse arasını ayırt eden bir ölçünün olması gerekir. İslam âlimlerine göre bu ölçü "mucize"dir. Mucize, peygamberlik iddiasında bulunan zâtın elinde meydana gelen ve diğer insanların bir benzerini yapmaktan âciz kaldığı olağanüstü olaylardır.

Allah tarafından seçilen elçilerin tümüne Allah, onların yalancı olmadığını göstermek üzere birtakım mucizeler vermiştir. Hz. Sâlih elinde kayanın deveye dönüşmesi, Hz. Musa'nın asâsının

yılana dönüşmesi, elini koynuna sokunca güneş gibi parlaması, Hz. Davud'un elinde demirin hamur gibi yumuşaması, Hz. Süleyman'ın rüzgâr aracılığıyla uzak mesafelere bir anda seyahat etmesi, Hz. İsa'nın ölüleri diriltmesi, çamurdan yaptığı kuşa üfleyince canlanması, körleri ve alaca hastalarını iyileştirmesi Kur'an'da anlatılan mucizelerin bir kısmıdır. Rabbimiz son elçisi Hz. Muhammed'e de Kur'an gibi ebedî bir mucize vermiş, insanlar ve cinler bir araya gelse bile bu Kur'an'ın bir benzerini meydana getiremeyeceklerini belirterek meydan okumuştur:

"De ki: Andolsun, bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak üzere insanlar ve cinler bir araya gelseler, birbirlerine destek de olsalar, onun benzerini ortaya getiremezler." (İsrâ, 88)

6. Kur'an Niçin Sadece Ortadoğu Bölgesindeki Peygamberlerden Söz Ediyor?

Yeryüzünde peygamber gönderilmeyen hiçbir topluluk yoktur. Bu gerçek Kur'an'da şu şekilde bildirilir:

"Her toplum için mutlaka bir uyarıcı (peygamber) **bulunmuştur."** (el-Fâtır, 24)

"Her kavmin bir yol göstericisi vardır." (er-Ra'd, 7)

Kur'an, yalnızca ilk muhataplarının bildiği birtakım peygamberlerden söz etmiştir. Bu, Allah'ın başka peygamber göndermediği anlamına gelmez. Nitekim bu husus Kur'an'da şu şekilde haber verilir:

"Andolsun, senden önce de peygamberler gönderdik. Onlardan sana kıssalarını anlattığımız kimseler de var, durumlarını sana bildirmediğimiz kimseler de var." (el-Mü'min, 78)

O halde niçin sadece Ortadoğu bölgesindekiler anlatıldı?

Araplar, ticaret için yazın Şam'a kışın Yemen'e yolculuk yaparlardı. Ayrıca Arap yarımadasında Yahudiler ve Hristiyanlar da bulunmaktaydı. Gerek bu yolculuklar esnasında gerekse diğer din mensuplarıyla kurdukları ilişkilerde onlardan geçmiş peygamberlere ilişkin bazı hususları işitiyorlardı. İşte Kur'an, ilk muhataplara bu şekilde haberdar oldukları peygamberlerin hayat hikâyelerinden söz ederek bir anlamda Hz. Muhammed'in anlattıklarının doğru olup olmadığını diğer din mensuplarına sormalarına imkân tanımıştır. Nitekim bu husus Kur'an'da şu şekilde belirtilmektedir:

"Biz, senden önce de, kendilerine vahiy verdiğimiz kişilerden başkasını peygamber olarak göndermedik. Eğer bilmiyorsanız zikir ehline (ehl-i kitap olan Yahudi ve Hristiyanlara) **sorunuz."**
(el-Enbiyâ, 7)

Kur'an ilk muhatapların hiç tanımadığı, bilmediği uzak diyarlardaki peygamberlerden söz etseydi, muhataplar açısından verilen bilgilerin doğruluğunu test etme imkânı olmayacaktı. Ayrıca Ortadoğu bölgesi, Sami ırkından gelen kavimlerden oluştuğundan ve görece ortak bir kültüre sahip olduklarından aynı kültür coğrafyasından peygamberlerin anlatılmış olması maslahata uygun düşmektedir.

7. Peygamberlik Niçin Hz. Muhammed'den (s.a.v.) Sonra Devam Etmedi?

Ne zaman, nerede, kime peygamberlik verileceği Allah tarafından belirlendiği gibi peygamberliğin ne zaman sona erdirileceğini de Allah belirler. Rabbimiz peygamberliğin Hz. Muhammed ile sona erdirildiğini şu şekilde haber vermiştir:

"Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir." (el-Ahzâb, 40)

Âlimlerimiz, peygamberliğin sona erdirilme hikmetleri üzerinde bazı görüşler serdetmişlerdir. Bunlar arasında şu hususlar zikredilmiştir:

Geçmişte insanlar arası iletişim imkânları kısıtlıydı. Bir bölgede gönderilen peygamberin tebliğ ve davetinin yeryüzünün diğer bölgelerine ulaşması zordu. Hz. Muhammed'in gönderildiği dönem yeryüzünde insanlar arasında iletişim imkânlarının arttığı bir döneme rast gelmiştir. Nitekim İslam'ın, Hz. Peygamber'in vefatından kısa bir süre sonra İspanya'dan Çin Seddi'ne kadar yayılması bu iletişim imkânlarının ne kadar ileri boyutlara ulaştığını göstermektedir.

Buna ilişkin ikinci bir sebep olarak da şu zikredilmektedir: Geçmiş peygamberlere gönderilen ilahî vahiyler zaman içinde kendi mensupları tarafından tahrif edilmişti. Kur'an ise ilahî korunma altında olup hiçbir şekilde bozulmamış ve bozulmayacaktır. Bu durumda Kur'an'dan sonra bir başka peygamber veya kitap gönderilmesine ihtiyaç kalmamıştır. Kur'an, beşeriyetin kıyamete kadar karşılaşacağı bütün sorunlara ilişkin ana ilkeleri bünyesinde barındırmaktadır.

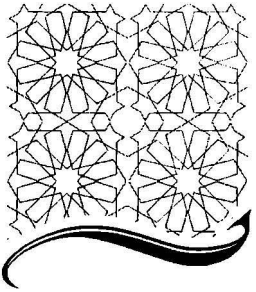
Bir diğer sebep de şudur: İnsanlığın aklî ve medenî gelişimi Hz. Muhammed'in peygamberliğine kadar dikey bir şekilde devam etmiştir. Bu değişim ve gelişimler esnasında her bir dönem ve bölgede farklı bir dinin, kitabın, peygamberlerin gönderilmesi o zaman dilimindeki insanların gelişimine uygun olmuştur. Ancak belirli bir noktadan sonra bu gelişim niceliksel olarak tamamlanmış, niteliksel bir duruma dönüşmüştür. Bunu bir meyvenin çiçek

halinden olgunlaşma durumuna kadarki dönemine benzetebiliriz. Meyve olgunlaştıktan sonra artık gelişimini tamamlar. Bundan böyle geçen zaman dilimi meyvenin rengini ve tadını değiştirir ama büyüklüğünü, olgunluğunu etkilemez.

Bir diğer açıdan bunu bir insanın gelişimine benzetebiliriz. İnsan, doğduğu andan buluğ çağına kadar çeşitli aşamalardan geçer. Başlangıçta aklî melekesini hiç kullanamaz haldeyken gitgide aklî melekesi güçlenir ve nihâyet buluğ çağına geldiğinde artık aklî melekesi olgunlaşır.

Her ne kadar bundan sonraki dönemlerde edindiği bilgiler ve tecrübelerle aklı gelişse bile aklın niceliksel gelişimi tamamlanmış, niteliksel gelişimi devam etmektedir. İşte insanlık açısından da niceliksel gelişimin devam ettiği dönemlerde farklı peygamberler görevlendirilmiş, bu gelişmenin son noktasına ulaştığı zaman diliminde Hz. Muhammed (s.a.v.) gönderilmiştir.

Bundan böyle insanın olgunluğa erişen aklı, Allah'ın kıyamete kadar görülen mucizesi olan Kur'an'ın rehberliğiyle ve Hz. Muhammed'in sünnetiyle birleştiğinde yeni bir peygamber ve kitaba ihtiyaç kalmayacaktır. Her şeyin en doğrusunu Allah bilir.

13. ÂHİRETİN VAR OLDUĞUNU NEREDEN BİLİYORUZ?

Bu yazıda imanın altı şartı arasında yer alan âhiretin varlığı konusu üzerinde duracağız. Konuya öncelikle âhiretin ne olduğu meselesi ile başlayalım.

"Âhiret" kelimesi Arapçada "son", "sonraki" gibi anlamlara gelmekte olup bununla ölümden sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat kastedilmektedir. Âhiret kelimesi dünya kelimesinin zıddıdır. Türkçemizde içinde yaşadığımız gezegene isim olarak verdiğimiz "dünya" kelimesi Arapça'da "yakın olan hayat", "şimdiki hayat" anlamında, âhiret ise "sonraki hayat" anlamında kullanılır.

Ölümle başlayacak olan ikinci hayatın birkaç aşaması bulunmaktadır. Bunların ilki "berzah âlemi" veya "kabir âlemi" dediğimiz hayattır. Sonrasında bütün insanların yeniden diriltildiği ve hesaba çekildiği mahşer aşaması söz konusu olacak ve nihâyet hesap sonrasında âhiret hayatı cennet ya da cehennemde sonsuza kadar devam edecektir. Ehl-i sünnet inancına göre iman ile ölmüş insanlar

içinde günahları sebebiyle cehenneme gidenler olacak ancak bunlar cehennemde sonsuza kadar kalmayacaklar, sonunda cennete gideceklerdir.

Âhiretin Varlığı İspatlanabilir Bir Şey midir?

İmana ilişkin konular beş duyumuzun ve aklımızın kavrama alanının ötesindeki varlık alanına yani metafizik âleme ilişkin konulardır. Bu sebeple maddî âlemdeki herhangi bir şeyin ispata konu olması gibi imanî konular ispata konu olamaz, pozitif bilimlere konu teşkil etmez. Mesela suyun yüz derecede kaynadığını bizzat deneyerek ispatlayabiliriz. Aynı şekilde yer çekimi kanunu, suyun kaldırma kuvveti vb. şeyler de laboratuvar ortamında ispatlanabilir. Ancak "yeniden diriliş", "cennet", "cehennem" gibi hususlar bu şekilde ispata konu olmazlar. Bununla birlikte tıpkı imanın diğer şartlarında olduğu gibi âhirete iman konusunda da bu âlemdeki varlık, olay ve olgulardan hareketle bazı işaretler bulunabilir. Nitekim Kur'an pek çok âyetinde insanın önyargılı yaklaşımdan uzak bir biçimde kendisi ve etrafındaki varlık ve olaylar üzerinde tefekkür etmesi halinde âhiretin varlığına mutlak surette inanacağını belirtir.

Aşağıda Kur'an'ın âhiretin varlığına işaret olarak sunduğu durumlar üzerinde duracağız.

1. Allah'ın Sıfatları Âhiretin Varlığına Delildir

Âhiretin varlığı meselesi doğrudan doğruya Allah'ın varlığı ile irtibatlı bir meseledir. Allah'ın varlığını kabul etmeyen bir kimse açısından âhiretin varlığının ispatlanması gibi bir durum söz konusu olamaz. Biz daha önce Allah'ın varlığı meselesini ayrıca ele

aldığımızdan burada konuyu Allah'ın varlığını kabul edenler açısından inceleyeceğiz.

Eğer bir kimse bu kâinatın kendi başına var olmadığını, bir yaratıcısı bulunduğunu ve o yaratıcının da Allah olduğunu kabul ediyorsa âhiretin varlığını kabul etmemesi için bir sebep kalmamıştır. Zira Allah'ın sıfat ve özellikleri âhiret hayatını zorunlu kılmaktadır. Nitekim ilahî kaynaklı bütün dinler Allah'ın varlığını kabul ettikleri için âhireti de kabul etmektedirler.

Konuya Kur'an açısından baktığımızda; Allah'ı "sonsuz merhamet sahibi", "yaptığı her işi hikmetli bir biçimde yapan", "adalet sahibi", "kendisine itaat edenleri mükâfatlandıran", "kendisine isyan edenleri cezalandıran", "aziz eden", "zelil kılan" gibi vasıflarla nitelemektedir. Allah'ın isim ve sıfatları bu dünya hayatındaki varlık ve olaylarda bütünüyle değil kısmen gerçekleşmektedir. Eğer âhiret diye bir yaşantı olmazsa o zaman Allah'ın sıfatları tam olarak gerçekleşmiş olmaz.

Allah'ın birkaç sıfatı üzerinden bu konuyu ele almaya çalışalım.

a) Allah'ın Merhameti Âhireti Gerektirir

Allah, Rahmân ve Rahîm'dir. Allah'ın Rahmân olması demek bu dünyada mümin-kâfir, insan-hayvan ayırt etmeksizin tüm canlılara merhametini göstermesi demektir. Allah'ın Rahîm olması ise bu dünyada ve âhirette müminlere yönelik özel bir merhamet göstermesidir. Bu da bu dünyada müminleri doğru yola sevk etmek, onların dualarına icabet etmek, günahlarını affetmek, düşmanlarına karşı yardım etmek ile âhirette ise sonsuz cennet hayatında onlara akla-hesaba gelmeyen nimetlerini tattırmak yoluyla olur.

Allah'ın merhamet sahibi olması kullarına acımasını gerektirir. Eğer âhiret diye bir âlem yoksa bu durumda Allah'ın merhameti bu dünyada gerçekleşmemiş olacaktır. Zira yeryüzündeki tüm varlıkları mükemmel bir sanatla, sonsuz bir ahenk ve uyum içinde yaratıp sonra da bu varlıkların tümünden daha üstün olmak üzere insanı yaratan, ona akıl vererek yeryüzünün halifesi kılan Allah eğer âhiret âlemini var etmeyecek ve hayatı sadece bu dünya ile sınırlı tutacaksa o zaman insana merhametini göstermemiş, tersine ona acımasızlık yapmış olur. Çünkü insanoğlunda var olan akıl ve duygular insanı diğer canlılardan farklı olarak hem geçmiş hem de gelecek üzerinde düşünmeye sevk etmektedir.

İnsan geçmişe baktığında ölüp gitmiş yakınları aklına gelip hüzünlenmekte, onlara özlem duymaktadır. Geleceğe baktığında ise bir zaman sonra kendisinin ve diğer sevdiklerinin öleceğini düşünmektedir.

Eğer yeniden diriliş söz konusu değilse insan bir yandan ölüp giden yakınlarının hüznü, diğer yandan bir zaman sonra kendisinin de sonsuz yokluğa mahkûm olacak olması sebebiyle bu dünyadaki hiçbir nimetin tadını alamaz. Yokluk duygusu onun yakasını hiçbir durumda bırakmaz. Bu ise bir zaman sonra hayatı çekilmez, dayanılmaz kılar.

Allah'ın merhameti ancak insanın arzuladığı, kendi öz benliğinde her an hissettiği sonsuzluk ve ebedi yaşamak arzusunun karşılanması ile söz konusu olabilir.

Âhirette cennet, Allah'ın merhametinin sonsuzluğunun bir tecellisi olarak sonsuza kadar varlığını sürdürecek ve müminler cennette o merhameti doyasıya yaşayacaklardır.

b) Allah'ın Hikmeti Âhireti Gerektirir

Allah'ın isimlerinden birisi de el-Hakîm ismidir. Hakîm, her işi hikmetli olan, her şeyi yerli yerince yapan, hiçbir işinde anlamsız, amaçsız, abeslik söz konusu olmayan demektir. Allah'ın hikmet sahibi olması âhiretin varlığını gerektirir. Zira dünya hayatında Allah'ın hikmeti bütünüyle tecelli etmemektedir. Rabbimiz bu dünyadaki her bir varlığı tek tek bakıldığında akla durgunluk verecek mükemmellikte yaratmıştır. Her bir varlığın, hususen her bir canlının vücut yapısı, organları, tabiata ayak uydurmasını sağlayan iç sistemleri mükemmeldir. Tek tek varlıklarda bu mükemmellik görüldüğü gibi varlıkların birbiri arasında da mükemmel bir uyum ve ahenk görülmektedir. Varlıklar âleminin bu şekilde eşsiz bir sanat, estetik ve uyum içerisinde yaratılması, bu varlık âleminde insanın diğer hiçbir varlıkta bulunmayan akıl nimetiyle donatılması âhiretin varlığını gerektirir. Çünkü âhiret yoksa bu kâinattaki varlıkların bu derece mükemmel bir şekilde yaratılması, insanın akıl sahibi olarak bu âlemdeki varlıkları ve Allah'ın üstün sanatlarını temaşa etmesinin hiçbir anlamı kalmamaktadır. Zira yerin yüzünü çiçeklerle, göğün yüzünü yıldızlarla donatıp, insanları bunları görerek bunları yaratan yüce yaratıcının yüceliğini idrak edecek şekilde yaratıp sonra tüm bunları sonsuz bir yokluğa mahkûm etmek hikmetle bağdaşmaz.

c) Allah'ın Adaleti Âhireti Gerektirir

Allah adalet sahibidir. O, kullarına zerre miktarı zulmetmediği gibi kulları arasında meydana gelen haksızlıklara karşı mazlumun hakkını zâlimde bırakmaz. Allah'ın adalet sahibi olması âhiretin varlığını gerektirir. Çünkü bu dünya üzerinde insanlar arası ilişkilerde küçük ya da büyük haksızlıklar meydana gelmekte, bu

haksızlıkların birçoğu ise dünya üzerinde ya hiç karşılık görmemekte ya da yeterli karşılık görmemektedir. İnsanların vicdanları dünya üzerinde meydana gelen adaletsizlikleri gördükçe yaralanmakta, bu dünyanın zulümlerle dolu olduğu yönünde kanaatler oluşmaktadır. Eğer âhiret yoksa o zaman bu dünya üzerindeki haksızlıklar karşılıksız kalacak demektir. Oysa Allah, böyle bir şeyin asla söz konusu olmayacağını, âhiret yurdunda adaletin tamamıyla gerçekleşeceğini şu şekilde belirtmektedir:

"Biz, kıyamet günü için adalet terazileri kurarız. Artık kimseye, hiçbir şekilde haksızlık edilmez. (Yapılan iş,) **bir hardal tanesi kadar dahi olsa, onu** (adalet terazisine) **getiririz. Hesap gören olarak biz** (herkese) **yeteriz."** (el-Enbiya, 47)

"Allah'a döndürüleceğiniz, sonra da herkese hak ettiğinin eksiksiz verileceği ve kimsenin haksızlığa uğratılmayacağı bir günden sakının." (el-Bakara, 281)

"(Sûra ikinci defa üflenmesinin ardından) **Yeryüzü**(nde kurulacak mahşer meydanı)**, Rabbinin nûru ile aydınlanır,** (herkesin yapıp ettiğinin yazılı olduğu) **kitap** (ortaya) **konulur, peygamberler ve şahitler getirilir ve** (insanların) **aralarında hakkaniyetle hüküm verilir. Onlara asla zulmedilmez."** (ez-Zümer, 69)

Âhiretin olmaması demek, Allah'ın varlığını kabul eden, O'nun emir ve yasaklarına uygun bir şekilde yaşayan, hiçbir kulun hakkını yemeyen erdem sahibi kimseler ile Allah'ın varlığı ve birliğini kabul etmeyen, O'na isyan eden, insanlara haksızlık ve zulmeden kimselerin eşit tutulması anlamına gelmektedir. Oysa bu, Allah'ın hikmet sahibi olmasına aykırıdır. Çünkü hikmet, bu iki kimseye farklı muamelede bulunmayı gerektirir. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurur:

"Göğü, yeri ve ikisi arasındakileri biz boş yere yaratmadık. Bu, inkâr edenlerin zannıdır. Vay o inkâr edenlerin ateşteki haline! Yoksa biz, iman edip de iyi işler yapanları, yeryüzünde bozgunculuk yapanlar gibi mi tutacağız? Veya (Allah'tan) **korkanları yoldan çıkanlar gibi mi sayacağız?"** (Sâd, 27-28)

"Yoksa biz, Allah'a teslimiyet gösterenleri, (o) **günahkârlar gibi tutar mıyız hiç? Size ne oluyor? Ne biçim hüküm veriyorsunuz?"** (Kalem, 35-36)

2. İnsanın Yapısı Âhiretin Varlığına Delildir

a) İnsanın Akıl ve Şehvetle Donatılması

İnsan yapısal olarak meleklerde bulunan akıl ve hayvanlarda bulunan şehvet özelliklerinin her ikisine de sahip kılınmıştır. Bu yönüyle nefsinin dürtülerine uyarak -tıpkı hayvanların yaptığı gibi- hiçbir sınır tanımaksızın gönlünce yaşamak veya aklının kontrolüne girerek nefsini dizginleme seçeneklerine sahiptir. Bir başka deyişle insan hem iyilik hem de kötülük yapabilecek kabiliyete sahip kılınmıştır. Bu durum, insanın yapısal olarak bir imtihan için yaratıldığını göstermektedir. Nitekim Kur'an insanın yapısal yönüyle imtihana elverişli kılındığını şu şekilde dile getirmektedir:

"Gerçek şu ki, biz insanı katışık bir nutfeden (erkek ve kadının dölünden) **yarattık; onu imtihan edelim diye, kendisini işitir ve görür kıldık. Şüphesiz biz ona** (doğru) **yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör."** (el-İnsan, 2-3)

"İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır! O, (döl yatağına) **akıtılan meninin içinden bir nutfe** (sperm) **değil miydi?**

Sonra bu, alaka (aşılanmış yumurta) **olmuş, derken Allah onu** (insan biçiminde) **yaratıp şekillendirmişti. Ondan da iki eşi, yani erkek ve dişiyi var etmişti. Peki** (bunları yapan) **Allah'ın, ölüleri tekrar diriltmeye gücü yetmez mi?"** (el-Kıyame, 36-40)

"Nefse ve ona birtakım kabiliyetler verene, sonra da ona iyilik ve kötülükleri ilham edene yemin ederim ki, nefsini kötülüklerden arındıran kurtuluşa ermiştir, onu kötülüklere gömen de ziyan etmiştir." (eş-Şems, 7-10)

İnsan, imtihan etmek için yaratıldıysa bu imtihanın sonuçlarının görüleceği bir varlık âlemi olmalıdır. Bu dünya yalnızca imtihanın yapıldığı bir salon gibi olup sonuçların öğrenileceği ve herkese karşılıklarının verileceği yer değildir. İşte âhiret imtihan sonucunun görüleceği yerdir.

b) İnsanın Anlam Arayışı

Akıl sahibi bir varlık olarak -nefsinin hevâ ve hevesleriyle kuşatılmamış- her insan kendi kendine bu dünyada niçin var olduğunu sorar. Âlemin yüce bir güç tarafından yaratıldığını kabul etmeyenler açısından bu soru anlamını kaybeder. Zira onlara göre kâinat ezelden beri var olan ve ebediyen varlığı devam edecek olan, bilinçsiz, iradesiz bir varlıklar topluluğudur. Varlığı bir var eden olmadığına göre varlık hakkında "niçin" sorusunu sormanın da bir anlamı yoktur. Ancak varlık âleminin kendiliğinden oluşmadığını, sonsuz güç ve kudret sahibi Allah tarafından yaratıldığını kabul eden her insan Allah'ın bu varlık âlemini niçin yarattığını, varlık âlemi içinde insanı diğer canlılardan farklı ve üstün şekilde yaratmasının hikmet ve gerekçelerini sorgular. Bu sorgulama onu bir anlam arayışına götürür.

Kur'an, varlık âleminin ilk olarak var edilmesinin ve sonradan âhirette ikinci defa hayatın var kılınmasının gerekçesini insanın imtihanına bağlayarak şöyle der:

"O (Allah)**, hanginizin amelinin daha güzel olacağı hususunda sizi imtihan etmek için, Arş'ı su üzerinde iken, gökleri ve yeri altı günde yaratandır. Yemin ederim ki,** (Resûlüm!)**: "Ölümden sonra muhakkak diriltileceksiniz" desen, kâfir olanlar derhal "Bu, açık bir sihirden başka bir şey değildir" derler."** (Hûd, 7)

Bu âyet göklerin ve yerin insanın imtihan edilmesi için var edildiğini, bu imtihanın sonucunun âhirette görüleceğini belirtmekte, inkârcıların ise bu hakikati ters yüz ederek gerçekliği olmayan, uydurma bir sihir gibi gördüklerini ifade etmektedir.

Rabbimiz, kendi varlıklarının anlamını sorgulamayan, âhiretin varlığını inkâr eden insanlara hitaben şöyle buyurmaktadır:

"Yoksa sizi boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız?" (Mü'minûn, 115)

Âhirete iman etmek hayatın bir anlamı olduğuna, bu dünyada var oluşumuzun sebepsiz olmadığına inanmak demektir. Dünya hayatı ancak âhirete iman ile anlamını bulur.

"İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır!" (el-Kıyamet, 36)

c) İnsanın Ölümsüzlük Duygusu

Ölümsüzlük düşüncesi insanların özbenliklerinde yer etmiş köklü bir düşüncedir. Büyük bunalım ve buhranlara girerek intihar eden kimseleri bir kenara bıraktığımızda normal şartlarda her insan bu dünya şartlarında bile elinden geldiğince hayata tutunmak

ister, ölmeyi hoş karşılamaz. Ana-baba, çoluk-çocuk, arkadaş gibi yakın tanıdıkları vefat eden kimselerin yine özbenliklerinde bir gün bu kimselerle tekrar bir araya gelme düşüncesi kendini ortaya koyar.

İnsanoğlunun ölümsüzlük düşüncesi tarih boyunca farklı din, kültür ve medeniyetlerde hep var olagelmiştir. Kimi din ve medeniyetler bu düşünceyi "reenkarnasyon" yoluyla tatmine çalışmışlar, buna karşılık ilahî kaynaklı dinlerin tamamı âhiret hayatının varlığı üzerinde durmuştur.

İnsanın ölümsüzlük ve ebediyet arayışı eğitim-öğretim yoluyla elde edilmiş bir duygu olmayıp onun benliğinde yer etmiş bir duygudur. Nasıl ki acıkma, susama, dinlenme gibi biyolojik ihtiyaçlar öğrenilmiş ihtiyaçlar olmayıp fıtrî ise ve nasıl ki bu ihtiyaçları karşılamak için yiyecekler, su, uyku gibi varlık ve durumlar var edilmişse aynı şekilde insanın ölümsüzlük ihtiyacını giderecek onun ebediyet arzusunu karşılayacak bir âlem de var edilmiştir. İşte âhiret âlemi insandaki sonsuzluk duygusu, ebediyet arayışının Allah tarafından somut olarak verilen karşılığıdır.

3. *Dış Dünyadaki Varlık ve Olaylar Âhiretin Varlığına Delildir*

a) Ölü Toprağın Yağmurla Diriltilmesi

Kur'an âhiretin varlığını insanların kendileri dışında sürekli gördükleri, tecrübe ettikleri olaylarla delillendirir. Bu kapsamda en çok başvurulan örnek ölü toprağın yağmurlarla diriltilmesi, tabiatın ilkbaharla birlikte yeniden canlanmasıdır. Kur'an bu konuda şunları söyler:

"Allah'ın rahmetinin eserlerine bir bak: Arzı, ölümünün ardından nasıl diriltiyor! Şüphesiz O, ölüleri de mutlaka diriltecektir. O, her şeye kadirdir." (er-Rûm, 50)

"Rüzgârları rahmetinin önünde müjde olarak gönderen O'dur. Sonunda onlar (o rüzgârlar)**, ağır bulutları yüklenince onu ölü bir memlekete sevk ederiz. Orada suyu indirir ve onunla türlü türlü meyveler çıkarırız. İşte ölüleri de böyle çıkaracağız. Herhalde bundan ibret alırsınız."** (el-A'raf, 57)

b) İlk Yaratılışın Olması İkincinin Olmasının Delilidir

Kur'an, ölümden sonra dirilişi uzak gören müşriklere ilk yaratılışı hatırlatır. Eğer bu kâinat yoktan yaratıldıysa ve kâinat içinde insan yoktan var edildiyse bunun ikinci defa olmasını engelleyen herhangi bir durum söz konusu değildir. Yüce Allah ilk yaratılışa güç yetirdiği gibi ikinci yaratışa da güç yetirir.

Evrenin yeniden yaratılması meselesine Kur'an bu bağlamda şu şekilde temas eder:

"Gökleri ve yeri yaratan, bunları yaratmakla yorulmayan Allah'ın, ölüleri diriltmeye de gücünün yeteceğini düşünmezler mi? Evet O, her şeye kadirdir." (Ahkaf, 33)

"Gökleri ve yeri yaratan, onların benzerlerini yaratmaya kadir değil midir? Evet! Elbette kadirdir. O, her şeyi hakkıyla bilen yaratıcıdır." (Yasin, 81)

Kur'an, aynı şeyi bizzat insanın yaratılışı hakkında da söyler. Kendisinin yoktan yaratıldığını bilen ve kabullenen insanın, ikinci defa dirilişi imkânsız görmesinin tam anlamıyla bir mantıksızlık olduğunu şu âyetler ortaya koymaktadır:

"Kendi yaratılışını unutarak bize karşı misal getirmeye kalkışıyor ve "Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?" diyor. De ki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. Çünkü O, her türlü yaratmayı gayet iyi bilir." (Yasîn, 78-79)

"İnsan der ki: "Öldüğüm zaman sahi diri olarak (kabrimden) **çıkarılacak mıyım?". İnsan düşünmez mi ki, daha önce o hiçbir şey olmadığı halde biz kendisini yaratmışızdır?"** (Meryem, 66-67)

"Andolsun, ilk yaratılışı bildiniz. (Öyleyse ikinci yaratılışın mümkün olduğu konusunda) **Düşünüp ibret almanız gerekmez mi?"** (el-Vâkıa, 62)

c) Varlıkların Zıt Çiftler Halinde Yaratılması

Varlıkların zıt çiftler halinde yaratılması da âhiretin varlığına delildir. Dünya üzerindeki varlıklar ve olaylar hep çift yaratılmıştır. Hayat-ölüm, gece-gündüz, yaz-kış, soğuk-sıcak, iyi-kötü, yer-gök gibi çiftler dünyanın da bir zıt çiftinin bulunduğunu göstermektedir. Zira sonlu olan dünya hayatının mukabili olarak sonsuz bir hayat var edilmemiş olsaydı çiftler halinde yaratılma olmamış olurdu.

4. Kutsal Kitaplar ve Peygamberlerin Haberleri

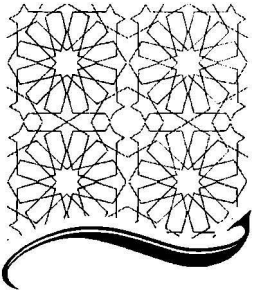
Allah tarafından gönderilen kutsal kitapların tümünde (hatta onların bugün elimizde bulunan tahrif edilmiş nüshalarında bile) âhiret inancı yer almaktadır. Yine tarih boyunca gönderilen peygamberlerin tamamı insanlara âhiret inancını haber vermiştir.

Allah'ın tarih boyunca insanlarla vahiy aracılığıyla iletişime geçtiğini kabul eden bir kimse açısından kutsal kitapların tümünde yer alan ve peygamberlerin ortak haberine konu olan bir hususun yalan olması söz konusu değildir.

Âhiretin varlığına ilişkin daha pek çok delilden söz edilebilir. Son olarak bir hususu tekrar vurgulayarak bitirelim:

İnsan kendisi, etrafındaki evren, bu evrenin yaratıcısının sahip olduğu özellikler, O yaratıcıdan geldiğine inandığı kitaplar ve O'nun gönderdiği elçilerin haberleri üzerinde düşündüğünde âhiretin varlığını kabullenmenin bir zorunluluk olduğunu kabul ve itiraf eder.

Bununla birlikte zikrettiğimiz bu delillerin hiçbirisi âhiretin bilimsel ve pozitif anlamda "iki kere iki dört eder" şeklinde ispatı anlamına gelmez. Zira bir şeyin pozitif olarak ispata konu olması onu bir iman esası olmaktan çıkarır. Bu sebeple iman esaslarının tümünde insanların imtihan olduğu gerçeğini iptal etmeyecek şekilde bir açık nokta bırakılır.

14. KABİR HAYATINA / BERZAH ÂLEMİNE İLİŞKİN SORULAR

Geçen yazımızda "âhiretin varlığını nereden biliyoruz?" sorusuna cevap aramıştık. Bu yazıda ölüm ötesi hayatın ilk basamağını oluşturan kabir hayatı veya berzah âlemine ilişkin bazı sorulara cevap bulmaya çalışacağız.

Sorulara ve cevaplara geçmeden önce bilinmesi gereken bir hususun altını çizelim. Ölümden sonraki hayatın mâhiyeti, yaşanılacak durumlar, kıyametin kopuşu, mahşer meydanı ve hesabın görülmesi, cennet ve cehenneme ilişkin konular -tıpkı diğer iman esasları gibi- gaybî konulardandır. İnsanın beş duyusu ve aklı ile ölüm ötesi hayatın mahiyetini kavraması mümkün değildir. Dolayısıyla bu alana ilişkin yapılacak bütün açıklamalar ancak vahye (Kur'an ve Sünnet'e) dayalı olarak ortaya konulabilir.

Biz de bu yazımızda Kur'an ve Sünnet'i esas alarak ölüm ötesi hayatın mahiyeti üzerine açıklamalarda bulunacağız.

1. "Kur'an'da insanın ölümünü kimin gerçekleştirdiği ile ilgili ilk bakışta çelişkili gibi duran bazı ifadeler

bulunmaktadır. Zira can alma ve öldürme fiilleri bazen Allah'a, bazen 'ölüm meleği' adı verilen tek bir meleğe, kimi zaman da "melekler" ve "elçiler" denilerek çok sayıdaki meleklere nispet edilmektedir." Bunu Nasıl Anlamalıyız?

Canlı varlıklara hayat veren ve tayin ettiği süre gelince o hayatı onlardan alarak öldüren güç hakikatte Allah'tır. Nitekim Allah'ın en güzel isimleri arasında yer alan el-Muhyî, Allah'ın hayat veren olduğunu, el-Mümît ise öldüren olduğunu ortaya koyar. Nitekim Rabbimiz **"Dirilten** (hayat veren) **ve öldüren Allah'tır"** (Âl-i imran, 156; el-A'raf, 158) buyurarak bu gerçeği belirtmiştir.

Rabbimiz bu âlemde imtihan gereği "sebeplilik kanunu" var etmiştir. Her şey görünür ve görünmez birtakım sebeplere bağlanmıştır. Söz gelimi rızkı veren Allah'tır (er-Rezzak). Bununla birlikte Allah rızkın oluşumunu yağmura bağlamıştır.

Rabbimiz "sebeplilik kanunu" gereği ruhları bedenden ayırma ve insanların canını alma işiyle de birtakım meleklerini elçi olarak görevlendirmiştir. Meleklere bu güç ve yetkiyi Allah verdiğinden sonuç itibarıyla öldürme işi kaynak bakımından Allah'a, vasıta olmak bakımından ise elçi olan meleklere nispet edilir. Bir âyette **"De ki: Sizi,** (sizin canınızı almak konusunda) **görevlendirilmiş ölüm meleği öldürür, sonra Rabbinize döndürülürsünüz"** (es-Secde, 11) buyurulmuştur.

İslam âlimlerinin bir kısmı, her bir kimseyi öldürmek üzere bir melek görevlendirildiğinden bu âyette ölüm meleğinden tekil olarak bahsedildiğini, tüm insanlık için düşünüldüğünde ölüm işi ile görevlendirilen çok sayıda elçi olduğu için başka âyetlerde "melekler", "elçiler" diye çoğul ifade kullanıldığını belirtmişlerdir. Bazı

İslam âlimleri ise halkımız arasında "Azrail" adıyla anılan meleğin, ölüm işiyle görevlendirilen meleklerin başı olduğunu, onun emrinde çok sayıda meleğin görevlendirildiğini belirtmişlerdir.

Günlük hayattan örneklerle bu durumu açıklayalım: Bir kimse diğer bir şahsa tabanca ile ateş ederek ölümüne sebep olduğunda ateş eden kimseye "katil" adını veririz. Hakikatte o kişi ölüm işini doğrudan gerçekleştiren değil, buna sebep olan fiili gerçekleştiren kişidir. Nitekim öldürme teşebbüsünde bulunup da sonuca ulaşamaması da mümkündü.

Hastalandığımızda doktora giderek onun verdiği ilaçları kullanırız. Şifaya kavuşmamız halinde bize şifa veren kişi doktor ya da ilaç değil eş-Şâfi isminin sahibi olan Allah'tır. Doktor ve ilaç yalnızca buna vasıta olmuşlardır. Bununla birlikte halk arasında mecazen "şu ilaçtan şifayı buldum", "şu doktorda şifayı buldum" gibi ifadeler kullanılır. Bu, şifanın mecazen onlara nispet edilmesi anlamındadır.

İşte ölüm hadisesinin bazen bir meleğe, bazen melekler ordusuna, bazen de doğrudan Allah'a nispet edilmesi de böyledir. Allah hakiki anlamda can veren ve alandır, diğerleri ise vasıtadır.

2. "Kur'an'da âhiret ve kıyametten söz eden pek çok âyet bulunduğu halde kabirde bir hayatın, nimet ve azabın var olup olmadığı ile ilgili "açık âyetler" yer almıyor. Ayrıca kıyamet kopup da insanlar hesaba çekilmeden, kimin cenneti kimin de cehennemi hak ettiği ortaya çıkmadan önce kabirde nimet ve azabın olması Kur'an'ın mantığı ile çelişmiyor mu? Bir de Kur'an'da inkârcıların kıyametin kopuşunun ardından yeniden dirilme esnasında şaşkınlık yaşayacaklarını belirten âyetler var. Eğer kabir hayatı varsa onlar

zaten yeniden dirilişten haberdar olmaları gerekmez mi?" Bu Soruya Nasıl Cevap Verilebilir?

Ölümle birlikte kıyametin kopuşu vaktine kadar geçecek zaman dilimine "berzah âlemi" adı verilir. Berzah "engel", "perde" gibi anlamlara gelir. Ölen kimse artık bu dünyaya geri dönemediği, engellendiği için ölüm sonrasının ilk basamağına bu isim verilmiştir. Kur'an'da bu konuda şöyle denilmiştir:

"Nihayet onlardan (müşriklerden) **birine ölüm gelip çattığında: "Rabbim! der, beni geri gönder; Ta ki boşa geçirdiğim dünyada iyi iş** (ve hareketler) **yapayım." Hayır! Onun söylediği bu söz** (boş) **laftan ibarettir. Onların gerisinde ise, yeniden dirilecekleri güne kadar** (süren) **bir berzah vardır."** (el-Mü'minûn, 99-100)

Kabirde bir hayatın varlığı, orada nimet ve azabın olduğu ile ilgili Kur'an'da yoruma açık olmayacak derecede kesin âyetler yoktur. Bununla birlikte ehl-i sünnet âlimleri bazı âyetleri bir tür yorumla kabir azabının varlığına delil olarak göstermişlerdir. Bu konuda Hz. Peygamber'den (s.a.v.) nakledilen pek çok hadis bulunmaktadır. Bununla birlikte bu hadisler kesinlik bakımından tevatür seviyesine ulaşmadığı için kabir hayatı, kabir nimet veya azabı imanın ilkeleri arasında yer almamaktadır. Bir başka deyişle bir kimse kabirde bir hayatın varlığını, orada sâlih müminlerin nimet içinde, kâfirlerin ve günahkâr müminlerin azap içinde olacağını reddettiği takdirde din dairesinin dışına çıkmaz ancak Müslümanların çoğunluğunu oluşturan ehl-i sünnet inancının dışına çıkmış olur.

Kabirde bir hayatın var olması, orada bazı kimselerin nimet, diğer bazı kimselerin azap içinde olması meselesini sırf akıl açısından değerlendirdiğimizde aklen bunu imkânsız görmemizi

gerektirecek bir durum söz konusu değildir. Kaldı ki Kur'an'da açık âyetler bulunmasa bile birtakım işaretler bulunmaktadır. Ehl-i sünnete mensup âlimler Kur'an'da yer alan Firavun ve taraftarlarının sabah akşam ateşe arz edildiğini, kıyamet gününde de en şiddetli azaba maruz bırakılacaklarını (el-Mümin, 46), münafıklara iki kere azap edileceğini (et-Tevbe, 101), kâfirlere büyük azaptan önce küçük azabın söz konusu olacağını (es-Secde, 21), zâlimler için kıyamet günündeki azaptan başka bir azabın daha bulunduğunu (et-Tûr, 47), Nuh kavminin tufanda helak edildikten sonra ateşe atıldığını (Nûh, 25) belirten âyetleri kabir azabına işaret eden âyetler olarak yorumlamışlardır.

Kabir hayatının, orada nimet ve azabın bulunduğunu gösteren pek çok hadis bulunmaktadır. Bunların birinde Allah Resûlü (s.a.v.) *"Kabir âhiret konaklarının ilkidir. Kişi burada kurtulursa bundan sonrası onun için daha kolay olur. Burada kurtulamazsa bundan sonrası onun için daha zor olur"* buyurmuştur. (İbn Mâce, "Zühd", 32)

Allah Resûlü sık sık Medine'deki Baki Kabristanı'nı ziyaret eder, ziyaret için gittiğinde *"Ey müminler topluluğu size selam olsun. Bizler de yakında sizin aranıza katılacağız"* derdi. (Müslim, "Cenâiz", 102) Bu durum kabirde olanların bir tür hayata sahip olduklarını göstermektedir.

Allah Resûlü müminin kabrinde oturtularak sorgulanacağını, onun Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna şahitlik edeceğini belirtmiş ve daha sonra **"Allah iman edenleri hem dünya hayatında hem de âhirette sabit söz üzerinde** (tevhid kelimesi üzerinde) **sabit kılar"** (İbrahim, 27) âyetini okuyarak bu âyetin kabir azabı konusunda indirildiğini belirtmiştir. (Buharî, "Cenâiz", 1369 no'lu hadis)

Allah Resûlü bir başka hadisinde kabirdeki kimseye sabah ve akşam olmak üzere âhirette gideceği yerin gösterileceğini, bu kişi cennetliklerden ise cennetin, cehennemliklerden ise cehennemin kendisine arz edileceğini belirtmiştir. (Buharî, "Cenâiz", 1379 no'lu hadis)

Ayrıca Hz. Peygamber'in dualarında sıklıkla kabir azabından Allah'a sığındığı ile ilgili pek çok rivayet bulunmaktadır.

Kabir hayatı, orada bir nimet ve azabın olması düşüncesi Kur'an'ın mantığıyla çelişmez. İnsan, hayatının her bir aşamasında yaptıkları sebebiyle nimet ya da azabı hak edebilir. Nitekim Kur'an daha dünya hayatı devam ederken bile yaptıkları sebebiyle nimete mazhar kılınan veya kendilerine azap edilen insanlar ve toplulukların bulunduğunu haber vermiştir. Ayrıca Kur'an, insanların ölümleri sırasında iyi olan kimselerin ruhunun bedenlerinden ayrılmaları esnasında melekler tarafından güzel ve hoş bir şekilde muamele göreceklerini, kendilerine müjdeler verileceklerini, buna karşılık kâfir ve zâlimlerin ölümleri esnasında ölüm melekleri tarafından azaba maruz bırakılacaklarını belirtir. (en-Nahl, 28,32, en-Nisa, 98; el-Enfal, 50-51) Demek ki daha kıyamet kopmadan, hesap görülmeden de nimet ve azap olabiliyormuş.

Kur'an'da kıyametin kopuşu sonrasında sura ikinci defa üfürülmesi ile yeniden diriliş gerçekleştiği esnada inkârcıların büyük bir şaşkınlık yaşayacakları belirtilir. (Yasin, 51-52; es-Saffât, 19-20) Bazı âlimler bu konuda şu yorumu yapmıştır: Kabirlerdeki nimet ve azap, kabirde bulunan kimseye kıyamet koptuktan sonra gideceği yerin gösterilmesi sura birinci defa üfürülmesine kadar devam eder. Sura birinci defa üfürülmesi ile birlikte kabirdekilerin bu şuur hali sona erer. Sura ikinci defa üfürüldüğünde onlar daha önce

kabirde yaşadıklarını hatırlamazlar. Bu yorumu aklen reddetmemizi gerektirecek bir durum söz konusu değildir.

Kabir azabının aklen mümkün olduğunu rüya meselesi üzerinden de ele alabiliriz. Bilindiği gibi rüya gören kişi belirli bir mekânda bulunduğu halde kendisini kimi zaman korkunç bir kâbusun içinde beden ve ruhuna birtakım azaplar, sıkıntılara maruz kalırken bazen de tatlı bir rüyada bulabilmektedir. Bedenen yarı ölü vaziyette bir mekânda bulunan şahsın rüya esnasında yaşadıklarını bedenen ve ruhen yaşıyormuş gibi hissetmesi, görünenin ötesinde görünmeyen bir varlık alanının mevcut olduğunu göstermektedir.

3. "Şayet kabir azabı veya kabirde nimetlenme diye bir şey varsa bir kabri olmayan kimsenin durumu ne olacak? Mesela bir yangında tamamen yanıp kül olan veya denize düşüp balıklar tarafından yenilerek parçalanan, mumyalanıp gömülmemiş olan kimse açısından kabir hayatı nasıl olacak?" Diye Sorulduğunda Ne Diyebiliriz?

Ölen insanın toprağa gömülmesi çok eskiden beri insanların bildiği ve uyguladığı bir âdettir. Nitekim yeryüzünde ilk cinayeti işleyen Kabil, kardeşi Habil'in cesedini ne yapacağını bilmediğinde Allah ona kardeşinin cesedini toprağa gömmesi gerektiğini bir karga aracılığıyla öğretmiştir. (Mâide, 31) Ayrıca Yüce Allah insanın topraktan yaratıldığını, sonra yine toprağa döneceğini şu şekilde belirtir:

"Sizi topraktan yarattık, yine oraya döndüreceğiz ve bir defa daha sizi oradan çıkaracağız." (Tâhâ, 55) Bununla birlikte soruda da belirtildiği gibi nadiren de olsa insanların gömülmediği durumlar

da söz konusu olabilmektedir. Bu durumda söz konusu kimseler için de "berzah hayatı" tıpkı kabre gömülenler için olduğu gibi olacaktır. Çünkü "kabir hayatı" ifadesi ölüm ile kıyametin kopuşu arasındaki zaman diliminde insan ruhunun hissedeceği birtakım sıkıntı veya nimetleri ifade etmektedir. İnsanın bedeni ise çürüyüp toprak olmaktadır. Bununla birlikte insan bedeninde hiçbir zaman yok olmayan ve âdeta insan bedeninin mayası konumunda bulunan acbü'z-zeneb (kuyruk sokumu) adı verilen bir parça bulunmaktadır. Ölen kimsenin ruhunun bedenin bu parçası ile irtibatı mahiyetini bilemediğimiz bir şekilde devam etmektedir.

4. "Kabirde olanlara nimet verilmesi veya azap edilmesi ile ilgili hadislerde bedenî betimlemeler yer almaktadır. Şayet kabir azabı veya nimeti bedene uygulanıyor ise kişinin bedeni çürüyüp gittikten sonra ne olacak? Üstelik kabirlerde olan ölülerin bedenlerini incelediğimizde onların bedenlerine yönelik herhangi bir azap veya nimet bulunduğu ile ilgili kanıtlar göremiyoruz." Denildiğinde Ne Deriz?

Ölüm ruhun bedenden ayrılmasıdır. Kabir hayatından söz eden bazı hadislerde ölümle birlikte ruhu bedeninden ayrılmış olan şahsın ruhunun daha sonra tekrar bedenine iade edileceği, nimet ve azabın da ruhla birlikte bedene uygulanacağı yönünde anlatımlar bulunmaktadır. Ancak ölüm öncesinde ruh ve bedenin irtibatı ile ölüm sonrasında kabir âlemindeki ruh ve beden irtibatının aynı olmadığı anlaşılmaktadır. Ruhun bedenle irtibatı bir şekilde devam etse de bu irtibat bizim bilemeyeceğimiz bir tarzda olmaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi ruhun bedenle irtibatı acbü'z-zeneb

adı verilen ve insan bedeninde asla yok olmayan parça üzerinden gerçekleşiyor olabilir.

Konu ile ilgili bir hadiste şöyle denilmektedir:

"Kul kabre konulup da yakınları kabrin başından ayrıldığında o kimse onların giderken ayaklarından çıkan sesleri işitir. Derken iki melek gelerek onu oturturlar ve kendisine "Şu adam (Muhammed) hakkında ne dersin?" diye sorarlar. Bu kişi mümin ise "Ben onun Allah'ın kulu ve resulü olduğuna şahitlik ederim" der. Bunun üzerine melekler ona "İşte bak, eğer iman etmemiş olsaydın cehennemde şuraya gidecektin. Allah bunun yerine sana cennette şurayı verdi" diyerek gösterirler, bu kişi de her iki yeri görür. Kabri kendisine yetmiş arşın boyunca genişletilir. Kabri kıyamet kopuncaya kadar yeşillikle (güzel manzaralarla) doldurulur. Kâfir veya münafık olan kişiye gelince melekler kendisine "Şu adam (Muhammed) hakkında ne dersin?" diye sorarlar. Kişi "Ben bilmiyorum, insanlar ne diyorsa ben de onu diyordum" der. Bunun üzerine melekler kendisine "Hakikati bilemedin ve bilenleri de takip etmedin" derler, kendisinin iki kulağı arasına demirden tokmaklarla öyle bir vururlar ki bu kişinin bağırtısını insanlar ve cinler dışında ona yakın olan herkes işitir. Kabri kaburga kemiklerini birbirine geçirecek şekilde daraltılır." (Buharî, 1338; Müslim, 2870)

Bu hadiste yer alan "kişinin kabrinde oturtulması", "kaburga kemiklerinin birbirine geçirilmesi", "iki kulak arasına darbe vurulması" gibi ifadeler ilk bakışta doğrudan doğruya bedene yönelik anlaşılmaktadır. Ancak gerek bu hadis gerekse Kur'an ve Sünnet'te ölüm sonrasına ve gaybî konulara dair anlatılan diğer konularda bir hususa dikkat etmek gerekir.

Gaybî konulara ilişkin anlatımların mahiyetini bütün boyutlarıyla bilmemiz mümkün değildir. Bu konular müteşabih konulardandır. Bu tip anlatımlarda sıklıkla mecaz, teşbih vb. gibi unsurlara yer verilir. Dolayısıyla bunları her zaman hakikat anlamıyla anlamak yanlış anlamalara yol açabilir.

5. "İlk insandan kıyametin kopuş vaktine kadar ölen insanların berzah âleminde geçirdiği süreler arasında farklılık bulunmaktadır. Hz. Âdem döneminde ölmüş bir kimse kabirde binlerce yıl kalacağı halde kıyamete yakın bir zamanda ölen insan kısa süreli kalacaktır. Bu durumda kabirdeki nimet ve cezada adalet nasıl sağlanacaktır?" Diye Sorulduğunda Şöyle Deriz:

Zaman kavramı izafî bir özelliğe sahiptir. Söz gelimi yerküre açısından "gün" ve "yıl" kavramı ile Jüpiter gezegeni açısından gün ve yıl farklı zamanlardan oluşmaktadır. Zamanın izafiliğini gösteren hususlardan birisi de Kur'an'da yer alan iki farklı âyette "gün" kavramına yüklenen anlamdır. Bir âyette Allah katında bir günün, dünyadaki yıl hesabıyla "bin yıl" olduğu belirtilirken (el-Hac, 7) diğer bir âyette meleklerin Allah'a doğru miktarı "elli bin yıl" olan bir günde hareket ettiğini belirtmektedir. (el-Meâric, 4)

Kaldı ki objektif olarak aynı zaman aralığını yaşayan kişilerin içinde bulundukları ruh hali onların zamanı olduğundan daha uzun veya kısa hissetmelerine yol açabilmektedir. Söz gelimi bir bayram veya hafta sonu tatili çoğu kimse açısından "çok çabuk geçti" şeklinde nitelenirken buna karşılık bir kuyrukta beklemek, bir iki saat süren diş ağrısı, birkaç saniye süren deprem insanlara çok uzunmuş gibi gelebilmektedir. Zamanın izafiliğini gösteren hususlardan birisi şudur: Allah kıyamet gününde inkârcılara "siz dünya

hayatında ne kadar kaldınız?" diye sorduklarında onlar dünya yaşamını "bir gün veya günün bir kısmı kadar" diye cevap verecekler-dir. (el-Mü'minûn, 113)

Nitekim üç yüz yıldan fazla süreyle mağarada uyuyan ashab-ı kehf de uykularından uyandıklarında kendilerinin bir gün veya daha az süreyle uyuyakaldıklarını zannetmişlerdi. (el-Kehf, 19)

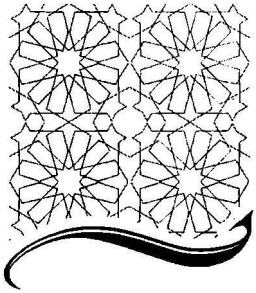
Allah, varlıkları insanlara olduğundan daha farklı gösterebildiğini Kur'an'da beyan etmiştir. Söz gelimi o, Bedir Savaşı'nda Müslümanların sayısını düşman gözünde az gösterirken düşmanların sayısını da Müslümanların gözünde az göstermiştir. (Enfal, 44).

Yine Allah insanların rüyalarına da müdahale edebilmektedir. Gerek baş gözü ile gerekse rüya yoluyla görülen şeylere müdahale eden Allah'ın zamana müdahale etme gücü de bulunmaktadır.

O, dilediği kimseye yaşadığı zamanı normaldekinden daha uzun veya kısa gösterebilir. Böylece insanlar arasındaki objektif zaman farklılığı, onların kabirlerinde yaşadıkları nimet veya azap durumuna göre olduğundan farklı hissedilebilir.

Binlerce yıl kabirde kalan birisine kabir hayatı çok hızlı geçmiş gibi geleceği gibi kıyametten kısa bir süre önce gömülmüş olan insana da kabir hayatı çok uzun zamanlı imiş gibi gelebilir.

15. MÜSLÜMAN OLMADIĞI HALDE İYİ OLAN BİR KİMSE ÂHİRETTE KURTULUR MU?

1. Sorunun Ortaya Konulması

"Diyelim ki gayrimüslim bir kimse var. Çok iyiliksever. Fakir-fukaraya yardım ediyor, iyilik peşinde koşturuyor, ahlakî erdemlere sahip. Diğer taraftan mümin ve Müslüman olduğunu söyleyen kimseler içinde pek çok ahlaksızlıklar, zulümler, haksızlıklar yapanlar var. Bu durumda Müslüman olmadan ölen bir kimsenin ebediyen cehenneme gitmesi, Müslümanın ise -velev ki cehenneme girdikten sonra bile olsa- ebediyen cennete gitmesi adalet ve hakkaniyetle bağdaşır mı? Müslüman olmayanlar yaptıkları iyiliklerin karşılığını göremeyecek mi? Allah'ın adalet, rahmet ve hikmet sahibi olması ile bu durumu nasıl bağdaştırabiliriz."

Bu yazıda, bu sorunun gayrimüslimleri ilgilendiren bölümü üzerinde durmaya çalışacağız.

2. Bu Dünyada Yapılan İyilikler İnkârcı Bir Kimseyi Âhirette Kurtarmaya Yetmez

Gerek âyetler gerekse hadisler, inkâr eden kimselerin yapıp ettiği amellerin âhirette hiçbir şekilde iyi bir karşılığının olmayacağını, bu kişilerin inkârcılıkları sebebiyle âhirette sonsuz kayıp ve hüsrana, azaba duçar olacaklarını belirtiyor.

Konuya ilişkin bazı âyetleri kısa açıklamalarla ele almaya çalışalım.

"Kim imanı (iman edilecek şeyleri) **inkâr ederse onun ameli boşa gitmiştir. O, ahirette de ziyana uğrayanlardandır."** (el-Mâide, 5)

Bu âyet, iman edilmesi gereken hususları inkâr edenlerin yaptıkları amellerin boşa gideceğini açık bir şekilde ifade ediyor. O halde inkârcı bir kimse hangi ameli işlemiş olursa olsun onun bir değeri yoktur ve o, inkârı sebebiyle kayba uğrayacak, zarar edecektir.

"(Resûlüm!) **Şüphesiz sana da senden öncekilere de şöyle vahyolunmuştur ki: Andolsun** (farz-ı muhal) **Allah'a ortak koşarsan, işlerin mutlaka boşa gider ve hüsranda kalanlardan olursun!"** (ez-Zümer, 65)

Bu âyet, tarih boyunca tüm peygamberlere yönelik ilahî hitap üzerinden o peygamberlerin ümmetlerine yönelik bir uyarıyı barındırıyor. Peygamberler "şirk", "inkâr" gibi günahlardan korunmuş oldukları halde onlardan bir inkârın meydana gelmiş olması halinde yapıp ettiği bütün iyiliklerin boşa gitmiş olacağı ve hüsranda kalacağı söyleniyor. Tamamen farazî olarak düşünecek olursak: Peygamberlik görevinin belirli bir dönemine kadar

insanları hayra davet etmiş, onlara iyilik yapmış olan bir peygamberin, ömrünün herhangi bir anında Allah'a ortak koşması durumunda geçmişte yaptıklarının bir kıymeti kalmayacağı bildiriliyor. Peygamber için böyle olunca sıradan insanlar için bu durum evleviyetle böyle olur.

"Onların yaptıkları her bir (iyi) **işi ele alırız, onu saçılmış zerreler haline getiririz** (değersiz kılarız)**."** (Furkan, 23)

Bu âyet, bir benzetme ile kâfirlerin yaptıkları iyilik ve amellerin, saçılmış toz zerreleri gibi uçup gideceğini, bu yaptıkları amellerin bir karşılığını göremeyeceklerini belirtiyor.

"İnkâr edenlere gelince, onların amelleri, ıssız çöllerdeki serap gibidir ki susayan onu su zanneder; nihayet ona vardığında orada herhangi bir şey bulamamış, üstelik yanı başında da (inanmadığı, kendisinden sakınmadığı) **Allah'ı bulmuştur; Allah ise, onun hesabını tastamam görmüştür. Allah hesabı çok çabuk görür."** (Nur, 39)

Bu âyet, inkâr eden kimselerin yaptıkları iyiliklerin hiçbir karşılık bulmayacağını bir benzetmeyle anlatıyor. Buna göre söz konusu iyilikler çöldeki serap gibidir. Uzaktan bakılınca su gibi görünür ama aslında öyle değildir. İnkârcıların iyilikleri de dış görünüşü itibarıyla iyilik gibi görünmekle birlikte iman temeline dayanmadığı, Allah'ı hesaba katmadığı için gerçek anlamıyla iyilik olması ve güzel karşılık bulması mümkün değildir.

"(Ey Resûlüm, o münafıklara) **De ki:** (Sadakalarınızı) **İster gönüllü verin ister gönülsüz, sizden** (sadaka) **asla kabul olunmayacaktır. Çünkü siz yoldan çıkan bir topluluk oldunuz. Onların** (güya iyilik olsun diye yaptıkları) **harcamalarının kabul edilmesini engelleyen, onların Allah ve Resûlünü inkâr etmeleri, namaza ancak**

üşenerek gelmeleri ve istemeyerek harcamalarından başka bir şey değildir." (et-Tevbe, 53-54)

Bu âyette ise özel olarak münafıklardan söz edilerek onların kıldıkları namaz, verdikleri sadakaların iman temeline dayanmayıp inkâra dayanması sebebiyle hiçbir olumlu karşılık görmeyeceğini belirtmektedir.

Bütün bu âyetler açık bir biçimde inkârın söz konusu olması halinde bir kimse tarafından yapılan iyiliklerin, hayır ve hasenatın âhirette hiçbir işe yaramayacağını, bu kişinin hüsran içinde kalacağını belirtmektedir.

Konuyla ilgili hadisler ise yukarıdaki âyetlerden sayıca çok fazladır. Ancak bu âyetlerin hem anlam bakımından kesin oluşu hem de sıhhati tartışılmaz bir kaynak olarak Kur'an'da yer alması sebebiyle hadisleri ayrıca zikretmeye gerek görmüyoruz.

3. "İman Etmemiş Olmak" İle "İnkâr Etmek" Her Zaman Aynı Değildir

Burada sıklıkla karıştırılan bir noktanın açıklığa kavuşturulması gerekir. Müslümanların büyük çoğunluğunu oluşturan ehl-i sünnete göre bir kimsenin iman ile yükümlü olabilmesi için kendisine dinî tebliğin doğru ve tam bir şekilde ulaşması şarttır. Buna göre İslam dini hakkında hiç bilgi sahibi olmayan veya Müslümanlar tarafından doğru ve tarafsız bir şekilde bilgilendirilmeyip İslam'a ilişkin yalan-yanlış bilgiler kendisine verildiği için İslam'a iman etmemiş olan bir kimse "Müslüman olmak" ile yükümlü değildir. Kur'an'da insanın âhirette azapla cezalandırılması için tebliğin kendisine ulaşmış olması şart koşularak şöyle buyrulur:

"Biz, bir peygamber göndermedikçe azap etmeyiz." (İsra, 15)

Din açısından bir kimsenin "kâfir / inkârcı" sayılabilmesi için öncelikle kendisine hakkın ve bâtılın ne olduğuna ilişkin doğru bilginin ulaştırılması, gerçeklerin bütün açıklığıyla önüne konulması gerekir. Bu olmadıkça ona "inkârcı" denilemez. Bu gerçek Kur'an'da şöyle açıklanır:

"Kendisi için doğru yol belli olduktan sonra, kim Peygamber'e karşı çıkar ve müminlerin yolundan başka bir yola giderse, onu o yönde bırakırız ve cehenneme sokarız; o ne kötü bir yerdir." (Nisâ, 115)

Görüldüğü üzere bir kimsenin cehennemlik olması için önce kendisi açısından doğru yolun ne olduğunun ayan-beyan belli olması gerekir. Bunun için de peygamberden haberdar olması, müminlerin neye iman ettiği konusunda bilgi sahibi olması, buna rağmen onların yolunu terk ederek inkârcılığı seçmesi gerekir.

Öyleyse şunu söyleyebiliriz: "Müslüman olmayan herkes cehennemliktir sözü doğru olmayıp İslam dini hakkında doğru ve yeterli bilgi sahibi olduğu halde bilinçli bir şekilde onu inkâr eden kimseler cehennemliktir."

İşte, yukarıda "iyiliklerinin kendilerine yarar sağlamayacağı" belirtilen kişiler de bu kimselerdir.

4. İyilik Yapan Kâfir İle Kötülük Yapan Kâfirin Bir Tutulması Mümkün mü?

Tam da burada aklımıza şu soru takılabilir:

"Allah adalet ve hikmet sahibidir. Kâfirler içinden iyilik eden ile haksızlık eden, mazluma sahip çıkan ile mazlumlara zulmedeni bir

tutması, aynı cehennemde ebediyen azap etmesi Allah'ın adalet ve hikmetiyle nasıl bağdaşır?"

Bu soruya şu cevapları verebiliriz:

Kur'an'da mümin ya da kâfir ayrımı yapılmaksızın zerre miktarı iyilik yapanın da zerre miktarı kötülük yapanın da bunun karşılığını göreceği belirtilmektedir. (Zilzal, 7-8)

Kâfir olduğu halde iyilik yapan kimsenin bu iyiliğinin karşılığını görmesi biri dünyada diğeri de âhirette olmak üzere iki şekilde olabilir.

5. Kâfir Bir Kimsenin Samimi Niyetle Yaptığı İyilikler Onun İman Etmesine Vesile Olabilir

İyilik yapan bir kimse şayet bu iyilikleri insanlara gösteriş yapmak, dünyevî menfaat elde etmek gibi sebeplerle yapıyorsa zaten bunlara "iyilik" demek mümkün değildir. Böyle bir çıkar ya da gösteriş duygusundan uzak olarak iyilik yapıyorsa bu yaptığı iyilikler sebebiyle Allah ona iman etmeyi nasip edebilir. Bu şahısların yaptığı her bir iyilik, onları imana biraz daha yaklaştırır. İyilik yapma konusundaki samimiyet ve dürüstlüklerinin devamı olarak Rabbimiz karşılarına iman etmelerini sağlayacak imkân ve fırsatları yaratır. Bu konuyla ilgili şu hadis son derece dikkat çekicidir.

Sahabeden Hakîm bin Hizâm, Allah Resûlü'ne (s.a.v.) şöyle dedi: *"Ey Allah'ın Resûlü! Ben câhiliye döneminde bile fakir fukaraya sadaka veren, köle azat eden, akrabalarımla iyi geçinen bir kimseydim. Bu iyiliklerim sebebiyle herhangi bir ecrim söz konusu olur mu?" Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Sen, yaptığın iyiliklerle Müslüman oldun."* (Buhârî, "Cenâiz", 23)

Peygamberimizin sözünün farklı yorumlara açık olduğunu belirten âlimlerimiz bu yorumlar içinde şu hususun altını çizerler: Kâfir bir kimsenin iyilik yapmaya devam etmesi onun hidayete ermesini kolaylaştırır. Allah ona bu iyiliksever tavrı sebebiyle iman etmeyi nasip eder. (Bkz. İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, III, 302; Aynî, Umdetü'l-Qârî, VIII, 303)

6. Kâfir Bir Kimse Yaptığı İyiliklerin Karşılığını Dünyada Görür

Mümin bir kimse yaptığı iyiliklerin karşılığını âhirette her halükârda görür. Bu dünyada da ayrıca kendisine mükâfat verilebilir. Kâfir olup da iyilik yapan kimseler ise bu iyilikleri sebebiyle âhirette cezadan ve azaptan kurtulamazlar ama bu iyiliklerin karşılığı dünyada kendilerine verilir. Bu karşılık, kötülük yapan kâfirlere göre daha huzurlu, rahat ve mutlu bir hayat yaşamaları şeklinde tecelli eder. Bu, Allah'ın mümine lütfuyla, kâfire ise adaletiyle muamelede bulunduğunu gösterir. Peygamberimiz bu hususu şöyle ifade etmiştir:

"Muhakkak ki Allah, mümin bir kimseye yaptığı iyilik sebebiyle asla haksızlık yapmaz. Ona dünyada bu iyiliği sebebiyle karşılık verdiği gibi âhirette de mükâfat verir. Kâfire gelince; o, dünyada bir iyilik yaptığı zaman bu iyilik sebebiyle kendisine rızık verilir. Ancak âhirete gittiğinde onun için mükâfat alabileceği bir iyilik söz konusu olmaz." (Müslim, "Sıfatü'l-kıyame", 57)

Buradan anlıyoruz ki Allah, iyilik yapanla kötülük yapanı kâfir bile olsalar eşit tutmamakta, iyilik yapanlara dünyada bundan dolayı karşılık vermektedir. Bu karşılık ille de zenginlik, servet gibi şeyler olmak zorunda değildir. Kimi zaman hastalıktan uzak

sağlıklı bir ömür, kimi zaman huzurlu bir aile yuvası, kimi zaman stres ve depresyondan uzak bir yaşam şeklinde olabilir.

7. Kâfirin Yaptığı İyilik Azabının Derecesini Etkiler

Kâfirlere âhirette verilecek ceza her ne kadar ebedîlik bakımından eşitse de derece bakımından eşit değildir. Nitekim Rabbimiz Kur'an'da, cehennemin yedi kapısının (katının) bulunduğunu, her bir kapı için kendisine has toplulukların bulunduğunu haber vermiştir. (Hicr, 44) Çeşitli hadislerde de kâfirlere uygulanacak azabın eşit olmadığı belirtilmiştir.

Allah Resûlü (s.a.v.) kendisini büyüten, en zor zamanlarında yanında yer alan, peygambere düşmanlık eden Mekke'nin ileri gelen müşriklerine karşı yeğenini korumuş olan amcasının yaptığı bu iyiliklerin âhirette nasıl bir sonuca yol açacağını şu hadisinde dile getirmiştir:

"Umulur ki kıyamet gününde benim şefaatim onun (amcam) için yarar. Allah onu topuklarına kadar gelecek daha hafif bir ateşe sokar. (Ama bu haldeyken bile ateşin sıcaklığından) onun beyni kaynar." (Buharî, "Fezâilü's-sahab", 69; Müslim, "İman", 360)

Allah Resûlü'nün iki amcasından ona düşmanlık eden Ebu Leheb'in şiddetli bir azaba maruz kalacağı Tebbet Sûresinde belirtilmiştir. O böyle olduğu halde peygamberimizin diğer amcası Ebu Talib'in cehennemdeki en hafif azaba maruz kalması, ikisi arasında peygamberimize ve Müslümanlara yaptıkları iyilik farkı sebebiyledir.

İman etmek, kişinin bütün amellerinin kabul edilmesinin şartıdır. İnsanın hayat boyu yaptığı iyilikleri, salih amelleri "sıfır"

rakamına, imanı ise "bir" rakamına benzetebiliriz. Yüzlerce sıfır rakamı birleşse hiçbir değer ifade etmez. Tek başına bir rakamı bu sıfırlardan fazladır. Bununla birlikte o sıfır rakamları bir rakamından sonra gelirse o zaman çok büyük bir değer ifade eder. Aynen bunun gibi insanın iyilikleri, hayır ve hasenatı da o kişi iman etmedikçe âhiretteki azaptan kurtuluş noktasında hiçbir değer ifade etmez. Bununla birlikte kişi iman etmişse o sıfırların her birisi kişinin değerini katlar, arttırır.

8. Sınırlı Süreli İnkâr Sebebiyle Sonsuz Azap Niye Var?

İnkârcı bir kimse dünyada 50, 60 yıl gibi bir süre zarfında inkârda bulunduğu halde buna karşılık sonsuz bir azaba maruz bırakılması da zaman zaman kafalarda soru işareti bırakmakta, Allah'ın rahmet ve adaleti ile bunun nasıl bağdaştırılabileceği konusunda sorular sorulmaktadır.

Bu soruya cevap verirken dünyadaki hukuk sistemlerince de kabul edilen şu genel kuralı göz önünde bulundurmamız gerekir: "Cezanın miktarını belirlerken suçun işlenme süresi değil suçun büyüklüğü dikkate alınır."

Söz gelimi cinâyet dediğimiz suç birkaç saniyede işlenir. Ancak bu birkaç saniyede işlenen bir suç için dünyadaki hukuk sistemlerinin kimisinde idam, kimisinde ömür boyu veya uzun süreli hapis cezaları uygulanmaktadır. Yine mesela hırsızlık suçu da birkaç dakika gibi kısa bir sürede işlendiği halde buna yönelik ceza birkaç yılı bulabilmektedir.

Bu genel kuralı anladıktan sonra şimdi azabın niçin "sonsuz" olduğu meselesi üzerinde duralım.

Azabın sonsuz olmasının ilk gerekçesi işlenen suçun büyüklüğü. Sonsuz azap cezası inkârcılığın cezası olarak verilmektedir. Bir kimsenin kâfirlik ettiğinde işlemiş olduğu suç o kadar büyük ki, bu suç bir insanın öldürülmesi, bir malın çalınması ile kıyas kabul etmiyor.

Çünkü burada sonsuz güç ve kudret sahibi olan, insanı yoktan yaratıp onu yaşatan, kendi varlık ve birliğinin sonsuz delilini kâinatın her bir noktasına nakşeden Allah'ın varlığı inkâr ediliyor veya O'na denk başka varlıklar tanınarak kulluk ediliyor.

Azabın sonsuz olmasını gerektiren ikinci husus ise bu suçu işleyenlerin ıslah olmasının mümkün olmamasıdır. Geçmişi de sonsuz geleceği de bilen Allah, cehennemliklerden söz ederken şöyle buyurur:

"Onların (cehennemliklerin) **ateşin karşısında durdurulup "Ah, keşke dünyaya geri gönderilsek de bir daha Rabbimizin âyetlerini yalanlamasak ve inananlardan olsak!" dediklerini bir görsen! Hayır! Daha önce gizlemekte oldukları şeyler** (günahlar) **kendilerine göründü. Eğer** (dünyaya) **geri gönderilseler yine kendilerine yasak edilen şeylere döneceklerdir. Zira onlar gerçekten yalancıdırlar."** (En'am, 27-28)

Bu ifadelerden anlaşıldığına göre kâfirlerin cehennemdeki pişmanlıkları, yaptığı işin kötülüğünü anlayıp akıllarını başlarına aldıklarından dolayı değil, içinde bulundukları azabın şiddetindendir. Kendileri o ortamdan kurtulmuş olup farz-ı muhal dünyaya tekrar gönderilmiş olsalar yine bu inkârlarına devam edeceklerdir.

Buradan inkârcılığın onların ruhuna işlediği, cehennemde azap görmüş olmanın bile ruhlarına kazınan bu durumu onlardan

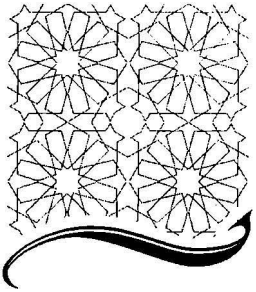
temizleyemediğini göstermektedir. Buna karşılık peygamberimizin hadislerinde günahları sebebiyle cehennemlik olan müminlerin bu günahlarının cezasını çektikten sonra cennete gidecekleri belirtilmektedir.

Zira onlar cehennemlik olduğunda yaşadıkları pişmanlık gerçek pişmanlıktır. Sahip oldukları iman, onların ruhlarında ebedî bir hasarın oluşmasına engel olmuştur. O halde kâfirler "sonsuza kadar inkâr etme" azminde olduklarından sonsuza kadar cezalandırılmaktadır.

Bütün bu açıklamalardan sonra bir mümin için en önemli şeyin iman ile ölebilmek olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple biz de önce Rabbimizin, sonra da elçisinin bizlere öğrettiği birer dua ile bitirelim:

"Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize tarafından rahmet bağışla. Lütfu en bol olan sensin." (Âl-i İmran, 8)

"Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım! Kalbimi senin dinin üzerinde sabit kıl." (Tirmizî, "Kader", 7)

16. KAZA VE KADERE İMAN NE DEMEK?

İmanın altı şartı arasında belki de anlaşılması en zor olanı kaza ve kadere iman meselesidir. Bu mesele sadece Müslümanlar arasında değil Yahudilik ve Hristiyanlık gibi dinlerde de uzun asırlar boyunca tartışılmış, bu dinlerin tümünde kader konusunda farklı görüşleri savunan mezhepler ve fırkalar ortaya çıkmıştır. Bu sebeple böyle bir soruyu öyle bir yazıyla, bir kitapla ele alıp son noktayı koymak mümkün değil.

Bütün bu zorluğuna rağmen bu yazıda kadere ilişkin bazı meseleleri ele almaya çalışalım.

Kaza ve Kader Kelimelerinin Anlamları

Öncelikle meseleye "kader" ve "kaza" kelimelerinin anlamlarıyla başlayalım. Her ikisi de Arapça olan bu kelimelerden kader kelimesi sözlükte "ölçü", "miktar" gibi anlamlara gelmektedir. "Kaza" kelimesi ise hüküm vermek, yargılamak, kesin karar vermek gibi anlamlara gelmektedir.

Bu kelimelerin terim anlamları konusunda ehl-i sünnetin iki mezhebi olan Maturidilik ve Eş'arîlik farklı görüşler ortaya

koymuştur. Maturidî mezhebine göre kader, Yüce Allah'ın ezelî ilmiyle her şeyi bilmesi, bu bilgisine uygun olarak tayin ve takdir etmesidir. Kaza ise Allah'ın bildiği ve takdir ettiği şeylerin zamanı gelince gerçekleşmesidir. Kaderi bir anlamda projeye, kazayı ise bu projenin uygulamasına benzetebiliriz. Eş'arî mezhebi ise bu kelimeleri tam tersi bir şekilde açıklamıştır. Onlara göre kaza Allah'ın ezelî ilmiyle her şeyi bilip takdir etmesi, kader ise bunların belirlenen ölçüye göre gerçekleşmesidir. Görüldüğü üzere bu iki kelimenin anlamı konusunda aralarında esaslı bir fark bulunmamaktadır.

Kadere İman, Allah'ın Sıfatlarına İmanla İlgilidir

Kadere iman, aslında Allah'ın bazı sıfatları ile varlıklar arasındaki ilişkiyi kavramaya dayalıdır. Bunu şöyle izah edebiliriz: Ortada bir kâinat var. Bu kâinat içinde melekler, cinler, insanlar, bitkiler, hayvanlar, galaksiler, gezegenler var. Kadere inanmak, Allah'ın varlık âlemi ile ilgili şu dört özelliğine inanmaktır:

1. Allah'ın Bilmediği Hiçbir Şey Yoktur. O'na Sürpriz Yoktur (İlim)

Allah, varlıkları ve olayları sonradan öğrenen bir varlık değildir. O'nun nezdinde "önce" ve "sonra" diye bir şey de yoktur. Zira Allah zamandan münezzehtir, zamana tabi değildir. O, zamanın da yaratıcısıdır. Bizim için "gelecek" olan şey O'nun için "gelecek" değildir. O'nun bilgisinde artma ve eksilme olmaz. Bilgisinin yanlış çıkması diye bir şey olamaz.

Kur'an, Yüce Allah'ın her şeyi bildiğini, O'nun bilgisi dışında en ufak bir şeyin bile gerçekleşmeyeceğini defalarca vurgular. Bu konudaki âyetlerden bazıları şöyledir:

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır; onları O'ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; O'nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir. Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır." (En'âm, 59)

"Ne zaman sen bir işte bulunsan, ne zaman Kur'an'dan bir şey okusan ve siz ne zaman bir iş yaparsanız, o işe daldığınız zaman biz mutlaka üstünüzde şahidizdir. Ne yerde ne gökte zerre ağırlığınca bir şey Rabbinden uzak (ve gizli) **kalmaz. Bundan daha küçüğü ve daha büyüğü yoktur ki apaçık kitapta** (levh-i mahfuzda) **bulunmasın."** (Yunus, 61)

2. Allah'ın Dilemediği Hiçbir Şey Olmaz (İrade)

Varlık âleminde bir şey meydana geliyorsa bu, "Allah'a rağmen" meydana gelemez. Allah dilemiştir ki meydana gelmiştir. Eğer O dilemeseydi meydana gelmezdi. Allah'ın dilediği şey olur, dilemediği şey olmaz. Eğer Allah bir şeyi dilediği halde o şey olmasaydı, dilemediği şeyler meydana gelseydi, ortada Allah'ı devre dışı bırakacak, O'nun iradesini alt edecek olay ya da varlıklardan söz etmek mümkün olurdu. Oysa Allah "el-Azîz"dir. Hiçbir varlık O'nu alt edemez. Her varlık O'nun dilemesine tâbidir.

Kur'an, Allah'ın dilediği şeyin olacağını, O'nun dilemediği şeyin asla olmayacağını defalarca belirtir. Bu âyetlerden bazıları şöyledir:

"Bir şey dilediğinde Onun yaptığı "Ol" demekten ibarettir. Hemen oluverir." (Yasin, 82)

"O, dilediğini yapar." (Burûc, 16)

"Sizler ancak Rabbinizin dilemesi (izin vermesi) **sayesinde** (bir şeyi) **dileyebilirsiniz. Şüphesiz Allah her şeyi bilendir, hikmet sahibidir."** (İnsan, 30)

3. Allah'ın Gücü Olmadan Hiçbir Şey Olmaz (Kudret)

Bu kâinatta Allah dışında hakiki güç sahibi hiçbir varlık yoktur. Her güç sahibi gücünü Allah'tan alır. Bir fiili meydana getirmek güç sahibi olmayı gerektirir. Allah bir varlığa güç vermedikçe o varlık o fiili meydana getiremez.

İnsanlar görme, duyma, yürüme, tutma gibi fiilleri kendi güçleriyle yaptıklarını zannederler. Oysa bütün bunları yapabilmemiz de Allah'ın verdiği güç sayesinde olmaktadır. Rabbimiz dilerse bu gücü bizden alır ve biz bu fiilleri yapamayız. Nitekim âyette şöyle buyrulur:

"De ki: Ne dersiniz; eğer Allah kulaklarınızı sağır, gözlerinizi kör eder, kalplerinizi de mühürlerse bunları size Allah'tan başka hangi tanrı geri verebilir! Bak, delilleri nasıl açıklıyoruz. Onlar hâla yüz çeviriyorlar!" (En'âm, 46)

"Dilesek onların gözlerini büsbütün kör ederdik. O zaman doğru yolu bulmaya koşuşurlar, ama nasıl göreceklerdi? Eğer dilesek oldukları yerde onların şekillerini değiştirirdik de ne ileriye gitmeye güçleri yeterdi ne de geri gelmeye!" (Yasin, 66-67)

4. Allah Yaratmadan Hiçbir Şey Meydana Gelemez. Allah'tan Başka Yaratıcı Yoktur (Tekvin)

Kâinatta bir olay meydana geliyorsa bu, Allah'ın yaratmasıyla olur. Allah dışında bir yaratıcı yoktur. İnsanların yapıp ettiği fiiller insanlar tarafından yaratılmış değildir. İnsanlar yalnızca fiili yapmayı ister, Allah da o fiili yaratmayı dilerse yaratır. Bu fiil ister iyi

olsun ister kötü olsun fark etmez. Mesela bir insan namaz kılmak istediğinde kendisine namaz kılma gücünü Allah verir, sonra da namaz kılma fiillerini Allah yaratır. Aynı şey içki içmek isteyen kimse için de söz konusudur. Şu halde insanların fiilleri; yaratma bakımından Allah'a, isteme ve tercih etme (kesb) bakımından insanlara aittir. İnsanları sorumlu kılan da işte burasıdır.

Bütün bu hususların levh-i mahfuza kaydedilmiş olmasına "kader", bunların zamanı gelince pratiğe dökülmesine "kaza" diyoruz.

Kâinattaki Kötülükler de Kader Sebebiyle mi Oluyor?

Kaderi anlamaya çalışırken "irade" ile "rıza"yı karıştırmamak gerekir. Şu kâinattaki her şey Allah'ın iradesiyle olur ama olan her şeye Allah'ın rızası yoktur.

Birkaç örnek verelim:

İblis, Allah'ın iradesi ile şeytan olmuştur ama Allah'ın buna rızası yoktur. İblis, Hz. Âdem'e secde etmemeyi kendisi tercih etmiş, sonra insana düşman olmuş, onu yoldan saptırmak için Allah'tan izin ve müsaade istemiştir. Allah da imtihan gereği ona müsaade etmiştir. Eğer O, buna müsaade etmeseydi İblis şeytanlık yapamazdı. Demek ki İblis'in şeytanlık yapması Allah'a rağmen, Allah istemediği halde gerçekleşmemekte, Allah'ın dilemesiyle olmaktadır. Peki Allah'ın buna rızası var mıdır? Kesinlikle hayır! Rızasının olmadığını nereden biliyoruz? Çünkü Allah, İblis'i lanetliyor, onu ve kendisine uyanları ebediyen cehennemlik kılacağını belirtiyor. İblis'in yaptığından memnun, hoşnut ve razı olsaydı onu kovması, lanetlemesi, cehennemlik kılması değil ödüllendirmesi ve cennetlik kılması gerekirdi.

Hz. Zekeriya ve Hz. Yahya peygamberlerin şehit edilmesi Allah'ın iradesiyle gerçekleşmiştir. Zira Allah buna müsaade etmeseydi kâfirler bu iki peygamberi şehit edemezdi. Zaten Allah istemediği halde bu fiillerin gerçekleştiğini söylersek o zaman hâşâ kâfirlerin Allah'ı alt ettiği, atlattığı, Allah'ın da iki peygamberini korumaktan âciz kaldığını söylemek durumunda kalırız. Peki Allah bu peygamberlerin öldürülmesinden razı ve hoşnut mudur? Asla!

Buradan şu noktaya gelmiş oluyoruz:

Kâinatta bizim "kötülük" olarak nitelediğimiz şeyler de netice itibarıyla Allah'ın bilgisi, iradesi, kudreti ve yaratması ile meydana gelmektedir ancak Allah'ın -kulların kendi iradeleriyle yapmayı istedikleri- kötülüğe rızası yoktur. Kötülüğün yaratıcı kaynağını Allah dışında başka bir varlık olarak görmek başka bir yaratıcının da olduğuna inanmak olur. Allah'ın kötülüğü yaratmasını O'nun bunlara razı olduğuna yormak ise Allah'ın rahmet, adalet ve hikmetini yok saymaktır.

Bu noktada ifrat ve tefritten uzak duruş şudur:

Kullar kötülükleri kendi tercihleriyle talep etmiş, Allah da bu kötülükleri yaratmış ve kulların işlemesine müsaade etmiştir.

Tam benzemese de meseleyi anlamak üzere şunu düşünelim:

Bir test sınavında soruları öğretmen hazırlar. Test sınavında her bir soruda doğru şıkkı o koyduğu gibi yanlış olan şıkları da o koyar. Sınavda bu yanlışları öğrenci kendi iradesiyle işaretler ve öğretmen sınav esnasında bunu gördüğü ve bildiği halde müdahale etmez. Yanlış şıkları öğretmenin koymadığını söylemek doğru değildir. Öğretmenin yanlış şıkların işaretlenmesine sınav esnasında müsaade etmesi, bu yanlışların yapılmasından memnuniyet duyduğu anlamına da gelmemektedir.

Yaşayacağımız Her Şey Kaderimizde Yazılı mı?

Rabbimiz ezeli ilmiyle olmuş ve olacak her şeyi bilir. Başımıza nelerin geleceğini de bilir. Bu bilgisine dayalı olarak da bunları -mahiyetini bilemeyeceğimiz bir şekilde- yazmıştır. Nitekim bu konu Kur'an'da çeşitli âyetlerde şu şekilde haber verilmiştir:

"De ki: Allah'ın bizim için yazdığından başkası bize asla erişmez. O bizim mevlâmızdır. Onun için müminler yalnız Allah'a dayanıp güvensinler." (Tevbe, 51)

"Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır. (Allah bunu) **elinizden çıkana üzülmeyesiniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şımarmayasınız diye açıklamaktadır. Çünkü Allah, kendini beğenip böbürlenen kimseleri sevmez."** (Hadid, 22-23)

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır; onları O'ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; O'nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir. Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır." (En'am, 59)

Kur'an'da bu tarz âyetlerin ana mesajı Allah'ın ezelî ilmiyle her şeyi bildiğini vurgulamak, hiçbir şeyin Allah'a gizli kalmayacağını belirtmektir. Yani şu kâinatta Allah'ın bilmediği, hesap etmediği, öngörmediği hiçbir durum meydana gelmez. Allah için sürpriz olmaz. Allah hiçbir şeyi sonradan öğrenmez. Öyleyse bu âyetlerin amacı Allah'ın mükemmelliğini, ilminin sonsuzluğunu ortaya koyarak Allah inancımızı tashih etmektir.

Her Şey Yazılmışsa Biz Ne Diye Gayret Ediyoruz?

Şimdi siz yukarıdaki âyetlerden bu sonucu çıkarmak yerine tutup da kendi kulluk imtihanınız için yanlış sonuçlar çıkarmaya kalkarsanız işler tamamen karışır. O zaman, tam da şeytanın şu vesvesesine kulak vereceksiniz: "Mademki Allah her şeyi yazmış, o halde benim bir şey yapmama gerek yok. Başıma yazılan ne ise zaten o olacak!"

Şimdi bir an, şeytanın bu vesvesesine kapılan bir kimseyi düşünün. Bu vesvese onun dünya ve âhiretini nasıl etkiler bir bakalım:

Sınava girecek bir öğrenci düşünelim... Derslerine çalışmak yerine "sınavdan kaç alacağım Allah tarafından ezelde yazılmış, çalışsam da o notu alacağım, çalışmasam da. Öyleyse kendimi yormama ne gerek var?" diyerek çalışmayı bırakırsa ne olur? Bütün öğrenciler bu zihniyette olursa o neslin eğitimini düşünün... O zaman yeryüzünden eğitim diye bir şeyi kaldırın atın!

Bir işçiyi düşünelim... Çalışmak yerine "ne kadar kazanacağım Allah tarafından ezelde yazılmış, çalışsam da o rızık bana gelecek, çalışmasam da. Öyleyse kendimi yormama ne gerek var?" diyerek çalışmayı bırakırsa ne olur? Bütün işçiler bu zihniyette olursa yeryüzündeki insanlığın durumunu düşünün... Tarımla uğraşanlar, otobüs şoförü, doktor, fırıncı, mühendis, inşaat işçisi vb. milyarlarca kişi bu şekilde düşünürse ne olur siz düşünün? Yeryüzünde hayat biter!

Bir hastayı düşünelim... Tedavi olmak ve ilaç kullanmak yerine "iyileşip iyileşmeyeceğim Allah tarafından ezelde yazılmış, o ilacı kullansam da kullanmasam da, ameliyat olsam da olmasam da başıma gelecek olan odur. Öyleyse niçin ameliyat olayım, ilaç kullanayım?" diyerek tedaviyi ve ilaç kullanmayı bırakırsa ne olur?

Bütün hastalar bu zihniyette olursa ne olur bir düşünün... O zaman yeryüzünden tıbbı kaldırın!

Bu söylediğimi tek tek yeryüzünün bütün iş gruplarına uygulayabilirsiniz.

Aynı şeyi âhiretimiz için de düşünebiliriz. Bir kimse "Benim cennete mi yoksa cehenneme mi gideceğim Allah tarafından ezelde yazılmış, biliniyor. Şimdi ben iman edip amel etsem de bunları yapmasam da Allah'ın yazdığı şey başıma gelecek. Öyleyse amel etmeme ne gerek var?" dese ne olur? O zaman yeryüzünden din denilen şeyi kaldırın!

Bütün bu durumlardaki sakat mantık hep İblis'in vesvesesinden kaynaklanıyor. Baş düşmanımız olan şeytan, en önemli iman konusu olan kadere iman meselesini yanlış anlamamızı istiyor. Bizi iki yanlıştan birine düşürmek istiyor: Ya Allah'ın her şeyi bildiğini bize inkâr ettirmek ya da "madem ki biliyor öyleyse benim bir şey yapmama gerek yok!" mantığını kabul ettirmek istiyor. Ya kırk katır, ya kırk satır! Oysa gerçek iman bir yandan Allah'ın her şeyi bildiğine ve bu ezeli bilgisine uygun olarak yazdığına inanmaktan, diğer yandan da kul olarak bizim bunu bilmememiz sebebiyle sonuna kadar gayret göstermekten geçiyor. Tevekkül tam da bu! Hz. İsa'nın İblis'e verdiği cevap tam da bunu söylüyor.

Bizler yeryüzünde imtihan olmak üzere yaratıldık. İmtihanı Allah yapıyor. O ne olacağını biliyor ama biz bilmiyoruz. Şu halde -hâşâ- kendimizi ezeli ve ebedî bilginin sahibi olan Allah yerine koyarak sanki imtihanı biz yapıyormuş gibi kendimizi rahat hissedip "bundan sonrasını O düşünsün!" demek tam bir şeytanî mantıktır. Allah'ın olmuş ve olacak şeyleri bilmediğini düşünmek, O'nu da bizim gibi sonradan öğrenen bir varlık gibi tasavvur etmek Allah ve kader inancına aykırıdır. O'nu kul yerine koymaktır. Buna karşılık

kendimizi imtihanın dışında görüp gayreti elden bırakmak da kendimizi -hâşâ- Allah yerine koyarak "imtihan dışı varlık" statüsüne koymaktır. Öyleyse ne -hâşâ- Allah'ı kul, ne de kulu Allah yerine koymalı. Her şey yerli yerinde kalmalı.

"Her şeyi Allah bilir ama O'nun bilmesi beni bir şey yapmaya zorlamaz. Ben, O biliyor diye yapıyor değilim. Ben, kendi emek, çaba ve gayretimden sorumluyum" diye düşünmektir.

Kader Allah'ın sırlarından bir sırdır. Bu sırrın, bizim tarafımızdan idrak edilemeyen pek çok noktası vardır ve olacaktır. Ancak bütün bu sır ve muamma içinden idrak etmemiz gereken iki nokta yukarıda belirttiğimiz iki hususdur: "Allah her şeyi bilir" ve "bizler, geleceği bilmediğimizden tam bir imtihan içindeyiz. Elimizden gelen gayreti gösterir, Allah'a tevekkül ederiz"

Dua Kaderi Değiştirir mi?

Önce dua konusunda Kur'an'da ne buyrulduğuna kısaca bir bakalım:

"Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, size icabet edeyim. Çünkü bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılanarak cehenneme gireceklerdir." (Mümin, 60)

"Kullarım sana, beni sorduğunda (söyle onlara)**: Ben çok yakınım. Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm. O halde** (kullarım da) **benim davetime uysunlar ve bana inansınlar ki doğru yolu bulalar."** (Bakara, 186)

"De ki: Duanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin?" (Furkan, 77)

Bu âyetleri de yine hiçbir yoruma tabi tutmaksızın okuduğumuzda dua etmeyenlere Allah'ın hiçbir kıymet vermediği, dua

etmekten kibirlenenlerin cehenneme gireceği ve dua eden kimsenin duasına Allah'ın icabet edeceği belirtilmektedir.

Diğer yandan daha önce "Allah'ın her şeyi bildiği, levh-i mahfuzda yazdığı, Allah'ın bilgisinde bir sapma, yanılma olmayacağı" ile ilgili âyetleri de nakletmiştik. Şu halde bu ikisini nasıl uzlaştıracağız?

Dua etmek, akraba ziyareti, hayır ve hasenat gibi şeyler levh-i mahfuzda yazılanları değiştirmez, zira bu Allah'ın bilgisinde bir değişiklik olması anlamına gelir. Allah ise bundan münezzehtir.

Bununla birlikte;

a) Hiç kimse ezelde kendisi hakkında neyin yazıldığını bilemez. Üstelik ezelde, kişinin dua edeceği de yazılı olduğuna göre dua da kadere dahildir. Yani Allah, söz gelimi ezelî ilmiyle bir kulunun bir musibetten kurtulmak için dua edeceğini bildiği için ezeli takdiriyle o musibeti, o duaya binaen kuldan uzaklaştırmıştır. Böylece dua işe yaramış, musibetin uzaklaştırılmasında rol sahibi olmuştur.

b) Duanın edilmesinin tek amacı, hakkımızdaki yazgıyı değiştirmek değildir. Dua bizim Allah'tan müstağnî olmadığımızı, O'nun kulu olduğumuzu, her an O'na yöneldiğimizi ispat içindir. Bunu yaptığımız takdirde sonucun şu veya bu şekilde olmasının bir önemi yoktur. Mesela bir yakını ameliyata girecek olan kimse o yakınının sağ-salim ameliyattan çıkması için dua ettiğinde, yakınının ecelini değiştiremez. Ancak Allah'a sığınması, O'ndan yardım dilemesi, kendisinin kulu olduğunu ikrar ve iz'an anlamına geldiğinden kulluğunun gereğini yapmış olur. Âhirette sevabını alır.

c) Kader konusu ile ilgili âyet ve hadisler aslında bize iki konu arasında bir denge kurma bilinci kazandırmaktadır: Bir yandan

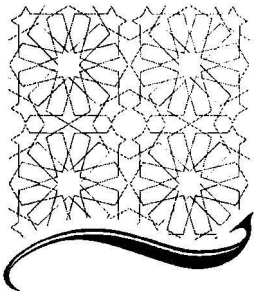
Allah'ın mutlak bilgi, irade ve kudreti... Diğer yandan da kulun, bu imtihan dünyasında kadere güvenip ameli, çalışmayı, duayı, kulluğu bırakmaması...

Kul, Allah'ın zâtı ve sıfatlarının mutlak olarak kâmil olduğuna inanacak... O'nun bilgi, irade ve gücünde bir eksiklik görmeyecek... Diğer yandan da ameli, çalışmayı, duayı, rızık peşinde koşmayı terk etmeyecek... Bütün bunların yanında da kaderin mutlak bir sır olduğunu, her şeyiyle yalnızca âhirette bu sırrın çözüleceğini bilecek...

Evet, imtihanın sırrı burada. "Kadere iman eden, kederden emin olur."

Rabbimiz kadere iman eden, bu iman ile birlikte "kadercilik" fikrinden uzak durup ameli, duayı, rızık peşinde koşmayı ihmal etmeyen kullardan eylesin.

17. ALLAH'IN YARATMASI KUSURSUZ MU?

Sorunun Ortaya Konulması

Yüce Rabbimiz, varlıkları kusursuz, sağlam, güzel yarattığını söylüyor ve varlıkları bu gözle incelememizi emrediyor. Biz ise yaptığımız incelemede bize kusurlu gelen pek çok duruma rastlıyoruz. İnsanlarda, hayvanlarda ve bitkilerde kendi hemcinslerine göre farklı olanlar var. Mesela doğuştan gözleri görmeyen, el ve ayakları olmayan, bir el ya da ayağı diğerine göre kısa yahut yamuk olan, el ya da ayak parmakları eksik ya da fazla olan insanlar var. Yine hayvanlardan ve bitkilerden de aynı şekilde olanlar var. Bu durumda yaratılışın kusursuz olmasını nasıl anlamamız gerekir?

Kur'an Ne Diyor?

Önce Rabbimizin yaratılışa ve yaratılan varlıklara dair Kur'an'da söylediklerine bir bakalım:

1. **"O ki, birbiri ile âhenktar yedi göğü yaratmıştır. Rahmân olan Allah'ın yaratışında hiçbir uygunsuzluk göremezsin. Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun? Sonra gözünü,**

tekrar tekrar çevir bak; göz (aradığı bozukluğu bulmaktan) **âciz ve bitkin halde sana dönecektir."** (Mülk, 3-4)

Bu âyette özellikle göklerde bir ahengin olduğu, bozukluğun bulunmadığı, bir bozukluk bulmak için ne kadar çaba sarfedilirse edilsin böyle bir şeye rastlanamayacağı belirtilmektedir.

2. **"O, size şekil vermiş ve şekillerinizi de güzel yapmıştır."** (Mümin, 64)

Bu âyette insanın fiziksel yapısının güzel olduğu belirtilmekte, kusursuzluğa işaret edilmektedir.

3. **"O ki yarattığı her şeyi güzel yaratmıştır."** (Secde, 7)

Bu âyette herhangi bir ayrım yapılmaksızın Allah tarafından yaratılan varlıkların güzel yaratıldığı belirtilmiştir.

4. **"Üstlerindeki göğe bakmazlar mı ki, onu nasıl bina etmiş ve nasıl donatmışız! Onda hiçbir çatlak da yok."** (Kaf, 6)

Bu âyet göklerin yaratılışının kusursuzluğunu vurgulamaktadır.

5. **"Sen dağları görürsün de, onları yerinde durur sanırsın. Oysa onlar bulutların yürümesi gibi yürümektedirler.** (Bu,) **her şeyi sapasağlam yapan Allah'ın sanatıdır. Şüphesiz ki O, yaptıklarınızdan tamamıyla haberdardır."** (Neml, 88)

Bu âyet Allah'ın sanatının sağlamlığına vurgu yaparak yaratılışın kusursuzluğunu ortaya koymaktadır.

Allah'ın varlığına ve birliğine, Kur'an'ın Allah'ın kitabı olduğuna, Allah'ın sözünün mutlak doğru olduğuna inanan kimseler olarak yukarıdaki âyetler bize yaratılışın kusursuzluğunu söylüyor ama

kendi gözlemlerimiz bize özellikle canlı varlıklar âleminde kusur gibi görülen durumların varlığını söylüyor. Bu durumu nasıl uzlaştıracağız?

Kur'an'ın Yaratılışın Kusursuz Olduğu İfadesi İle Bizim Gözlemlerimiz Arasında Çelişki Olabilir mi?

Dinin kat'î hükümleri ile akıl ve tecrübenin kat'î hükümleri arasında bir çatışma olmaz. Zira dini gönderen, kâinatı yaratan ve insana aklı veren Allah'tır. Kur'an, kâinat ve akıl arasında bir çelişki olması demek -hâşâ- Allah açısından âcizlik, hikmetsizlik anlamına gelir. Oysa Rabbimiz her türlü noksandan münezzehtir.

Akıl ve nakil (vahiy) arasında gerçekte bir çelişki olmaz ama yukarıda belirttiğimiz soruda olduğu gibi görünürde bir çelişki söz konusu olursa bu durumda şu iki şeye bakılır:

a) Naklin (Kur'an ve Sünnet'in) bize dosdoğru geldiğinden emin miyiz?

b) Aklımızın, deney ve gözlemlerimizin bize sunduğu bilginin doğru ve kesin olduğundan emin miyiz?

Kur'an'ın bize kadar hiç değiştirilmeden gelmiş olduğuna iman ettiğimize göre naklin gelişinde sorun yoktur. Akıl ve tecrübemiz de bize canlı varlıklarda kusur gibi görülen durumlar olduğunu kesin bir biçimde söylüyor. O halde yapılması gereken şey naklin tevil edilmesidir. Demek ki Kur'an âyetlerinden ilk anda anladığımız anlam doğru değil. Bu anlamı uygun bir yorumla yorumlamamız gerekir.

Şimdi bu usül kuralınca âyeti yorumlayan âlimlerimizin görüşlerine gelelim.

Kusursuz Olan Tüm Varlıklar mı Bazıları mı?

Yukarıdaki âyetleri tefsir eden bazı müfessirler, kusursuzluktan söz eden âyetlerde "göklerin ve yerin yaratılışı" gibi ifadelerin geçmesinden hareketle yaratılışta kusursuzluğun sadece göklerin ve yerin yaratılışı ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre yeryüzündeki tek tek canlılar açısından bir kusursuzluk söz konusu değildir. Eğer bu görüşü esas alırsak canlılar âleminde birtakım hikmetler ve imtihan gereği kusurlu yaratılan varlıklar olabileceğini, bunun Allah'ın güç, kudret, hikmet ve sanatına bir noksanlık getirmeyeceğini de kabul etmiş oluruz.

Varlıklarda Görülen Güzelliğin Kaynağı O'dur

Bazı âlimlerimiz "O ki yarattığı her şeyi güzel yarattı" âyetini genel kapsamlı olarak kabul etmiş ve bütün varlıkların kusursuz olduğunu ileri sürmüşlerdir. Buna karşılık bazı âlimlerimiz ise bu âyette bütün varlıkların kastedilmediğini, yaratılışında güzellik görülen varlıkların kastedildiğini belirtmişlerdir. Bunlara göre âyetin yorumu "güzel olarak yarattığı her şeyi güzelleştiren O'dur" şeklindedir. Yani, varlıklarda bir güzellik görülüyorsa bu, o varlığın kendisinden veya bir başkasından değil onu yaratan Allah'tan gelmektedir. O, güzel yarattığı için o varlık güzel olmuştur. Bir kelebeğin kanadında gördüğümüz simetri, tavus kuşunun kanatlarında gördüğümüz renkler, gülü kokladığımızda aldığımız güzel koku hep Yüce Allah'ın el-Cemîl isminin varlıklardaki tecellisidir.

Peki bize güzel gibi gelmeyen, daha doğrusu çirkin gibi gelen varlıklarda gözümüze çirkin, bozuk, eksik, kusurlu görünen hususların varlığı bir gerçek değil mi? Şayet bu gerçek ise Allah'ın

yaratışının kusursuzluğu ile yaratılanlardaki bu kusurluluğu nasıl uzlaştıracağız?

Bu konuya ilişkin âlimlerimizin yaptığı açıklamaları aşağıda teker teker ele alacağız.

Varlıklarda Kusur Gibi Görünen Durumlar Kusursuzluğun Allah'a Özgü Olduğunu Göstermek İçindir

Varlık âleminde kusursuz olan tek varlık Kuddûs olan Allah'tır. Kuddûs, her türlü kusurdan uzak bulunan varlık demektir. Rabbimiz, her türlü kusurdan münezzeh tek varlık olduğunu göstermek üzere her bir varlık türünde kusurlu olan fertler yaratmıştır. Şu halde bazı fertlerde görülen kusur -hâşâ- Rabbimizin kusursuz yaratmaya gücü yetmediğinden değildir. Bütün insanlar kusursuz olsa veya bir insan, doğumundan ölümüne kadar hep bedenen sağlam, kusursuz kalsa o zaman kendisini Rabbine karşı ihtiyaçsız görür. O'na boyun eğme, itaat etme, yalvarma, ibadet etme gibi şeylerden yüz çevirebilir. Oysa insan, hem yaratılışta hem de daha sonrasında kusurlu olabileceğini, başına her an bir durumun gelebileceğini düşündüğünde kendisinin zayıf ve âciz olduğunu, tek kusursuz varlığın Allah olduğunu yakinen kavrar.

Rabbimiz, **"Ey insanlar! Allah'a muhtaç olan sizlersiniz. Allah ise ihtiyaçsız olan ve sınırsız zenginlik sahibi olandır."** (Fâtır, 15) buyurarak insanların muhtaçlığını vurgulamaktadır.

Kusur Gibi Görünen Durumlar Allah'ın İsimlerinin Tecelli Etmesi içindir

Allah'ın bazı isim ve sıfatları birbirinin mukabili olan anlamlar taşımaktadır. Mesela el-Muhyî ismi "varlıklara hayat verip onları

dirilten" anlamını taşırken buna mukabil "el-Mümît" ismi "varlıkların canını alıp onları öldüren" anlamı taşımaktadır. El-Muizz ismi "varlıkları yücelten, onurlandıran, şeref bahşeden" anlamına gelirken el-Müzill ismi "bazı varlıkları zelil kılan, alçaltan" demektir. Bu kâinat bir bakıma Rabbimizin bu isim ve sıfatlarının aynası hükmünde olup varlıklar üzerinde söz konusu isim ve sıfatların parıltıları tecelli etmektedir. Doğan her bir canlı "el-Muhyî" adını yansıtırken, vefat eden her bir insanda, can veren her bir hayvanda, kuruyup solan her bir bitkide "el-Mümît" adı tecelli etmektedir.

Rabbimizin bu şekildeki mukabil isimleri arasında yer alan "en-Nâfi" ismi "varlıklara menfaat ve yarar sağlayan" anlamına gelirken bunun mukabili olan "ed-Dârr" ismi "imtihan gereği zararlı şeyleri yaratan" anlamına gelmektedir. Şu halde bu ismin tecelli edeceği varlıklar ve durumlar da olmalıdır. İşte bu kâinatta bize kötülük gibi gelen durumlar Allah'ın bu isminin bir tecellisi olabilir.

Varlıklar Ancak Zıtlarıyla Bilinebilir

Varlıklar ancak zıtları olduğunda bilinebilir. Gece olmasa gündüz bilinemez. Sıcak olmasa soğuk bilinemez, kış olmasa yaz bilinemez. Rabbimiz bu sebeple bütün varlıkları çiftler halinde yaratmıştır. Nitekim bir âyette bu durum şu şekilde belirtilir:

"Yerin bitirdiklerinden, insanların kendilerinden ve henüz mahiyetini bilmedikleri şeylerden bütün çiftleri yaratan Allah'ı tesbih ve takdis ederim." (Yasin, 36)

Eğer çirkinlik ve kusurluluk yaratılmamış olsaydı güzellik ve kusursuzluk bilinemezdi. Çürük elma olmasaydı sağlam elmanın değeri bilinmezdi. Diken olmasaydı gülün kıymeti anlaşılmazdı. Hastalık olmasaydı sağlığın ne derece önemli olduğu takdir edilmezdi. Bu sebeple Allah, varlıkları çiftler halinde yaratmıştır.

Bizim Kusur Zannettiğimiz Şeyler Öyle Olmayabilir

Bizim kusur, eksiklik ve çirkinlik gibi gördüğümüz şeyler yaratılanlara nispetle olup Yaratıcıya veya yaratma fiiline ait değildir. Yaratıcının bu şekilde yaratmasında bizim bilmediğimiz nice hikmetler olduğundan O'nun açısından kusursuzluk söz konusu olduğu halde bizim açımızdan bir kusurluluk durumu söz konusudur.

Allah'ın gülün altında diken yaratması O'nun sanatı açısından kusursuzdur. Biz ise dikenin elimize batmasından hareketle bunu bir kusur gibi görüyoruz. Oysa dikenin yaratılmasının bizim bilemediğimiz nice hikmetleri vardır.

Bir belgesel seyrederken vahşi bir aslanın bir ceylan yavrusuna saldırıp onu parçalaması yüreğimizi incitir. Bir an varlık âleminde böyle bir duruma şahit olduğumuza üzülür ve bunu bir kusur gibi görebiliriz. Oysa bu durum, evrendeki hassas dengenin bir sonucu olup nice hikmetleri barındırmaktadır.

Kur'an'da Hz. Musa ile Hızır arasında geçen yolculuk bu konuda son derece ibret vericidir. Bu kıssanın en can alıcı mesajı şudur: Varlık âleminde ilk bakışta kusur, bozukluk gibi görünen durumların perde arkasında bambaşka durumlar olabilir.

Bu durum sadece varlık âlemindeki olaylara özgü olmayıp Allah'ın emir ve yasaklarında da aynı durum söz konusudur. Bazen bizim hoşumuza gitmeyen bir şey bizim yararımıza olabileceği gibi hoşumuza giden bir şey bizim için kötü bir sonuç doğurabilir.

Bu konuda Rabbimiz şöyle buyurur:

"Hoşunuza gitmediği halde savaş size farz kılındı. Sizin için daha hayırlı olduğu halde bir şeyi sevmemeniz mümkündür. Sizin

için daha kötü olduğu halde bir şeyi sevmeniz de mümkündür. Allah bilir, siz bilmezsiniz." (Bakara, 216)

Kusursuz Olan Fertler Değil Türlerdir

Allah'ın kastettiği kusursuzluk canlıların kendi türlerindeki kusursuzluk olup her bir ferdin kusursuzluğu değildir. Yani bir tür olarak "insan" fiziksel, biyolojik, ruhî özellikleriyle kusursuzdur. Ama her bir insan ferdi için bu söylenemez. İnsan fertleri içinde fiziksel, biyolojik yahut ruhî özellikleri kusurlu olanlar bulunabilir. Aynı şeyi diğer canlı türleri için de söyleyebiliriz. Mesela bir tür olarak "elma" kusursuz olarak yaratılmıştır. Bununla birlikte bu türe dahil somut elmalar içinden tipi yamuk olan, çürük olan, tadı bozuk olanlar olabilir. Bu durum elmanın mükemmel bir meyve olduğu gerçeğini değiştirmez. Birer tür olarak "yarasa", "arı", "karınca", "aslan" mükemmel ve kusursuz bir yaratılışa sahiptir. Bununla birlikte bazı yarasaların radar sistemleri bozuk olabilir. Bazı bal arıları bal yapamayabilir. Bu durum türün mükemmelliğine engel teşkil etmez.

Kusur Gibi Görünen Durumlar Birer İmtihan Sebebidir

Allah, insanları imtihan etmek üzere insanları beden, sıhhat, görüntü, maddî imkân, ırk vb. hususlar bakımından birbirinden farklı yaratmıştır. Bedeninde bir kusur bulunan, hasta olan, maddî imkânları kısıtlı olanlar sabırla bedeni sağlam olan, sağlıklı olan ve maddî imkânı yerinde olanlar da şükürle imtihan olmaktadır. Herkesin imtihan şartlarının birbirinden farklı olması Allah'ın istek ve iradesinin sonucudur.

Bir insanın sağlıklı, güzel görünümlü ve zengin olması onun bu nimetler için şükredip etmeyeceğinin sınanması içindir. Buna karşılık bir kimsenin hasta, çirkin görünümlü ve fakir olması onun bu durumlar karşısında sabredip etmeyeceğinin sınanması içindir.

Bu imtihan, sadece kusur olarak algılanan niteliğe sahip olan kişiler açısından değil onların yanında bulunanlar açısından da bir imtihandır. Gözleri görmeyen bir kimse bu yönüyle bir imtihandan geçtiği gibi onun yakını olan şahıs da bir imtihandan geçmektedir.

Allah Resûlü (s.a.v.) hayatta karşılaştığımız her durumun bir imtihan olduğunu ve bu imtihanda şuurlu müminlerin her halükârda hayırlı sonuçlar elde edeceğini şu sözleriyle belirtmiştir:

"Mümin kimsenin hayret edilecek bir durumu vardır. Gerçekten onun bütün işleri hayırdır. Bu müminden başka hiç kimse için söz konusu değildir. Kendisine bir iyilik isabet ederse verdiği nimetten dolayı Allah'a şükreder. İşte bu, onun için bir hayır olur. Bir sıkıntı isabet ederse buna karşı sabreder. Bu da onun için bir hayır olur." (Müslim, ez-Zühd ve'r-rekâik, 64)

Bilemediğimiz Nice Hikmetler Var

Son olarak şunu belirtmek gerekir:

Nasıl ki biz Rabbimizin zâtını ve sıfatlarını tam anlamıyla bilemiyor ve kuşatamıyor isek O'nun fiillerindeki hikmetleri de bütün boyutlarıyla kuşatmamız mümkün değildir.

Bununla birlikte O'nun her işini hikmet üzere, en güzel ve sağlam şekilde yaptığına iman ediyoruz. Biz, hikmetini kavrayamasak da O'nun fiillerinin güzel olduğuna iman ediyoruz. Bu yönüyle imanımız da sınanmaktadır.

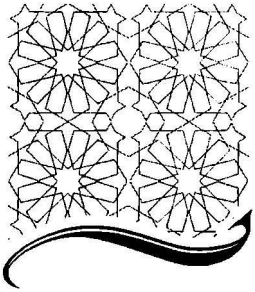
Nitekim Kur'an'da yer alan Hz. Musa ile Hızır arasındaki kıssa, bu âlemde meydana gelen olaylar içinde kötü, çirkin, uygunsuz, "saçma" gibi görünen olayların ardında bizim hiç de aklımıza gelmeyen nice hikmetler olduğunu göstermektedir.

Allah'ın kendilerine hikmet bahşettiği kişiler, başka insanların bilemediği ve bulamadığı birtakım hikmetleri keşfedebilirler. **"Allah hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet bahşederse ona büyük bir lütufta bulunmuş olur."** (Bakara, 269)

Bizim, hikmetini kavrayabildiğimiz ya da kavrayamadığımız olaylar karşısındaki tavrımız, ilimde kökleşmiş olanların, Kur'an'daki muhkem ve müteşabih âyetler karşısındaki şu tavrı gibidir:

"İlimde yüksek pâyeye erişenler şöyle derler: Ona inandık; hepsi Rabbimiz tarafındandır. (Bu inceliği) ancak aklıselim sahipleri düşünüp anlar. (Onlar şöyle yakarırlar:) Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize tarafından rahmet bağışla. Lütfu en bol olan sensin. Rabbimiz! Gelmesinde şüphe edilmeyen bir günde, insanları mutlaka toplayacak olan sensin. Allah asla sözünden dönmez."

Rabbimiz aklımıza hikmet, gözümüze ibret, gönlümüze muhabbet nasib eylesin.

18. BAŞIMIZA GELEN İYİLİK VE KÖTÜLÜKLERİN SEBEBİ NE?

Önce günlük hayatımıza dair iki tespit ile konuya başlayalım:

Birinci tespit:

Hemen her insan günlük hayatta karşılaştığı olayları kendince ya "iyi" ya da "kötü" olarak niteler. Söz gelimi bir kimse arabası ile yolculuk ederken kaza yapar da arabasında maddî bir hasar meydana gelirse hemen bunu bir "kötülük" olarak algılar. Yine bir kimse hasta olup da hastaneye düştüğünde bu durumu kendisi açısından bir "kötülük" olarak niteler. Tarlasını ekmiş olan ve yağmur bekleyen bir çiftçi, uzun süre yağmurun yağmamasını, havaların kurak gitmesini bir "kötülük" olarak görür. Buna karşılık bir öğrenci sınavdan yüksek bir not aldığında bunu bir "iyilik" olarak kabul eder. Bir kimse, sevdiği şahısla evlendiğinde, istediği arabayı veya evi satın alabildiğinde bu durumları "iyilik" olarak niteler.

İkinci tespit:

Bir kimse, insanların "iyilik" olarak nitelediği bir durumla karşılaştığında bu iyiliğin, o kişinin Allah katında iyi bir durumda

olmasının bir mükâfatı olduğunu düşünür. Ya da o şahsın çok şanslı olduğu yönünde değerlendirmeler yapılır. Buna karşılık bir kimsenin başına insanlar tarafından "kötülük" olarak nitelenen bir durum meydana geldiğinde toplumsal algı ters yönde işler. O kişinin geçmişte yaptığı bir kötülüğün cezasını çektiği, belasını bulduğu yönünde değerlendirmeler yapılır. Ya da o kişi çok şanssız olarak görülür.

Şimdi bu iki tespite yönelik şu soruları soralım:

1. Acaba bizim "iyilik" ya da "kötülük" olarak nitelediğimiz şeyler gerçekten de öyle midir? Yoksa biz mi bunları böyle algılıyoruz?

2. "İyilik" ya da "kötülük" olarak gördüğümüz şeyleri yaşamamızın, bunlarla karşılaşmamızın sebebi nedir? Bunun bir sırrı ve hikmeti var mıdır?

Durum Bizim Zannettiğimiz Gibi Olmayabilir!

İnsanın duyuları nasıl ki yanılabiliyorsa duyguları, fikirleri de insanı yanıltabilir. Dış görünüşü itibarıyla yumuşak zannettiğimiz bir şeye dokunduğumuzda onu sert olarak bulabiliriz. İlk bakışta sıcak gibi görünen bir suyun aslında öyle olmadığını dokunduğumuzda anlayabiliriz. Bedenimize büyük geleceğini zannettiğimiz bir elbiseyi giydikten sonra küçük olduğunu anlayabiliriz. Demek ki duyularımız bizi yanıltabiliyor. İşte iç dünyamızdaki duygu, fikir ve algılarımız da böyledir.

Bizler gayb âlemini, görünmeyen dünyayı, geleceği bilmediğimizden karşılaştığımız olaylar hakkında aceleci yargılarda bulunuruz. Ancak biz bu tür değerlendirmeleri yaptıktan sonra biraz zaman geçince "kötü" sandığımız şeylerin o kadar da kötü olmadığını, hatta iyi bile olduğunu düşünmeye başlarız. Ya da tersine ilk

başta "iyi" ve "güzel" bulduğumuz, zannettiğimiz bir şeyin aslında öyle olmadığını kavrarız.

Şöyle bir hayatınıza bakın; ilk başta "keşke şöyle olsaydı" diye düşündüğünüz nice şey hakkında bir zaman sonra "iyi ki de olmamış!" dediğiniz mutlaka olmuştur. Ya da bir şey hakkında "iyi ki böyle oldu" dediğiniz halde bir zaman sonra "keşke olmasaymış" dediğiniz mutlaka olmuştur. Demek ki duyularımız gibi duygularımız, algılarımız da yanılabiliyormuş.

Öyleyse hayata iman penceresinden bakan kimse bize iyilik, güzellik ve hayır gibi görünen şeylerin aslında şer olabileceğini, bize kötülük, çirkinlik ve şer gibi görünen şeylerin ise hayır olabileceğine inanmalıdır. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurmuştur:

"Sizin sevmediğiniz bir şey sizin için hayırlı olabilir. Sizin sevdiğiniz bir şey sizin için şer olabilir. Allah bilir, siz bilemezsiniz" (Bakara, 216)

Bu açıklamalardan sonra ikinci soruya geçebiliriz.

İyilik (Hayır) ve Kötülük (Şer) İmtihanımızın Bir Parçasıdır

Bizler bu dünya hayatımızın bir imtihandan ibaret olduğunu biliriz. Nitekim Rabbimiz Kur'an'da şöyle buyurur: **"O, hanginizin daha güzel işler işleyeceğini denemek için ölümü ve hayatı yarattı."** (Mülk, 2)

Dünya imtihanımızın en büyük kısmını ise "hayır" ve "şer" oluşturmaktadır. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Her canlı, ölümü tadacaktır. Bir deneme olarak sizi hayırla da, şerle de imtihan ederiz. Ve siz, ancak bize döndürüleceksiniz." (Enbiyâ, 35)

İyilik ve kötülüğün Allah tarafından bir imtihan vesilesi olarak yaratıldığına inanmak imanın altı ilkesinden biri olan "kadere iman"ın bir gereğidir. Nitekim "âmentü" diye bildiğimiz duada bizler "kadere, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inanırım" cümlesiyle bu imanımızı dile getiririz.

Bizim imtihanımız, "iyilik" ve "kötülük" olarak gördüğümüz durumlarda vereceğimiz tepkilerden oluşmaktadır. Allah Resûlü (s.a.v.), samimi ve şuurlu bir müminin, hayatında ne ile karşılaşırsa karşılaşsın yaşadığı her durumu, karşılaştığı her olayı kendisi açısından hayra çevirebileceğini belirterek şöyle buyurmuştur:

"Müminin durumuna hayret edilir. Çünkü onun bütün işleri kendi hayrınadır. Başına sevineceği bir şey gelse bundan dolayı şükreder ve bu durum onun için hayırlı olur. Başına bir sıkıntı gelse buna sabreder ve bu durum da onun için hayırlı olur. Böyle bir şey mümin dışında bir kimse için söz konusu değildir." (Müslim, zühd ve'r-rekâik, 64)

Demek ki hayata ve olaylara "iman" penceresinden bakmayı becerebilenler için her ne yaşanmış olursa olsun sonuç itibarıyla bu yaşananlar onun açısından iyiliğe dönüşebilir.

Genel ilkeyi bu şekilde belirttikten sonra şimdi daha özel bazı tespitler yapabiliriz. Bir insanın, bizim "iyilik" olarak nitelediğimiz durumlarla karşılaşmasının imtihan dışında daha özel sebepleri de bulunabilir. Aşağıda bunları tek tek ele alacağız.

İyilikle Karşılaşmamız, Yaptığımız Bir İyiliğin Dünyadaki Karşılığı Olabilir

Bizler her ne kadar bu dünyada yapıp ettiklerimizin tam karşılığını âhirette görecek olsak da bazen Rabbimiz yapıp ettiklerimize

bu dünyada da birtakım karşılıklar verebilir. Atalarımız "iyilik eden iyilik bulur" derken buna işaret etmişlerdir. Rabbimiz şu âyetinde, iman eden ve bu imanlarına uygun bir hayat sürenlere dünyada güzel bir hayat yaşatılacağı müjdesini vermiştir:

"Erkek veya kadın, mümin olarak kim iyi amel işlerse, onu mutlaka güzel bir hayat ile yaşatırız. Ve mükâfatlarını, elbette yapmakta olduklarının en güzeli ile veririz." (Nahl, 97)

Bir başka âyette ise; **"İyiliğin karşılığı iyilikten başka bir şey midir?"** (Rahman, 60) buyrularak iyilik edenlerin iyilik bulacağı belirtilmiştir.

Elbette müminlerin hayatında da zorluklar, sıkıntılar, yıkımlar olacaktır. Ancak sonuç itibarıyla Rabbimiz samimi olarak inanan kimseleri zorluklar içinde bile ruhen mutlu ve huzurlu bir hayata kavuşturacaktır. Ateşin Hz. İbrahim'i yakmasına, balığın Hz. Yunus'u yemesine, bıçağın Hz. İsmail'i kesmesine izin vermeyen Rabbimiz zorluk içinde kolaylık yaratır.

Bu dünyada karşılaştığımız kimi iyiliklerin, geçmişte yaptığımız iyi amellerin daha dünyada iken görülmeye başlayan karşılığı olduğunu en güzel anlatan delil, kuşkusuz ki Allah Resûlü'nün, bir mağaraya sığınan üç kişiye dair anlattığı olay oluşturur.

Hadiste belirtildiğine göre üç kişi bir yolculuk yaparken şiddetli bir yağmurla karşılaşmışlar, bir mağaraya sığınmışlardı. Derken mağaranın ağzına büyük bir kaya parçası yuvarlanarak çıkışı kapattı. Üç kişi kayayı yerinden oynatmaya çalıştıkları halde buna güçleri yetmedi. Sonunda her üçü de geçmişte yaptıkları iyilikleri vesile edinerek Allah'a dua etme konusunda anlaştılar. Her biri, geçmişte yaptığı ve en çok güvendiği iyiliği dile getirdi ve "Şayet bu iyiliği Senin rızan için yaptıysam bizi buradan kurtar Allah'ım!"

diye dua ettiler. Her biri dua ettikçe kaya bir parça yerinden oynadı ve nihâyet üçüncü şahsın da duasıyla birlikte mağaradan kurtulabildiler. (Buhârî, "Müzâraa", 11)

Demek ki yaptığımız iyilikler boşa gitmiyor, en zor zamanlarımızda bizim zorluklardan kurtulmamıza vesile kılınabiliyor. Nitekim Allah Resûlü (s.a.v.) bir hadisinde *"Rızkının bollaştırılmasını, ömrünün kalan kısmının uzatılmasını (ecelinin geciktirilmesini) isteyen kimse akrabaları ile ilgilensin"* buyuruyor. (Buhârî, "el-Birr ve's-sıla", 12; Müslim, "el-Birr ve's-sıla ve'l-âdâb", 20)

Bir başka hadiste ise müminin, başkalarına iyilik ettikçe Allah tarafından iyiliklerle mükâfatlandırılacağı şu şekilde belirtilmektedir:

"Bir kimse darda kalan bir kimseye kolaylık gösterirse Allah da ona hem dünyada hem de âhirette kolaylık gösterir. Bir kimse bir Müslümanın ayıbını örterse Allah da onun hem dünyada hem de âhirette ayıbını örter. Bir kul, kardeşinin yardımında oldukça Allah da ona yardım eder." (Müslim, "ez-Zikr ve'd-dua", 38)

Atalarımız, büyük bir bela atlatan kişi hakkında "verilmiş sadakası varmış" diyerek geçmişte yapılan iyiliğin kişiyi kötülüklerden koruyacağını dile getirmişlerdir.

Karşılaştığımız Bir İyilik, Şükredip Etmeyeceğimizi Sınamak İçin Bir İmtihan Vesilesi Olabilir

Bunu en iyi gösteren olay, Hz. Süleyman'ın yaşadığı olaydır. Hz. Süleyman hem peygamber hem de hükümdardı. Devrindeki güçlü devletlerden biri olan Sebe krallığının kraliçesi olan Belkıs'ın tahtını kendi sarayına getirmek istiyordu. Bunu kimin yapabileceğini adamlarına sorduğunda Âsâf adlı bir kimse daha göz açıp

kapamadan uzak mesafedeki tahtı getirebileceğini söyledi. Hz. Süleyman bir anda tahtı kendi huzurunda görünce dudaklarından şu ifadeler döküldü:

"Bu, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak üzere Rabbimin (gösterdiği) **lütfundandır. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur, nankörlük edene gelince, o bilsin ki, Rabbimin hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, çok kerem sahibidir."** (Neml, 40)

Demek ki karşılaştığımız iyilikler, şükrümüzün sınanması için bir imtihan vesilesi olabilir. Kim şükrederse Allah ona nimetini arttırır. Kim de nankörlük ederse Allah ona bu nankörlüğünün cezasını tattırır.

Karşılaştığımız Bir İyilik Bizi Helake Sürükleyen Bir İstidrac Olabilir

Bir kimse kötülük ve günah işlediği halde iyilikle karşılaşıyorsa Allah onu yavaş yavaş, o kişi farkında olmadan helake sürüklüyordur.

Rabbimiz, kâfir ve zâlimlerin dünyada sahip oldukları nimetler ve geçici başarılara aldanmamamız gerektiğini belirterek şöyle buyurmuştur:

"Onların malları ve çocukları seni imrendirmesin. Çünkü Allah bunlarla, ancak dünya hayatında onların azaplarını çoğaltmayı ve onların kâfir olarak canlarının çıkmasını istiyor." (Tevbe, 55)

"Sanıyorlar mı ki, onlara verdiğimiz servet ve oğullar ile kendilerine faydalar sağlamak için can atıyoruz? Hayır, onlar işin farkına varamıyorlar." (Mü'minûn, 55-56)

"Biz hangi ülkeye bir peygamber gönderdiysek, ora halkını, (peygambere başkaldırdıklarından ötürü bize) **yalvarıp**

yakarsınlar diye mutlaka yoksulluk ve darlıkla sıkmışızdır. Sonra kötülüğü (darlığı) **değiştirip yerine iyilik** (bolluk) **getirdik. Nihayet çoğaldılar ve: "Atalarımız da böyle sıkıntı ve sevinç yaşamışlardı" dediler. Biz de onları, kendileri farkına varmadan ansızın yakaladık."** (Araf, 94-95)

Öyleyse her "bolluk, nimet ve rahat" mutlak anlamda iyilik değildir. Bu, fırtına öncesindeki sessizlik gibi olabilir.

Karşılaştığımız İyilik, Allah'ın Zor Zamanda Kullarına Bir İkramı, Onlara Yönelik Kolaylaştırması Olabilir

Hayatını Allah'ın koyduğu sınırlara riayet ederek yaşamaya çalışan mümine "muttaki" denilir. Takva sahipleri, zorlu durumlarla karşılaştıklarında Rabbimiz hiç umulmadık, hesap edilmedik bir şekilde birtakım iyilikler, kolaylıklar var edebilir. Bu konuda Kur'an'da şöyle buyrulur:

"Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder ve ona beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü koymuştur. Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona işinde bir kolaylık verir." (Talak, 2-4)

Şimdi de bize "kötü" gibi gelen durumların başımıza gelme sebeplerini tek tek ele almaya çalışalım.

Karşılaştığımız Kötülük, Yaptığımız Bir Kötülüğün Dünyevî Cezası Olabilir

İmtihan gereği birtakım istisnalar söz konusu olsa da Rabbimizin bu hayattaki genel kuralı "iyilik edenin iyilik, kötülük edenin

kötülükle karşılaşması"dır. İyilik edenlerin iyilikle karşılaşması konusunu yukarıda ele almıştık. Rabbimiz bir âyetinde şöyle buyurur: **"Kim bir kötülük yaparsa bunun cezasını görür."** (Nisâ, 123)

Hz. Âdem ile Havva, cennette yasak ağacın meyvesinden yediklerinde yaptıklarına karşılık bir ceza olmak üzere dünyaya gönderilmişlerdi.

Rabbimiz kötülük edenlerin daha dünyada iken cezalarını bulmalarından şöyle söz eder:

"Andolsun ki, biz senden önce kendi kavimlerine nice peygamberler gönderdik de onlara açık deliller getirdiler. (Onları dinlemeyip) **günaha dalanların ise cezalarını hakkıyla vermişizdir. Müminlere yardım etmek de bize düşer."** (Rum, 47)

O halde uyanık bir mümin, kendi hayatında "kötü" gibi görünen bir durumla karşılaştığında öncelikle kendi nefsini yoklamalı, Rabbine veya kullara karşı bir hata ve günah işleyip işlemediğini düşünmeli, Rabbine tövbe ve istiğfar ile sığınmalıdır.

Karşılaştığımız Kötülük Sabrımızın Sınandığı Bir İmtihan Olabilir

Nasıl ki karşılaştığımız bir iyilik, şükrümüzün sınandığı bir imtihan vesilesi olabilirse aynı şekilde karşılaştığımız bir kötülük de sabrımızın sınandığı bir imtihan vesilesi olabilir. Nitekim Rabbimiz bu dünya hayatında müminlerin çeşitli sıkıntılarla imtihan edileceğini, bu imtihanları ancak sabredenlerin geçebileceğini şu şekilde belirtmiştir:

"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) **ile deneriz.** (Ey Peygamber!) **Sabredenleri müjdele ! O sabredenler, kendilerine bir belâ**

geldiği zaman: Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz, derler. İşte Rablerinden bağışlamalar ve rahmet hep onlaradır. Ve doğru yolu bulanlar da onlardır." (Bakara, 155-157)

Karşılaştığımız Kötülük Kendimizi Düzeltmemiz İçin Bir İkaz ve Uyarı Olabilir

Kimi zaman karşılaştığımız bir kötülük bizleri daha büyük bir felakete karşı uyarır, ikaz eder. Eğer bundan gerekli dersleri çıkarabilirsek daha büyük felaketlerden kurtulmuş oluruz. Mesela hafif bir trafik kazası geçiren bir kimse kontrol amaçlı MR çektirdiğinde beyninde daha önceden oluşmuş bir tümörün varlığı tespit edilir. Erken müdahale edilmesi sebebiyle beyin felci vb. daha büyük bir felaketten kurtulur.

Rabbimiz insanların yaptıkları yanlıştan dönebilmeleri için kimi zaman birtakım küçük çaplı kötülüklerle karşılaşabileceğini şu şekilde belirtir:

"Onlara en büyük azaptan önce en küçük azabı tattıracağız. Olur ki dönerler." (Secde, 21)

"İnsanların bizzat kendi işledikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, ki Allah yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın; belki de (tuttukları kötü yoldan) **dönerler."** (Rum, 41)

Karşılaştığımız Kötülük Günahlarımıza Kefaret Olabilir

Allah, müminlerin âhirette zorluk ve sıkıntı ile karşılaşmaması için kimi zaman onlara dünyada birtakım sıkıntı ve zorluklar verir. Böylece bu sıkıntı ve zorluklar onların günahlarına kefaret olur. Bir daha o günahlardan dolayı âhirette hesaba çekilmezler. Bu konuda Hz. Peygamber şöyle buyurur:

"Müslümanın başına gelen yorgunluk, hastalık, endişe, hüzün, eziyet, gam ve hatta ayağına batan diken sebebiyle bile Allah onun günahlarını siler." (Buharî-Müslim)

"Allah'a tertemiz kavuşabilsin diye mümin erkek ve kadının nefsinden, çocuğundan ve malından belâ eksik olmaz." (Tirmizî)

"Allah kime iyilik yapmayı dilerse ona musibet verir." (Buharî)

Karşılaştığımız Kötülükler Allah Katındaki Sevabımızın Artması ve Derecelerimizin Yükselmesi İçin Olabilir

Tarih boyunca başta peygamberler ve sâlih kimseler olmak üzere iyi insanlar da büyük zorluk ve sıkıntılarla karşılaşmışlardır.

Bu durum, onların bir kötülüklerinden kaynaklanmış olmayıp Allah katındaki derecelerinin yükselmesi içindir. Şu hadis bu durumu açıkça göstermektedir:

Sad bin Ebî Vakkas sordu:

"Ey Allah'ın elçisi, insanların en çetin imtihanlara tabi tutulanları kimlerdir?"

Peygamberimiz şöyle cevap verdi:

"Peygamberler, sonra Salihler, sonra da insanlar içinden sıra ile iyi olanlar. Kişi dini oranında imtihandan geçirilir. Dininde bir güçlülük varsa imtihanı da büyük olur. Dininde bir yumuşaklık varsa imtihanı daha hafif olur. Kişinin imtihanı, yeryüzünde hatasız-günahsız bir şekilde yürür hale gelinceye kadar devam eder." (Müsned)

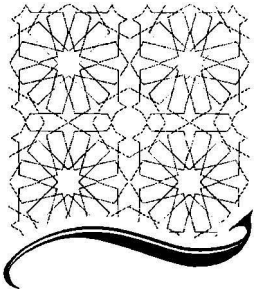
Sonuç

İman eden kimseler olarak hayatta zorluk ve kolaylıklarla, hayır ve şerlerle sınanacağımızı bilmeliyiz. Bir hayırla karşılaştığımızda şükretmeli, bunun bir imtihan sebebi olabileceğinin farkında olmalı, şımarmak ve gurura kapılmak gibi durumlardan uzak durmalıyız.

Bir kötülükle karşılaştığımızda ise ümidimizi kaybetme, Allah'a isyan etme, hayata küsme gibi durumlardan uzak durmalı, içinde bulunduğumuz durumu sabır ve metanetle karşılayarak Rabbimize sığınmalı, geçmişte işlemiş olabileceğimiz hata, kusur ve günahlarımız için tövbe ve istiğfarda bulunmalıyız.

Başkalarının karşılaştığı olaylar hakkında ön yargılı, peşin hükümlü değerlendirmelerden uzak durmalı, iç yüzünü bilmediğimiz konularda görüş belirtmekten uzak durmalıyız.

19. NEDEN HERKES EŞİT ŞARTLARDA İMTİHAN OLMUYOR?

Sorunun Ortaya Konulması

İnsanlar dünyada eşit şartlarda yaratılmamışlardır. İnsanların kendi seçimlerinin söz konusu olmadığı durumlar arasında yaşam süreleri, bedenen sağlam veya engelli olmaları, aileleri, doğdukları zaman ve mekân, ırk gibi hususlar yer almaktadır. Kimisi doğarken ölüyor, kimisi yüz yaşından fazla yaşıyor. Kimisi sağlam bir bedene sahip kimisi doğuştan engelli veya sonradan sakat kalıyor. Kimisi Müslüman bir ülkede, İslamî açıdan şuurlu bir âilede doğarken kimisi gayrimüslim bir ülkede doğuyor. Müslüman bir ülkede doğsa bile İslam'a karşı mesafeli ve hatta düşman bir ailede o şekilde eğitim alarak yetiştiriliyor. Dünyada insanların yaptıkları imtihanlarda herkese eşit sorular soruluyor. Oysa Allah'ın yaptığı imtihan bu şekilde olmuyor bunun hikmeti nedir?

Bu soruya Kur'an penceresinden aşama aşama cevap verelim.

Bize İmtihanın Bütün Boyutlarına İlişkin Bilgi Verilmiş Değildir

Yüce Rabbimiz bize bu dünya imtihanının hikmetlerini bütün boyutlarıyla açıklamamıştır. Bizler, Rabbimizin bize açıklama yaptığı konularda bilgi sahibi olabiliriz ama O'nun bize sebebini, hikmetini açıklamadığı konularda kesin ve net bilgi sahibi olamayız.

Bu söylediğimizi Kur'an kıssaları üzerinden üç örnekle izah etmeye çalışalım:

Allah Teâlâ, yeryüzünde insanı halife olarak tayin edeceğini açıkladığında melekler kendisine şöyle demişlerdi:

"Hatırla ki Rabbin meleklere: Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, dedi. Onlar: Bizler hamdinle seni tesbih ve seni takdis edip dururken, yeryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökecek insanı mı halife kılıyorsun? dediler. Allah da onlara: Sizin bilemeyeceğinizi elbette ben bilirim, dedi." (Bakara, 30)

Burada dikkati çeken nokta şu: Melekler, ilk bakışta kendilerine ters ve anlaşılmaz gelen bir hususun gerekçesini sormuş, Allah ise onlara bu konuda herhangi bir açıklama yapmak yerine "ben sizin bilmediklerinizi biliyorum" diyerek insanı halife kılmasının melekler tarafından bilinemeyecek birtakım hikmetleri olduğunu ifade etmiştir.

Bizim dünya hayatındaki imtihanımızda da durum böyledir. Biz de ilk bakışta bize ters gibi gelen, hikmetini kavrayamadığımız olaylarla karşılaşır ve iç dünyamızda "bunun hikmeti ne ola ki?" diye sorular sorarız. İşte bu durumda yapmamız gereken şey, meleklerin sonradan dedikleri gibi şöyle demektir:

"Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi bilen ve her işi hikmetlice yapan ancak Sensin." (Bakara, 32)

Konuya ilişkin ikinci örneği Hz. Musa ile kendisine Allah tarafından birtakım bilgiler verilen kul (Hızır) arasında yaşanan olaylarda da görmek mümkündür. Hz. Musa, söz konusu şahsın yaptıklarına ilk başta hep itiraz etmiş, bunları yanlış bulmuş ancak bunların nedenleri daha sonra kendisine açıklandıktan sonra bunların her birinin hikmetli ve yerli yerince yapıldığını tasdik etmişti. (Kehf, 60-82)

Üçüncü örneğimiz zenginliği ile dillere destan olan Karun ile ilgili. Karun'un hazinesini gören ve dünyaya meyleden kimseler ilk başta "Karun ne kadar da şanslı bir kimse" demekten kendilerini alamamışlardı. Onlar, Karun'a bu hazinelerin verilmiş olmasını imtihana bağlamıyorlar, onun Allah katında üstün bir kimse, şanslı bir şahıs oluşuna bağlıyorlardı. Ancak sonradan kibir, inkâr ve şımarıklığı sebebiyle hazineleriyle birlikte yerin dibine batırıldığını görünce önceki düşüncelerinin ne kadar yanlış olduğunu anlamışlardı. Rabbimiz bu düşüncede olan kimselerin durumunu şu âyetinde gözler önüne serer:

"Daha dün onun yerinde olmayı isteyenler: Demek ki, Allah rızkı, kullarından dilediğine bol veriyor, dilediğine de az. Şayet Allah bize lütufta bulunmuş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi. Vay! Demek ki inkârcılar iflâh olmazmış! demeye başladılar." (Kasas, 82)

İmtihan Tesadüflere Değil Allah'ın İlim, İrade, Kudret ve Hikmetine Dayanmaktadır

Bu dünyada olup biten hiçbir şey Allah'ın bilgisi ve isteği dışında, O'nun güç ve kudreti olmadan gerçekleşmez. Şu halde bize

ilk bakışta anlamsız, adaletsiz, saçma gibi gelen olaylar -hâşâ- Allah'ın bilgisizliğinin, istem dışı hareketinin, güçsüzlüğünün ya da beceriksizliğinin bir sonucu değildir. Bunların tümü belirli bir plan dâhilinde olmaktadır.

Yüce Rabbimiz, kendisinin bilgisi dışında bir yaprağın bile düşmeyeceğini şu şekilde belirtir:

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır; onları O'ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; O'nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir. Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır." (En'am, 59)

İnsanlar çoğu zaman yeryüzünde bazı kimselerin "zâlim", başka bazı insanların "mazlum" konumunda bulunmalarına bir anlam veremez. "Allah varsa ve sonsuz güç, kudret ve merhamet sahibi ise yeryüzünde olan haksızlıklara niçin müdahale etmiyor?" diye düşünürler. Oysa bütün bunlar da bir plan dahilinde işlemektedir. Bu konuda Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

"Sakın, Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma! Ancak, Allah onları (cezalandırmayı)**, korkudan gözlerin dışarı fırlayacağı bir güne erteliyor."** (İbrahim, 42)

Allah (c.c.) Sonsuz Bilgisiyle Herkesin Farklı Durumlarda Neler Yapabileceğini Bilir

Allah bilfiil herkese aynı imkân, ortam ve şartları sağlamamış olsa da sonsuz ilmi ile her birimizin şu an içinde bulunduğumuz durumda neler yapabileceğimizi bildiği gibi farklı şartlar ve ortamlarda, farklı zaman dilimlerinde yaratılmış olsaydık nasıl bir performans sergileyeceğimizi de bilir. Bir başka deyişle Allah, sonsuz

ilmiyle, eğer herkes aynı şartlarda olmuş olsaydı neler yapabileceğini de bilmektedir.

Şu an bedensel yönden engelli olan bir kimsenin engelli olmasaydı ne yapacağını, şu an kâfirlerin bulunduğu coğrafyada dünyaya gelen bir kimsenin Müslümanlar arasında dünyaya gelseydi ne yapacağını bilir. Genç yaşında ölen bir kimsenin uzun süre yaşasaydı ne yapacağını bilir. Müslüman bir ülkede doğan şahsın da farklı bir ortamda doğsaydı ne yapacağını da bilir.

Şu halde pratikte şartlar eşit olmasa da Allah'ın sonsuz ilmi açısından bakıldığında bütün alternatifleriyle birlikte herkesin eşit şartlarda ne yapabileceğinin bilgisi de Allah'ın ilminde mevcuttur.

Rabbimiz Kur'an'da, bazı kimselerin farklı durumlar söz konusu olsaydı nasıl davranacağını bildiğine ilişkin şunları söyler:

"Onların (cehennemliklerin) **ateşin karşısında durdurulup "Ah, keşke dünyaya geri gönderilsek de bir daha Rabbimizin âyetlerini yalanlamasak ve inananlardan olsak!" dediklerini bir görsen! Hayır! Daha önce gizlemekte oldukları şeyler** (günahlar) **kendilerine göründü. Eğer** (dünyaya) **geri gönderilseler yine kendilerine yasak edilen şeylere döneceklerdir. Zira onlar gerçekten yalancıdırlar."** (el-En'âm, 27-28)

"Eğer yakın bir dünya malı ve kolay bir yolculuk olsaydı (o münafıklar) **mutlaka sana uyup peşinden gelirlerdi. Fakat meşakkatli yol onlara uzak geldi."** (et-Tevbe, 42)

"Eğer içinizde (onlar da savaşa) **çıksalardı, size bozgunculuktan başka bir katkıları olmazdı ve mutlaka fitne çıkarmak isteyerek aranızda koşarlardı. İçinizde, onlara iyice kulak verecekler de vardır. Allah zalimleri gayet iyi bilir."** (et-Tevbe, 47)

"De ki: Rabbimin rahmet hazinesine eğer siz sahip olsaydınız, harcanır korkusuyla kıstıkça kısardınız." (el-İsra, 100)

Bütün bu âyetlerde Allah, insanların farklı durumlar söz konusu olduğunda nasıl davranacağını bildiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bizim Sevmeyip Kötü Gördüğümüz Şeyler Hakkımızda Hayırlı, Sevip İstediğimiz Şeyler Hakkımızda Kötü Olabilir

Dünya imtihanında hastalık, sakatlık, yoksulluk vb. gibi şartlarda imtihan olan kimseleri gören birtakım şahısların bu durumları "kötü" olarak niteleyip imtihan şartlarının eşitsizliğinden ve adaletsizlikten dem vurmaları kısır bir bakış açısının ürünüdür. Bu bakış açısına göre Allah kime sağlık, servet, güzellik vb. özellikler vermişse ona torpil yapmış, kime de bunları vermemişse ona haksızlık yapmıştır. Oysa Allah bu düşüncenin yanlışlığını şu şekilde ortaya koyuyor:

"İnsan var ya, Rabbi kendisini imtihan edip de ikramda bulunduğunda ve bol nimet verdiğinde 'Rabbim bana ikram etti' der. Onu imtihan edip rızkını daralttığında ise 'Rabbim beni önemsemedi' der. Hayır öyle değil!" (Fecr, 15-17)

Bu âyette Rabbimiz, bol nimet verilen kimsenin Allah katında değerli olduğu için bu nimete kavuşmadığını, kendisine az nimet verilen kimsenin de Allah katında değersiz görülerek cezalandırılmadığını, bütün bunların bir imtihan vesilesi olduğunu belirtmiştir.

Rabbimiz, bizim için neyin iyi neyin kötü olduğunu bizim bilemeyeceğimizi, bu konuda yanılabileceğimizi belirterek şöyle buyurmuştur:

"Bir şeyi sevmediğiniz halde o şey sizin için daha hayırlı olabilir. Bir şeyi sevdiğiniz halde o şey sizin için daha kötü olabilir. (Hakkınızda neyin iyi neyin kötü olduğunu tam olarak) **Allah bilir, siz bilmezsiniz."** (Bakara, 216)

Demek ki dünya şartlarında zengin, sağlam, kariyer sahibi bir kimse bu durumu kendisinin üstünlüğünden kaynaklandığını düşünmemeli. Yine fakir, hasta, bedensel engelli olan bir kimse bu durumu kendisi açısından bir "adaletsizlik" ve "kötülük" olarak görmemeli. Allah tarihte ilk bakışta adaletsizlik, haksızlık gibi görünen pek çok durumu kendi elçileri olan peygamberlere de yaşatmıştır. Peygamberler içinde haksız yere öldürülen, iftiraya uğrayarak hapse atılan, ateşe atılan, sürgün edilen, yıllarca hastalık çeken peygamber bulunmaktadır. Rabbimizin kendi elçilerine -hâşâ- kötülük etmesi düşünülemeyeceğine göre bu durum onların Allah katındaki derecelerinin daha da yükselmesi, sabırlarıyla diğer insanlara örnek olması içindir.

İmtihan Şartlarımızın Farklı Olması İmtihanlarımızın Farklı Olmasını Gerektirir

İmtihan şartlarımız farklı olduğu halde her insandan aynı şeyler beklenmiş olsaydı o zaman bir haksızlıktan söz etmek mümkün olurdu. Oysa Allah her bir insanı kendi şartları, imkânları içinde imtihan etmektedir.

Her zaman ve zeminin imtihan şartlarının farklı olduğunu Peygamberimize atfedilen şu rivayet de ortaya koymaktadır. Bir gün Allah Resûlü (s.a.v.), kendi çağdaşı olan ashabına hitaben şöyle buyurdu:

"Siz öyle bir zamanda yaşıyorsunuz ki içinizden kim kendisine emredilen şeylerin onda birini terk ederse helak olur. İleride öyle

bir zaman gelecek ki o zamanda, kendisine emredilenin onda birini yapan kişi kurtulur." (Tirmizî, "Fiten", 79)

İşte bu sebepledir ki kâfirlerin içinde doğup büyümüş bir kimse ile Müslüman ülkede günde beş vakit namazın kılındığı bir çevrede doğup büyüyen bir kimsenin imtihan şartları eşit olmadığı gibi imtihanları da aynı değildir.

Buna göre İslam'dan doğru ve yeterince haberdar olamamış bir kimse Müslüman olmaktan sorumlu olmadığı gibi, Müslümanların yaşadığı bölgelerden uzakta olup ibadetlerden haberi olmayan kimse de bunlardan sorumlu değildir. Buna karşılık Müslüman bir ortamda doğup büyüyen kimse hem doğru bir şekilde iman etmekten hem de İslam'ın bütün amelî hükümlerinden sorumludur.

Bedensel olarak engelli veya sağlığını kaybetmiş olan bir kimse durumuna göre kimi ibadetlerden (oruç, hac) sorumlu değildir. Kimi ibadetlerin yerine getirilmesinde ise durumuna göre özel şartlar geçerlidir. Mesela ayakta duramıyorsa namazını oturarak kılar, oturamıyorsa yatarak kılar. Abdest alması mümkün değilse teyemmüm eder. Kendisi teyemmüm edemiyorsa başkası ona yaptırır.

Malî şartlardaki farklılık yükümlülüklerde de farklılığı gerektirir. Zengin olan bir kimse zekât, fitre, kurban, hac, yakınlarının nafakası gibi malî yükümlülüklerden sorumlu olduğu halde maddî imkânı bulunmayan kimse bu ibadetlerin hiçbiriyle yükümlü olmayıp tersine zekât, fitre ve kurban yardımları ile desteklenmektedir.

Rabbimiz, ailede nafaka yükümlülüğü konusunda şunları söylemiştir:

"İmkânı geniş olan, nafakayı imkânlarına göre versin; rızkı daralmış bulunan da Allah'ın kendisine verdiği kadarından nafaka ödesin. Allah hiç kimseyi verdiği imkândan fazlasıyla yükümlü kılmaz. Allah, bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır." (Talak, 7)

Bu âyetten, herkesin kendi güç, imkân, kapasitesine göre sorumlu olduğu anlaşılmaktadır. Bir kimsenin bir yükümlülüğü üstlenebilecek kapasitesi yoksa o yükümlülükten hiç sorumlu olmamaktadır.

Allah'ın İradesi Başka, Rızası Başkadır

Allah imtihan gereği bazı şeylerin olmasına izin vermekte, onları irade etmektedir ama onların olmasına rızası yoktur. Müdahale etmemesi bunları önleyemediğinden ya da önlemek istemediğinden değildir, imtihan gereğidir.

Mesela Allah dileyenin iman etmesine, dileyenin de inkâr etmesine müsaade etmiştir ama inkâra rızası yoktur. Rabbimiz bu gerçeği şu şekilde açıklamıştır:

"Eğer inkâr ederseniz, şüphesiz Allah, size muhtaç değildir. Bununla beraber O, kullarının küfrüne razı olmaz. Eğer şükrederseniz sizden bunu kabul eder. Hiçbir günahkâr diğerinin günahını çekmez. Nihayet hepinizin dönüp gidişi, Rabbinizedir. Yaptıklarınızı O size haber verir. Çünkü O, kalplerde olan her şeyi hakkıyla bilendir." (Zümer, 7)

İmtihan Şartları Eşit Olsaydı Yeryüzünde Hayat Mümkün Olmazdı

Yeryüzünde herkes aynı şartlarda yaratılmış olsaydı insanların hayatını sürdürmek mümkün olmazdı. Çünkü insanlar toplum

halinde yaşayan varlıklardır ve toplumsal hayat işbölümünü zorunlu kılmaktadır. Toplumda kimileri tarım, kimileri hayvancılık, kimileri öğretmenlik, kimileri doktorluk gibi meslekleri icra etmektedir. Herkes aynı zenginliğe sahip olsaydı toplumsal hayatın devamı için zorunlu görülen pek çok meslek, onu yapacak kimseler bulunmadığından yerine getirilemeyecekti. Rabbimiz insanların farklı imkânlara sahip kılınma hikmetlerinden birinin de bu olduğunu şu âyetinde ortaya koymaktadır:

"Rabbinin rahmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır." (Zuhruf, 32)

Bir başka husus da şudur: Farz edelim ki yeryüzünde imtihana tabi tutulan kimseler her bakımdan eşit tutuldular. O takdirde her birinin yeryüzünde yaşayacağı ömür süresi de eşit olacaktı. O zaman herkes, yeryüzünde ne kadar yaşayacağını daha baştan bilmiş olacaktı. Söz gelimi herkesin 100 yıl yaşadığını düşünelim. Herkes hayata başladığı anda tam 100 yıl sonra öleceğini bilecekti. Şayet böyle bir şey olsaydı bu takdirde bütün insanlık zorunlu olarak Allah'ın varlığına ve birliğine inanırdı. Zira herkes, insanların ömrünü 100 yıl gelince sona erdiren bilinçli bir iradenin varlığını zorunlu olarak anlardı. Üstelik insanlar, "nasıl olsa daha önümde çok uzun yıllar var, ileride tövbe ederim" diyerek gençlik dönemlerini günah ve isyanla geçirebilirdi.

Herkes eşit şartlarda imtihan olsaydı herkes başına neyin geleceğini bilir, o takdirde kaza ve kaderin, duanın, Allah'a sığınmanın, korku ve ümit arasında yaşamanın bir anlamı kalmazdı.

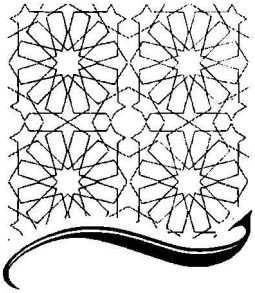
Sonuç

İmtihan şartlarımız farklı olduğu gibi imtihanlarımız da farklı farklıdır. Kimimiz zenginlikle kimimiz fakirlikle, kimimiz hastalıkla kimimiz sağlıkla, kimimiz sabırla kimimiz şükürle imtihan oluyoruz.

Rabbimiz her birimizin mevcut durumda ne yaptığımızı ve yapacağımızı bildiği gibi farklı imkânlara sahip olmuş olsaydık ne yapacağımızı da biliyor. Hiçbir şey O'nun bilgisi, iradesi, kudreti ve hikmetinin dışında değil ve her şeyden önemlisi o sonsuz merhamet sahibi.

Yeryüzü imtihanımızda hikmetini kavrayamadığımız durumlara rastladığımızda yapmamız gereken şey Yüce Rabbimizin adalet, hikmet ve rahmetine laf etmek, kusur bulmak değil, meleklerin söylediği şu ifadeleri söylemektir:

"Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi bilen ve her işi hikmetlice yapan ancak Sensin." (Bakara, 32)

20. ALLAH RIZKA KEFİL İSE NİÇİN AÇLIKTAN ÖLENLER VAR?

Sorunun Ortaya Konulması

Kur'an'ın pek çok âyetinde Allah'ın canlıların rızkını yarattığı, buna kefil olduğu, tek rızık verenin Allah olduğu belirtiliyor. Bu âyetlerden anlaşıldığına göre hiçbir varlığın rızıksız kalmaması, rızık elde edememe sebebiyle ölmemesi gerekir. Oysa biz etrafımıza baktığımızda açlıktan ölen binlerce insan ve hayvan görüyoruz. Açlıktan ölmese bile dünya üzerinde milyonlarca kişinin yeterince beslenemediğini görüyoruz. Şu halde insanların rızkı Allah tarafından ezelde mi takdir edilmiştir? Rızık artıp eksilir mi? Açlıktan ölen insanlar rızkını elde edememiş mi oluyor?

Rızık Nedir?

Bu sorulara cevap vermeye geçmeden önce "rızk" sözcüğünden ne anlamamız gerektiğini netleştirelim.

Rızk, Allah Teâlâ'nın canlılara yeme içme ve başka hususlarda yararlanmak üzere verdiği her şeyi ifade eder. Bir diğer ifadeyle

rızk, bir canlının varlığını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu şeylerdir. Mesela insanları ele alalım. Bizler bu hayatta varlığımızı sürdürebilmek için hava teneffüs etmeye, yemek yemeye, su içmeye, sıcak ve soğuktan korunmaya ve barınmaya ihtiyaç duyarız. Bu ihtiyaçlarımız karşılanmadığı takdirde varlığımızı devam ettirmemiz mümkün olmaz. Aynı durum bütün canlılar için de söz konusudur. Denizin altındaki bir balık, gökyüzünde uçan bir kuş ya da ormanlarda yaşayan bir solucan da varlığını devam ettirebilmek için beslenmeye, barınmaya ihtiyaç duyar. Balığı denizin dışına çıkardığınız takdirde orada varlığını devam ettiremez, kısa bir süre içinde ölür. İnsan da havasız yaşayamaz, havasız bir ortamda kısa bir süre sonra ölür. O halde canlı varlıkların hayatlarını sürdürebilmeleri için Cenâb-ı Hakk'ın onlara verdiği her türlü imkân "rızık" kelimesi ile ifade edilebilir.

İnsanlar söz konusu olduğunda Kur'an "rızık" kavramını sadece bedensel canlılığın devam etmesi için sunulan nimetlerle sınırlamaz. İnsanı insan kılan aslî unsur olan ruhunun doğru dürüst bir hayat sürebilmesi için sunulan imkânlar da rızık olarak ifade edilir. Buna göre hidâyet, vahiy, İslam, Kur'an da mümin bir kimse açısından manevî birer nimet ve rızıktır.

Rabbimiz de hayat sahibi bir varlık olmakla birlikte O, hayatını sürdürmek için rızka muhtaç değildir. Rızka muhtaç olmak âcizlik ve çaresizlik göstergesidir. Bu konuda Kur'an'da şöyle buyrulur:

"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım. Ben onlardan rızık istemiyorum. Beni doyurmalarını da istemiyorum. Şüphesiz rızık veren, güç ve kuvvet sahibi olan ancak Allah'tır." (Zâriyât, 56-58)

"De ki: Gökleri ve yeri yoktan var eden, (canlılara rızkını) **yedirdiği halde** (kendisi) **yedirilmeyen Allah'tan başkasını mı dost edineceğim!"** (En'âm, 14)

Rızkı Veren Allah'tır

Kur'an pek çok âyetinde rızkı verenin yalnızca Allah olduğunu, Allah dışında başka bir rızık veren olmadığını belirtir. Bu âyetlerin bir kısmı şöyledir:

"Ey insanlar! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın; Allah'tan başka size gökten ve yerden rızık verecek bir yaratıcı var mı? O'ndan başka tanrı yoktur. Nasıl oluyor da (imandan inkâra) **çevriliyorsunuz!"** (Fâtır, 3)

"Yeryüzünde yürüyen her canlının rızkı, yalnızca Allah'ın üzerinedir." (Hûd, 6)

"Nice canlı var ki, rızkını (yanında) **taşımıyor. Onlara da size de rızık veren Allah'tır. O, her şeyi işitir ve bilir."** (Ankebut, 60)

Kur'an'da buna benzer pek çok âyet bulunmaktadır. Bu âyetlerin verdiği mesaj şudur: Canlıların hayatta kalabilmek için muhtaç oldukları rızkı yaratan Allah'tır. Allah dışında başka bir rızık verici yoktur.

Hiçbir Canlıya "Açlıktan Ölmeme" Garantisi Verilmiş Değil!

Allah Teâlâ tarafından hiç kimseye açlıktan ölmeme garantisi verilmiş değildir. Tek tek fertlerin ecelleri olduğu gibi toplumların da ecelleri bulunmaktadır. Gerek fert gerekse toplumların ecelleri Allah tarafından takdir edilmiş olup ne bir an öne alınır, ne de bir an geri bırakılır. Bu dünyada her şeyi birtakım sebeplere bağlayan

Rabbimiz, fertlerin ve toplumların ecellerini de birtakım sebeplere bağlamıştır. Deprem, yanardağ patlaması, tsunami gibi tabii sebeplerle fertler ve topluluk halinde ölümler gerçekleştiği gibi trafik kazası, iş kazası, savaş, cinayet vb. sebeplerle de ferdi ve toplumsal ölümler söz konusu olmaktadır. Açlık da gerek fert gerekse toplumların ölüm sebeplerinden biridir.

Geçmişte ve günümüzde binlerce, on binlerce hatta kimi zaman milyonlarca insan nasıl ki savaş, deprem vb. sebeplerle ferdi olarak veya toplumsal olarak ölmüşlerse yine geçmişte ve günümüzde binlerce ve milyonlarca insan ferdi ve toplumsal olarak açlık sebebiyle ölmektedir.

Açlıktan ölen insan ya da hayvanların öldüğü zamana kadar ki rızıklarını da Allah vermiştir. O halde gerek insanlardan gerekse diğer canlılardan bir kısmının açlıktan ölüyor olması, Allah'ın her canlının rızkını verdiği gerçeği ile çelişmez.

Açlık Allah'ın İmtihanlarından Bir İmtihandır

Allah, dünya hayatında kullarını -onlar açısından- bir imtihandan geçirmektedir. İmtihanın söz konusu olduğu hususlardan birisi de rızkın bollaştırılması veya kısılması, insanların bazen aç kalmasıdır. Bu konuda Rabbimiz şöyle buyurur:

"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) **ile deneriz. Sabredenleri müjdele!"** (Bakara, 155)

"Görmediler mi ki Allah, rızkı dilediğine bol bol vermekte, dilediğininkini de daraltmaktadır. Şüphesiz imanlı bir kavim için bunda ibretler vardır." (Rum, 37)

"Bilmiyorlar mı ki Allah, rızkı dilediğine bol bol verir, dilediğinden de kısar. Şüphesiz bunda inanan bir kavim için ibretler vardır." (Zümer, 52)

"İnsan var ya, Rabbi kendisini imtihan edip de ikramda bulunduğunda ve bol nimet verdiğinde "Rabbim bana ikram etti" der. Onu imtihan edip rızkını daralttığında ise "Rabbim beni önemsemedi" der. Hayır! Doğrusu siz yetime ikram etmiyorsunuz, yoksulu yedirmeye birbirinizi teşvik etmiyorsunuz, haram helâl demeden mirası yiyorsunuz. Malı aşırı biçimde seviyorsunuz." (Fecr, 15-20)

Bu âyetlerden de anlaşılacağı üzere gerek bireysel gerekse toplumsal imtihanlarımızdan birini de açlık oluşturmaktadır. Kıtlık, kuraklık, tabii afetler, savaş vb. birtakım sebeplere bağlı olarak bireysel ya da toplumsal planda açlık söz konusu olabilmektedir. Bu ise Allah'ın rızık verici olmasına aykırı değildir.

İnsanlara Niçin Bol ve Eşit Rızık Verilmiyor?

Allah'ın kimi insanların rızkını bol kimilerininkini daraltması ya da bir kimsenin rızkını bazen bollaştırıp bazen daraltmasının bizim bilebildiğimiz ve bilemediğimiz pek çok hikmetleri vardır. Kur'an bu hikmetlerden ikisini şu şekilde ortaya koymuştur:

"Allah kullarına rızkı bol bol verseydi, yeryüzünde azarlardı. Fakat O, (rızkı) **dilediği ölçüde indirir. Çünkü O, kullarının haberini alandır, onları görendir."** (Şûra, 27)

"Rabbinin rahmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık.

Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır." (Zuhruf, 32)

"Allah kiminize kiminizden daha bol rızık verdi. Bol rızık verilenler, rızıklarını ellerinin altındakilere verip de bu hususta kendilerini onlara eşit kılmazlar. Durum böyle iken Allah'ın nimetini inkâr mı ediyorlar?" (Nahl, 71)

Bu âyetlerden anlaşıldığına göre insanlara rızkın her zaman bol bol verilmemesinin birtakım hikmetleri bulunduğu gibi herkese eşit rızık verilmemesinin de birtakım hikmetleri bulunmaktadır.

Rızkın her zaman bol bol verilmemesinin hikmeti insanların azgınlaşmasının önüne geçmek, insana acizliğini, muhtaçlığını hatırlatmaktır. İnsan her istediği rızkı hiçbir zahmete katlanmadan elde etse kendisinin rızka muhtaç olduğunu unutur. Nitekim orucun farz kılınma hikmetlerinden birisi de insana muhtaçlığını ve âcizliğini hatırlatmaktır.

İnsanların rızık konusunda eşit seviyede olmamasının hikmeti de insanların birbirine iş gördürebilmeleridir. Bu dünya hayatında herkes aynı zenginlik seviyesinde ve herkes aynı rızka sahip olsaydı yaşam dururdu. Çünkü o zaman hiç kimse insanlığın hayatının devamı için zorunlu olan zor meslekleri seçmezdi. Mesela hiç kimse asfalt işçiliği, kömür madeninde çalışma, demir eritme vb. zor meslekleri seçmez, bu ise insanlığın yaşamının tehlikeye girmesiyle sonuçlanırdı. İnsanlar arasında rızık ve zenginlik farkının bulunması, onların birbirlerine iş gördürmeleri ve meslek sahalarının açılmasını sağlamıştır.

Rızıkların eşit dağıtılmamasının sebep ve hikmetlerinden birisi de kulların ellerindeki rızkı muhtaç olanlarla paylaşıp

paylaşmayacakları konusundaki imtihandır. Rabbimiz başta zekât, fitre ve kurban gibi ibadetler olmak üzere her vesile ile rızkı bol olanların rızkı dar olanlara yardım etmesini emretmiş, cimrilik eden, infaktan kaçınanları ise azap ile tehdit etmiştir.

Kur'an, kâfir olup da rızkını fakirlerle paylaşmaktan kaçınan bazı zenginler hakkında "Allah dileseydi bu fakirlere kendisi rızık verirdi. O bunların yaratıcısı olduğu halde vermediğine göre biz niçin verelim ki?" şeklinde bir mantıkla infaktan kaçındıklarını belirtir. Rabbimiz bunu şöyle haber verir:

"Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden hayra sarfediniz, denildiğinde, kâfirler müminlere dediler ki: Allah'ın dilediği takdirde doyuracağı kimseleri biz mi doyuracağız? Siz gerçekten apaçık bir sapıklık içindesiniz." (Yasin, 47)

Allah'ın bir kimseye bol rızık vermesi mutlaka onu sevdiği anlamına gelmediği gibi bir kimsenin rızkını daraltması da onu sevmediği anlamına gelmez. Tarihte başta peygamberler olmak üzere nice Allah dostları, âlimler açlık ve fakirlikle sınanmışlardır. Nitekim Peygamberimiz ve ashab-ı kiram, Hendek Savaşı esnasında açlıktan karınlarına taş bağlamışlardır.

Rızık İçin Çaba Göstermemiz Emredilmiştir

Kaderin bir yönü Allah Teâlâ'ya diğer yönü ise kullara bakar. Mesela hastalandığımız zaman şifayı veren Allah'tır. Bununla birlikte Allah Resûlü (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: *"Ey Allah'ın kulları! Tedavi olunuz. Allah hangi hastalığı yaratmışsa mutlaka şifasını da yaratmıştır. İhtiyarlık ise bundan müstesnadır."* (Ebu Davud, "Tıb", 1)

Rızık meselesi de böyledir. Rabbimiz rızkı kendisinin yarattığını, kendisi dışında rızık veren olmadığını belirtmekle birlikte kulların, rızkı elde etmek için helal yoldan gayret göstermelerini emretmiştir. Bu konuda şöyle buyurur:

"Yeryüzünü size boyun eğdiren O'dur. Şu halde yerin omuzlarında (üzerinde) **dolaşın ve Allah'ın rızkından yeyin. Dönüş ancak O'nadır."** (Mülk, 15)

"Rabbiniz, lütfunu aramanız için denizde gemileri sizin için yüzdürendir. Doğrusu O, sizin için çok merhametlidir." (Isra, 66)

"Rahmetinden ötürü Allah, geceyi ve gündüzü yarattı ki geceleyin dinlenesiniz, (gündüzün) **O'nun fazlu kereminden** (rızkınızı) **arayasınız ve şükredesiniz."** (Kasas, 73)

"(Cuma) **Namaz(ı) kılınınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan isteyin. Allah'ı çok zikredin; umulur ki kurtuluşa erersiniz."** (Cuma, 10)

Şu halde rızkın takdiri Allah'tan ancak kazanılması kuldandır. Eğer kullar, Rabbimizin rızık elde etme konusunda koyduğu bu kurala uymazlarsa rızıklarını elde edemezler. Bir kimsenin "nasıl olsa rızkıma Allah kefil, öyle ise benim çalışmama ne gerek var?" gibi bir düşünceyle tembellik etmesi, yan gelip yatması onun kader ve tevekkül konusunu anlayamadığını gösterir.

Açları Doyurmak ve Doyurmaya Teşvik Etmek Emredilmiştir

Açlığı imtihan alanlarımızdan biri olarak var eden Rabbimiz diğer yandan, aç olanları doyurmaya insanları teşvik eder. Açları doyurmaktan ancak kâfirlerin ve dini yalan sayanların

kaçınacağını belirtir. Açları doyurmamayı cehenneme girme sebepleri arasında sayar. Dahası insanlara sadece açları doyurmayı değil başkalarını da buna teşvik etmeyi emreder. Bu konuda Rabbimiz şöyle buyurur:

"Dini yalanlayanı gördün mü? İşte o, yetimi itip kakar; yoksulu doyurmaya teşvik etmez." (Maun, 1-3)

"Hayır! Doğrusu siz yetime ikram etmiyorsunuz, yoksulu yedirmeye birbirinizi teşvik etmiyorsunuz, haram helâl demeden mirası yiyorsunuz. Malı aşırı biçimde seviyorsunuz." (Fecr, 17-20)

"(Cennetlik olanlar cehennemdekilere) **Sizi şu yakıcı ateşe sokan nedir?" diye sorarlar. Onlar şöyle cevap verirler: Biz namaz kılanlardan değildik, yoksulu doyurmuyorduk."** (Müddessir, 42-44)

Rabbimizin Rızkı Tüm Canlılara Yetecek Miktardadır

Rabbimiz yeryüzünde tüm canlılara yetecek şekilde rızık yaratmıştır. Eğer yeryüzünde insanlar açlıktan ölüyorsa bu, -hâşâ- Allah'ın onların rızkını unuttuğundan, hazinesinde onlara yetecek rızık bulunmadığından, onları sevmeyip cezalandırdığından değil yeryüzündeki insanların bir bölümünün haksızlık, zulüm ve sömürü yoluyla bu kimselerin hakkını yemeleri yahut da yardım etmeleri gerekirken yardımdan uzak durmaları sebebiyledir. İnsanların kendi yaptıkları zulümlerin faturasını Allah'a kesmeleri adalet ve insafla bağdaşmaz.

Allah'ın Rızık Konusunda Yeryüzünde Var Olan Adaletsizliğe Müsaade Etmesinin Sebebi Nedir?

Allah'ın niçin bu zulüm ve sömürüye müsaade ettiği sorulabilir. Bu soru, adaletin bu yeryüzü şartlarında tam olarak gerçekleşmesi gerektiği düşüncesinin dışavurumundan başka bir şey değildir.

Bu düşünceye göre zulüm ve haksızlık hemen ve şimdi cezalandırılmalıdır, aksi takdirde Allah -hâşâ- haksızlığa göz yumarak bu haksızlığın ortağı olmuş olur. Oysa gerçek böyle değildir. Rabbimiz, bir imtihan gereği yeryüzünde insanların birbirine yaptığı haksızlıklara derhal müdahale etmemektedir.

Bu durum onun bu haksızlıklardan habersiz ve gafil olduğu anlamına gelmediği gibi bunları onayladığı anlamına da gelmemektedir. Nitekim Rabbimiz bu konuda şöyle buyurur:

"Sakın, Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma! Ancak, Allah onları (cezalandırmayı)**, korkudan gözlerin dışarı fırlayacağı bir güne erteliyor."** (İbrahim, 42)

O halde bu dünya, adaletin yüzde yüz tecelli edeceği bir mekân değildir. Nitekim sadece açlık konusu değil bu husus diğer konular için de böyledir. Söz gelimi bu dünya şartlarında milyonlarca kişi haksız yere savaş sebebiyle öldürülmekte, yurtlarından sürgün edilmekte, tecavüze uğramakta, mallarından edilmektedir.

Bütün bu durumlarda haksızlıkları yapanlara hemen ve derhal ceza verilmemektedir. Çünkü her haksızlık yapana bizzat ilahi müdahale ile ceza verilecek olsaydı o takdirde yeryüzünde "Allah'ı inkâr" diye bir şey söz konusu olmaz, herkes ister istemez Allah'a boyun eğer ve bu durum da imtihana aykırı olurdu.

Başta açlık olmak üzere savaşlarda ölüm, tecavüz vb. suçların mağdurunun küçük ve masum çocuklar olması meselesine gelince; burada da yukarıda belirttiğimiz husus geçerlidir.

Allah, bu dünya ölçeğinde toplumların karşılaştıkları felaketlerde -imtihanın devam etmesi sebebiyle- herhangi birini istisna etmemektedir. Söz gelimi bir deprem olduğunda bu depremde çoluk-çocuk, genç-yaşlı, kadın-erkek binlerce kişi ölmektedir. Bir

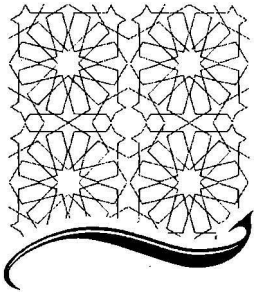
trafik kazasında çocuk-büyük birlikte ölmektedir. Bir yangında büyük öldüğü gibi küçük de ölmektedir. Bir gemi battığında gemideki büyük şahıslar boğulduğu gibi çocuklar da boğulmaktadır.

Bu gibi tabii veya beşerî felaket veya toplu ölüm durumlarında eğer Rabbimiz ilahî bir müdahalede bulunarak çocukları kurtarmış olsa bu defa yine imtihanın sırrı ortadan kalkacak, herkes ilahî müdahaleyi görmüş olacağından ister istemez iman etmiş olacaktır.

Nitekim Hz. Peygamber döneminde küçük kız çocukları diri diri toprağa gömülmekteydi. Rabbimiz bundan habersiz olmadığını, gün gelip diri diri gömülen kız çocuğuna "senin ne suçun vardı ki seni diri diri toprağa gömdüler?" diyerek onun intikamını alacağını belirtmektedir.

Bütün bunlardan sonra her mümine düşen şey Rabbimizin her iş ve fiilinde bizim bildiğimiz ve bilmediğimiz nice hikmetler bulunabileceğini düşünerek şöyle dua etmektir:

"Rabbimiz! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, Senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz alîm ve hakîm olan ancak sensin, dediler." (Bakara, 32)

21. KIYAMET VE ÂHİRETE İLİŞKİN SORULAR

1. Sonraki Hayatın Safhaları Hangi Aşamalardan Oluşmaktadır?

İnsan için birisi bu dünyada diğeri de bundan sonra olmak üzere iki tür hayattan söz edilebilir. Şu an sahip olduğumuz hayata "el-hayatü'd-dünya" (yakın hayat, şimdiki hayat) adı verilmektedir. Bundan sonraki hayata ise "el-hayatü'l-âhire" (sonraki hayat) adı verilmektedir.

İnsan için sonraki hayatın ölümle başladığı söylenebilir. Ölümle birlikte kıyametin kopuşuna kadar geçecek aşama "berzah âlemi (kabir hayatı)" aşamasıdır. Sûra birinci defa üfürülmesiyle birlikte kıyamet kopacaktır. Sûra ikinci defa üflenmesiyle birlikte yeniden diriliş, mahşerde hesabın görülmesi ve ardından da cennet ve cehennem hayatı başlayacaktır.

Müminlerden cennete girenler sonsuza kadar cennette kalacaklar, kâfirlerden cehenneme girenler de sonsuza kadar cehennemde kalacaklardır. Günahkâr müminler içinden günahı sevabından fazla olan kimseler ise -ehl-i sünnet inancına göre- bir

süreliğine cehenneme girmiş olsalar bile sonsuza kadar cehennemde kalmayacaklar, günahlarının cezasını çektikten sonra cennete gireceklerdir. Cehennemde müminlerden hiç kimse kalmadığında cennet ve cehennem ehli sonsuza kadar bulundukları mekânda hayatlarına devam edeceklerdir.

2. Kıyametin Kopması Tüm Evrenin Yok Olması Şeklinde mi Yoksa Yalnızca Dünyadaki Yaşamın Sonlanması Şeklinde mi Olacak?

Kur'an'ı kerimde kıyametin kopuşunu tasvir eden âyetler yalnızca dünyaya ilişkin olmayıp evrenin kozmik düzeninin bütünüyle bozulmasına işaret etmektedir. Bu kapsamda dünya gezegeni ile ilgili olarak dağların yürütülerek parçalanması, un ufak edilmesi, vahşi hayvanların bir araya getirilmesi, denizlerin kaynaması gibi olaylardan söz edildiği gibi dünyanın dışında güneşin dürülmesi, ay ve güneşin birleştirilmesi, yıldızların dağılması gibi dünya gezegeninin dışındaki olaylardan da söz edilmektedir.

Bu konudaki bazı âyetleri ele alalım.

"İnsan önündekini (kıyameti) **yalanlamak ister. 'Kıyamet günü ne zamanmış?' diye sorar. İşte, göz kamaştığı, ay tutulduğu, güneşle ay bir araya getirildiği zaman! O gün insan, 'Kaçacak yer neresi!' diyecektir."** (el-Kıyame, 5-10)

"Güneş katlanıp dürüldüğünde, yıldızlar (kararıp) **döküldüğünde, dağlar** (sallanıp) **yürütüldüğünde, gebe develer salıverildiğinde, vahşî hayvanlar toplanıp bir araya getirildiğinde, denizler kaynatıldığında, ruhlar** (bedenlerle) **birleştirildiğinde, diri diri toprağa gömülen kıza hangi günahı sebebiyle öldürüldüğü sorulduğunda,** (amellerin yazılı olduğu) **defterler açıldığında,**

gökyüzü sıyrılıp alındığında, cehennem tutuşturulduğunda ve cennet yaklaştırıldığında kişi neler getirdiğini öğrenmiş olacaktır." (et-Tekvir, 1-14)

"Gökyüzü yarıldığı zaman, yıldızlar döküldüğü zaman, denizler birbirine katıldığı zaman, kabirlerin içindekiler dışarı çıkarıldığı zaman, insanoğlu (yapıp) **gönderdiklerini ve** (yapamayıp) **geride bıraktıklarını bir bir anlar."** (İnfitar, 1-5)

3. *Eğer Her Bir İnsan Tek Tek Hesaba Çekilecekse İlk İnsandan Son İnsana Kadar Her Bir İnsanın Hayatının Bütün Aşamaları Hakkında Sorguya Çekilmesi Çok Uzun Zaman Alır. Bu Durumda İnsanların Mahşer Meydanında Çok Uzun Süre Beklemeleri Söz Konusu Olmaz mı?*

Allah Kur'an'da pek çok yerde kendisinin hesabı çok hızlı göreceğini belirtmektedir. Rabbimiz şöyle buyurur:

"O gün onlar (kabirlerinden) **meydana çıkarlar. Onların hiçbir şeyi Allah'a gizli kalmaz. Bugün hükümranlık kimindir? Kahhâr olan tek Allah'ındır. Bugün herkese kazandığının karşılığı verilir. Bugün haksızlık yoktur. Şüphesiz Allah, hesabı çarçabuk görendir."** (el-Mümin, 16-17)

Ayrıca âhiretteki zaman hesabı dünyadakinden tamamen farklıdır. Nitekim Rabbimiz bir âyette miktarı bin yıl olan bir günden (el-Hac, 47), bir başka âyette ise miktarı elli bin yıl olan bir günden (el-Meâric, 4) söz etmektedir.

Rabbimiz dilerse mekânı dürüp çok uzak mesafeleri yakınlaştırabileceği gibi dilerse zamanı genişleterek göz açıp kapatıncaya

kadar geçecek bir zamanda yıllara sığmayacak şeyler yapabilir. Zaten O, bir şeyin olmasını dileyince "ol!" der ve o şey oluverir. (en-Nahl, 40; Yasin, 82)

4. Kur'an'da Cennet ve Cehennemdeki Hayatın Sonsuz Olduğu Belirtiliyor. Bizim Bildiğimiz "Ebedî Olmak" (beka) Yalnızca Allah'a Ait Bir Özelliktir. Bu Durumda Âhiret Âlemindeki İnsanlar da Bu Özellikleri Bakımından Allah İle Aynı Durumda Olmuş Olmuyorlar mı?

Âhiret hayatında insanların sonsuz yaşama sahip olmaları ile Allah'ın beka sıfatına sahip olması aynı düzlemde değildir. Allah, hayatını başkasına borçlu değildir. O'nun varlığı başkasının kendisine hayat vermesiyle gerçekleşmemektedir. Oysa âhiret âleminde insanların cennet ve cehennemdeki hayatları "sonsuzluk" ile nitelense bile bu sonsuzluk onların kendiliklerinden edindikleri bir sonsuzluk olmayıp Allah'ın onlara bu özelliği vermesine bağlıdır. Bir başka deyişle Allah'ın sonsuzluğu aslî ve bağımsız olduğu halde âhiret âlemindeki varlıkların sonsuzluğu Allah'ın onlara hayat bahşetmesiyle gerçekleşen bağımlı bir sonsuzluktur. Bu durumda beka vasfı yine yalnızca Allah'a ait olmakta, başka herhangi bir varlık bu özelliğe sahip olmuş olmamaktadır.

5. Cennette Sonsuz Hayata Sahip Olan Kimseler Bir Zaman Sonra İçinde Bulundukları Şartlardan Sıkılmazlar mı?

Cennet ortamı dünya ile kıyaslanamayacak özelliklere sahiptir. Bu dünya şartlarında hayatta kalabilmek için çalışıp çabalamak, emek sarfetmek, yorulmak gibi durumlar söz konusu olduğu

halde cennette bunlar söz konusu olmayacaktır. Yine birtakım hadislerde belirtildiğine göre cennette ölüm, yaşlanma, hastalık, fakirlik gibi dünyada insanların karşı karşıya olduğu kötü durumlar yer almayacaktır. Yine cennette insanlar arasında kavga, gürültü, kıskançlık, rekabet gibi duygular da bulunmayacaktır.

Bütün bu durumların gösterdiği üzere cennet hayatı bu dünya hayatı ile kıyaslanamayacak özelliklere sahiptir. "Can sıkıntısı", "bıkkınlık" gibi özellikler bu dünyaya ilişkin özelliklerdir. Bu dünyada belirli bir şeyi sürekli yapmaya başlayan insanlar bir zaman sonra o şeyden tat almamaya başlarlar. Ancak bu dünya şartlarında bile insanların bıkmadığı, usanmadığı durumlar vardır. Söz gelimi insanlar her zaman susadıklarında su içerler, acıktıklarında yemek yerler. Aç olup da taze ve sıcak ekmekten hoşlanmayacak insan yok gibidir. Susadığında bir bardak suya hasret çekmeyen insan yoktur. Yorulduğunda tatlı bir uykuya hayır diyecek insan yoktur. Bu dünya şartlarında bile her gün rutin olarak yaptığımız bu faaliyetlerden insanlar bıkmadığına göre cennet hayatında bir insanın cennetteki nimetlerden bıkması, usanması, canının sıkılması gibi bir durum düşünülemez. Kaldı ki Yüce Rabbimiz cennette müminler için hiç kimsenin aklına, hayaline gelmeyecek yeni nimetler yaratacağını şu şekilde haber vermektedir:

"Yaptıklarına karşılık olarak, onlar için ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez." (es-Secde, 17)

Allah Resûlü'nün (s.a.v.) haber verdiğine göre Rabbimiz cennetlikler hakkında şöyle buyurmuştur:

"Salih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği, hiç kimsenin aklına hayaline gelmeyen şeyler hazırladım." (Buhârî, "Bed'ü'l-halk", 8; Müslim, "İman", 312)

6. Cennettekiler Kaç Yaşında Olacak?

İnsanlar dünyada bebeklik, çocukluk, gençlik, olgunluk ve ihtiyarlık gibi aşamalardan geçerek ölüme doğru giderler. Bazıları bu aşamaların tümünü yaşadığı halde bir kısım insan bebeklik, çocukluk, gençlik gibi aşamalarda iken vefat eder. Cennetlik olan insanların tümü cennette beden, akıl, ruh yönünden en zinde ve güçlü olduğu yaş diliminde bulunacaktır. Onlar için yaşlanma, güçten düşme, hastalık gibi durumlar söz konusu olmayacaktır.

Allah Resûlü'nün (s.a.v.) belirttiğine göre cennetlikler cennete girdiğinde kendilerine şöyle bir duyuru yapılacaktır:

"Sizler için artık sürekli yaşamak vardır, ebediyen ölmeyeceksiniz. Sizler sürekli sağlıklı olacaksınız, ebediyen hasta olmayacaksınız. Sizin için sürekli gençlik vardır, ebediyen yaşlanmayacaksınız. Sizler için sürekli nimet içinde olmak vardır, ebediyen sıkıntı (yokluk, fakirlik) görmeyeceksiniz." (Müslim, "Sıfatü'l-cenne", 22)

Bir diğer hadiste Allah Resûlü (s.a.v.) cennetliklerin yaşını şu şekilde belirtmiştir:

"Cennetlikler cennete otuz üç yaşında, vücutlarında tüy, yüzlerinde sakal olmadığı ve sürmeli oldukları halde girerler." (Tirmizî, "Ebvâbu sıfati'l-cenne", 12)

7. Kişi Âilesinden Olan Kimselerle Cennette Bir Arada Olabilecek mi?

Âyetlerde belirtildiğine göre cennetlik olan kimseler, şayet âilelerinden olan kimseler de cennete girmeyi hak etmişse onlarla buluşacaklardır. Bu konu âyette şu şekilde ifade edilir:

"(O yurt) **Adn cennetleridir; oraya babalarından, eşlerinden ve çocuklarından sâlih olanlarla beraber girecekler, melekler de her kapıdan onların yanına varacaklardır.** (Melekler:) **Sabrettiğinize karşılık size selam olsun! Dünya yurdunun sonu** (cennet) **ne güzeldir!** (derler)" (er-Ra'd, 23-24)

Burada akla şöyle bir soru gelebilir: "Cennette belirli bir dereceyi hak etmiş olan müminin âilesinden olanlar şayet kendisinden daha düşük derecede iseler bir araya gelmeleri nasıl olacak?" Bu konuya şu âyet bir cevap teşkil etmektedir:

"İman eden ve soylarından gelenler içinde imanda kendilerine tâbi olanlar (var ya)**! İşte biz, onların nesillerini de kendilerine kattık. Onların amellerinden de bir şey eksiltmedik. Herkes kazandıklarına karşı bir rehindir."** (et-Tûr, 21)

Buna göre daha düşük seviyeli mümin, cennette bulunan daha üst seviyedeki âile bireyleriyle bir araya gelecektir.

Yine burada şöyle bir soru akla gelebilir:

"Eğer cennette herkes otuz üç yaşında olacaksa kişi dünyada iken ana-babası veya çoluk çocuğu olan kimselerle cennette bir araya geldiğinde hepsi aynı yaşta olacaktır. Bu durumda orada ana-baba, çoluk-çocuk, torun gibi kavramlar nasıl karşılık bulacak?"

Bu konuda âyet ya da hadislerde doğrudan bir açıklama yer almamakla birlikte şunu söylemek mümkündür: Orada kişiler aynı yaşta olsalar bile dünyada iken kendilerinin anne-babası, ya da kardeşi, çoluk-çocuğu konumunda olan kişileri tanıyacaklar, bir arada bulunacaklardır. Cennette bu kimseler arasında aynı yaşta olmaları sebebiyle ana-baba, çoluk-çocuk, dede-torun

ilişkisi olmayacak olsa bile bunlar, dünyada iken evlatları, anababaları olan kimselerle birlikte olmanın mutluluk ve huzurunu bileceklerdir.

Bir de şu var: Biz bu soruları dünyevî şartları göz önünde bulundurarak düşünüyor ve cevaplarımızı da buna göre veriyoruz. Bununla birlikte âhiretin şartları kendisine göre olacaktır.

8. Cehennemde Sonsuza Kadar Kalmaya Mahkûm Olanlar İçin Bir Haksızlık Söz Konusu Olmuyor mu? Onlar Dünyada İken Sınırlı Bir Hayatta İşledikleri Günah Sebebiyle Niçin Sonsuz Azaba Mahkûm Oluyorlar?

Bir suç için verilen ceza o suçun işlenme süresine bağlı olmayıp suçun büyüklüğüne bağlıdır. Söz gelimi adam öldürme suçu göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir sürede işlendiği halde dünyada iken kimi devletler bu suçu idam cezasıyla, kimileri ömür boyu hapis cezası ile cezalandırmaktadır. Yine hırsızlık suçu kısa bir sürede işlendiği halde bu suça verilen ceza uzun süreli olabilmektedir.

Cehennemde sonsuza kadar kalmayı hak eden kimseler kâfirlerdir. Onlar âlemlerin Rabbi olan Allah'ın varlığını, birliğini, âyetlerini inkâr etmekle en büyük günahı işlemişlerdir. Nasıl ki dünyada en büyük suç kabul edilen adam öldürmeye karşılık "müebbet hapis" cezası öngörülüyorsa Allah nezdindeki en büyük günah olan inkârcılığa karşılık da âhirette "müebbed cehennem" cezası öngörülmektedir.

Kaldı ki cehennemlik olan kâfirlerin Allah'a yönelik inkârları onlarda kesin ve kalıcı bir özellik halini almıştır. Nitekim Kur'an'da

onlara ikinci bir fırsat verilerek dünyaya gönderilmiş olsalar bile onların yine inkârcılığa dönecekleri, dolayısıyla âhirette sergiledikleri pişmanlığın anı kurtarmaya yönelik olduğu belirtilmektedir. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Onların ateşin karşısında durdurulup "Ah, keşke dünyaya geri gönderilsek de bir daha Rabbimizin âyetlerini yalanlamasak ve inananlardan olsak!" dediklerini bir görsen! Hayır! Daha önce gizlemekte oldukları şeyler (günahlar) **kendilerine göründü. Eğer** (dünyaya) **geri gönderilseler yine kendilerine yasak edilen şeylere döneceklerdir. Zira onlar gerçekten yalancıdırlar."** (el-En'âm, 27-28)

9. Allah Kendisini "Rahman" ve "Rahîm" Olarak Tanıtıyor. Bu İfadeler Allah'ın Sınırsız Merhamet Sahibi Olduğunu İfade Ediyor. Hal Böyle İken Allah'ın Kendi Yarattığı Kullarını Ateşte Sonsuza Kadar Yakması Bu Merhametle Nasıl Bağdaşır?

Allah sonsuz merhamet sahibidir ancak bu merhametten ancak hak edenler pay alabilir. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurur:

"Rahmetim her şeyi kuşatmıştır. Onu, (bana karşı gelmekten) **sakınanlara, zekâtı verenlere ve âyetlerimize inananlara yazacağım."** (el-A'raf, 156)

Nitekim arşın etrafında bulunan melekler de Allah'ın rahmetinin sonsuzluğunu dile getirirken bu sonsuz rahmetten müminlerin yararlanması için duada bulunurlar. Kur'an bu durumu şu şekilde bildirir:

"Arş'ı yüklenen ve bir de onun çevresinde bulunanlar (melekler)**, Rablerini hamd ile tesbih ederler, O'na iman ederler.**

Müminlerin de bağışlanmasını isterler: Ey Rabbimiz! Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O halde tevbe eden ve senin yoluna gidenleri bağışla, onları cehennem azabından koru! (derler)" (el-Mümin, 7)

Bir de şu husus vardır:

Allah'ı inkâr eden, Allah'ın kullarına haksızlık ve zulmeden kimselerin Allah'ın affına ve merhametine nail olması hem Allah'ın hem de kulların hakkının çiğnenmesine göz yumulması anlamına gelir. Bu ise adaletsizlik sonucunu doğurur. Dünyada iken insanlara zulmeden, onların malına, canına, namusuna saldırıp zarar veren, Allah'ı inkâr edip O'nun âyetlerini yalanlayan, yaratılış amacını gerçekleştirmeyen bir kimsenin affedilmesi, Allah'ın rahmetine nail olması dünya imtihanının bir bütün olarak anlamsızlaşmasına yol açar.

10. Kimileri "Cennete girenler nasıl ki oradan çıkmayıp sonsuza kadar kalacak ise cehenneme girenler de böyledir. Cehenneme girip de oradan çıkmak yoktur" diyorlar. Ayrıca "günahkâr müminlerin cehennemde günahlarını çektikten sonra cehennemden çıkıp cennete girmesi ile ilgili Kur'an'da âyet yoktur" Diyorlar. Bunu Nasıl Anlamalıyız?

Gerek inanç gerekse amel bakımından dindeki tek delil Kur'an olmayıp Allah Resûlü'nün (s.a.v.) sünneti de dinde delildir. Nitekim dine ilişkin en temel meseleler (namaz, oruç, hac, zekât gibi ibadetlerin ayrıntıları gibi) Kur'an'da yer almayıp Allah Resûlü tarafından bizlere bildirilmiştir. Âhiret hayatına ilişkin ayrıntılar da böyledir. Kur'an'da günahkâr müminlerin bir süreliğine

cehenneme gidip daha sonra cennete gideceklerini belirten açık âyetler bulunmamakla birlikte buna yorulabilecek birtakım işaretler vardır. Söz gelimi şu âyetin yorumlarından biri bu yönde yapılmıştır:

"İçinizden, oraya (cehenneme) **uğramayacak hiçbir kimse yoktur. Bu, Rabbin için kesinleşmiş bir hükümdür. Sonra biz, Allah'tan sakınanları kurtarırız; zalimleri de diz üstü çökmüş olarak orada bırakırız."** (Meryem, 70-71)

Allah Resûlü (s.a.v.) de pek çok hadislerinde iman ile ölmüş olan müminlerin cehenneme gitseler bile günahları kadar orada kalacaklarını, daha sonra cennete gireceklerini belirtmiştir.

11. Müminlerin, Müslümanların Sonuç İtibarıyla Cennete Gideceklerini Bilmek Onları Rehavete Sevk Edip Görevlerini İhmal Etmeye Yol Açmaz mı?

Müminlerin sonuç itibarıyla cennete gideceklerini bilmek aklı başında olan kimseleri rehavete sevk etmez; çünkü önemli olan husus bir kimsenin ölüm anında mümin olarak ölmesidir.

Hiç kimsenin son nefeste imanlı öleceğine dair bir garantisi yoktur. Dolayısıyla hiç kimse için bir garanti, rehavete kapılmayı gerektirecek bir durum yoktur. Bir kimse rehavete kapılarak görevlerini ihmal ettiği takdirde işleyeceği günahlar kendisinin imanını zayıflatabilir, hatta imanını kaybetmesine ve son nefeste imansız olarak ölmesine de yol açabilir.

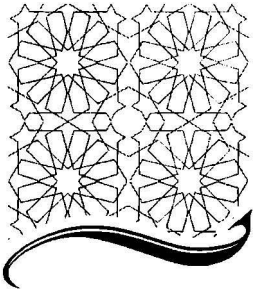
Öyleyse insan ömrü boyunca mümin olarak yaşama azim ve gayretinde olmalı, imanına uygun ameller işlemenin peşinde koşmalıdır.

Nitekim Hz. Yusuf (a.s.) ömrünün en güçlü döneminde Rabbine şöyle dua etmişti:

"Ey gökleri ve yeri yaratan! Sen dünyada da ahirette de benim sahibimsin. Beni Müslüman olarak öldür ve beni sâlihler arasına kat!" (Yusuf, 101)

Rabbimiz bizlere hakiki imanı nasip eylesin, bizleri mümin ve Müslüman olarak yaşatıp mümin ve Müslüman olarak ölmeyi nasip eylesin.

22. İSLAM EN MÜKEMMEL DİN OLDUĞU HALDE MÜSLÜMANLAR DÜNYA ÖLÇEĞİNDE NİÇİN KÖTÜ BİR KONUMDALAR?

Sorunun Ortaya Konulması

Müslümanların inancına göre İslam dini, ilahî kaynaklı son dindir. Kur'an, Allah tarafından gönderilen son ilahî kitap, Hz. Muhammed (s.a.v.) Allah tarafından gönderilen son peygamberdir. İslam dini dışındaki dinler ya Budizm, Hinduizm gibi insanlar tarafından uydurulan birtakım inanç sistemlerinden oluşmakta ya da Yahudilik ve Hristiyanlık gibi aslı itibarıyla ilahî kaynaklı olsa da zaman içinde insanlar tarafından aslı bozulmuş bulunmaktadır. Dinin tanımı yapılırken "insanları dünya ve âhirette huzur ve saadete götüren ilahî kurallar bütünü" şeklinde tanımlanır. Oysa İslam dini, Allah'tan geldiği halini korumasına rağmen bu dine mensup olan Müslümanlar günümüzde dünyevî ölçekte huzur ve saadete sahip değildirler.

Yeryüzünde kan ve gözyaşının aktığı topraklar Müslümanlara aittir. Bilim ve teknolojik gelişme açısından bakıldığında Müslü-

manlar gerek tahrif edilmiş dinlere mensup ülkelerden (Amerika, Avrupa vb.) gerekse ilahî dine mensup olmayan ülkelerden (ör. Çin, Japonya vb.) geri durumdadır. Müslümanlar arasında siyasî birlik bulunmamakta, İslam dünyasında terör, iç savaşlar, ekonomik krizler yaşanmaktadır.

İslam'ın öğretileri, Kur'an ve Hz. Peygamber'in sünneti Müslümanları içinde bulundukları olumsuz şartlardan kurtarmamaktadır. Bu durumda dinin dünyada insanlara huzur ve saadeti getirdiğini nasıl söyleyebiliriz? İslam'a mensup ülke ve milletler niçin bilim ve teknolojide geri konumdadır? Müslümanların yaşadıkları bölgelerde niçin insan hakları ihlalleri, baskılar söz konusudur?

Bu soruya doğru bir şekilde cevap verebilmek için şu hususları göz önünde bulundurmamız gerekir:

1. Maddî başarılar ve teknolojik ilerleme doğrudan din ile ilgili değildir

Herhangi bir dine mensup olmak ya da olmamak doğrudan doğruya ilerleme ya da gerileme sebebi olamaz. İnsanlık tarihi boyunca hak dine mensup olmadığı halde yeryüzünde maddî başarılar elde etmiş, "ilerlemiş" pek çok medeniyetlerin bulunduğunu Kur'an bize haber vermektedir. Bir âyette Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

"Yeryüzünde gezip de kendilerinden öncekilerin sonu ne olmuş görmezler mi? Onlar kendilerinden çok daha kudretliydiler; toprağı iyice işlemişler, yeryüzünü bunların imar ettiğinden daha fazla imar etmişlerdi. Onlara da peygamberleri nice açık kanıtlar getirmişti. Şu halde Allah onlara asla zulmetmiş değildir, asıl onlar kendilerine zulmetmişlerdir." (er-Rum, 9)

Bu âyette Yüce Allah, Hz. Peygamber dönemindeki Mekke müşriklerine seslenerek onların yeryüzünde ticarî seyahatlere çıktıklarında önceki medeniyetlerin kalıntıları üzerinde inceleme ve araştırma yapmalarını istemekte, bu medeniyetlerin peygamberleri yalanladıkları halde güçlü ve kuvvetli olduklarını, yeryüzünü bayındır hale getirdiklerini, ancak inkârcı tutumları sebebiyle sonunda tarihten silinip gittiklerini belirtmektedir.

Bir başka âyette ise geçmişte güçlü medeniyetler kuran, maddî başarılar elde eden ancak inkârcılıkları sebebiyle helak edilen toplumların geride bıraktıkları sahipsiz şehirlerden söz edilerek şöyle denilmektedir:

"Zulme dalmışken helâk ettiğimiz nice beldeler var ki evlerinin duvarları çatıları üzerine yıkılmış, ıpıssız kalmıştır. Şimdi oralarda kullanılamaz hale gelmiş nice kuyular, (harap olmuş) **nice görkemli köşk var!"** (el-Hac, 45)

Geçmişteki en büyük ve görkemli şehirler inşa eden kimi kavimler, Piramitleriyle ünlü Mısır'da hüküm süren Firavunlar kendi dönemlerinde göz kamaştırıcı maddî imkânlara sahip olmuşlardı. Kur'an bu hususu şu şekilde dile getirir:

"Görmedin mi, Rabbin ne yaptı Âd kavmine; ülkeler içinde benzeri yaratılmamış olan, sütunlarla dolu İrem'e; Vadide kayaları oyarak şehir yapan Semûd'a; Kazıklı Firavun'a? İşte bunların hepsi ülkelerinde azgınlık etmişlerdi. Oralarda durmadan fesat çıkardılar. Bu yüzden Rabbin onların üzerine kırbaç gibi ceza yağdırdı. Çünkü Rabbin her şeyi yakından izlemektedir." (el-Fecr, 6-14)

Allah Resûlü'nün peygamberliğinin ilk yıllarında Müslümanlar maddî sıkıntılar içinde yaşıyorlar, buna karşılık müşrikler hem ti-

carî seyahatler yaparak farklı beldeleri geziyorlar, hem de maddî açıdan servetlerine servet katarak zenginliklerini katlıyorlardı. Bu durum ilk Müslümanların zihinlerinde bazı soru işaretlerinin doğmasına sebep oluyor, Allah'ın niçin böyle bir şeye izin verdiği konusunda meraklar uyanıyordu. Kur'an bu türden bazı sorulara peygamberimizi muhatap alarak cevaplar vermiştir. Bu âyetlerden birinde Rabbimiz şöyle buyurur:

"İnkâr edenlerin (gönüllerince) **diyar diyar dolaşmaları sakın seni yanıltmasın; Az bir faydalanmadan sonra onların sığınakları cehennemdir. Ne kötü bir mesken!"** (Âl-i İmran, 196-197)

Bütün bu açıklamalardan sonra şu tespitte bulunabiliriz: Maddî başarılar ve teknolojik ilerleme bir dine mensup olmaya bağlı değildir. Bir toplumun hak dine mensup olması onu otomatik olarak maddî bakımdan ilerletmeyeceği gibi bâtıl bir dine mensup olması yahut dinsiz olması da onu otomatik olarak geri bırakmaz.

2. Maddî başarı ve ilerlemenin değişmez birtakım kuralları vardır

Allah'ın gerek tabiatta gerekse sosyal yaşamda değişmeyen birtakım kuralları vardır. Bunlara "sünnetullah" adı verilir. Toplumsal yaşama ilişkin kurallardan birisi de şudur: "Bir toplumun kalkınması, maddî yönden zenginleşmesi, bilim ve teknolojide ilerlemesinin birtakım şartları vardır. Bu şartları hangi toplum yerine getirirse o toplumlar ilerler. Hangi toplum bu şartları yerine getirmezse ilerleyemez."

Kur'an bu hususu şu şekilde ifade eder:

"İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder ve çabasının karşılığı ileride mutlaka görülecektir." (en-Necm, 39-40)

Müslümanlar tarihin belirli dönemlerinde bu şartları yerine getirdikleri için yeryüzünde üstün bir konumda bulunmuşlar, bilim ve teknolojide ileri gitmişlerdir. Tarihte pek çok maddî buluşun Müslüman âlimler tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir. (Bu konuda merhum Prof. Dr. Fuat Sezgin'in "İslam'da Bilim ve Teknik" adlı beş ciltlik muhteşem eseri son derece önemli bilgi ve belgeler sunmaktadır.) Müslümanların maddî başarı ve ilerlemenin şartlarını ihmal ettiği yüzyıllarda bu ilerleme yerini duraklama ve gerilemeye bırakmıştır.

Yüce Allah, ilerlemenin şartlarını yerine getirmedikleri sürece sırf Müslüman oldukları için bir toplumun üstün konuma gelmesini sağlamaz. Bu önemli kuralın İslam tarihindeki en önemli ispatı Uhud Savaşı'dır. Bilindiği üzere Uhud Savaşı'nın iki aşaması bulunmaktadır. Savaşın ilk aşamasında Müslümanlar, liderleri ve komutanları olan Hz. Peygamber'in talimatlarını başarılı bir şekilde yerine getirdikleri için galip durumdaydılar: Ancak başta Hz. Peygamber'in stratejik öneme sahip bir mevkiye yerleştirdiği 50 okçudan bir kısmının bu mevkiyi terk etmeleri, bazı Müslümanların erken galibiyet sevincine kapılmaları, ganimetten pay alma düşüncesi gibi sebeplere bağlı olarak savaşın gereklerini yerine getirmeyi bıraktılar. Bu defa o esnada henüz Müslüman olmamış olan Halid bin Velid komutasındaki düşman askerleri galibiyetin gereklerini yerine getirmeye başladı ve Müslümanlar, galip başladıkları savaşta sonuç elde edemediler, pek çok şehit verildi. Kur'an bu olayı şu şekilde anlatmaktadır:

"Andolsun ki Allah size verdiği sözü yerine getirdi. Hatırlayın ki O'nun izniyle kâfirleri öldürüyordunuz, ama Allah size istediğiniz zaferi gösterdikten sonra gevşediniz, emre itaat hususunda birbirinizle tartıştınız ve emre aykırı hareket ettiniz; içinizden

kimi dünyayı istiyordu, kiminiz de âhireti istiyordunuz; derken Allah denemek için onların karşısında sizi bozguna uğrattı. Sonunda yine de sizi bağışladı. Allah müminlere karşı lutufkârdır." (Âl-i İmran, 152)

Her dönemdeki Müslümanların Uhud Savaşı tecrübesinden alacakları çok büyük dersler vardır. Bu derslerin başında şu gelmektedir: Komutanı Allah Resûlü (s.a.v.) olan, askerleri sahabe olan bir ordu karşılarında putperest müşrikler bulunsa bile bir savaşı kazanmak için yapılması gerekenleri yapmazlar ise o savaşta galip gelemezler.

3. Maddî başarılar ve teknolojik ilerleme de bir imtihandır

Dünya hayatında fert ve toplumların kendi iradeleriyle veya iradeleri dışında karşılaştığı tüm durumlar imtihan kapsamına dâhildir. Yüce Allah imtihan gereği mümin bir toplumu çeşitli sıkıntılarla sınayabileceği gibi yine imtihan gereği inkârcı bir toplumu birtakım nimetler vererek de sınayabilir. Müminlerin çeşitli sıkıntılarla sınanabileceği şu âyette belirtilmiştir:

"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla; mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle sınayacağız. Sabredenleri müjdele!" (el-Bakara, 155)

İnkârcı toplumların dünyevî alanda üstünlük, maddî başarılar, teknolojik gelişmeler de dahil olmak üzere çeşitli nimetlere sahip kılınabileceği ise şu âyette ifade edilmiştir:

"Sanıyorlar mı ki, onlara mal ve evlâtlar verirken yalnızca iyilikleri için çırpınıyoruz! Hayır, onlar işin farkına varamıyorlar." (el-Mü'minûn, 55-56)

"İnkâr edenler, kendilerine vermiş olduğumuz fırsatın sakın onlar için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Onlara verdiğimiz fırsat ancak günahlarını arttırmaya yarıyor. Onlar için alçaltıcı azap vardır." (Âl-i İmran, 178)

Eğer mümin toplumlar sürekli maddî yönden üstün, refah içinde ve mutlu olmuş olsaydı bu durumda iman eden herkesin dünyada nimetlere sahip olması iman konusunu bir imtihan konusu olmaktan çıkarırdı. Bu yüzden hak ile bâtıl mücadelesinde kimi zaman hak bâtıla galebe çalarken kimi zaman da bâtıl üstün kılınmıştır ki imtihan sırrı bozulmasın.

Rabbimiz, Uhud Savaşı'ndaki yenilgiye dair indirdiği âyette şöyle buyurmuştur:

"Eğer siz (Uhud'da) **bir yara aldıysanız bilin ki o topluluk da benzeri bir yara almıştı. Allah'ın gerçek müminleri ortaya çıkarsın ve uğrunda şehitleri olsun diye o günleri biz insanlar arasında döndürüp duruyoruz. Allah, zalimleri sevmez. Bir de Allah, iman edenleri günahlardan arındırmak, kâfirleri de yok etmek için böyle yapıyor."** (Âl-i İmran, 140-141)

İnkârcılar, dünyada elde ettiği geçici başarılara güvenerek inkârlarını arttırarak devam ederler. Bunun sonucu olarak da hem dünyada hem de âhirette hüsrana uğrarlar.

4. Din doğru anlaşıldığı takdirde dünyevi başarılar için itici bir kuvvet olabilir, yanlış anlaşıldığı takdirde dünyevî başarıları engelleyen bir faktöre dönüşebilir

Burada aklımıza şöyle bir soru gelebilir: Allah Kur'an'da kâfirlere karşı müminler aleyhine yol vermeyeceğini belirtmekte, Allah'ın

taraftarlarının galip geleceğinden söz etmektedir. Ancak pratikte biz bunun niçin tersini görüyoruz?

Allah'ın kâfirler karşısında müminlere yardım etmesi müminlerin o yardımı hak edecek davranışları sergilemesine bağlıdır.

Konumuzun başında bir dine mensup olma ya da olmamanın doğrudan doğruya bir toplumun ilerlemesi, maddî başarı elde etmesi için yeterli olmadığını belirtmiştik. Yine Müslüman âlimlerin tanımlarına göre hak dinin insanları dünya ve âhirette huzur ve saadete götüren ilahî bir nizam olarak görüldüğünden söz etmiştik. Bununla birlikte bu durum, dindar her insanın dünya ve âhirette otomatik olarak huzurlu ve mutlu olacağı, maddî ve manevî yönden daima iyi bir durumda bulunacağı anlamına gelmez. Burada "din" ile "dindar" arasında, "İslam" ile "Müslüman" arasında bir ayrım yapmak zorunludur. Bunu günlük hayattan bir örnekle anlatmaya çalışalım:

Yemek, tabiatı itibarıyla insanın açlığını giderme özelliğine sahiptir. İnsan yemek yediğinde bedeni biyolojik ihtiyaçlarını karşılamış olur, açlığın meydana getireceği güçsüzlük ve rahatsızlık durumunu bedeninden def eder. Kişinin elinde sağlık ve hijyen bakımından mükemmel bir yiyecek bulunmakla birlikte kişi bu yiyeceği yemezse yahut yemiş olsa bile bedeninin ihtiyaç duyduğu miktardan çok ya da az miktarda yerse o yemek kişiyi huzurlu etmez, tam tersine sağlığını bozabilir. Bu durum yemekten değil yemeğe sahip olduğu halde onu yemeyen veya uygun bir şekilde yemeyen kişiden kaynaklanmaktadır.

İlaç, tabiatı itibarıyla hastalığı giderme özelliğine sahiptir. Bununla birlikte bir hasta ilacı doktorun tavsiye ettiği şekilde kullanmayıp kendi kafasına göre kullanırsa yahut ilaç elinde bulunduğu

halde kullanmazsa şifa bulamaz. Hatta belki uygun ve zamanında alınmayan ilaçlar bu kişide başka hastalıkların oluşmasına yol açabilir. Bu durum ilaçtan değil o ilacı uygun şekilde kullanmayan hastadan kaynaklanmaktadır.

Rabbimizin bir rahmet olarak gönderdiği Yüce İslam dini de tıpkı gıda ve ilaca benzer. Müslümanlar bu gıda ve ilacı ellerinde bulundurduğu çoğu Müslüman söz konusu gıda ve ilacı uygun zaman ve dozda, belirtilen şekilde kullanmadığından ya karnı doymamakta, şifa bulmamakta yahut da kendi yanlış kullanımı sebebiyle yeni hastalıklara yol açmaktadır.

İslam dini doğru anlaşıldığı takdirde bu anlayış Müslümanları bilim ve teknoloji başta olmak üzere dünyevî konularda da üstün bir noktaya ulaşmaları konusunda itici bir güç olur. Rabbimiz, Müslümanların dünya üzerinde söz sahibi olmaları gerektiğini, bunun için de düşmanlarına karşı zamanın caydırıcı gücüne sahip olmaları gerektiğini belirterek şöyle buyurur:

"Allah'ın ve sizin düşmanlarınızı ve onların gerisinde olup sizin bilmediğiniz, ama Allah'ın bildiklerini korkutup caydırmak üzere, onlara karşı elinizden geldiği kadar güç ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda harcadığınız her şeyin karşılığı, zerrece haksızlığa uğratılmadan size tastamam ödenecektir." (el-Enfal, 60)

Bir Müslüman ülke veya toplum bu âyetin ortaya koyduğu mesajı doğru anladığı takdirde zamanın gücü ne ise o güce sahip olmak için gayret göstermeleri gerektiğini bilirler. Ancak bu âyetin verdiği mesaj idrak edilmez de yanlış bir tevekkül anlayışından hareketle tedbir almayı terk ederlerse o zaman düşman karşısında zayıf konuma düşerler.

Günümüzde İslam dünyasında Müslümanların büyük çoğunluğu yanlış bir kader ve tevekkül anlayışının girdabına düşmüş, kendi üzerine düşen vazifeleri ihmal etmiştir. Böyle olunca da dünyevî konularda bütün gücüyle çalışan gayri müslimler üstün bir konuma ulaşmışlar, Müslümanlar üzerinde tahakküm kurmuşlardır.

İslam dünyasında görülen bölünmüşlük, parçalanmışlık, iç savaşlar, terör gibi hadiseler için de aynı şeyi söylemek mümkündür.

Yüce Rabbimiz Kur'an'da Müslümanları defaatle birlik olmaları, ayrılığa düşmemeleri konusunda uyarmış, aralarında çekişmeye, kavgaya tutuştukları takdirde güçlerinin ellerinden gideceği uyarısında bulunmuştur. Rabbimiz bu konuda şunları söylemektedir:

"Allah ve resulüne itaat edin, birbirinize düşmeyin, sonra zayıflarsınız ve zaferi elden kaçırırsınız. Sabredin, kuşkusuz Allah sabredenleri sever." (el-Enfâl, 46)

Günümüzde Müslüman toplumlar Yüce Allah'ın bu önemli uyarısını göz ardı ettiklerinden Müslümanlar büyük ölçüde zaafa uğramışlar, düşmanları olan sömürgeci güçler karşısında mağlup duruma düşmüşlerdir.

Bu, dinin değil o dinin talimatlarını düzgün bir şekilde uygulamayan toplumların yol açtığı bir durumdur.

Bu konuda daha başka şeyler söylemek mümkün ise de sonuç olarak şunları söyleyebiliriz:

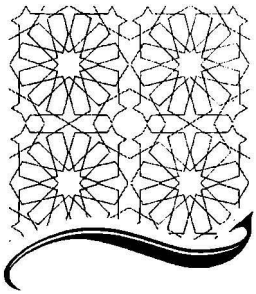
İslam doğru anlaşılıp yaşandığı takdirde gerek fertlerin gerekse toplumların huzur ve saadetini temin edecek ilke ve kurallara sahiptir. Tarihte Müslümanlar kendi dinlerini doğru anlayıp bu anlayışı hayatlarına yansıttıkları dönemde dünyanın üç kıtasında asırlar boyunca üstün bir konumda hüküm sürmüşlerdi.

Ancak İslam'ın emir ve yasaklarına bir bütün olarak bağlı kalmaktan geri durmak, yanlış bir kader ve tevekkül sonucunda çalışmayı ve tedbir almayı terk ederek tembellik ve gevşeklik göstermek, toplumsal birlik ve beraberliği zedeleyecek tartışmalara dalmak gibi birtakım sebeplere bağlı olarak İslam toplumları güç ve kudretini kaybetmiş, düşmanları karşısında sömürge konumuna düşmüşlerdir.

Müslümanların bu duruma düşmelerinin sebebi İslam dini olmadığı gibi gayrimüslimlerin güçlü konumda bulunmalarının sebebi de onların İslam'ı kabul etmemiş olmaları değildir.

Müslümanların yeniden güçlü, gelişmiş, müreffeh ve huzurlu bir duruma gelmeleri bir hayal ve ütopya olmayıp onların gayret ve çalışmalarına bağlıdır. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Allah, içinizden iman edip dünya ve âhiret için yararlı işler yapan kimselere vaad etti ki, kendilerinden öncekilere verdiği gibi onlara da yeryüzünde iktidar verecek, onlar için hoşnutluğuna vesile kıldığı dinlerinin yerleşip yayılmasını sağlayacak, şu andaki korkularını güvenliğe çevirecektir; çünkü onlar bana hiçbir şeyi ortak koşmaksızın kulluk etmektedirler. Bütün bunlardan sonra kim inkâra saparsa yoldan çıkmış kimseler işte bunlardır."
(en-Nûr, 55)

23. EVRENDE KÖTÜLÜKLER NİÇİN VAR?

Sorunun Ortaya Konulması

Evrenin bir yaratıcısı olmadığını savunan ateistlerin kendi görüşlerini delillendirmek için en çok başvurdukları yöntemlerden birisi "kötülük problemi" olarak ifade edilen hususu gündeme getirmektir. Bu meseleyi milattan önce 4. Yüzyılda yaşayan Epikür şu şekilde ifade etmiştir:

"Tanrı ya kötülükleri def etmek istiyor da gücü yetmiyor; ya gücü yetiyor, fakat o, bunu istemiyor; ya da o bunu ne istiyor ne de buna gücü yetiyor veya hem istiyor hem de gücü yetiyor.

Eğer istiyor da gücü yetmiyorsa, o güçsüzdür ki, bu Tanrı'nın karakterine uygun değildir.

Eğer gücü yetiyor da istemiyorsa, o kıskançtır (merhametsizdir) ki bu da aynı derecede Tanrı'yla uyuşmaz.

Eğer ne istiyor ne de gücü yetiyorsa, o hem kıskanç hem de güçsüzdür, bu durumda zaten Tanrı değildir.

Eğer hem istiyor hem de gücü yetiyorsa ki, Tanrı'ya yakışan da sadece budur, o zaman kötülük hangi kaynaktan geliyor? Ya da Tanrı neden onları savmıyor?"

Bu yazıda yukarıda formüle edilen ve neredeyse 2400 yıldır farklı din, görüş, felsefe ve inanç mensupları tarafından tartışılmaya devam eden bu meseleye İslamî açıdan bakmaya çalışacağız. Şurası muhakkak ki bu meseleyi bu yazının sınırları çerçevesinde ve kuşatıcı bir biçimde bütün boyutlarıyla ele almak mümkün değildir. Bu sorunsal üzerinde söyleyeceklerimiz, tüm tarafları tatmin edecek bir cevap teşkil etmeyecek, yalnızca bu sorun karşısında kendi konumumuzu temellendirmiş ve belki de böyle bir soru ile yüzleştiğinde nasıl düşüneceğini bilemeyen inançlı kimselerin aklında doğabilecek kuşkuları giderme konusunda mütevazı bir adım atmış olacağız.

Bu Sorun Karşısındaki Gruplar

Meselenin doğrudan kendisine geçmeden önce yukarıdaki soru(n/sal) karşısında insanların üç farklı eğilim ve gruba ayrıldığını, cevaplarını da buna göre verdiğini söylemek mümkündür.

Birinci grupta ateistler yer alır. Kötülük bir realitedir, yok sayılamaz. Olgusal olan bu kötülüğün varlığı ise teistlerin iddia ettiği gibi "her şeye gücü yeten", "merhametli", "hikmet sahibi" bir tanrının var olmadığının en büyük kanıtıdır. Zira hem kötülüğün varlığını kabul edip hem de bu sıfatlara sahip bir tanrının varlığını kabul etmek uzlaştırılması mümkün olmayacak bir şekilde çelişmektedir. Bu grupta yer alanların görüşlerini şu şekilde formüle etmek mümkündür:

"- Kötülük varsa tanrı yoktur.

- Kötülük vardır.

- O halde tanrı yoktur."

İkinci grupta ise evreni "nur (aydınlık)" ve "zulmet (karanlık)" olmak üzere iki ezelî tanrının yaratıp yönettiğine inanan ve İslamî kaynaklarda "seneviyye (iki tanrıcılık)" olarak nitelenenler yer almaktadır. Söz gelimi eski İran dinlerinden olan Zerdüştlük'te biri iyilik tanrısı olan Ahura Mazda (Hürmüz), diğeri de kötülük tanrısı olan Ehrimen olmak üzere iki tanrı mevcuttur. Bu düalizmde, her ikisi de yaratılmamış bütün iyiliklerin yaratıcısı ve sorumlusu olan bir iyi tanrı ile bütün kötülüklerin yaratıcısı ve sorumlusu olan bir kötü tanrının varlığı esastır. Evrendeki iyi ve kötü olaylar, Ahura Mazda ile Ehrimen arasındaki çetin mücadelenin bir yansımasıdır. (Bkz. Şinasî, Gündüz, "Mecûsîlik", TDV İslâm Ansiklopedisi)

Üçüncü grupta ise evrenin sonsuz kudret, merhamet ve hikmet sahibi bir tanrı tarafından yaratıldığını savunan teistler yer alır. Bu grupta Müslümanlar başta olmak üzere Yahudiler, Hristiyanlar, kurumsal anlamda herhangi bir dini kabul etmemekle birlikte bir tanrının varlığını kabul eden deistler yer alır.

Müslüman âlimler, kötülük problemi karşısında bir yandan tarih boyunca teistlerin verdiği cevapları gözden geçirmişler, bunları geliştirerek kendilerince düzenlemişler ve bu cevaplara yenilerini eklemişlerdir. Bu cevapların bir kısmı tatminkâr olmaktan bir hayli uzak görünmekle birlikte –daha güçlü gördüğümüz cevapları sona bırakarak- aşağıda bunlara da kısaca temas etmeye çalışacağız.

"Kötülüğün reel bir varlığı yoktur"

Kötülük problemi karşısında verilen en meşhur cevaplardan birisi kötülüğün gerçek bir varlığının olmadığıdır. Kötülük diye gös-

terebileceğimiz somut bir varlık yoktur. Kötülük aslında iyiliğin yokluğudur. Mesela "karanlık" diye özel bir varlık yoktur. Bizim "karanlık" dediğimiz şey gerçekte ışığın yokluğudur. Ortada ışık olduğunda karanlık kalmaz. "Ölüm" dediğimiz şey hayatın yokluğudur. "Hastalık" dediğimiz şey sağlığın yokluğudur.

Bu cevap kimi açılardan hakikat kırıntıları taşımakla birlikte kötülük problemini çözmede tatminkâr olmaktan uzaktır. Netice itibarıyla öyle ya da böyle biz bu âlemde ölüm, hastalık, sakatlık, kaza, doğal afetler, savaşlar, kavgalar, tecavüzler bulunduğunu biliyoruz. Bunların adını değiştirmek kötülük olan bu durumları yok saymamızı gerektirmemektedir. Öyleyse bu konuda daha tatminkâr cevapların ortaya konulması gerekir.

"Kötülük mutlak değil göreceli / nisbîdir"

Kötülük problemine cevap olarak zikredilen hususlardan birisi kötülüğün mutlak değil göreceli olduğudur. Bununla kastedilen şey şudur: Bizim "kötü" olarak nitelediğimiz şeyler her zaman, herkes için, her durumda kötü değildir. Bazıları açısından kötü olan bir şey bir başkası açısından kötü değil, iyi olabilir. Bir durumda kötü olan bir şey başka bir durumda iyi olabilir. Bir zamanda kötü olan bir şey başka bir zamanda iyi olabilir.

Bir kimsenin arabasının bozulması onun açısından kötüdür, ancak meseleye araba tamircisi açısından bakıldığında durum değişir. Arabalarda meydana gelen bozulmalar, milyonlarca kişinin bu sayede meslek edinip hayatını kazanmasına vesile olmaktadır.

Bir belgeselde bir aslanın yeni doğmuş bir ceylan yavrusunu yediğini gördüğümüzde içimiz burkulur. Bunu "kötü" olarak nite-

leriz. Ancak meseleye aslan açısından baktığımızda onun hayatta kalabilmesi, yavrularını sütüyle besleyebilmesi için ceylanı yemesi gerekir.

Bu evrende iyilik asıl, kötülük ise ârızîdir. Yani aslolan iyiliktir, kötülükler gelip geçici, nisbî, sınırlıdır. Hal böyle olunca sınırlı olan kötülük için aslî olan iyilik feda edilemez.

"Kötülükler sonuçları itibarıyla güzeldir"

Bu evrende kötülük olarak gördüğümüz şeylerin tümü, tabloyu bir bütün olarak dikkate aldığımız takdirde yol açtığı sonuçlar bakımından güzeldir. Günlük hayatımızdan bazı örnekler üzerinde konuyu netleştirmeye çalışalım:

Ağacın kurumuş olan dallarını kesmek görünüşte ağaca zarar vermektedir. Ancak bu işlem (ağacın budanması) sonuçları itibarıyla güzeldir, zira ağacın daha gürbüz bir hale gelmesini sağlar.

Kangren olan parmağın kesilmesi kötüdür, ancak bu işlem, yol açacağı sonuç bakımından güzeldir, çünkü kangren mikrobunun bütün vücuda ulaşmasını engelleyerek kişinin kurtulmasını sağlar.

Hastalanmış olan kimsenin acı ilaç içmesi, iğne olması, uzun ve yorucu tedavilere katlanması an itibarıyla kötü görülse bile yol açacağı sonuçlar itibarıyla güzeldir. Çünkü kişi bu sayede sağlığına kavuşacaktır.

Savaş kötüdür; çünkü pek çok kimsenin ölmesine, sakat kalmasına, şehirlerin yıkılmasına sebep olur. Ancak ülkemizi ele geçirmek isteyen düşmana karşı vatanımızı, bağımsızlığımızı, can, mal ve namus güvenliğimizi korumak için savaşmak yol açtığı sonuç bakımından iyidir. Zira bu sayede varlığımızı korumuş oluruz.

Uçağa yetişmek için giderken arabasının tekeri patlayan bir kimse açısından bu durum o an itibarıyla kötü gibi görünür. Ancak söz konusu kişi o uçağın düştüğünü ve kurtulan kimsenin olmadığını öğrendiğinde uçağa yetişememesinin kötü olmadığını, sonuç itibarıyla iyi olduğunu görmüş olur.

Hayatımızda ilk yaşadığımız anda çok üzüldüğümüz, kötülük olarak gördüğümüz olaylara uzun zaman sonra geriye dönüp baktığımızda bunların birer lütuf olduğunu görebiliriz.

Yüce Allah, olaylar hakkındaki anlık değerlendirmelerimizde yanılmış olabileceğimizi şu şekilde ortaya koyar:

"Sizin hoşlanmadığınız bir şey sizin için hayırlı olabilir. Sizin hoşunuza giden bir şey sizin için kötü olabilir. [Neyin sizin için hayırlı, neyin şerli olduğunu bütün boyutlarıyla ancak] Allah bilir, siz bilemezsiniz." (el-Bakara, 216)

Kur'an'da anlatılan Hz. Musa ve Hızır arasındaki kıssa, olaylar yaşanırken "şer" olarak gördüğümüz şeylerin, olayların arka planını görüp öğrendikten sonra öyle olmayabileceğini gösteren son derece önemli bir kıssadır.

"Mutlak kemal (iyilik, üstünlük, olgunluk) Allah'a aittir"

Allah her türlü hayrın, iyiliğin, kemalin kaynağıdır. Allah'ın zatında, sıfatlarında, isimlerinde hiçbir kötülük olması söz konusu olamaz. Herhangi bir varlığın her bakımdan iyi, hayırlı, kâmil olmasını, kendisinde hiçbir noksanlık olmamasını beklemek onu Allah ile eşit seviyede tutmak anlamına gelir. Oysa Allah'ın eşi ve benzeri yoktur. Şu halde Allah dışındaki tüm varlıklarda bazı eksiklik, kusur ya da kötülüklerin bulunması normaldir.

"Kötülük olmasaydı iyilik bilinmezdi"

Varlıklar zıtlarıyla bilinir. Zıddı olmayan varlık bilinemez. Kafamızda "sıcak" diye bir kavram olmasa "soğuk" da bilinemez. "Acı" olmasa "tatlı" bilinemez. Hayatımızda varlıkları, eşyaları nitelemek üzere kullandığımız büyük-küçük, kalın-ince, sert-yumuşak gibi sıfatlar; insanların ahlakî özelliklerini nitelemek üzere kullandığımız merhametli-merhametsiz, vefalı-vefasız, doğru sözlü-yalancı, bencil-diğergam gibi özelliklerde de aynı durum söz konusudur.

Eğer bu evrende bizim "kötü" diye nitelediğimiz şeyler olmasaydı o zaman iyi diye bir şeyi de bilemezdik. İyiliklerin bilinmesi kötülüklerin var edilmesi ile mümkün olmuştur.

Kur'an, bütün varlıkların zıt çiftler halinde yaratıldığı gerçeğini şu şekilde ortaya koymaktadır:

"Toprağın bitirdiklerini, kendilerini ve daha bilmedikleri nice şeyleri çift çift yaratan Allah her türlü eksiklikten uzaktır." (Yasîn, 36)

"Kötülüklerin yaratılması imtihan gereğidir"

Kötülük problemine cevap olarak Müslüman âlimlerin dile getirdiği en güçlü delil kötülüklerin yaratılmasının imtihan gereği olduğudur. Hayat sadece bu dünya hayatından ibaret görülür ve hayatın bir imtihan olduğu, bu imtihanın ardından herkesin yapıp ettiklerinden hesap vereceği, bunun sonucu olarak da sonsuz bir mutluluk veya azabın söz konusu olacağı unutulursa kötülük problemini izah etmek imkânsız hale gelir.

İnsanlar bu dünyada imtihan edilmektedir. Zaten ölümün ve hayatın var edilmesinin temel amacı da budur. Nitekim bu husus Kur'an'da şöyle haber verilir:

"Hanginizin davranışça daha iyi olduğunu deneyerek göstermek için ölümü ve hayatı yaratan O'dur. O, güçlüdür, çok bağışlayıcıdır." (el-Mülk, 2)

Eğer ortada bir imtihan varsa o zaman hayır gibi şer de olmalıdır ki imtihanın bir anlamı olsun:

"Her can ölümü tadacaktır. Denemek için sizi kötü ve iyi durumlarla imtihan ederiz. Sonunda bize geleceksiniz." (el-Enbiyâ, 35)

Bu dünyadaki varlıklar arasından yalnızca insan akıl ve irade ile donatılmış, kendisine iyilik ve kötülük yapma kabiliyeti verilmiştir. (el-İnsan, 2-3; eş-Şems, 7-10) Kendisine bu kabiliyet verilmiş olan insanın önünde eğer kötülük yapabileceği seçenekler olmasaydı o zaman imtihanın anlamı kalmazdı.

Nitekim meleklere kötülük yapma kabiliyeti verilmemiş olduğu için onlar mutlak iyi varlıklardır, kendilerinden kötülük sâdır olmaz. Bu sebeple melekler imtihana tabi tutulan varlıklar değillerdir.

Bu dünyada kötülük yapma imkânlarını Allah yaratmış olmakla birlikte bu durum Allah'ın kötü bir şey yaptığı anlamına gelmez. Zira insan tamamen kendi tercihlerinin sonucunda kötülüğü işlemektedir.

Bir benzetme yapmak gerekirse bir test sınavında öğretmen, her bir sorunun altındaki şıklara bir doğru cevap yanında pek çok yanlış cevabı da yerleştirmektedir. Öğretmenin oraya yanlış cevapları yerleştirmesi öğrencilerine kötülük yapmayı istediğinden değil, onların bilgi ve becerilerini geliştirmesine yardımcı olmaktır. Herhangi bir öğrenci, kendi tembelliği, beceriksizliği, sınavı

ciddiye almaması sonucunda yanlış şıkkı işaretlediğinde bundan öğretmenini sorumlu tutması, "siz bu yanlış şıkkı koymamış olsaydınız ben de bunu işaretlemezdim, sadece doğru şıkkı koysaydınız onu işaretlerdim" demesi akıl ve mantık dışıdır. Zira o zaman imtihanın anlamı kalmayacaktır. (Sözün burasında geçmiş ve geleceği bilen, sonsuz ilim sahibi Allah'ın kullarını niçin imtihan ettiği sorulabilir. Bu konuyu daha önceki bir yazımızda ele almıştık.)

Kötülük olarak ifade edilen hususlar meydana gelişinde insanın katkısı olup olmaması bakımından farklı taksimlere tabi tutulmuştur.

Söz gelimi deprem, tsunami, gök taşı düşmesi, yıldırım, aşırı yağış sonucunda oluşan seller gibi insanlar arasında "doğal felaket" diye isimlendirilen hususlar insan iradesinin ürünü olmayıp doğrudan doğruya ilahî irade ile meydana gelmektedir. Felaket olarak nitelenen bu durumlar, kötülük problemi ile ilgilenen düşünürler tarafından "doğal kötülük" olarak nitelenmektedirler.

Ancak dikkatle bakıldığında bu isimlendirmenin doğru olmadığı görülmektedir. Zira tabiî olaylar rastgele değil Allah'ın tabiata koyduğu bir düzenin gereği olarak meydana gelmektedir.

Deprem, yer altındaki fay hattının harekete geçmesi sonucu oluşmaktadır. Tsunami, depremler sonucunda oluşan deniz hareketliliğidir. Bütün bunlar "insanlara kötülük olsun" diye değil, Allah'ın tabiata koyduğu kurallar gereği olmaktadır.

Burada insanlara düşen şey bu tabiî olayların kendilerine zarar vermemesi için gereken tedbirleri almaktır. Söz gelimi fay hattına şehir inşa etmemek, deprem riski bulunan bölgelerde yüksek binalar yapmamak, sağlam malzeme kullanmak gibi hususlar in-

sana düşen sorumluluklardır. İnsanlar, kendi üzerlerine düşen bu tedbirleri almayarak depremden zarar gördüklerinde bunun sorumluluğunu Allah'a yüklemeleri, kaderi bahane olarak göstermeleri doğru değildir.

Biz kul olarak her türlü tedbiri aldıktan sonra da başımıza önleyemeyeceğimiz musibetler isabet etmiş olabilir. Bunu da imtihanımızın bir parçası olarak görmeli, sabretmemiz halinde sonsuz bir mükâfata nail olacağımıza inanmalıyız. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla; mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle sınayacağız. Sabredenleri müjdele. Onlar, başlarına bir musibet geldiğinde, "Doğrusu biz Allah'a aidiz ve kuşkusuz O'na döneceğiz" derler. İşte rablerinin lutufları ve rahmeti bunlar içindir ve işte doğru yola ulaşmış olanlar da bunlardır." (el-Bakara, 155-157)

Kötülük olarak nitelenen durumların bir diğer grubu insan iradesiyle meydana gelmektedir ki bunlara "ahlakî kötülük" adı verilmektedir. İnsanların birbirinin canına, malına, namusuna yönelik saldırıları, cinayetler, savaşlar, tecavüzler bu kapsamda yer alır.

Allah'ın bu tür kötülüklere müsaade etmesi imtihan gereğidir. Bu dünyanın geçici bir imtihan yurdu olduğunu unutan insanlar adaletin tamamen bu dünyada gerçekleşmesini beklemekte, bunun olduğunu görmeyince de "tanrı olsaydı bu kötülük olmazdı" şeklinde yanlış bir yargıya ulaşmaktadırlar.

Yüce Allah dünyada yapılan bütün amellerin karşılığının âhirette herkese tastamam ödeneceğini, orada hiç kimsenin hak-

sızlığa uğratılmayacağını, zerre miktarı hayır ya da şerrin karşılığını bulacağını belirtmektedir. (el-Bakara, 281; en-Nisâ, 40; en-Nahl, 111; el-Enbiyâ, 47; Lokman, 16; ez-Zilzal, 7-8)

Kaldı ki Yüce Allah, daha bu dünyada iken bile pek çok zaman ahlakî kötülük işleyenleri cezalandırmakta, ancak bu cezalandırmanın boyutu ve şekli dünyanın bir imtihan olduğu gerçeğini gölgelemeyecek şekilde cereyan etmektedir.

Tarihte helak edilen nice kavim kendi işledikleri ahlakî kötülüklerden dolayı tarih sahnesinden silinmişlerdir. Yüce Allah bu hususu şu şekilde haber vermektedir:

"Şimdi şu kötülükleri planlayanlar, Allah'ın onları yerin dibine geçirmeyeceğinden veya hiç bilemeyecekleri bir yerden kendilerine azabın gelmeyeceğinden ya da onlar işe güce dalmışken Allah'ın kendilerini kıskıvrak yakalamayacağından emin mi oldular? Onların bunu engelleme güçleri de yoktur. Yoksa Allah'ın içlerine felâket korkusu salarak kendilerini cezalandırmayacağına dair bir güvenceleri mi var? Ama sizin Rabbiniz kuşkusuz çok şefkatli, çok merhametlidir." (en-Nahl, 45-47)

"Her birini günahından dolayı cezalandırdık; kiminin üzerine taşları savuran fırtınalar gönderdik, kimini o korkunç ses yakaladı, kimini yerin dibine gömdük, kimini sularda boğduk. Allah'ın muradı onlara kötülük etmek değildi, fakat onlar kendi kendilerine kötülük ediyorlardı." (el-Ankebut, 40)

Her kötülük cezasını hemen bu dünyada bulsaydı bu durumda imtihanın bir anlamı kalmazdı. Bu dünya şartlarında kötülüklerden tamamen arındırılmış, saf iyiliğin bulunduğu bir hayat mümkün değildir.

Böyle bir hayat ancak imtihanın söz konusu olmadığı, mükâfat yurdu olan cennette söz konusu olacaktır. Dünyada kötülüklerin hiç olmamasını temenni etmek bir anlamda dünyanın cennet olmasını, imtihanın sona ermesini temenni etmek anlamına gelir ki bu kulların elinde olan bir şey değildir. Bize düşen şey imtihana itiraz etmek değil, imtihanda en iyi performansı gösterebilmek için gayret göstermektir.

Sonuç

Mümin, hayata ve olaylara salt kendi aklı ve nefsinin penceresinden değil Allah'ın bakmasını istediği noktadan bakar.

Akıl, ilahî vahyin rehberliğinde dünya hayatına ve bu hayatta yaşanan olaylara dünyanın bir imtihan yurdu olduğunu, imtihan gereği iyilikle de kötülükle de sınandığını, Allah'ın doğrudan ve mutlak kötü bir varlık yaratmadığını, ilahî takdir açısından her şeyin sonuç itibarıyla iyi ve güzel olduğunu, insana düşen şeyin tedbir almak, kötülüklerden uzak kalmaya çalışmak ve iyiliklerin peşinde koşmak olduğunu bilmeli ve ona göre bir hayat sürmelidir.

Her şeyin en doğrusunu Allah bilir.

ALLAHIM SORULARIM VAR

PROF.DR.SONER DUMAN

Evrenin Bir Yaratıcısı Olduğunu Nereden Biliyoruz? Allah Nasıl Bir Varlıktır? Allah'ın Ezelî Olmasını Nasıl Anlayabiliriz? Allah'ın Güç Yetiremeyeceği Şeyler Var mı? Allah -Hâşâ- Egoist mi? Allah'ın İbadete İhtiyacı Yoksa Niçin Bizden İbadet Etmemizi İstiyor? Allah Melekleri Niçin Yarattı? Şeytan Nasıl Bir Varlıktır, İnsan İle İlişkisi Nedir? Şeytan Niçin Var? Kur'an'ın Allah Tarafından Gönderildiğini Nereden Biliyoruz? Âhiretin Var Olduğunu Nereden Biliyoruz? Müslüman Olmadığı Halde İyi Olan Bir Kimse İçin Âhirette Kurtuluş Mümkün Değil mi? Kaza ve Kadere İman Ne Demek? Allah'ın Yaratması Kusursuz mu? Başımıza Gelen İyilik ve Kötülüklerin Sebebi Ne? Neden Herkes Eşit Şartlarda İmtihan Olmuyor? Allah Rızka Kefil İse Niçin Açlıktan Ölenler Var?

Prof. Dr. Soner Duman, gençlerin gönlünü bulandıran ve merakını celbeden birçok soruya bilgiyle, özenle ve hikmetle cevaplar sunuyor bu kitapta. Hayatın içinden örneklerle, akıcı bir üslup ve samimi bir edayla, adeta kol kola giriyor okuyucuyla, sadece zihne değil gönle de dokunuyor.

